

Románový cyklus DĚTI ZEMĚ 5

POD KAMENNOU STŘECHOU

Díl 2

KNIŽNÍ KLUB

Jean M. Auelová

Znovu se před námi otevírá vzrušující příběh kromaňonské dívky Ajly, příběh, který si na celém světě získal miliony čtenářů.

Po dlouhé cestě napříč Evropou Ajla a její druh Jondalar konečně dospěli do země Zelandonců. Jondalar je ve svém domově přijat s otevřenou náručí, ale Ajla musí jako vždy při setkání s cizími lidmi překonávat mnoho nedůvěry, kterou vzbuzuje nejen její cizokrajný vzhled, ale především nezvyklý doprovod – obrovský vlk, jenž ji na slovo poslouchá, a koně, kteří se nebojí lidí. Svými výjimečnými schopnostmi, dovednostmi a obětavostí si Ajla sice postupně získá srdce většiny svých nových příbuzných, přesto však i nadále musí bojovat s četnými předsudky.

Ajly se totiž jako malého pětiletého sirotka ujala tlupa neandertálců, vychovala ji a předala jí své neuvěřitelné znalosti, především v léčitelství. Proto se nyní Ajla snaží Zelandonce přesvědčit, že neandertálci nejsou zvířata, ale lidé, a že je třeba naučit se s nimi ve vlastním zájmu vycházet po dobrém.

Naše hrdiny však čekají ještě mnohá další dobrodružství. A v Ajlině a Jondalarově životě se navíc stane něco velmi důležitého...

Jean M. Auelová

**POD
KAMENNOU
STŘECHOU
2**

Děti země 5

KNIŽNÍ KLUB

Přeložila Klára Vávrová

THE SHELTERS OF STONE

Copyright © 2002 by Jean M. Auel

Copyright of the Czech edition © Euromedia Group k. s., 2003

Translation © Klára Vávrová, 2003

ISBN 80-242-0974-8 (soubor)

ISBN 80-242-0976-4 (2. díl)

KENDALLOVI,
který předvídá víc než kdokoliv jiný – s výjimkou jeho matky,
a CHRISTY,
matce jeho synů,
a FORRESTOVI, SKYLAROVI a SLADEMU,
třem z nejmilejších
s láskou

21.

Sotva se lidé z Deváté jeskyně vrátili z každoročního letního setkání Zelandonců, hned začali s přípravami na další setkání, ale nyní, když už se doba odchodu blížila, měli přesto dojem, že nic není hotovo. Všichni byli plni očekávání a horečné přípravy vrcholily. Museli s konečnou platností rozhodnout, co si vezmou s sebou a co tu zanechají.

Někteří obyvatelé jeskyně zůstávali, ať už z důvodu nemoci, nebo že chtěli dokončit nějakou práci, nebo na někoho počkat. Někteří se do zimního sídliště pod kamennou střechou příležitostně vraceli. Ostatní však budou celé léto pryč a vrátí se sem, teprve až začnou vát studené větry. Mnozí zůstanou v blízkosti tábořiště, které bylo zvoleno pro letní setkání, někteří ale využijí teplou roční dobu, aby se trochu víc porozhlédli kolem.

Počítalo se s lovem, sběrem plodin a návštěvami příbuzných, s výlety na setkání jiných skupin Zelandonců. Několik mladých lidí se chtělo dokonce vydat na velkou cestu. Jondalarův návrat povzbudil ty, kteří o cestě delší dobu uvažovali a ještě trochu váhali. Jondalar přece prožil tolik vzrušujících příběhů a vrátil se s novými objevy a vynálezy, a především s krásnou cizokrajnou ženou vzácných schopností. Matky, které věděly o Thonolanově smrti někde v daleké cizině, ovšem neměly právě radost z Jondalarova návratu a z rozruchu, který způsobil.

V předvečer odchodu byli všichni obyvatelé Deváté jeskyně netrpěliví a neklidní. Ajla nemohla uvěřit tomu, že se při tomto

letním setkání skutečně spojí s Jondalarem. Tu a tam se probouzela a měla strach otevřít oči, protože se obávala, že všechno je jen překrásný sen a že ve skutečnosti leží v malé jeskyni v osamělém údolí. Často myslela na Izu a přála si, aby žena, kterou považovala za svou matku, věděla, že Ajla brzy bude mít druhá a že konečně našla své lidi, nebo přinejmenším ty, které si vyvolila.

Už dávno se smířila s tím, že nikdy nepozná lidi, u nichž se narodila, a že se ani nedozví, kde žijí. Ale už to pro ni nebylo tak důležité jako dřív. Když žila u klanu, chtěla být jednou z nich, být ženou klanu, avšak nebylo důležité, v které tlupě. Když ale nakonec pochopila, že nepatří ke klanu a nikdy k němu patřit nebude, cítila se být jednou z Druhých. Byla šťastná, když se stala jednou z Mamutonů, kteří ji k sobě přijali, a byla by se ráda stala i Saramudonkou, když ti jí a Jondalarovi nabídli, aby u nich zůstali. Teď chtěla být Zelandonkou, ne proto, že by byli lepší než jiní Druzí lidé, ale jen proto, že to byli Jondalarovi lidé.

Během dlouhé zimy, kdy se lidé většinou nevzdalovali od Deváté jeskyně, připravovali kromě jiného dárky pro ty, s kterými se při letním setkání uvidí. Když se o tom Ajla dozvěděla, rozhodla se, že rovněž připraví malé dárky těm, kteří k ní budou milí, a těm, od nichž ona a Jondalar dostanou dárky ke svatebnímu obřadu. Pro Jondalara měla připravené překvapení, které uschovávala ve svém zavazadle po celou cestu z letního setkání Mamutonů. Byla to jediná věc, kterou se jí podařilo při všech strastech jejich velké cesty zachránit.

I Jondalar chystal překvapení. Společně s Joharanem uvažoval, které místo pod převisem Deváté jeskyně by bylo pro ni a pro něho nejvhodnější, a chtěl, aby bylo připravené, až se sem na podzim oba navrátí. Už se domluvil s různými lidmi, s těmi, kteří stavěli vnější zdi, s těmi, kteří měli zkušenost s kamennými zídkami, s jinými, kteří kladli kamenné podlahy, a s těmi, kteří uměli dělat krásné vnitřní stěny, zkrátka se všemi, kteří byli pro vybudování nového příbytku zapotřebí.

Příprava budoucího domova vyžadovala složité jednání a vyměňování. Jondalar nejdříve získal kůže z posledního lovu bizonů a jelenů obrovských výměnou za dobré kamenné nože. Čepele nožů si zhotovil sám, ale střenky mu vyrobil Solaban, jehož techniku Jondalar obzvlášť obdivoval. Výměnou za střenky mu Jondalar slíbil rydla, která by byla nejlépe přizpůsobena

Solabanovým potřebám. Dlouhé rozhovory mezi oběma muži, při kterých dělali náčrty na březovou kůru, nakonec vedly k dohodě.

Z několika kůží, jež Jondalar získal, měly být zhotoveny dělicí vnitřní stěny příbytku, dalšími odměnil za vynaložený čas a námahu Sevolu, která stěny vyrobila. Kromě toho jí mýnil udělat nože na kůži, škrabadla a nože na dřevo.

S pomocníkem zelandony, s umělcem Jonokolem, vedl podobné rozhovory. Jonokol měl pomalovat přenosné stěny a přitom měl propojit vlastní návrhy a kompozice ze znaků a kreseb zvířat, jaké používali všichni Zelandonci, s tím, co si představoval Jondalar. I Jonokol si přál speciální nástroje. Měl představu, že by do vápence vyryl a vytesal plastický výjev, ale chyběla mu technika roztloukače pazourku, aby dokázal svůj nápad uskutečnit. Nebylo totiž nijak snadné vyrobit dobrá rydla a pazourkové nástroje, to dokázal jen zkušený a talentovaný roztloukač pazourku.

Když byl materiál a všecko potřebné konečně pohromadě, mohl příbytek vzniknout v opravdu krátké době. Jondalar už přemluvil několik příbuzných a přátel, aby se s ním a s několika zručnými muži na několik dní vrátili z letního setkání do Deváté jeskyně. Bezděčně se usmíval, když si představil, jakou bude mít Ajla radost, až se na podzim vrátí a najde vlastní příbytek.

Jondalar musel strávit mnohá odpoledne výměnným obchodem, své pomocníky při stavbě příbytku odměňoval výrobky z pazourku. Často bylo takové obchodování i zábavné. Většinou se začínalo žertováním a pak se přešlo do přátelské argumentace, která někdy zněla jako vášnivá hádka nebo urážlivé poznámky, ale většinou končila dohodou při misce čaje, barmy nebo vína nebo taky u společného jídla. Jondalar dbal na to, aby u toho Ajla nebyla, ale přesto se tu a tam stala svědkyní takového výměnného obchodu.

Když poprvé slyšela lidi spolu obchodovat, nevěděla, co toto hlasité, živé smlouvání, prokládané zlomyslnými narážkami, má znamenat. Sledovala tehdy Prolevu a Salovu, Rušemarovu družku, která pletla koše. Ajla si myslela, že se ženy zuřivě hádají, a běžela rychle k Jondalarovi, aby něco podnikl.

„Říkáš, že se Proleva a Salova zuřivě hádají? A o co jde?“ zeptal se Jondalar.

„Proleva řekla, že koše Salovy jsou ošklivé a špatně udělané, ale to není pravda. Její koše jsou krásné a Proleva si to taky myslí.

U jejího příbytku jich několik stojí. Proč něco takového říká?“ ptala se Ajla. „Nemůžeš udělat něco, aby se přestaly hádat?“

Jondalar pochopil, že má upřímnou starost, ale přesto si nedokázal odpustit úsměv. Nakonec se dokonce rozesmál. „Ajlo, Ajlo! Ony se nehádají, je to obrovsky baví. Proleva stojí o koše od Salovy, ale takhle to vždycky probíhá. Však se dohodnou a obě budou naprosto spokojené. Tomu se říká obchodování, a já jim v tom nemůžu bránit, protože bych jim zkazil radost. Vrať se tam a pozoruj je, pak to sama zjistíš. Brzy se budou usmívat a obě budou mít pocit, že udělaly dobrou směnu.“

„Myslíš to vážně, Jondalare? Vypadají tak rozzlobené,“ řekla Ajla. Nemohla uvěřit tomu, že Proleva chce pár košů a že tohle je způsob jak je získat.

Posadila se znovu do blízkosti obou žen. Pokud je to u Jondalarových lidí zvykem, tak se taky chtěla naučit smlouvat. Po krátké době si všimla, že i jiní oběma ženám naslouchají, usmívají se a přikyvuji. Brzy jí bylo jasné, že obě ženy nejsou opravdu rozzlobené. Ale přesto udiveně kroutila hlavou. Dokázala by snad o něčem říct, že je to odporné, když se jí to vlastně líbí? Bylo to podivné chování!

Když byl obchod uzavřen, připojila se opět k Jondalarovi. „Proč se lidem líbí říkat tak hrozné věci, když to nemyslí vážně? Já nevím, jestli se někdy to obchodování naučím.“

„Ajlo, Proleva i Salova vědí, že to není myšleno vážně. Hrají takovou hru. Pokud obě vědí, že je to jen hra, pak je to nevinné,“ řekl Jondalar.

Ajla si nechala jeho vysvětlení projít hlavou. Muselo za tím být ještě něco jiného, ale nepřišla na to, co by to mohlo být.

V noci před odchodem na letní setkání, když sbalili své věci, přezkoušeli a opravili stany a připravili si potřebné vybavení pro cestu, byli všichni v Marthonině příbytku tak rozčilení, že se nikomu nechtělo jít spát. Zastavila se tu i Proleva s Jaradalem, aby nabídla svou pomoc. Marthona ji pozvala, aby si přisedla, a Ajla uvařila čaj. Pak se podruhé ozvalo zaklepání u vchodu a Folara přivedla Joharana a zelandonu. Přišli z různých stran, oba s nabídkou pomoci, ale vlastně chtěli jen společně posedět a popovídat si. Ajla přilila do mísy víc vody a přidala do čaje další bylinky.

„Bylo třeba opravit cestovní stan?“ zeptala se Proleva.

„Jen málo,“ odpověděla Marthona. „Ajla při tom pomohla Folaře. Používaly Ajlin nový protahovač vláken.“

Cestovní stany, které se stavěly každý večer, mohly dát přístřeší více lidem, a v Marthonině rodinném stanu měli najít místo Marthona, Vilomar a Folar, Joharan, Proleva a Jaradal, Jondalar a Ajla. Ajla potěšeně vyslechla, že i zelandona bude spát u nich. Byla jako člen rodiny, jako teta bez druhá. I Vlk, čtyřnohý lovec, směl do stanu, a oba koně budou uvázáni poblíž.

„Jak to šlo se stanovými tyčemi?“ zeptal se Joharan.

„Já jsem při porážení stromů zlomil sekyru,“ postěžoval si Vilomar.

„Podařilo se ti ji znovu nabrousit?“ zeptal se Joharan. Vysoké, rovné kmeny na stanové kůly už sice měli připravené, ale cestou a pak i na letním setkání budou potřebovat dřevo jako palivo, a na to byly sekyry zapotřebí.

„Rozštípla se, nedala se z ní udělat už ani čepel.“

„Byl to špatný pazourek,“ řekl Jondalar. „Plný drobných příměsí a nečistot.“

„Jondalar udělal novou sekeru a tu starou nabrousil,“ řekl Vilomar. „Dobře že už je zase tady.“

„Jen musíme neustále dávat pozor, abychom nešlápli na nějaký úštěp,“ řekla Marthona. Ajla viděla, že se usmívá, a chápala, že si ve skutečnosti nestěžuje, vždyť byla ráda, že je Jondalar zase doma. „Ale je pravda, že všechno, co odpadlo při broušení sekery, hned zase smetl. Ne jako dřív. Nenašla jsem jeden jediný ostrý úštěpek. Samozřejmě už ale nevidím tak dobře jako dřív.“

„Čaj je hotový,“ hlásila Ajla. „Potřebuje někdo miskou?“

„Jaradal žádnou nemá. Měl bys vždycky myslet na to, aby sis s sebou bral svou miskou,“ připomínala Proleva svému synkovi.

„To přece nemusím, Thona vždycky pro mě nějakou má,“ řekl Jaradal.

„Máš pravdu,“ přikyvovala Marthona. „A víš ještě, kde je, Jaradale?“

„Ano, Thono,“ řekl horlivě, vstal, běžel k nízké polici a vrátil se s miskou vyřezanou ze dřeva. „Tady je.“ Držel ji nad hlavou, aby ji všem ukázal, a všichni ho odměnili úsměvem. Ajla si všimla, že Vlk opustil své místo u vchodu a se zvednutým ocasem se připlazil k chlapci. Celým tělem prozrazoval, jak hrozně by si chtěl s Jaradalem hrát. Chlapec ho objevil, rychle vypil čaj a oznámil:

„Ted' si budu hrát s Vlkem.“ Přitom se podíval na Ajlu, aby viděl, co tomu řekne.

Jaradal jí tolik připomínal Durka, že nemohla jinak než přikývnout na souhlas. Chlapec se rozběhl k Vlkovi, který hlasitě zaštěkal, vztyčil se a olízal Jaradalovi tvář. Vlk se začínal cítit dobře u své nové, i když příliš velké smečky, zvláště když si mohl hrát s dítětem a jeho přáteli. Kvůli němu byla Ajla téměř smutná, že mají tak brzy vyrazit na cestu. Věděla, že pro něho bude těžké zvykat si na spoustu nových lidí. Ona na tom byla stejně, do jejího těšení na letní setkání se mísil i tichý strach.

„Ten čaj je moc dobrý, Ajlo,“ řekla zelandona. „Osladila jsi ho lékořicí, vid'?“

Ajla přikývla. „Ano. Lékořice uklidňuje žaludek. Všichni jsou tak rozčilení před zítřejší cestou, tak jsem si myslela, že nám něco na uklidnění nemůže uškodit.“

„A navíc je to opravdu chutné.“ Zelandona se odmlčela a uvažovala. „Když už jsme všichni tady, měla bys snad Joharanovi a Prolevě ukázat, jak rozdělováš oheň. Já vím, že jsem všechny prosila, aby to nikomu dalšímu neprozrazovali, ale budeme cestovat jako skupina, takže to stejně uvidí.“

Jondalarův bratr a jeho družka si vyměnili tázavý pohled. Folara se hned horlivě nabízela, že zhasne oheň.

„Ano, udělej to,“ řekla zelandona. „Když se to dělá poprvé, je to za tmy mnohem působivější.“

„Já nechápu. Co je s ohněm?“ ptal se Joharan.

„Ajla objevila nový způsob, jak se dá rozdělat oheň,“ řekl Jondalar, „ale snadněji se to pochopí, když vám to předvede.“

„Proč to nepředvedeš ty, Jondalare?“ navrhovala Ajla.

Jondalar požádal svého bratra a Prolevu, aby šli k ohništi, a když Folara uhasila oheň a ostatní pozhasínali všechny lampičky, vzal Jondalar pazourek a pyrit a brzy nato se objevily první plameny.

„Jak to děláš?“ zeptal se náčelník ohromeně. „Něco takového jsem ještě nikdy neviděl!“

Jondalar zvedl pyrit. „Ajla objevila kouzlo v tomhle kameni. Už jsem vám o tom chtěl říct dřív, ale pořád se něco dělo a já k tomu neměl příležitost. Ukázali jsme to pouze zelandoně a předtím jen Marthoně, Vilomarovi a Folaře.“

„Chceš tím říct, že oni všichni to umějí?“

„Ano, chce to jen trochu cviku.“

„Podívejte, takhle musíte držet kameny,“ začal s předváděním Jondalar. Joharan a Proleva byli nadšeni.

„Jeden z kamenů je pazourek, a co je ten druhý? A odkud ho máte?“

„Ajla mu říká křesací kámen,“ řekl Jondalar a vysvětlil, jak objevila jeho vlastnosti. „Dávali jsme dobrý pozor, ale během zpáteční cesty jsme žádné takové kameny neobjevili. Už jsem si myslel, že jsou jen na východě, ale Ajla jich pak našla několik nedaleko odtud. Musí jich tu být víc. Máme jich dost pro nás pro všechny, ale byly by to taky dobré dárky a Vilomar si myslí, že by byly vhodné k výměně.“

„Jondalare, měli bychom si jednou spolu důkladně pohovořit,“ řekl Joharan. „Právě si říkám, co všechno jsi mi ještě neřekl. Odejdeš na cestu a vrátíš se s koňmi, kteří tě nesou na zádech, s vlkem, který si od dětí nechá cuchat kožich, s novým vrhačem oštěpů, s kouzelnými kameny, s kterými se okamžitě rozdělá oheň, s vyprávěním o chytrých ploskolebcích a s krásnou ženou, která mluví jejich řečí a naučila se od nich léčitelsví. Víš určitě, že jsi mi ještě něco nezamlčel?“

Jondalar se ušklíbl. „Právě mě nic nenapadá,“ řekl. „Když to takhle seřadíš po sobě, tak to všechno opravdu zní dost neuvěřitelně.“

„Dost neuvěřitelně! Jen si to poslechněte!“ zvolal Joharan. „Jondalare, já mám pocit, že o tvé dost neuvěřitelné cestě se bude ještě dlouho vyprávět.“

„A může vyprávět hodně zajímavých příběhů,“ poznamenal Vilomar.

„To všechno je tvá vina, Vilomare,“ prohlásil Jondalar s úšklebkem. Pak pohlédl na bratra. „Pamatuješ si, jak jsme kdysi zůstávali dlouho vzhůru a naslouchali jeho příběhům z cest? Mně vždycky připadalo, že je mnohem lepší než leckterý putující vypravěč příběhů. Ukázala jsi, matko, Joharanovi dárek, který ti Vilomar přinesl z poslední cesty?“

„Ne, Joharan a Proleva to ještě neviděli,“ řekla Marthona. „Dojdu pro to.“ Šla do spacího kouta a vrátila se s plochou částí parohu losa. Byla na ní vyřezána dvě zvířata s hlavou plynule přecházející do protáhlého trupu, a ta zvířata podle všeho plavala ve vodě. Byla podobná rybám, ale ryby to nebyly. „Jak jsi říkal, že se jmenují, Vilomare?“

„To jsou tuleni,“ odpověděl. „Žijí ve vodě, ale dýchají vzduch a mláďata rodí na břehu.“

„To je zvláštní,“ žasla Proleva.

„Ano, skutečně,“ přizvukovala Marthona.

„My jsme taková zvířata taky viděli. Žijí v jednom moři na východě,“ řekl Jondalar.

„Mnozí lidé je pokládají za vodní duchy,“ dodala Ajla.

„Ve Velké vodě na západě žije zvíře, které lidé v okolí pokládají za zvláštního duchovního pomocníka Matky,“ řekl Vilomar. „Podobá se ještě víc rybám než tuleň. Ta zvířata rodí mláďata v moři, ale prý dýchají vzduch a svá mláďata kojí. Koncem ocasu dokážou stát na vodě – sám jsem to viděl –, a dokonce prý mají vlastní řeč. Říká se jim delfíni a lidé na pobřeží tvrdí, že rozumí delfíní řeči. Jsou to takové vysoké kvikavé tóny. Vypráví se o nich hodně příběhů a bájí. Prý pomáhají lidem při rybaření tím, že jim nahánějí ryby do sítí, a prý taky dokonce zachránili lidem život, když se jim loď převrhla daleko od břehu. Nadnášeli je, aby neutonuli. Staré báje říkají, že kdysi všichni lidé žili v moři. Někteří vystoupili na zem, ale z těch, kteří zůstali, se stali delfíni. Lidé od pobřeží jim říkají bratrance a jejich zelandona říkala, že jsou s lidmi příbuzní. Dala mi tuhle destičku. Oni uctívají delfíny téměř tak jako Velkou Matku. Každá rodina má donku a navíc něco od delfína, něco vyřezaného z jeho kosti, nebo třeba jeho zub. Prý pro štěstí.“

„A ty tvrdíš, že moje příběhy jsou zajímavé, Vilomare,“ řekl Jondalar. „Ryby, které dýchají vzduch a ocasem stojí na vodě! Málem bych měl chuť tě někdy doprovázet.“

„Třeba bys mohl příští rok jít se mnou, až zase půjdu pro sůl. Ve srovnání s tvou cestou to není zase tak daleko.“

„Já myslela, že už nechceš cestovat, Jondalare!“ namítla Marthona. „Sotva jsi přišel, už zase chystáš něco nového. To nemůžeš toho cestování nechat? Jsi stejný jako Vilomar!“

„Výměnný obchod, to nejsou právě daleké cesty,“ řekl Jondalar, „ale prozatím nechci nikam jinam než na letní setkání. A do příštího roku uběhne ještě hodně času.“

Folara a Jaradal, kteří se zachumlali k Vlkovi, se snažili vydržet vzhůru, aby o nic nepřišli. Naslouchali příběhům a tichým rozhovorům, ale nakonec přece jen oba s Vlkem mezi sebou usnuli.

Příští den byl šedý a zatažený, ale drobné mžení při rozednění nemohlo pokazit radostnou náladu obyvatel jeskyně. I když si předchozího večera ještě dlouho povídali, byli všichni od Marthonina ohniště časně na nohou. Snědli zbytky jídla od večere a sbalili poslední drobnosti. Déšť polevil a slunce proráželo mezi mraky, ale díky velké vlhkosti, která se během noci nasbírala na listech a v kalužích, bylo mlhavo a vzduch zůstal chladný.

Když se všichni shromáždili se svými zavazadly na skalní římsu, vyrazili na cestu. S Joharanem v čele se vydali k severu a sestupovali ze skalní terasy do Lesního údolí. Byla to velká skupina, mnohem větší než ta, která se vydala z tábora Lva na letní setkání Mamutonů. Mnohé lidi Ajla stále ještě dobře neznala, ale přece jen se už zatím naučila jejich jména.

Ajla byla zvědavá, kterou cestu Joharan zvolí. Ze svých vyjížděk na koni věděla, že záplavová nížina na pravém břehu Zelavy – na straně Deváté jeskyně – je opravdu široká. Sledovali řeku s jejími mnohými zákruty zhruba severovýchodním směrem a stromy se opět víc přiblížily k vodě. Po obou stranách oddělovaly řeku od pahorkatiny mírně stoupající travnaté pláně. Kousek dál se ale Zelava dostala svým levým břehem – nebo lépe řečeno pravým, když se hledělo proti proudu řeky – pod příkré skály. Pojmy levý a pravý břeh platily vždy pro směr, kterým proudila voda. Zelandonci však teď putovali proti proudu řeky.

Jondalar řekl Ajle, že příští zelandonská jeskyně není příliš vzdálená, že by ale potřebovali vor, pokud by se chtěli držet Zelavy, protože její tok často měnil směr. Při cestě proti proudu se řeka vinula nejdříve k severu, pak opět k východu a narážela po pravé ruce, tedy na jejich straně, na příkrou skalní stěnu, kde nezbylo místo ani na úzkou pěšinu. Obyvatelé Deváté jeskyně se proto obvykle raději vydávali členitou krajinou, když chtěli navštívit své nejbližší sousedy na severu.

Náčelník je vedl cestou, která mířila podél přítoku Lesní řeky k mělkému brodu, a přešel pak Lesní údolí přímou cestou. Ajla si všimla, že teď už se nedrží ve směru, kterým jeli s Jondalarem na koních krátce po svém příchodu. Místo aby zamířil do úzkého údolí s vyschlým řečištěm, sledoval Joharan stezku, která vedla rovinou rozkládající se do dálky od pravého břehu Zelavy. Pak se obrátili doleva, přešli travnatou step a zamířili přes pozvolně se zvedající pahorkatinu k návrší, po jehož úbočí se viditelně klikatila stezka vzhůru.

Ajla neztrácela z očí Vlka, který co chvíli vyražel za zajímavými pachy. Všíkala si rostlin podél cesty a vštěpovala si, kde rostou. Tam naproti u řeky ta skupina stromů, to jsou černé břízy, pomyslela si, jejich kůra pomáhá proti potratům, a tamhle roste petržel, která může potrat přivodit. Je vždycky dobré vědět, kde rostou vrby, vývar kůry je dobrý proti bolestem hlavy a stařeckým potížím. Nevěděla jsem, že tu roste majoránka, to si musím zapamatovat na pozdější dobu. Je to výborné koření na maso, dá se z ní uvařit chutný čaj, taky je dobrá proti bolestem hlavy a kojencům pomáhá proti kolikám. Durk tím netrpěl, ale některé malé děti to dokáže pořádně potrápit.

Cesta vzhůru byla stále příkřejší a po posledním výstupu končila na rozlehlém návrší, kde váł svěží vítr. Když sem Ajla dorazila, posadila se a čekala na Jondalara, který měl trochu potíže s Vítězem, když ho zapraženého do vleku vedl nahoru po příkré kamenité stezce. Zatímco čekala, Víha šhubala zelenou travu.

Ajla srovnala tyče a přezkoušela náklad, který nesla klisna na hřbetě a v postranních koších. Pak ji drbala a promlouvala k ní tou zvláštní řečí, určenou jen jí.

A jako vždy, když se cestou ocitla na vyvýšeném místě, z kterého bylo možné přehlédnout krajinu, chtěla si i tentokrát dobře zapamatovat, kudy šla. Pohledem sklouzla po svažitých lukách ke stepi v záplavové nížině, po níž se trousily skupinky opozdílů, zatímco ti zdatnější už stoupali po klikaté cestě vzhůru. Dohlédla až k Zelavě.

Ve stromech na jejím břehu se ještě držely ojedinělé cáry mlhy a místy byla voda skryta pod bílou příkryvkou oparu, ale tu a tam se závoj nadzvedl, slunce ozářilo zpěněné vlny a jeho paprsky se duhově lomily v jejich kapkách. Za řekou zase mlha zhoustla a vápencové hory splývaly s šedobílým nebem.

Když i Jondalar s Vítězem dorazili na návrší, putovali společně dál. Ajla byla šťastná: vedle ní šel urostlý muž, s nímž byla tak dlouho na cestě. Vlk běžel po jejich boku a koně těsně za nimi táhli smyky. Byla pohromadě s těmi, které milovala ze všeho nejvíc, a sotva mohla uvěřit tomu, že se muž vedle ní brzy stane jejím druhem. Až příliš dobře si vzpomínala na své pocity během podobné výpravy tábora Lva. Tehdy věděla, že se každým krokem přibližuje nevyhnutelnému, méně šťastnému osudu. Slíbila, že se spojí s mužem, kterého měla ráda a s nímž by mohla být šťastná, kdyby předtím nepotkala Jondalara a nezamilovala se do něho.

Avšak Jondalar se stáhl, zdálo se, že už ji nemiluje, a přitom nebylo pochyb o tom, že ji Ranek nejen miluje, ale že po ní i zoufale touží.

Ted' už Ajlu netrápily žádné takové protichůdné pocity. Natolik ji prostoupilo štěstí, že jí připadalo, že z ní musí sálat a naplňovat vzduch, ano, dokonce i napájet zem. I Jondalar se pamatoval na onu výpravu k letnímu setkání Mamutonů. Jeho problémem tehdy byla žárlivost a strach předstoupit před své lidi s ženou, kterou by oni nepřijali. Vyřešil tyto problémy a byl ted' stejně šťastný jako ona. Tehdy si byl jistý, že Ajlu navždy ztratil, a nyní šla vedle něho, a kdykoliv na ni pohlédl, opětovala láskyplně jeho pohled.

Sledovali stezku po náhorní rovině a došli k další vyhlídce.

Tady zastavili, když si tehdy vyjeli na koních. Než Ajla překročila potok, krátce zůstala stát a pozorovala tenký vodopád, který se řítí přes okraj skály přímo dolů do Zelavy pod nimi.

Lidé se na náhorní rovině rozptýlili, mnozí si zvolili vlastní cestu. Bez koní mohli poutníci vzít jen to, co sami unesli: břemena byla těžká a někteří měli v úmyslu vrátit se pro zbytek svých zavazadel, což bylo většinou zboží na výměnu.

Ajla a Jondalar promluvili s Joharanem a nabídli jeskyni koně jako nosiče zavazadel. Náčelník po domluvě se svými rádci nakonec rozhodl, aby se na koně naložilo maso z posledního lovu na jeleny a bizony. Původně vycházel z toho, že se někteří lidé budou muset vrátit do jeskyně, aby donesli maso na letní setkání.

Díky koním byli ted' této námahy ušetřeni a Joharan poprvé pochopil, že zkrocení koně jsou víc než jen zajímavá novinka. Mohli být velmi užiteční. Až dosud si to tolik neuvědomoval, i když už během lovu byli velkou pomocí, a Jondalar mohl také rychle vyrozumět zelandonu a Sevonarovu družku o smrtelné nehodě, tím že odjel k Deváté jeskyni na koni. Ted' si ale Joharan uvědomil, že on a s ním několik dalších mužů bylo ušetřeno dlouhého pochodu zpátky k Deváté jeskyni. Na druhé straně ovšem taky poznal, že koně znamenají i práci navíc.

Víha byla na smyk zvyklá, táhla ho téměř po celou dobu během jejich velké cesty. Vítěz však břemenům ještě tolik nepřivykl a hůř se podřizoval. Joharan si všiml, že jeho bratr má s koněm potíže, především v zatáčkách, kde tyče omezovaly jeho pohyblivost. Vyžadovalo trpělivost udržet mladého hřebce v klidu a převést ho společně s nákladem kolem překážek. Ajla a Jondalar vyrazili z

Deváté jeskyně mezi prvními, ale už když překračovali malou řeku a obraceli se zpět k severozápadu, byli spíše ve středu skupiny.

Dorazili k místu, kde se Ajla a Jondalar minule rozhodli vrátit. Cesta teď vedla opět po svahu dolů. Tentokrát ji sledovali, protože běžela nejméně příkrými místy a vinula se otevřenými loukami, mezi křovím a osamělými stromy, které rostly v chráněných kotlinách. Dorazili ke skalnímu převisu, který byl tak těsně u vody, že částečně dosahoval i nad ni. Převis se táhl podél toku a vytvářel sice mělkou, ale značně protáhlou jeskyni.

Před jeskyní byla kamenná terasa, z které by se dalo skočit přímo do vody. Místu se říkalo Nos na Zelavě. Jeskyně byla otevřená směrem k jihu a zabíhala až k zákrutu řeky tak prudkému, že se tok skoro ovinul kolem skalní výspy. I když jeskyně vypadala příhodně, nikdo se tu neusadil. Jen poutníci se tu občas zastavili, zvláště když byli na cestě na vorech. Římsa ležela těsně u vody, a mnohdy, když se hladina zvedla, byla zaplavována.

Nikdo z Deváté jeskyně se u Nosu na Zelavě nezdržel, všichni šli dál a mířili k útesu, který se jim objevil v cestě. Začali stoupat, aby ho překročili.

Po příkré pěšině sestoupili do údolí s mělkou říčkou, jejíž koryto bývalo v létě většinou vyschlé. Nyní bylo hodně bahnité. Po kamenech přešli na druhou stranu a tady Joharan zastavil. Všichni počkali, dokud nedorazili Jondalar a Ajla. Většina rodin rozdělala oheň, aby uvařila vodu na čaj. Někteří, zvláště rodiče s dětmi, sáhli do zásob na cestu a připravili menší jídlo.

„Tady se musíme rozhodnout, Jondalare,“ řekl Joharan. „Kterou cestou se podle tvého mínění máme dát?“

Jondalar se obrátil na Ajlu. Protože Zelava, která se vinula údolím, byla nejdříve na jednom, pak na druhém břehu ohraničena strmými skálami, bylo snazší, pokud chtěli navštívit jiné jeskyně, putovat po náhorní rovině. Do příští jeskyně se však mohli dostat i druhou cestou.

„Tady se cesta rozdvíjí,“ vysvětloval Jondalar. „Pokud se vydáme toutle stezkou přes skály, musíme vylézt nahoru na útesy, překročit je a vydat se po náhorní rovině do vzdálenosti odpovídající asi polovině cesty, kterou jsme už urazili, pak opět sestoupit k další řece. V té většinou voda bývá, ale není hluboká, dá se snadno překonat. Odtud znovu musíme stoupat, protože v cestě budeme mít další skály, a pak zase dolů, a to už se dostaneme k řece, která opouští skály a teče přes velkou rovinu mezi

záplavovými lukami. Tam zastavíme a navštívíme Devětadvacátou jeskyni, kde taky můžeme přenocovat.“

„Ale je ještě jiná cesta,“ doplnil Joharan. „Devětadvacátá jeskyně se nazývá Tři skály, protože mají tři obytné jeskyně, ne bezprostředně vedle sebe, ale na různých místech kolem Zelavy a záplavové louky. Dvě z nich jsou na téhle straně řeky, třetí je na protější straně.“

Joharan ukázal na svah před nimi. „Místo abychom lezli tamhle nahoru, můžeme putovat na východ k Zelavě. Ta zahýbá na sever a musí se překročit, protože voda na naší straně teče těsně podél skalní stěny. Ale je tam dlouhý brod, ke kterému je snadný přístup. Devětadvacátá jeskyně tam položila kameny, po kterých se dá řeka přejít, tak jako my u Velkého brodu. Chvilí půjdeme podél řeky, ta pak zatáčí opět k východu a dostane se na druhé straně těsně ke skalám. Proto se musí zase kus zpátky, ale i tam najdeme mělké místo a kameny, po kterých se dá přejít na druhou stranu. Můžeme zastavit u dvou jeskyní, ale abychom se dostali ke třetí a největší, musíme ještě naposledy překročit řeku, protože tam asi zůstaneme, především kdyby mělo pršet.“

„Když se vydáme touhle cestou, čeká nás výstup, zatímco na druhé cestě musíme přes běhutou vodu,“ shrnul to Jondalar. „Co by bylo podle tvého mínění lepší pro koně a smyky?“ zeptal se Ajly.

„Není problém překročit s koňmi řeku, ale jestli je hodně hluboká, mohlo by se maso na smyku namočit a pak zkazit, kdyby se správně neusušilo,“ řekla Ajla. „Při naší cestě jsme tyče přivazovali k plováku. Tak zavazadla vždycky plavala nahoře, když jsme museli přes řeku. Ale neříkal jsi, že v každém případě musíme ještě přinejmenším jednou přes Zelavu?“

Jondalar se zamyšleně postavil za Vítězův smyk. „O něčem uvažuji, Joharane. Kdyby pár lidí šlo za smykem a drželo tyče ve výšce, aby se nesmočily, pak by to snad šlo.“

„Určitě najdeme ochotné ruce. Vždycky se najde pár mladých mužů, kteří se rádi vykoupají, když překračujeme řeku. Já se pozeptám,“ řekl Joharan. „Většina lidí už pravděpodobně o další výstupy nestojí, zavazadla nemají právě lehká.“

Když Joharan odešel, přezkoušel Jondalar Vítězovy opratě. Pohladil koně a podal mu hrst ovsu. Ajla se na něho vděčně usmála. Sama se zatím postarala o Vlka, který přiběhl zjistit, proč zastavili. Cítila zvláštní pouto, které ji a Jondalara svazovalo během jejich velké cesty. A byla ještě jedna další společná věc, jak

si teď uvědomila: oni byli jediní, kteří chápali, že se mezi člověkem a zvířetem může vyvinout opravdový vztah.

„Je ještě jedna jiná cesta proti proudu řeky, ne, vlastně dvě,“ řekl Jondalar, zatímco čekali. „Při jedné je zapotřebí vor, ale to je s koňmi nevýhodné. Druhá vede na druhé straně Zelavy podél vrcholů skal. Pak se musí Velkým brodem, a je fakticky snadnější dojít k Třetí jeskyni a vyrazit odtamtud. Oni upravili dobrou stezku na vrchol Skály dvou řek, která vede dál přes náhorní rovinu. Nejsou tam takové výstupy jako na téhle straně Zelavy, musí se překonat jen dvě úžlabí. Na té straně Zelavy není tolik přítoků, jenže pokud se máme zastavit u Devěťadvacáté jeskyně, musí se sestoupit a ještě jednou překročit řeku. Proto Joharan rozhodl, že zůstaneme na téhle straně.“

Zatímco odpočívali, vyptávala se Ajla na sousedy, které mají navštívit. Jondalar jí popisoval nezvyklé uspořádání členů Devěťadvacáté jeskyně. Tři skály, to byla tři sídliště, každé v jiné jeskyni a každé v dohledu ostatních dvou, protože je oddělovala jen záplavová luka.

„Říká se, že to dříve byly oddělené jeskyně, které se označovaly starými čísly, a bylo jich víc než tři,“ vysvětloval Jondalar. „Ale všichni si dělali nárok na stejné louky a stejnou část řeky a neustále se hádali o svá práva – která jeskyně smí co využívat a kdy. Rozepře dokonce přerostly v opravdové bitky. Pak zelandon Jižní stěny navrhl, aby se všichni spojili do jedné jeskyně a o všechno se dělili. A pokud táhlo nížinou stádo turů, neměli nadále lovit lovci každé jeskyně odděleně, ale měli se vydat na lov společně jako jedna družina.“

„Ovšem Devátá jeskyně přece taky spolupracuje se sousedními jeskyněmi. Posledního lovu se zúčastnili lovci z Jedenácté, Čtrnácté, Třetí a Druhé jeskyně a několik lovců ze Sedmé jeskyně a pak si rozdělili kořist,“ namítla Ajla zamyšleně.

„To je pravda, jenže naše jeskyně se nemusejí o všechno dělit. Devátá jeskyně má z terasy výhled na údolí Lesní řeky a na zvířata, která táhnou kolem Zelavy, Čtrnáctá jeskyně má Malé údolí, Jedenáctá se může s vorem dostat na velké území na druhém břehu řeky, Třetí jeskyni patří Luční údolí a Druhá a Sedmá se dělí o Sladké údolí – až se vrátíme, tak je určitě navštívíme. My můžeme spolupracovat, když chceme, ale nemusíme. Všechny jeskyně, které se spojily do Devěťadvacáté, se však musí o lovecký revír

dělit. Nazývají ho teď údolím Tří skal, ale je to vlastně část údolí Zelavy a údolí Severní řeky.“

Vysvětlil jí dál, že Zelava se stáčí k východu a protéká velkými loukami. Na severu ústil široký přítok a příslušné údolí. Dvě ze sídlišť byla vpravo od Zelavy, jedno na západě, dosažitelné po zemi od Nosu na Zelavě, a druhé na severu. Třetí mohutná skála s příbytky v různých výškách byla na jihu, na druhé straně Zelavy, na jejím levém břehu. Byla to jedna z mála obývaných jeskyní, které se otvíraly k severu.

Západní sídliště Devětadvacáté jeskyně Zelandonců tvořilo několik skalních příbytků. Jondalar vysvětlil Ajle, že obyvatelé mají navíc víceméně trvalé tábořiště blízko západního sídliště, s přístřešími, ohništi a sušáky, kolem nichž v létě stavěli stany a jiné přechodné příbytky. Bylo u východu z chráněného údolí zarostlého limbami, z jejichž šišek získávali tučný výživný olej, který mohli dokonce používat do lampiček, i když se k tomuto účelu používal jen zřídka, protože byl velice chutný.

Limbové oříšky sklízely všechny jeskyně Tří skal společně a zvaly ke spolupráci i jiné, za podíl z výtěžku. To byl hlavní důvod pro stavbu tábora ve volné přírodě. Nedaleko odtud bylo také dobré místo k rybaření, kde se kladly sítě a vrše. V teplejší roční dobu se vydatně využívalo a většinou se opouštělo teprve tehdy, když v zimě mráz potáhl řeku ledem. I když lidé po celý rok bydleli v různých příbytcích Západní sluje a sklizeň se konala v srpnu, už na počátku teplého ročního období tam stály první stany kvůli rybaření a všichni mluvili o tom, že půjdou do letního tábora.

„Jejich zelandona je nadaná umělkyně,“ vyprávěl Jondalar. „V jedné jeskyni vyryla na stěny zvířata, možná budeme mít čas se tam podívat. Dělá i malé vyřezávané věci, které se mohou nosit na těle. Ale beztak se sem znovu vrátíme ke sklizni oříšků.“

V té chvíli se vrátil Joharan se třemi mladíky a jednou dívkou, kteří se nabídli, že půjdou za smykem a podrží tyče nad hladinou, když se bude překračovat řeka. Všichni vypadali rozradovaní z toho, že byli vybráni pro tuto práci. Joharan neměl potíže s tím, aby našel ochotné lidi – problém byl spíš ve výběru. Mnozí chtěli jen zblízka pozorovat koně a Vlka a dozvědět se víc o cizí ženě, aby získali zajímavou látku k rozhovoru pro letní setkání.

Na rovině mohli jít Jondalar a Ajla vedle sebe a vést koně, jen u brodů to nebylo možné. Vlk se jako obvykle tu a tam vzdálil. Rád pátral po okolí, běžel napřed nebo zůstal pozadu a svým

zvědavým čenichem prozkoumával všechny zajímavé pachy. Jondalar využil dlouhého pochodu k tomu, aby Ajle vyprávěl o lidech, po jejichž území se pohybovali.

Vyprávěl jí o širokém přítoku, Severní řece, která protékala otevřenými loukami a zprava ústila do Zelavy. Severní strana záplavové nížiny se údolím Severní řeky a údolím Zelavy samé neustále rozšiřovala. Na kusu země mezi oběma údolími leželo severní a nejstarší sídliště společenství, nazývané obřadně Severní sluj Devětadvacáté jeskyně Zelandonců. Vysvětlil jí ale, že jinak se mu obvykle říká jen Jasná stěna. Z Letního tábora se k ní dojde po stezce, která vede ke kamenům pro přechod řeky, k nimž už brzy dojdou.

Před nimi, v otevřené krajině už zdaleka viditelný, vyčníval vysoko nad pahorkem skalní štít, natříkrát přetáý příčnými prohlubněmi nad sebou, které tvořily dostatečně prostorné terasy obrácené k jihu. Vysoký štít byl v dosahu ostatních příbytků jeskynního společenství Tří skal, ve vzdálenosti krátkého pochodu. V sousedství bylo několik jiných vhodných míst, která se považovala za součást Severní sluje Devětadvacáté jeskyně.

Podle Jondalara se dalo snadno dojít po vyšlapané stezce ke střednímu patru, kde byly nejdůležitější příbytky Jasně stěny. Malý výklenek nad nimi se využíval jako rozhledna a nazýval se hláska Jasně stěny nebo prostě Hláska. Nejnížší plošina byla částečně pod zemí a využívala se spíš k uskladnění potravin a jiných zásob než k bydlení. Mezi jiným tu byly uskladněny i limbové oříšky, které obyvatelé nasbírali v letním táboře. Některé z dalších výklenků, které patřily k sídlišti Jasně stěny, měly výmluvná jména jako Dlouhá skála, Vysoký val nebo Dobrý pramen.

„Dokonce i skladiště má jméno,“ řekl Jondalar. „Jmenuje se Holá skála. Staří lidé o tom vyprávějí příběh, který znají ze svého dětství, patří ke starým legendám. Po velmi tvrdé zimě a chladném vlhkém jaru už neměli žádné zásoby – ve skladišti byla tehdy vidět jen holá skála. Pak se ještě jednou přihlásila zima strašnou sněhovou bouří a všichni hladověli. Co je zachránilo před smrtí hladem, byla velká zásoba limbových oříšků, které si nashromáždily v jednom výklenku veverky a které jedno děvčátko náhodou našlo. Je úžasné, kolik toho tihle malí hlodavci dokážou nasbírat.“

Avšak i když se nebe rozjasnilo a oni mohli znovu lovit, ulovili jen naprosto vyzábělé jeleny a koně. Jejich maso bylo bez tuku a

tuhé, a jaro se svými výhonky a kořeny bylo ještě daleko. Příští podzim tedy sbíralo celé společenství limbové oříšky, aby se zásobili pro příští zlou zimu a hladové jarní měsíce, a tak počala tradice sbírání limbových oříšků.“

Mladí lidé, kteří jim pomáhali tím, že při překračování řek udržovali potravu v suchu, přistoupili teď blíž, aby slyšeli, co Jondalar vypráví o jejich sousedech na severu. Bylo to pro ně nové, a proto napjatě naslouchali.

Stačila chvíle pochodu a na druhé straně řeky spatřili Jižní sluj Devětaadvacáté jeskyně Zelandonců, největší a nejzvláštnější skalní stěnu v kraji. K severu obrácené skály byly zřídka vhodné k obývání, ale tahle stěna, obrácená celou plochou přímo proti vrcholícímu slunci, byla příliš příhodná, aby nelákala k využití. Skalní stěna vystupovala kolmo z řeky do výšky několika obřích stromů a její šířka byla mnohonásobně větší než výška. V pěti úrovních měla téměř sto jeskyní a výklenků a spoustu převisů a teras.

Ze všech skalních výběžků byl velkolepý výhled do okolí, proto nebylo zapotřebí žádné zvláštní rozhledny. Skalní stěna měla ale ještě další zvláštnost. Jedna ze spodních teras ležela nad klidným vedlejším přítokem řeky a z ní mohli lidé pozorovat vlastní obraz v klidné hladině.

„Stěna není nazvána podle své velikosti, jak by se třeba očekávalo,“ řekl Jondalar, „ale podle neobvyklého obrazu, který vrhá na hladinu. Jmenuje se Zrcadlová skála.“

Skalní stěna byla tak vysoká, že většina použitelných jeskyní vůbec nebyla obydlená – jinak by se skála podobala sídlišti svišťů. Kdyby tu žilo tolik lidí, kolik možností k bydlení nabízela stěna, pak by jim okolní krajina nemohla poskytnout dostatek příležitostí k obživě. Celá stáda by byla časem vybita a krajina by byla oloupena o veškerý porost. Vysoko strmící stěna ale byla úchvatná, a ti, kteří tu žili, dobře věděli, že už jen pohled na ni cizince a náhodné návštěvníky naplní úctou.

I na ty, kteří ji už znali, pokaždé znovu silně zapůsobí, říkal si Jondalar, když pozoroval úžasný skalní útvar. Prostorná Devátá jeskyně se svým velkým skalním převisem byla jistě svým způsobem pozoruhodná a pravděpodobně pohodlnější a vhodnější k obývání, a to, že byla obrácena k jihu, byla významná přednost. Ale přesto si musel přiznat, že čelo téhle skály působí tak mocným dojmem, že až před ním ztrácí řeč.

A naopak místní lidé, kteří stáli na nejspodnější římse, zase žasli nad pohledem, který se naskýtal jim. Uvítací gesta ženy, která stála trochu před ostatními, byla váhavější než obvykle. Držela zvednutou ruku s dlaní obrácenou k sobě, kynula ale spíš zdrženlivě. Slyšela o návratu Marthonina syna z daleké cesty a o cizí ženě, kterou si přivedl. Dokonce slyšela, že je doprovázejí koně a vlk, ale slyšet o věci a vidět ji není totéž, a když mezi lidmi Deváté jeskyně spatřila dva koně, kteří tak samozřejmě šli s nimi, a vpředu vlka a vysokou, světloucí cizí ženu vedle muže, kterého znala jako Jondalara, zneklidňovalo ji to.

Joharan odvrátil hlavu, aby skryl pobavený úsměv, i když si dost přesně uměl představit, co se v ní odehrává. Před ne příliš dlouhou dobou při stejném nezvyklém pohledu pocítil stejný strach. Byl překvapen, jak rychle si na to zvykl. Tak rychle, že už ani nebral v úvahu, jak to zapůsobí na jeho sousedy, a to byla chyba. Byl rád, že se tu zastavili. Tak si alespoň mohl představit, jak je přijmou lidé na letním setkání.

22.

„I kdyby Joharan nepostavil stan na louce, stejně bych zůstala venku,“ řekla Ajla. „Chci být blízko Víhy a Vítěze, pokud jsme na cestě. Nepovedu je na ten skalní výčnělek, tam by se jim určitě nelíbilo.“

„Denaně by se to jistě taky nelíbilo,“ řekl Jondalar. „Zvířata ji dost zneklidnila.“

Jeli proti proudu údolím přítoku, který nazývali Severní řekou. Tak se mohla zvířata a i oni sami zotavit z pobytu mezi tolika lidmi. Byli představeni všem náčelníkům a Ajla se stále ještě snažila všechny správně zařadit.

Denana, náčelnice Zrcadlové skály, Jižní sluje, byla uznávanou náčelnicí celé Devěťadvacáté jeskyně, ale Jasná stěna, Západní a Severní sluj měly vlastní náčelníky. Když bylo třeba rozhodnout něco, co se týkalo celého společenství Tří skal, náčelníci se scházeli, aby se dohodli na jednomyslném řešení. To však potom oznámila Denana, protože zbývající zelandoni a náčelníci trvali na tom, že pokud Devěťadvacátá jeskyně vystupuje jako jedna jeskyně, měla by ji taky zastupovat jen jedna mluvčí.

Zelandoni tady byli rozdělení trochu jinak. Západní, Severní a Jižní sluj měly vlastního zelandona, ale zelandoni těchto tří slují byli podřízeni zelandoně Devěťadvacáté jeskyně. Protože jednotlivé sluje ležely poměrně daleko od sebe, bylo samozřejmé, že každá chtěla mít vlastního zelandona, který by zvláště v obdobích s chladným a bouřlivým počasím měl dobré léčitelské schopnosti. Jednotliví zelandoni ale byli opět vázáni na zelandony

jako celek, i když jeskyně, které sloužili, měla stejný nebo v mnohém ohledu větší význam.

Zelandon Zrcadlové skály byl tak dobrý léčitel, že ho dokonce chtěly mít ženy u porodu. Zelandona Devětadvacáté jeskyně rovněž bydlela v Zrcadlové skále, aby byla nablízku té, kterou podle zvyku všichni uznávali za hlavní náčelnici, ale v léčitelství se příliš nevyznala. Byla zato obratnou prostřednicí, která na tři ostatní zelandony a tři náčelníky působila smířlivě a dokázala utiřit jejich mnohdy uraženou ješitnost. Občas byly dokonce slyšet hlasy, že bez zelandony Devětadvacáté jeskyně by tak složité společenství, které se nazývalo Devětadvacátá jeskyně, nemělo dlouhého trvání.

Ajla byla ráda, že se mohla vymluvit na koně a péči o ně, aby se vyhnula všem obřadným pozdravům. Před setkáním se severními sousedy mluvila s Joharanem a Prolevou a řekla jim, že pro Víhu a Vítěze je nezbytné, aby se o ně ona a Jondalar starali. Náčelník je proto omluvil a jeho družka slíbila, že jim schová jídlo.

Ajla cítila, že ji všichni pozorují, když zbavovala Víhu smyku a zbývajících nákladu. Pečlivě prohlížela oba koně, jestli neutrpěli nějaké zranění. Pak zvířata vytřeli a vykartáčovali je, a Jondalar navrhl, aby Víhu a Vítěze odvážali a aby si na nich vyjeli, protože koně po celý den museli jít jen opatrně a pomalu. Ajlin radostný úsměv mu byl dostatečnou odpovědí. Vlk běžel napřed, když vyjeli. I on se zdál mít velkou radost.

Joharan patřil k těm, kteří se za nimi dívali. Viděl to už často, ale tentokrát chápal, že i pohyb koní patří k péči o ně. Když koně žili ve stádu, nepotřebovali zřejmě tento způsob pozornosti, ale pokud vykonávali práce, které po nich vyžadovali lidé, byli na péči odkázáni. Ano, koně se dali různým způsobem využívat, to byla pravda, ale stálo to za všechnu tu dodatečnou práci? Ta otázka mu nešla z hlavy, když se díval za Ajlou a svým bratrem, jak odjíždějí.

Ajla se uvolnila, sotva nechali tábor za sebou. Tato vyjížďka jen ve dvou jí dala pocit svobody. Oba si zvykli na to, že během své velké cesty byli pohromadě jen se zvířaty, a teď vychutnávali, že se mohou na chvíli navrátit k tomuto oblíbenému zvyku. Když dojeli do údolí Severní řeky a uviděli před sebou širá luka, vyměnili si chápavý pohled, zasmáli se a pobídli koně k rychlému cvalu po rovině. Ani si nevšimli, že minuli skupinu lidí, kteří se po krátkém výletu k letnímu táboru vraceli k Devětadvacáté jeskyni. Tím spíš si ale tito lidé všimli jich a všichni za nimi zírali s

otevřenými ústy. Něco takového ještě nikdy neviděli a ani si to víckrát vidět nepřáli. Lidé, kteří se nedaleko od nich přehnali na zádech koní, jim naháněli strach.

Ajla zastavila u potoka a krátce nato i Jondalar zkrotl svého koně. Svorně se rozhodli jet podél potoka. Pramenil v malém jezírku s velkou převalou vrbou, která vypadala, jako by bděla nad svým právem mít vodu jen pro sebe a své potomky. Nálet malých vrb se tlačil těsně k okraji jezírka. Sesedli z koní, sundali jim jezdecké přikrývky a lehli si na zem.

Koně se napili z potoka a pak se s chutí vyválieli v trávě. Ajlu a Jondalara rozesmálo, když viděli, jak jejich čtyřnozí druzi leží na zádech a kopou nohama. Cítili se očividně dostatečně bezpeční, aby se vydatně podrbali.

Najednou Ajla sáhla po praku, který nosila kolem krku, rychle ho odvázala a pátravě se rozhlédla po břehu. Sebrala pár kulatých oblázků, jeden vložila do smyčky praku a vystřelila. Aniž se přesvědčila, jestli zasáhla, vzala rychle znovu kožený řemen, protáhla ho rukou, přiložila oba konce k sobě a vložila do něho nový kámen, jakmile se vznesl druhý pták. Když i toho zastřelila, zvedla se a šla oba sněžné kury sebrat.

„Kdybychom tu tábořili jen my dva, měli bychom dnes večer co jíst,“ řekla a zvedla do výšky úlovek.

„Ale nejsme tu sami. Co s nimi tedy uděláš?“

„Peří sněžného kura je lehoučké a teplé, a kresba na něm je v tuhle roční dobu moc hezká. Mohla bych z toho udělat něco pro dítě,“ řekla. „Ale na to budu mít čas ještě později. Myslím, že je dám Denaně. Koneckonců je to její revír a zdála se mi tak neklidná kvůli Vize, Vítězovi a Vlkovi. Určitě není moc ráda, že jsme přišli. Třeba by ji mohl tenhle dárek trochu usmířit.“

„Čím to, že jsi tak moudrá?“ ptal se Jondalar a hleděl na ni s obdivem a láskou.

„To nemá co dělat s moudrostí, to je prostě jen rozumné, Jondalare.“ Vzhledla a ztratila se v kouzlu jeho očí. Jediné místo, kde viděla barvu podobnou této zářivé modři, bylo v hloubi ledovce. Jeho oči ale byly všechno jiné než ledové, byly teplé a láskyplné.

Objal ji a ona pustila sněžné kury na zem, vzala ho kolem krku a políbila ho. Připadalo jí, že už je to dávno, kdy ji naposled takhle držel, a pak si uvědomila, že tomu tak skutečně je. Ne že by ji nelíbal, ale uplynula dlouhá doba, kdy spolu takhle naposledy stáli

ve volné krajině, zatímco se koně spokojeně pásli a Vlk strkal zvědavý čenich do každého keře a do každé díry v zemi. Brzy se zase připojí k výpravě na letní setkání, a kdy se zase naskytne takováhle chvíle? Když ji Jondalar políbil na krk, vyvolal v ní okamžitou odezvu.

Jeho horký dech a jeho vlhký jazyk jí způsobily blažené mrazení v zádech a ona se tomu poddala a svolila, aby ji tento pocit zcela přemohl. Jondalar jí mírně foukal do ucha a laskal jí ušní lalůček, pak zvedl ruce a položil jí je na prsa. Jsou ještě plnější než jindy, pomyslel si a připomněl si, že Ajla v sobě nosí nový život, a tento život je, jak tvrdí, stejně jeho jako její. Přinejmenším je tento život z jeho ducha, tím si byl jistý. Během jejich velké cesty byl téměř neustále jediným mužem, jehož ducha mohla Matka použít.

Ajla rozvázala opasek, na němž viselo vícero váčků a náčiní, připevněných šňůrami nebo smyčkami, a odložila ho vedle jezdecké příkrývky, přičemž dávala pozor na to, aby všechno zůstalo na svém místě. Jondalar se posadil na kraj kožené příkrývky, která byla silně cítit po koni. Byl to důvěrně známý pach, s kterým spojoval příjemné zážitky. Rychle rozvázal řemen svých bot, pak vstal, uvolnil opasek, který držel jeho nohavice, a svlékl je.

Když vzhlédl, viděl, že Ajla učinila totéž. Pozoroval ji s radostí. Postavu teď měla plnější, nejen poprsí, ale i břicho se jí zakulatilo a prozrazovalo, že v ní roste nový život. Jeho mužství se pohnulo, rychle odložil tuniku a pomohl Ajle, aby ji i ona svlékla. Chladný vítr mu přejel po nahém těle a i Ajla měla husí kůži. Vzal ji do náruče, aby ji zahřál a současně cítil její teplo.

„Umyju se v jezírku,“ řekla.

Usmál se, protože cítil, že je to pozvánka na potěšení, které měl rád. „To nemusíš,“ řekl.

„Já vím, ale já to chci. Při tom stoupání jsem se hodně zpotila,“ odpověděla.

Jezírko bylo chladné, ale protože se vždycky myla ve studené vodě, pocítovala svěží trnutí na kůži jako příjemné. Jezírko, v kterém jen na konci jara bývalo hodně vody, nebylo hluboké. Břeh však byl příkrý. Sestupovala dál, až už její nohy necítily bahno na skalnatém dně, pak šlapala vodu. Plavala v kruhu v nejhlubší části jezírka a zpátky ke kamenitému břehu.

Jondalar ji následoval, i když ne s takovou chutí jako ona. Stál po pás ve vodě, a když se Ajla přiblížila, postříkal ji. Spokojeně

vypískla a mávala tak silně pažemi, až voda kolem ní pěníla, a pak mu jí oběma rukama vchrstla tolik do tváře, že ho celého zmáčela.

„To jsem nečekal,“ vyhrkl, plival vodu a trásl se zimou. To si žádalo pomstu. Koně udiveně zvedli hlavy, když po sobě Ajla a Jondalar začali stříkat a řádit. Ajla se na Jondalara zašklebila, on se po ní natáhl a hlučná hra skončila objetím a dlouhým polibkem.

„Asi bych ti měl pomoci při mytí,“ zašeptal jí do ucha a sáhl jí jemně mezi nohy, čímž vzrostla jeho žádost.

„Asi pomůžu raději já tobě,“ řekla, vzala do ruky jeho pevný úd a třela ho vodou. Chladná voda by vlastně měla zchladit jeho žádost, pomyslel si, ale její smělá ruka na horkém citlivém údu ho zvláštním způsobem ještě víc vzrušovala. Ajla pak poklekla, a když vzala špičku jeho údu do úst, zdálo se, že přímo žhne. Zasténal, zatímco ona jazykem objížděla špici, a cítil nespoutanou žádost, která jeho samotného překvapila. Najednou se jeho vzrušení natolik vystupňovalo, že už je nedokázal ovládnout a ono vytrysklo, zatímco ho přemohla slast.

Odsunul ji od sebe. „Pojďme ven z téhle studené vody,“ řekl. Vyplivla jeho semeno a umyla si ústa, pak se na něho usmála. Za ruku ji vyvedl na břeh. Posadili se na jezdeckou přikrývku, ale on ji pak položil a lehl si vedle ní. Opřen o jednu ruku ji ze strany pozoroval. „Zaskočila jsi mě,“ řekl. Cítil se uvolněně, ale trochu zmateně. Probíhalo to jinak, než zamýšlel.

Usmívala se. Nestávalo se často, že by tak rychle dosáhl vyvrcholení, raději se ovládal. „Asi jsi byl připravenější, než sis myslel,“ řekla.

„Nemusíš se dívat tak samolibě,“ řekl.

„Nepodaří se mi tak často tě překvapit,“ odpověděla. „Ty mě znáš tak dobře, že mě to vždycky udivuje, a připravuješ mi hodně požitků.“

Při tomto přiznání nemohl jinak než opětovat její úsměv. Naklonil se nad ni a políbil ji, a ona ochotně otevřela rty. Pokaždé, když se jí dotkl, objal ji a políbil, pocítil štěstí. Pomalu a něžně prozkoumával její ústa a ona dělala totéž u něho. Pak cítil, jak se tiše znovu hlásí jeho žádost, a byl spokojený. Zřejmě se ještě zcela nevydal. A nemuseli zase tolik spěchat zpátky do tábora.

Líbal ji dlouze a vzrušeně, pak jazykem sklouzl po jejích rtech a laskal jí krk a týl. To ji šimralo a téměř by se odtáhla. Avšak všechno v ní ji nabádalo, aby se laskání plně odevzdala, neboť to zvýší její požitek. Když zajel ještě níž a pokryl jí polibky ramena a

vnitřní stranu paže až k lokti, už to téměř nemohla vydržet, ale přesto chtěla stále víc. Její dech se bezděčně zrychlil a jeho to povzbuzovalo. Vzal do rtů její bradavku a ona rozkoší vzdychala a cítila ohnivé blesky, které projížděly jejím nejnějším místem.

Jeho úd se vztyčil. Cítil, jak kulatá jsou její prsa, a začal sát z jedné ztopořené bradavky. Současně prsty sevřel druhou a tiskl ji a hladil. Ajla se tlačila proti němu, zcela se odevzdala vzrušení a nemohla se ho nasytit. Neslyšela vítr ve vrbách, necítila chladný vzduch. Veškerá její pozornost byla obrácena dovnitř, na pocity, které v ní vyvolával.

I on cítil horkost ve vztyčeném údu. Hlavou sklouzl mezi její stehna a láskyplně vychutnával její chuť. Byla ještě mokrá po koupání a on tonul ve svěžesti, v teplé vlhkosti, v důvěrně známé kořenné chuti Ajly, své Ajly, a chtěl se do ní zcela ponořit.

Zasténala a zvedla se proti němu, zatímco on sál a dráždil ji jazykem. Všechny myšlenky byly nahrazeny city. Najednou se její vzrušení nezadržitelně vzedmulo jako vlna a zalilo ji. Ucítil její vlhkost. Vyrážela tiché výkřiky rozkoše a natáhla se po něm, protože ho chtěla cítit v sobě. Napřímil se a vnikl do ní, pak se odtáhl a znovu do ní vnikl.

Vzepjala se proti němu, uhnula a znovu se k němu přitiskla, přetáčela se a nahýbala, aby ho cítila tak, jak ho potřebovala. Jeho žádost byla silná, ale ne tak živočišná a náruživá, jako tomu bývalo jindy. Tentokrát ji nemusel přemáhat, ale mohl počkat, dokud rostla. Přizpůsobil se jejímu rytmu, cítil, jak stoupá její napětí, radostně a bezohledně se do ní nořil. Její výkřiky a hrdelné zvuky byly stále hlasitější a nabíraly na síle. Tak se blížili vyvrcholení, dosáhli ho společně a pocítili velkou, vše pronikající úlevu. Chvilí ustali, pak se ještě několikrát pohnuli nahoru a dolů a nakonec celí udýchaní jen lapali po dechu a zůstali klidně ležet.

Zatímco Ajla ležela se zavřenýma očima na přikrývce, slyšela vítr, který šuměl ve větvích, a volání nějakého ptáka po družce, cítila chlad a důvěrně známou tíhu muže na sobě, čichala koňský pach přikrývky a vůni z jejich slasti, a ve vzpomínce ochutnávala jeho kůži a jeho polibky. Když se konečně vzepřel na rukou a pohlédl na ni, měla na tváři zasněný úsměv uspokojení.

Brzy nato vstali a Ajla se ještě jednou šla umýt do jezírka, jak jí to Iza před dlouhou dobou vštěpovala. Jondalar ji následoval. Říkal si, že když se myje ona, měl by to rovněž dělat, i když to nepatřilo k jeho zvyklostem, dokud ji nepoznal. Vlastně neměl

studenou vodu rád. Avšak pokud bude víc dnů jako tento, prolétlo mu teď hlavou, pak v ní dokonce najde zalíbení.

Na zpáteční cestě k Jižní sluji Devěťadvacáté jeskyně Ajla cítila, že nemá právě moc chuti setkat se znovu se svými trochu nepřátelsky nakloněnými sousedy. A i když věděla, že ji Jondalarovi příbuzní a členové Deváté jeskyně uznávají, ani za nimi příliš nespíchala. Ještě nedávno si velice přála, aby na své velké cestě konečně dorazili šťastně k cíli, a těšila se na společnost jiných lidí, teď ale postrádala pravidelný denní běh, na který si s Jondalarem cestou zvykli. V jeskyni byl vždycky někdo, kdo chtěl mluvit buď s ní, nebo s Jondalarem, nebo s oběma. Těšila je srdečnost druhých lidí, ale často by přece jen byli raději sami.

Když těsně k sobě přivinuti leželi té noci v rodinném stanu, vzpomněla si Ajla na to, jak bylo spaní zařízeno v chýši Mamutonů. Nejdřív ji pohled na dlouhou chýši tábora Lva, zpola pod zemí, velmi udivoval. Mamutoni využívali mamutích kostí ke zpevnění tlustých stěn ze sena a slámy, pomazaných jilem, které je v oblastech blízkých ledovci chránily před prudkým větrem a zimním chladem. Tehdy jí to připadalo, jako by si sami postavili něco jako jeskyni. Jistým způsobem tomu tak skutečně bylo, protože nikde nablízku obyvatelná jeskyně nebyla, a její úžas byl oprávněný, protože ta stavba byla pozoruhodný výkon.

Každá rodina v chýši tábora Lva sice měla oddělený prostor k bydlení kolem vlastního ohniště, a závěsy navíc ohraničovaly místa na spaní, ale všichni žili pod jednou střechou. Byli od sebe vzdáleni sotva na délku paže a museli při příchodu a odchodu procházet prostorem jiných. Aby mohli žít v tak stísněném prostoru, zachovávali mezi sebou mlčenlivou ohleduplnost, která jim zajišťovala soukromí a kterou se učili už jako děti. Ajle nepřipadala podzemní chýše malá, dokud v ní bydlela, to teprve teď, když spala pod ochranou obrovského skalního převisu. Připomněla si, že i v klanu měla každá rodina vlastní ohniště, ale stěny tam nebyly, jen pár kamenů na označení hranic. Lidé klanu se naučili neokukovat a nevšímat si, co se děje v soukromém prostoru druhých. Neobtěžovat druhé svou zvědavostí, to patřilo k samozřejmému chování, neboť soukromí pro ně bylo zajištěno jen vzájemnou úmluvou.

Příbytky Zelandonců měly sice dělicí stěny, ale ty vůbec nebyly zvukově neprostupné. Ve skalní jeskyni totiž nemusely být

stěny nijak důkladné, protože nechránily příbytky před nepřízní počasí, jako tomu bylo v podzemních chýších Mamutonů. U Zelandonců sloužily k tomu, aby uchovaly teplo a zadržely závany větru, které zbloudily pod převis. Kdo procházel mezi příbytky, zaslechl ovšem často útržky rozhovorů, ale obyvatelé se naučili nevšímat si hlasů ze sousedství – podobně jako lidé klanu, kteří se nedívali k vedlejším ohništím, nebo jako Mamutoni s jejich mlčenlivou ohleduplností. Když o tom Ajla přemýšlela, napadlo ji, že se už i ona v krátké době od svého příchodu naučila nevšímat hlasy ze sousedních příbytků... alespoň většinou.

Ajla s Jondalarem se přitiskli ještě víc k sobě, vedle sebe měli spícího Vlka a z vedlejších kožešin na spaní k nim pronikaly tiché rozhovory. Ajla řekla: „Mně se líbí, že Zelandonci dávají každé rodině vlastní příbytek a že tu každý může žít pro sebe.“

„To jsem rád, Ajlo,“ odpověděl a byl potají ještě spokojenější při představě, že jí po návratu z letního setkání nabídne vlastní příbytek a že se mu až dosud podařilo toto překvapení před ní utajit.

Ajla zavřela oči a myslela na to, že jednoho dne bude mít vlastní příbytek s opravdovými stěnami. Pro ni představovaly dělicí stěny určitou míru soukromí, jakou klan ani Mamutoni neznali. Vnitřní stěny, to byla výhoda navíc. Ve svém údolí se sice cítila osamělá, ale naučila se i cenit si samoty, a cesta s Jondalarem posílila její přání postavit něco mezi sebe a ostatní. I když na druhou stranu se cítila v blízkosti druhých příbytků bezpečnější.

Když chtěla, slyšela uklidňující zvuky, jak se druzí chystají jít spát, zvuky, které znala od svého dětství: tiché hlasy, pláč malých dětí, dvojice, které se milovaly. V době svého osamění toužila po těchto zvucích, ale v Deváté jeskyni byla i možnost stáhnout se do ústraní. Pokud se zdržovala uvnitř vlastních stěn, snadno zapomněla, že byli druzí nablízku, jen hlasy v pozadí jí dávaly hluboký pocit bezpečí. Způsob života Zelandonců se mi opravdu líbí, prolétlo jí hlavou.

Když příštího rána opět vyrazili na cestu, všimla si Ajla, že jejich počet vzrostl. Mnozí obyvatelé Devěťadvacáté jeskyně se k nim připojili, avšak nikdo ze Zrcadlové skály, přinejmenším nikdo, koho by znala. Když se na to otázala Jondalara, řekl jí, že celá Západní sluj, téměř polovina Jasných stěn a někteří ze Zrcadlové skály jsou s nimi na cestě. Připomněla si, že Jondalar mluvil o

návratu do letního tábora kvůli sběru limbových oříšků, a nabyla dojmu, že Devátá jeskyně udržuje užší svazky se Západní slují než s jinými slujemi Devětadvacáté jeskyně.

Když putovali od Zrcadlové jeskyně proti proudu Zelavy, probíhala cesta v protáhlých hadovitých zákrutách nejdříve k severu, pak na východ, pak jihovýchodně a nakonec opět severním směrem. Dál na severovýchod už byly zákruty Zelavy méně výrazné. Na severním konci prvního ohybu byly menší jeskyně, které skýtalý přístřeší poutníkům a lovcům, a nejbližší sídliště, domov Páté jeskyně Zelandonců, bylo na jižním konci druhého ohybu, kde se vléval do Zelavy potok protékající Starým údolím.

Pokud se nepoužil vor – jenomže to by znamenalo prodírat se proti proudu až k desátému ohybu řeky –, bylo možné dojít do Starého údolí ze Zrcadlové skály přímoú cestou přes hornatou krajinu a nebylo třeba sledovat řeku se všemi jejími zákrutami. Na této mnohem jednodušší a kratší cestě ležela Pátá jeskyně.

Když Joharan dorazil k dobře vyznačené stezce, opustil trasu podél řeky a zamířil nahoru do svahu, pak přes horský vrchol, na který rovněž vedla stezka, kterou upravila Třetí jeskyně u Skály dvou řek, a na druhé straně opět sešel dolů k řece. Ajla se chtěla dozvědět o Páté jeskyni víc a rozhodla se vyptat se na ni Jondalara.

„Třetí jeskyně je vyhlášená svými lovci a lidé ze Čtrnácté jeskyně jsou považováni za dobré rybáře, ale čím se vyznačuje Pátá jeskyně, Jondalare?“

„Já bych řekl, že lidé Páté jeskyně jsou velmi soběstační,“ odpověděl Jondalar.

Ajla si všimla, že ti čtyři mladí lidé, kteří předešlého dne drželi smyk nad hladinou, stále ještě jdou za nimi a teď se k nim zvědavě připojili. Celý svůj život strávili v Deváté jeskyni a znali různé zelandonské jeskyně v sousedství, ale ještě nikdy neslyšeli popis, který byl srozumitelný i pro cizince. Byli zvědaví, jak to Jondalar Ajle vysvětlí.

„Jsou hrdi na to, že mají schopné lovce, rybáře a ovládají práce všeho druhu,“ pokračoval Jondalar. „Dokonce si sami stavějí vory a tvrdí, že oni byli první, kteří to dokázali. Jen Jedenáctá jeskyně nesouhlasí s tím tvrzením. Jejich zelandoni a umělci požívají od nepaměti vysokou úctu. Na stěnách několika jeskyní mají rytiny, jiné jsou zdobené pomalovanými nebo vyřezanými deskami, na nichž jsou zobrazeni především bizoni a koně, protože Pátá jeskyně má k těmto zvířatům zvláštní vztah.“

„A proč se té krajině říká Staré údolí?“

„Protože tu žili lidé už mnohem dřív než v ostatních sídlištích.

Už číslo jeskyně naznačuje její stáří. Jen Druhá a Třetí jeskyně jsou starší než Pátá. Mnohé jeskyně mluví o dávných příbuzenských svazcích s Pátou jeskyní. Většina nástěnných kreseb je tak stará, že nevíme, od koho pocházejí. Jedna ukazuje pět zvířat a byla namalována před tak dlouhou dobou, že jsou o ní zmínky v pověstech předků a je příznačným vyjádřením čísla Páté jeskyně. Zelandoni říkají, že pět je svaté číslo.“

„Co je míněno tím svatý?“

„Má pro Matku zvláštní význam. Požádej příležitostně zelandonu, aby ti číslo pět vysvětlila,“ řekl Jondalar.

„Co se stalo s První a...“ Ajla se krátce zarazila, protože v duchu procházela číslovky, „a Čtvrtou jeskyní?“

„Z příběhů a bájí předků se toho dozvídáme poměrně dost o První jeskyni – jistě o tom uslyšíš víc při letním setkání –, ale nikdo neví, co se stalo se Čtvrtou jeskyní. Většina lidí si myslí, že ji musela potkat nějaká pohroma. Mnozí vyprávějí, že nepřítel využil jednoho zlého zelandona, aby způsobil nemoc, na kterou všichni zemřeli. Jiní si myslí, že možná spor se špatným náčelníkem přiměl většinu lidí připojit se k jiným jeskyním. Jenže když jsou do jeskyně přijati noví lidé, tak se o tom většinou začnou vyprávět pověsti, ale v žádném příběhu není ani zmínka o Čtvrté jeskyni, přinejmenším v těch příbězích, které ještě teď známe. Mnozí považují číslo čtyři za neblahé, ale První zelandona říká, že to není číslo samo, co přináší smůlu, nýbrž to, s čím je spojováno.“

Cesta horskou krajinou netrvala dlouho, zdolali čtvrtou vyvýšeninu a začali sestupovat, blížili se k úzkému údolí s vesele šplouchajícím potokem a vysokými skalními stěnami po obou stranách, v nichž bylo osm obyvatelných jeskyní různé velikosti. Když velký průvod s Joharanem v čele dorazil do Starého údolí, přicházeli jim vstříc dva muži a jedna žena. Po výměně obřadných pozdravů sdělili poutníkům, že velká část Páté jeskyně je už na cestě k letnímu setkání.

„Jste samozřejmě vítáni, ale protože ještě ani není poledne, mysleli jsme, že třeba budete chtít pokračovat v cestě,“ řekla žena.

„Kdo tu zůstal?“ zeptal se Joharan.

„Dvě stařeny, které se už nemohou vydat na cestu – jedna už téměř nedokáže vstát –, a žena, která bude brzy rodit. Zelandon ji

odradil od pochodu, protože už měla potíže s předchozími porody. A samozřejmě tito dva lovci. Ti zůstávají až do příštího novoluní.“

„Ty jsi První pomocnice zelandona Páté jeskyně, je to tak?“ zeptala se První zelandona.

„Ano. Já jsem zůstala, abych pomohla při porodu.“

„Věděla jsem, že tě znám. Můžeme pro tebe něco udělat?“

„Myslím, že ne. S rodičkou to ještě nějakou dobu potrvá, možná několik dnů, a její matka a teta tu rovněž zůstaly. My už to zvládneme.“

Joharan se poradil se zástupci Deváté jeskyně a i jiných jeskyní, kteří putovali společně s nimi. „Nejlepší místa k táboření budou brzy obsazená,“ řekl. „Myslím, že bychom měli jít dál a nezůstat tady.“ Ostatní s ním okamžitě souhlasili, a tak bylo rozhodnuto, že se hned zase vydají na cestu.

Po táhlých hadovitých zákrutech se řeka trochu narovнала a pak se stočila k severovýchodu. Co chvíli viděli menší jeskyně, avšak jejich obyvatelé už většinou byli na cestě k letnímu setkání. Skupina, která příbytky dosud neopustila, se teď připojila na konec jejich průvodu. Joharan se cítil pod stále větším tlakem, protože musel najít vhodné tábořiště na léto pro tak velký počet lidí.

Ajla byla překvapená, že v této krajině žije tolik lidí v tak těsném prostoru. Stejně jako Zelandonci i lidé, u nichž vyrostla, chodili každý den hledat potravu. Jídlo a oblečení získávali sběrem, lovem a rybařením. Žili v přirozeně vzniklých obydlích nebo si stavěli z materiálu, který byl po ruce, přístřešky proti nečasu, a vyráběli nástroje a lovecké zbraně. Pradávná zkušenost, kterou Ajla měla uloženou hluboko ve své mysli, jí říkala, že pokud by žilo v kraji víc lidí, než jich dokázal uživit, nebyl by dostatek obživy pro všechny. Buď by někteří museli odtáhnout dál, nebo všichni vyjít s málem. Ajla pochopila, že země Zelandonců musí být mimořádně bohatá, když v ní může žít tolik lidí, ale někde v jejích myšlenkách vznikala tichá pochyba, a ona se ptala, co by se asi stalo, kdyby se věci jednou změnily.

To byl taky důvod, proč se letní setkání každý rok konalo v jiném místě. Takové soustředění lidí vyčerpalo přírodní bohatství v okolí a bylo zapotřebí několika let, aby se příroda zase zotavila. Tento rok se konala setkání na dva, nanejvýš tři dny cesty od Deváté jeskyně, a to nebylo nijak daleko. Poutníci potřebovali na cestu víc času, pokud sledovali tok Zelavy, a méně, pokud šli přímou cestou přes pahorkatinu.

Nadále se drželi v přímém směru a zamířili od Starého údolí k dalšímu postupnému cíli, vzdálenému ne víc než půl dne pochodu. Joharan by tam byl dovedl celou výpravu bez další zastávky. Nějakou chvíli se zabýval myšlenkou, že všechny svolá a vyzve je ke spěchu, ale přitom si uvědomoval, že v průvodu je příliš mnoho lidí různého stáří a různé tělesné způsobilosti a zdatnosti, takže rychlost pochodu se musí nutně řídit podle těch nejpomalejších. Kdyby všechny svolal a promluvil k takovému shromáždění, jen by to vyvolalo otázky a zbytečně by je to zdrželo. Proto se rozhodl, že neznatelně zrychlí tempo, aniž by předem něco oznámil. A když se ozvou první nářky, vždycky ještě může zvážit možnost nočního utáboření.

Poutníci si odpočinuli, snědli polední jídlo, a když Joharan vyrazil, všichni se jako obvykle zařadili za něho.

Nebyla ještě tma, ale slunce už stálo nízko, když dorazili k místu, kde Zelava prudce uhýbala doprava. Otočili se k vodě zády a vydali se ne příliš příkrou vyšlapanou stezkou vzhůru na mírně se zvedající pahorek. S přibývajícím výškou se rozšiřoval rozhled po krajině, až se nakonec otevřelo panorama téměř bez hranic.

Avšak na horském hřebeni je očekával pohled, při kterém se Ajle zatajil dech: kotlina pod nimi byla zaplněna nepřehledným množstvím lidí. Ajla věděla, že se tu už teď zdržovalo víc Zelandonců, než se kdy sešlo Mamutonů, a to tu ještě nebyli všichni. Dokonce i kdyby spočítala všechny lidi, s kterými se kdy setkala, určitě jich ještě nikdy neviděla tolik, tím méně na jednom místě. Jediné srovnání, které ji napadalo, byla nezměřitelně velká stáda bizonů nebo sobů, jež zahrnovala každoročně tisíce zvířat – a toto zde vypadalo jako hemžící se nespoutané lidské stádo.

Skupina, která vyrazila z Deváté jeskyně, cestou značně narostla, ale nově příchozí se rychle rozptýlili. Hledali přátele nebo příbuzné a místo, kde by se mohli utábořit. První zelandona zamířila ke středu tábořiště, kde ve zvláštní chýši bydleli všichni zelandoni. Ti hráli při letních setkáních vždycky zvláště důležitou roli. Ajla doufala, že Devátá jeskyně najde místo trochu stranou největšího ruchu. Bylo by pro ni snazší vyvádět zvířata, kdyby nemusela procházet davem zvědavých lidí.

Jondalar už mluvil se svým bratrem o potřebách zvířat a o jejich strachu z neznámého. Joharan přikývl a řekl, že na to bude brát ohled, avšak potají si říkal, že potřeby lidí mají přednost před

potřebami zvířat. Chtěl být co nejbliž u středu dění a doufal, že najde místo těsně u Zelavy, aby nemuseli chodit daleko pro vodu, a snad taky pod stromy, kvůli stínu, a nedaleko lesíka, kam by mohli chodit pro dříví. Věděl, že velké lesní plochy budou ještě před koncem letního setkání vykácené, dříví na topení potřebovali všichni.

Když se on, Solaban a Rušemar krátce nato rozhlédli, brzy zjistili, že dobrá místa blízko lesa a vody jsou už obsazená. Devátá jeskyně byla početná skupina s více členy, než měly ostatní jeskyně, a potřebovala proto k utáboření víc prostoru. Joharan chtěl bezpodmínečně najít vhodné místo ještě před západem slunce. Proto byl nucen porozhlédnout se po okrajích tábořiště. Velká řeka se za svým posledním ohybem zúžila a její břehy byly příkřejší, takže by tam bylo obtížnější chodit pro vodu.

Všichni tři muži se vydali proti proudu Zelavy. Zanedlouho objevili v dohledu uprostřed louky malý potok lemovaný stromy. Když potok sledovali, Joharan si všiml, že obtéká pahorek. Stromy tu byly hustší, až to nakonec byl opravdový les, širší a hlubší, než se zprvu domnívali.

Po chvíli dorazili k prameni potoka, k malé stružce, která vyvěrala ze země a byla téměř zakrytá převislými větvemi vrby. Vedle strměly břízy, borovice a modříny. Na druhé straně pramene bylo jezírko, napájené ze stejného zdroje. Všude tu vyvěraly stružky, které napájely četné přítoky Zelavy. Za stromy, na druhé straně jezírka, se prostíralo skalní pole z balvanů, sutí a kamení různé velikosti. Před jezírkem se táhla travnatá kotlina, která přecházela do plochého písčitého břehu, z jedné strany zastíněného hustým křovím.

Bylo to hezké místo. Joharan si pomyslel, že kdyby byl sám nebo měl s sebou jen málo lidí, hned by tu rozbil tábor, ale Devátá jeskyně jako celek potřebovala víc prostoru a musela být blíž hlavnímu tábořišti. Muži se vrátili, a když byli znovu na louce u Zelavy, obrátil se Joharan k ostatním.

„Co myslíte?“ zeptal se. „Je to tu trochu odlehlé, ne?“

Rušemar ponořil ruku do potoka a ochutnal vodu. Byla chladná a svěží. „Tady bude po celé léto dobrá voda. Voda, co protéká hlavním tábořištěm, bude brzy špinavá, a i řeka kus pod ním.“

„A všichni budou chodit pro dříví do velkých lesů,“ dodal Solaban. „Tady o tuhle krajinu nebude tak velký zájem a dříví se tu zdá být dostatek.“

Devátá jeskyně tedy rozbila tábor na louce u potoka, mezi lesíkem a Zelavou. Většinu lidí se místo zamlouvalo. Žádná jiná jeskyně se dál proti proudu neutáboří a nebude jim znečišťovat vodu, protože tak daleko se nikdo nechtěl od hlavního tábořiště vzdálit. Voda zůstane čistá a mohou plavat, koupat se a prát si v ní oblečení. A svěží potok jim dodá pitnou vodu i potom, když bude Zelava dávno nečistá, protože ji budou využívat stovky lidí pro nejrůznější potřebu.

Lesík jim skýtal stín a palivo a zdál se tak malý, že ho jistě jiní nebudou vyhledávat. Většina lidí se jistě vydá pro dřevo spíš dolů po proudu Zelavy. V lese a na louce mohli sbírat maliny, ostružiny, oříšky, kořeny, listy – a žila tu malá zvířata. V řece se daly lovit ryby a sbírat škeble. Místo tedy mělo hodně předností.

Jeho největší nevýhodou ale byla vzdálenost od míst, kde se bude odbývat většina činností. Mnohým se to zdálo hodně odlehlé, především těm, kteří měli v hlavním táboře blízké přátele nebo příbuzné a ti se už usadili na místech, jež jim připadala příhodnější. Část nespokojenců se proto rozhodla raději se nastěhovat k přátelům nebo příbuzným. V jistém ohledu tomu byl Joharan rád. Tak zbude taky ještě místo pro Dalanara a Lanzadonce, pokud nebudou nic namítat proti tomu, aby se utábořili trochu stranou.

Ajla byla víc než spokojená. Zvířata byla mimo dav lidí a měla louku k pastvě. Už teď přitahovala na sebe pozornost – a tím samozřejmě i na Ajlu. Ještě si vzpomínala, jak se Víha a Vítěz plašili při příchodu na setkání Mamutonů. Zatím už si jistě na větší množství lidí přivykli, možná dokonce víc než ona sama. Lidé mluvili otevřeně a Ajla zaslechla různé poznámky, ať už chtěla nebo ne. Žasli především nad tím, že se tak dobře snášejí koně a vlk. Vypadalo to, že se dokonce přátelí! A jak poslouchají tu cizí ženu a Marthonina syna!

Ajla a Jondalar si vyjeli na koních podél řeky a našli idylickou kotlinu s jezírkem. Bylo to místo přesně podle jejich vkusu. Měli téměř pocit, jako by patřilo jen jim, i když se tam samozřejmě budou zdržovat i jiní. Ale k tomu příliš často nedojde, mínil Jondalar, protože lidé putovali na letní setkání především proto, aby se účastnili společných událostí, a nepotřebovali samotu v takové míře jako Ajla a zvířata – a jako on sám, jak si musel přiznat. Ajla ke své radosti zjistila, že křoví podél potoka tvoří většinou lískové keře, jejichž větve se přímo prohýbaly pod tíhou jejích oblíbených oříšků. Nebyly ještě zralé, ale to byla jen otázka

času. Jondalar si už zatím umínil, že se sem vrátí a bude v hromadě suti pod skálou hledat surový pazourek.

Když si nově příchozí odpočinuli a ohodnotili své okolí, byla většina z nich s volbou místa spokojená. Joharan byl rád, že dorazili zavčas a mohli místo nárokovat pro sebe. Bylo by už pravděpodobně obsazené dřív, kdyby tu nebyl ještě druhý, trochu větší přítok, který se vinul loukou kolem letního tábora. Většina lidí se utábořila u tohoto přítoku, protože věděli, že voda v Zelavě bude brzy nepoužitelná. I Joharan se tam nejdřív chtěl utábořit, ale teď byl rád, že hledal v trochu větším okruhu.

Jondalar se domníval, že Joharana k tomu přiměla jeho žádost, aby se porozhlédl po vhodném místě pro koně, a proto mu poděkoval. Joharan mu to nevyvracel. Věděl, že sám usiloval v první řadě o pohodlí lidí, ale myšlenka na koně možná přece jen zapůsobila a pomohla mu tohle místo najít. Vyloučit to rozhodně nemohl, a pokud se mu jeho bratr pro to cítil trochu zavázaný, neměl námitky. Bylo dost těžké vést tak velkou jeskyni a nikdy nemohl vědět, jestli nebude ještě někdy odkázán na Jondalarovu pomoc.

Protože už bylo pozdě, postavili pro tuto noc jen cestovní stany a čekali se zařízením letních chýší až na příští den. Když stany stály, vydali se někteří k hlavnímu táboru a vyhledali přátele nebo příbuzné, které neviděli od posledního letního setkání. Kromě toho chtěli zjistit, co se bude dít druhého dne. Většina lidí však byla unavená a nikam nešla. Mnozí se rozhlíželi v nejbližším okolí po vhodném místě na postavení chýše nebo hledali jedlé rostliny a materiál, který potřebovali pro stavbu letních příbytků.

Ajla a Jondalar uvázali koně mezi stromy a řekou, protože si řekli, že je raději nenechají volně pobíhat. Rádi by jim dopřáli víc volnosti, ale chtěli je chránit před zvědavostí lidí. Třeba to bude možné později, až si na ně všichni trochu víc zvyknou a nebudou v pokušení je ulovit.

Když se příštího rána ujistili, že koně mají všechno, co potřebují, Jondalar a Ajla doprovodili Joharana do hlavního tábora, kde chtěl navštívit ostatní náčelníky. Bylo třeba učinit některá rozhodnutí, týkající se sběru rostlin, lovu a rozdělení kořisti, a také naplánovat různé oslavy, například první svatební obřady. Vlk běžel vedle Ajly. Všichni už slyšeli o ženě, která má tak neuvěřitelnou moc nad zvířaty, ale vidět je, to bylo něco jiného. Na točité cestě mezi chýšemi je sledovalo hodně udivených pohledů, a

kdo je neviděl přijít a nečekaně je teď spatřil, většinou se polekal. Dokonce i lidé, kteří znali Joharana a Jondalara, jen strnule stáli a civěli s otevřenými ústy, místo aby jim zavolali na pozdrav.

Byli právě za nízkým křovím, které krylo Vlka, když proti nim přicházel muž. „Jondalare, slyšel jsem, že ses vrátil z velké cesty a že sis přivedl ženu,“ volal už z dálky. „Rád bych ji poznal.“ Měl podivnou výslovnost, s kterou si Ajla nevěděla rady, až pak si uvědomila, že má hlas muže, ale mluví jako dítě. On šišlal.

Jondalar sraštil čelo. Bylo vidět, že z tohoto setkání nemá právě velkou radost a že se mu nelíbí strojená mužova radost, ale neměl jinou možnost než mu Ajlu představit.

„Ajlo z Mamutonů, to je Ladroman z Deváté jeskyně,“ řekl a ani si neuvědomil, že ji představuje s její dřívější příslušností.

Snažil se dát svému hlasu nezávazný tón, ale Ajla okamžitě vycítila jeho nechut a podívala se na něho ze strany. Nechybělo mnoho, aby skřípal zuby, a křečovitě držení těla jí prozradilo víc než jasně, jak moc je mu tohle setkání proti srsti.

Muž vztáhl obě ruce a s úsměvem k ní přistoupil, a Ajla si všimla, že mu chybějí dva přední zuby. Domnívala se, že ví, kdo to je, a jeho chybějící zuby jí daly jistotu. To byl muž, s nímž Jondalar bojoval, a byl to Jondalar, kdo mu oba zuby vyrazil. Následkem toho musel pak opustit Devátou jeskyni a nějakou dobu žil u Dalanara, což pro něho byla jen velká výhoda, jak se později ukázalo. Měl tak příležitost poznat muže svého ohniště a byl také zasvěcen do svého oblíbeného řemesla – do roztloukání pazourků – od někoho, kdo byl uznávaným mistrem.

Ajla se zatím dozvěděla dost o tetování ve tváři, aby poznala, že tento muž je pomocníkem a budoucím zelandonem. Pak překvapeně ucítila, jak se jí Vlk otřel o nohu a s vrčením se postavil mezi ni a cizího muže. Tak se Vlk choval jedině tehdy, když se domníval, že ji něco ohrožuje. Možná vnímá Jondalarovo odmítavé chování, pomyslela si. Rozhodně nemá toho muže rád. Ladroman ustrašeně ustoupil.

„Vlku, zůstaň!“ řekla mamutonsky, když předstoupila a odpovíděla na mužův obřadný pozdrav. „Zdravím tě, Ladromane z Deváté jeskyně.“ Uchopila jeho ruce. Byly vlhké.

„Už se nejmenuji Ladroman a taky nepatřím k Deváté jeskyni. Jsem teď Madroman z Páté jeskyně Zelandonců a jsem pomocník zelandona. Vítej tady, Ajlo z... jak to bylo? Muh... Mutoni?“ Po celou dobu nespouštěl oči z Vlka, který stále hrozivěji vrčel.

Rychle zase její ruce pustil. Vnímal její podivný přízvuk, ale Vlk ho natolik znervózňoval, že si toho dál nevšímal.

„A ona už není Ajla z Mamutonů, Madromane,“ opravil se Jondalar. „Je teď Ajla z Deváté jeskyně Zelandonců.“

„Tebe už Zelandonci přijali? Nuže, Mamutonko nebo Zelandonko, jsem rád, že jsme se seznámili, ale teď už musím jít... na jedno setkání.“ Při těch slovech o krok ustoupil. Pak se obrátil a rozběhl se po cestě, kterou přišel. Ajla pohlédla na oba bratry. V jejich tvářích viděla téměř stejný úšklebek.

Hned nato Jondalar objevil skupinu, kterou hledal. Byla tam i zelandona. Zamávala na ně, aby šli k ní, ale byl to Vlk, kdo přitahoval nejvíc zájmu. Ajla mu dala znamení, aby se držel zpátky, až dojde na obřadná představování. Nevěděla, jestli nebude vrčet tak jako na Madromana. Okolostojící vzali překvapeně na vědomí, že je jim ta cizí žena představována jako Zelandonka a bývalá Mamutonka, ale dostalo se jim vysvětlení, že už ji Devátá jeskyně přijala k sobě, protože nebylo pochyb o tom, kde po svém spojení s Jondalarem bude bydlet.

Před svatebními obřady bylo třeba rozhodnout, jestli muž bude žít u lidu ženy, nebo obráceně. V obou případech bylo nutné, aby on nebo ona byli příslušnou jeskyní přijati. Protože už věděli, kde budou Jondalar a Ajla žít, byla přijetím Ajly do Deváté jeskyně tato záležitost vyřízena.

Ajla přikázala Vlkovi, aby se od ní nevzdaloval, když s Jondalarem naslouchali, jak světští i duchovní vůdci domlouvají své plány. Následující noc se měl konat lovecký obřad, při němž se mělo zjistit, kam se mají lovci vydat na první lov. Pokud půjde všechno dobře, budou se první svatební obřady konat krátce poté. Ajla se dozvěděla, že se každé léto konají dva takové obřady. Při prvním se spojují páry, které pocházejí ze stejné oblasti a dohodly se spolu už v zimě. Druhý obřad se obvykle konal na konci léta, krátce před koncem setkání. Byl míněn pro dvojice, které se poznaly na tomto nebo předchozím setkání a své rozhodnutí učinily teprve teď.

„Když už mluvíme o svatebních obřadech,“ řekl Jondalar, „rád bych vyslovil jednu prosbu. Protože Dalanar je mužem mého ohniště a chce přijít na setkání, rád bych se zeptal, jestli může být obřad odsunut na dobu, až přijde. Byl bych rád, kdyby se ho mohl zúčastnit.“

„Nemám nic proti tomu, aby se obřad o pár dní posunul, ale co jestli Dalanar přijde mnohem později?“ zeptal se jeden zelandon.

„Raději bych se spojil s Ajlou při prvním obřadu, ale pokud by Dalanar potřeboval na cestu delší dobu, počkám na druhý obřad. Chtěl bych, aby byl u toho, když se spolu spojíme,“ zdůraznil znovu Jondalar.

„To je přijatelné,“ řekla První zelandona, „ale musíme rozhodnout, jak dlouho můžeme počkat s prvním obřadem, a to závisí i na ostatních, kterých se to týká.“

Jedna starší žena s tetováním zelandony na tváři si k nim přisedla. „Právě jsem slyšela, že se k nám tohoto léta připojí Dalanar a Lanzadonci,“ řekla Joharanovi. „Dalanar vyslal posla k zelandoně Devatenácté jeskyně, protože je nejbliž k tábořišti letního setkání. Dcera jeho družky se má tohoto léta spojit, a on pro ni chce správný obřad. Kromě toho by chtěl najít pro své lidi zelandonu. To by přece byla příležitost pro zkušenou pomocnici nebo novou zelandonu.“

„Jondalar nám to vyprávěl, zelandono Čtrnácté jeskyně,“ řekl Joharan.

„To je jeden z důvodů, proč sem letos přivádí Lanzadonce,“ vysvětloval Jondalar. „Nemají žádnou léčitelku, i když Jeryka toho zná hodně, a nemají nikoho, kdo by pro ně vykonával obřady. Dalanar se domnívá, že nemůže provést správné svatební obřady, pokud nemá vlastní zelandonu. My jsme je navštívili cestou sem. Joplaja dala své svolení Echozarovi, právě když jsme tam byli...“

„Dalanar dovolí Joplaje, aby se spojila s mužem, jehož matka byla ploskolebec? S mužem smíšených duchů?“ přerušila ho pobouřeně zelandona Čtrnácté jeskyně. „Jak jen to může udělat! Svou vlastní dceru! Já vím, že Dalanar přijal do své jeskyně neobvyklé lidi, ale jak může u sebe nechat bydlet tahle zvířata!“

„Oni nejsou zvířata!“ ozvala se Ajla pobouřeně.

23.

Žena se otočila k Ajle, ohromená tím, že se vůbec odvážíla promluvit a že jí dokonce tak nepatřičně odporovala. „Tobě nepřísluší mluvit,“ pokárala ji. „O čem se tady radíme, do toho ti nic není. Ty jsi návštěvnice, a dokonce ani nejsi Zelandonka.“ Věděla, že se ta cizí žena má spojit s Jondalarem, ale zřejmě je ještě třeba naučit ji správnému chování.

„Promiň mi, zelandono Čtrnácté jeskyně,“ řekla První zelandona, „Ajla byla představena ostatním, u tebe jsem to opomněla. Ajla je Zelandonka. Devátá jeskyně ji přijala před naším odchodem.“

Žena hleděla na První zelandonu s nepokrytou nenávistí. Ajla pochopila, že napětí mezi nimi trvá už delší dobu, a připomněla si, že slyšela o zelandoně, která očekávala, že se stane První zelandonou, ale pak byla vyvolena zelandona z Deváté jeskyně. To zřejmě byla tahle žena.

„Ajla a Jondalar nám řekli, že ploskolebci jsou lidé, a ne zvířata. Myslím, že o tom bychom měli mluvit, a to jsem měl taky v úmyslu,“ vmísil se do hovoru Joharan, aby zmírnil napětí. „Já jen nevím, jestli je k tomu teď ten správný okamžik. Nejdřív bychom měli domluvit několik jiných věcí.“

„Nevím, proč bychom o tom vůbec měli mluvit,“ odpověděla žena ostře.

„Je to důležité, a i kdyby to bylo jen kvůli naší bezpečnosti,“ odpověděl Joharan. „Pokud jsou to myslící lidé – a Ajla a Jondalar mě o tom téměř přesvědčili –, a my s nimi zacházíme jako se zvířaty, proč se proti tomu nebrání?“

„Zřejmě proto, že jsou to přece jen zvířata,“ odsekla žena.

„Ajla míní, že nám jdou úmyslně z cesty,“ řekl Joharan, „a většinou to děláme přece i my. Ale my se k nim chováme jako ke zvířatům, i když je nelovíme. Nárokuje si jejich území jako své, jako území Zelandonců – lovecký revír, místa pro sběr, všechno. Co se stane, jestli se začnou bránit? A co jestli se jejich chování změní a budou něco žádat zpět? Myslím, že na to musíme být připraveni. Přinejmenším bychom o té možnosti měli mluvit.“

„Děláš kolem toho příliš mnoho rozruchu, Joharane. Pokud ploskolebci až dosud nebránili své území, proč by s tím měli začít právě teď?“ odpověděla zelandona Čtrnácté jeskyně, která se nechtěla zaobírat novými myšlenkami.

„Ale oni si dělají nárok na určité území,“ řekl Jondalar. „Na druhé straně ledovce považují Losadunajové krajinu severně od Matky řek za území ploskolebců. Oni sami zůstávají na jihu, ale pár mladých rváčů, kteří chtějí zašívát neklid, se nedrží úmluv a já se obávám, že klan, především jeho mladší členové, si to déle nenechají líbit.“

„Proč to říkáš teď?“ zeptal se Joharan. „Nikdy jsi o tom ještě nemluvil.“

„Krátko poté, kdy jsme s Thonolanem odešli a na druhé straně ledovce putovali přes hory směrem na východ, narazili jsme na tlupu ploskolebců – mužů z klanu –, kteří zřejmě byli na lovu, a měli jsme s nimi menší nedorozumění,“ vyprávěl Jondalar.

„Jaké nedorozumění?“ chtěl vědět Joharan. Všichni napjatě poslouchali.

„Jeden chlapec po nás hodil kamenem, protože jsme se zdržovali na jejich straně řeky, v jejich území. Thonolan do těch míst hodil oštěp, když viděl, že se tam v lese něco pohnulo. Tam se totiž schovali. Najednou všichni vystoupili a ukázali se. My dva proti celé skupině – to pro nás nevypadalo dobře. Abych byl upřímný, i jeden proti jednomu by nemuselo skončit dobře. Jsou malí, ale silní. Neměl jsem tušení, jak z toho vyvážneme, ale jejich vůdce pak situaci zachránil.“

„Jak víš, že to byl vůdce? A i kdyby, jak víš, že neloví ve smečce jako vlci?“ zeptal se někdo jiný. Jondalarovi připadalo, že ho poznává, ale nebyl si jistý, koneckonců byl pryč celých pět let.

„Ted' to vím přesně, protože jsem jich od té doby potkal ještě víc, ale i tehdy to bylo zřejmé. Vůdce poručil chlapci, který hodil kámen, aby Thonolanovi přinesl oštěp a aby kámen odnesl. Pak

zase zmizeli v lese," řekl Jondalar. „Uvedl všechno zase do původního stavu a věřil, že je tím věc skončena. Protože nikdo nebyl zraněn, taky tomu tak bylo.“

„On chlapci něco poručil? Ploskolebci nedokážou mluvit!“ namítl jiný muž.

„Ale ano, dokážou," řekl Jondalar. „Jenom nemluví jako my. Většinou dělají znamení rukou. Já se jich několik naučil a dorozumím se s nimi, ale Ajla to umí mnohem líp. Ona zná jejich řeč.“

„Tomu nevěřím," řekla zelandona Čtrnácté jeskyně.

Jondalar se usmál. „Já tomu zpočátku taky nevěřil," řekl. „Předtím jsem taky ještě žádného ploskolebce neviděl. Ty ano?“

„Ne, neviděla, a taky o to nestojím," prohlásila žena. „Pokud vím, podobají se medvědům.“

„Nejsou jim víc podobní než my. Vypadají jako lidé, samozřejmě trochu jinak než my, ale nemůžeš je zaměnit. Lovci nosí oštěpy a oblečení. Viděla jsi někdy takové medvědy?“

„Pak jsou to chytří medvědi," řekla.

„Nepodceňuj je. Nejsou to medvědi nebo jiná zvířata. Jsou to lidé, myslící lidé.“

„Ty ses s nimi dorozuměl? Kdy?“ zeptal se muž, kterého Jondalar neuměl zařadit.

„Jednou, když jsme pobývali u Saramudonů, jsem se na Matce řek dostal do velkých potíží. Saramudoni obývají její břeh, přibližně tam, kde se vlévá do moře Beran. Když se sejde z ledovce, je Matka řek téměř jenom stružka, ale tam, kde oni žijí, je mohutná a na mnohých místech tak široká, že vypadá jako jezero. I když se zdá na povrchu klidná a hladká, má klamné silné a rychlé proudy. Napájí ji tolik malých i větších řek, že když ji pozoruješ z domova Saramudonů, tak pochopíš, proč se jmenuje Matka řek.“ Jondalar začal vyprávět a posluchači se napjatě předklonili.

„Saramudoni dělají lodě z velkých kmenů. Vydlabou je a na koncích je zašpičatí. Jsou to výborná plavidla. Já si chtěl jednou vyzkoušet, jak se taková loď řídí pádlem, ale přestal jsem loď ovládat.“ Jondalar se ušklíbl. „Upřímně řečeno jsem se chtěl trochu předvést. Saramudoni s sebou vždycky vozí návnadu a šňůru, jejíž konec je upevněn na lodi, a já jim chtěl dokázat, že i já dokážu lovit ryby. Jenomže ryby ve velké řece jsou taky velké, zvlášť jeseteri. Říční muži neříkají, že rybaří, ale že jdou na lov, když chtějí chytit velkého jesetera.“

„Já jednou viděl lososa, který byl velký jako muž,“ zvolal do toho někdo.

„V Matce řek jsou jeseteři velcí jako tři dospělí muži,“ řekl Jondalar. „Když jsem viděl nářadí k lovu, vyhodil jsem šňůru, a pak šlo všechno pěkně rychle. Chytil jsem jesetera, nebo lépe řečeno, velký jeseter chytil mě! A protože šňůra byla pevně přivázána k lodi, táhl mě při útěku s sebou. Já ztratil pádlo a vládu nad lodí. Popadl jsem nůž, abych šňůru přeřízl, ale loď narazila na kámen a při nárazu mi nůž vypadl z ruky. Jeseter byl silný a rychlý. Pokusil se potopit a několikrát mě téměř stáhl pod vodu. Sotva jsem se dokázal vši silou držet, když mě vlekl proti proudu.“

„A co jsi udělal?“ – „Jak to bylo dál?“ – „Jak jsi ho zastavil?“ volali jeden přes druhého.

„Hák jesetera zranil a on krvácel. To ho časem vyčerpalo, ale to už mě taky odvěkl hezký kus proti proudu do hluboké vody. Když to vzdal, voda nás zahнала do mělčího vedlejšího ramene a nakonec jsme uvízli na písčité mělčině. Já vylezl z lodi a doplazil jsem se na břeh. Byl jsem vděčný, že mám pevnou půdu pod nohama...“

„To je hezký příběh, Jondalare, ale co to má co dělat s ploskolebci?“ zeptala se zelandona Čtrnácté jeskyně.

Usmál se na ni a obrácen k ní mluvil dál. „K tomu jsem chtěl právě dojít. Dorazil jsem na břeh, ale byl jsem promočený a třásl jsem se zimou. Neměl jsem nůž, abych nařezal dříví, neměl jsem ani nic k rozdělení ohně. Dříví, které tam leželo na zemi, bylo mokré a mně byla strašná zima. Najednou stál přede mnou ploskolebec. Teprve mu rostl vous, nemohl tedy ještě být nijak starý. Dal mi posunky najevo, abych ho následoval. Nejdřív jsem nevěděl, co chce. Pak jsem se podíval směrem, kterým se vydal. Viděl jsem tam stoupat kouř. Vedl mě k ohni.“

„Neměl jsi strach s ním jít? Přece jsi nevěděl, co má v úmyslu!“ zvolal někdo. Stále víc lidí si k nim přisedalo. I Ajle připadalo, že posluchačů je čím dál víc.

„Mně byla tak příšerná zima, že mi bylo všechno jedno. Jediné, co jsem chtěl, bylo teplo. Přisedl jsem si k ohni co možná nejbliž. Pak jsem si všiml, že mi někdo na záda položil kožešinu. Zvedl jsem hlavu a viděl ženu, která se ale zase rychle schovala za keř. V tom krátkém okamžiku, kdy jsem ji zahlédl, jsem odhadl, že bude o něco starší, možná to byla matka toho mladíka. Když jsem se konečně zahřál, mladík mě zavedl zpátky k lodi. Tam stále ještě

ležel na mělčině jeseter břichem nahoru. Nebyl to nijak výjimečně velký jeseter, ale malý taky nebyl. Nejméně tak velký jako dva muži. Ten mladík z klanu rozřízl jesetera nožem po délce. Něco mi naznačoval, ale já tomu nerozuměl. Pak zabalil půl ryby do kůže, přehodil si ji přes rameno a odnesl ji pryč. V tom okamžiku přijeli na lodi Thonolan a několik říčních mužů a našli mě. Oni zahlédli, jak mě ryba vleče, a hledali mě. Když jsem jim vyprávěl o tom mladém ploskolebci, nechtěli mi věřit, stejně jako ty, zelandono Čtrnácté jeskyně, ale pak viděli půlku ryby. Od té doby mě tím neustále škádlili, že jsem šel na lov ryb a ulovil jsem jen polovinu – přitom měli tři muži co dělat, aby tu polovinu jesetera dovlekli do lodi. Kdežto ten mladý ploskolebec ji zvedl a odnesl sám.“

„To byl dobře vymyšlený příběh, Jondalare,“ pochválila ho zelandona Čtrnácté jeskyně.

Jondalar na ni pohlédl svýma úžasně modrýma očima. „Já vím, že to zní jako vymyšlené, ale přísahám ti, že je to pravda. Každé slovo,“ řekl s velkým důrazem. Pak pokrčil rameny a dodal s úsměvem: „Ale nemám ti za zlé, že o tom pochybuješ... Já se po té nedobrovolné koupeli pořádně nachladil,“ pokračoval, „a když jsem tak ležel v teple vedle ohniště, měl jsem dost času, abych o ploskolebcích přemýšlel. Ten mladík mi zřejmě zachránil život. Věděl, že je mi zima a že se potřebuju zahřát. Pravděpodobně měl stejný strach ze mě jako já z něho, ale dal mi, co jsem potřeboval, a jako protihodnotu si vzal polovinu mé ryby. Když jsem se poprvé setkal s ploskolebci, byl jsem překvapen, že používají oštěpy a chodí oblečení. Po tomhle setkání s mladým ploskolebcem a jeho matkou jsem věděl, že znají oheň, používají ostré nože a že jsou velmi silní. Ale on byl očividně i chytrý. Chápal, že je mi zima, a pomohl mi, a proto považoval za přiměřené, aby dostal polovinu mého úlovku. Já bych mu dal celou rybu a myslím, že by ji dokázal odnést, ale on si nevzal celou, on se rozdělil.“

„To je zajímavé,“ řekla žena a usmála se na Jondalara.

Přirozené vyzařování a charisma nepochybně přitažlivého muže na starší ženu zapůsobilo. První zelandona to okamžitě vzala na vědomí a viděla v tom výhodu do budoucna. Pokud bude moci využít Jondalara k tomu, aby zmírnil napětí mezi ní a zelandonou Čtrnácté jeskyně, pak to bez váhání učiní. Od té doby, co byla vyvolena, aby se stala První zelandonou, byla zelandona Čtrnácté jeskyně vůči ní kousavá a každé její rozhodnutí mařila.

„Mohl bych vám vyprávět o chlapci smíšených duchů, kterého se ujala družka náčelníka Mamutonů,“ pokračoval Jondalar. „Naučil jsem se od něho několik posunků. Ale bude asi lepší, když vám nejdřív povím o muži a ženě, s kterými jsme se potkali, než jsme na zpáteční cestě překročili ledovec, protože ti žijí blíž k nám...“

„Myslím, že tenhle příběh může počkat, Jondalare,“ přerušila ho Marthona, která se k nim rovněž připojila. „Mělo by si ho vyslechnout víc lidí, a my jsme se tu dnes sešli, abychom rozhodli o svatebních obřadech – pokud proti tomu nikdo nic nemá.“ Přívětivě se usmála na zelandonu Čtrnácté jeskyně. I ona si všimla, jak ji zaujal její syn, a znala až příliš dobře problémy, které zelandona Čtrnácté jeskyně působí První zelandoně. I Marthona byla kdysi náčelnicí a měla zkušenost s takovými třenicemi.

„Teď asi opravdu není vhodný okamžik, aby Jondalar ve svém vyprávění zabíhal do podrobností,“ řekl Joharan, a aby vzbudil v posluchačích i jiné očekávání, navrhl Jondalarovi a Ajle: „Byl bych rád, kdybyste předvedli své vrahače oštěpů ještě před prvním lovem.“ Oba to pochopili a přikývli.

Ajla by byla ještě ráda zůstala. Chtěla se co možná nejvíc dozvědět o Jondalarových lidech – což byli teď už i její lidé. Jondalar ale ochotně přistoupil na Joharanův návrh. Chtěl svou novou zbraň ukázat všem Zelandoncům. Přešli přes hlavní tábořiště letního setkání a Jondalar pozdravil několik přátel a představil jim Ajlu. Vlk na sebe opět přitahoval pozornost, ale lidé už nebyli při pohledu na něho tak překvapení. Ajla chtěla, aby se první rozruch co nejdřív uklidnil. Čím rychleji si lidé zvyknou na tento pohled, tím dříve vezmou přítomnost zvířat za danou skutečnost.

Našli volné místo, které se hodilo k předvádění, a setkali se s jedním z mladých mužů, kteří jim pomáhali při zvedání nákladu na smyku. Pocházel ze Třískal, ze Západní sluje Devětadvacáté jeskyně, a poslední úsek cesty putoval s nimi. Chvilí spolu povídali, pak přišla jeho matka a pozvala je k jídlu. Slunce už stálo v zenitu a oni od časného rána nic nejedli, proto nabídku vděčně přijali. Dokonce i Vlk dostal kost se zbytky masa. Nakonec byli výslovně pozváni, aby pomohli na podzim při sběru limbových oříšků.

Při návratu do svého tábora šli kolem protáhlé chýše zelandonů. Právě vyšla První zelandona a hned jim sdělila, že

všechny páry, které se chtějí zúčastnit prvních svatebních obřadů, souhlasily s tím, že se obřad odsune až do příchodu Dalanara a Lanzadonců.

Když se konečně vydali na zpáteční cestu ke svému táboru, slunce už zapadalo za horizont a jeho paprsky zbarvily mraky do červena. Na břehu Zelavy, která v těchto místech byla hladká jako zrcadlo, změnili směr, až došli k ústí potoka. Na chvíli se zastavili a uchváceně sledovali, jak se nebe pomalu zbarvuje v překrásné hře barev. Zlatá přecházela do rumělkové červeně, do zářivého purpuru a nakonec, když se objevily první hvězdy, k jasné hluboké modři. Pak už jen temná noc tvořila černé pozadí pro tisíce světelných bodů na letním nebi. Vysoko nahoře na nebi se táhla hustá hvězdná stuha jako točitá stezka. Ajla si vzpomněla na verš z písně o Matce: „Po nebi mléko se rozstříklo obloukem posvátným.“ Bylo to Matčino mléko, které opsalo po nebi tenhle světelný oblouk, a je to tedy příběh vzniku těch hvězd? ptala se, když se vydali k ohništím jejich tábora, která je přívětivě vítala.

* * *

Když se Ajla příštího rána probudila, zdálo se, že už jsou všichni vzhůru, ale ona se cítila nezvykle ospalá. Oči měla přivyklé na šero příbytku, ležela uvolněně na spací kožešině a pozorovala vzory, které byly vyryty a vymalovány na silném opěrném pilíři uprostřed prostoru, a černé začouzené okraje u kouřového otvoru. Nakonec cítila, že musí vypustit vodu. Nevěděla, kde byly vyhrabány odpadní jámy, a proto použila noční koš. Nebyla jediná, která ho použila. Později ho vynesu, pomyslela si. Byla to jedna z nepříjemných prací, někteří ji brali jako jednu z mnoha nutných povinností, mnozí se tomu ale vyhýbali, a museli být proto upomínáni.

Ajla vyklepala kožešinu na spaní a rozhlédla se pozorněji po vnitřku letní chýše. Včera, když se s Jondalarem vrátila z návštěv v hlavním táboře, si hned všimla, že všechny nosné části chýše jsou už pevně sestavené, a to ji dost překvapilo. Podobné chýše sice viděla chvíli předtím v hlavním táboře, ale nějak si v záplavě jiných dojmů hned neuvědomila, v čem tady bude přebývat, prostě byla připravená na cestovní stan. Teprve teď jí došlo, že většina návštěvníků už zatím nebydlí ve stanu. V teplou roční dobu se cestovní stany používaly při lovu, při výpravách za sběrem nebo

taky při návštěvách jiných jeskyní. Letní chýše byla trvalejší stavba, kruhovitý pevný příbytek s kolmými stěnami. Vypadala jinak než chýše Mamutonů při jejich letním setkání, ale sloužila stejnému účelu.

Přestože bylo uvnitř šero – jediné světlo padalo otevřeným vchodem a uzounké pruhy paprsků se prodíraly ojedinělými škvírami ve stěnách –, mohla si Ajla chýši prohlédnout. Uprostřed stál opěrný kůl z osekané borovice, který nesl střechu. Kolem dokola byly stěny spletené ze sítin, na nichž byla namalovaná zvířata a různé vzory. Spletené stěny upevněné na obvodové kostře vymezovaly poměrně velkou vnitřní plochu, která mohla zůstat buď jediným rozlehlým prostorem, nebo se mohla rozdělit přenosnými dělicími příčkami na menší části. Na podlaze byly rohože, spletené ze sítin, rákosí a listů orobince, a kožešiny na spaní ležely těsně u ohniště, které ale nebylo přesně ve středu chýše. Kouř unikal otvorem ve střeše vedle opěrného kůlu, průduch se mohl otvírat nebo zavírat zevnitř pomocí krátkých tyčí.

Ajla byla zvědavá, jak byla stavba sestavena, a vyšla ven. Nejdřív přelétla pohledem tábor, který se skládal z několika velkých kruhových chýší, seskupených kolem společného venkovního ohniště. Pak obešla chýši, ve které spala. Jako střecha sloužila tlustá rohož z rákosí, které bylo položeno paprskovitě od středového kůlu přes horní okraj obvodové stěny. Rohož nebyla příliš pevná, ale tvořila dostatečnou ochranu proti dešti, a stačilo, když vydržela jedno léto. Pevný obvod nahoře u střechy a dole u země byl sestaven z osekaných kmínků mladých stromů pospojovaných stejným způsobem jako plot ohrady pro lov zvířat naháňkou. Avšak na rozdíl od volně stojící konstrukce ohrady, která pružila, když do ní zvíře vrazilo, byla obvodová kostra letní chýše upevněna k olšovým kůlům, které stály daleko od sebe a byly zaraženy hluboko do země.

Zatímco vnitřní stěna chýše byla spletena ze sítin, vnější tvořila výplň z masivních, svisle se přesahujících a vodu odpuzujících listů orobince. Vnitřní i vnější stěna byla připevněna na obvodovou kostru tak, že mezi nimi zůstala vzduchová vrstva, která udržovala v chýši za horkých dnů chlad a za chladných nocí, když uvnitř hořel oheň, zase teplo. Proto se uvnitř ani nesrážela vlhkost, když venku bylo chladno.

Některé části chýše si lidé přinesli s sebou, především spletené rohože, vnitřní a vnější stěny a taky některé kůly. Zpravidla každá

osoba, která v chýši bydlela, přinesla některou její část, ale taky se každoročně vyrobilo hodně nových částí z materiálů z okolí. Když se na podzim vraceli do zimního sídliště, chýše se částečně rozebraly, aby se použitelné části uchovaly, ale kostra zůstala stát na místě. Většinou nepřestála silné sněhové vánice a dávno splynula s okolím, než se stejné místo opět zvolilo za letní setkání.

Ajla si vzpomínala, že Mamutoni měli pro své letní tábory jiná jména než pro zimní příbytky. Tábor Lva se například nazýval v létě tábor Orobince. Zeptala se Jondalara, jestli i Devátá jeskyně si v létě říká jinak, a on jí odpověděl, že se prostě jmenuje tábor Deváté jeskyně. Možnosti letního bydlení se ostatně výrazně lišily od zimního bydlení v jeskyních.

V každé letní chýši žilo víc lidí než v prostornějších, trvalejších příbytcích pod velkým skalním převisem Deváté jeskyně. O chýši se zpravidla dělily rodiny, které jinak žily odděleně, mnozí dokonce bydleli v naprosto jiných táborech. Nebylo neobvyklé, že někdo strávil léto u příbuzných nebo přátel, které jinak příliš často nevidal. Mladé matky například, které se nastěhovaly do jeskyně svého druhu, bydlely v létě nezdědka se svými dětmi u vlastní matky, u sourozenců nebo dávných přítelkyň, a jejich druhové většinou přicházeli s nimi.

I mladé ženy, které tohoto roku prožijí obřady První slasti, bydlely přinejmenším část léta ve zvláštní chýši v blízkosti zelandonů. Další chýše byla vyčleněna pro ženy, které se uvolily být donkami, aby byly dosažitelné pro mladé muže, kteří dospívali.

Většina mladých mužů po pubertě – a taky někteří ne tak docela mladí – se osamostatnila a postavila si stranou vlastní chýše. Muselo to být na okraji tábora, pokud možno daleko od žádoucích mladých žen, které se připravovaly na obřady První slasti. Muži by sice rádi pozorovali tyto ženy zblízka, avšak stejně rádi byli pospolu v družné zábavě, a protože se chovali hlučně a často se i poprali, bylo pro ně lepší držet se stranou ostatních, aby si na ně nikdo nemohl stěžovat. Kvůli tomu se mužským chýším říkalo okrajové. Muži, kteří tam žili, obvykle neměli družky, buď je ztratili, nebo si je nepřáli mít.

Ajla se rozhlížela po Vlkovi, ale nikde ho neviděla, a tak usoudila, že je s Jondalarem. V táboře se nezdržovalo mnoho lidí, většina už zřejmě odešla do hlavního tábora, který měl pro ně velkou přitažlivost. Vedle táborového ohně ale Ajla našla ještě zbytek čaje, a tak si nalila pohár. Ostatní ohniště nebyla kruhová

jako táborové ohniště, ale protáhla jako žlab. Předešlého večera si všimla, že se u ohně mohlo ohřát víc lidí, když bylo ohniště protáhlé. Mohly se taky přikládat delší větve a nemusely se nejdřív nasekat. Zatímco upíjela čaj, vyšla z chýše Salova, Rušmarova družka, se svou malou dcerkou.

„Zdravím tě, Ajlo.“

„Zdravím tě, Salovo,“ odpověděla Ajla a přistoupila blíž, aby se podívala na holčičku. Podala jí prst a usmívala se.

Salova vypadala nerozhodně, ale pak se osmělila a zeptala se:

„Nemohla bys chvíličku dohlédnout na Marsolu? Nasbírala jsem proutí a část jsem namočila do potoka. Ráda bych pro ně došla a vytrídila je. Slíbila jsem několika lidem, že jim upletu koše.“

„Ráda dám na Marsolu pozor,“ řekla Ajla a hned se zase obrátila k maličké.

Salova byla ještě nejistá, když měla mluvit s Ajlou, stále ještě pro ni byla cizí ženou, a proto nervózně povídala dál. „Právě jsem ji nakrmila, to by tedy neměl být problém. Já mám hodně mléka a klidně můžu něco dávat Lore. Lanoga ji včera večer přinesla. Už přibrála a teď se už dokonce směje. Dřív se nikdy nesmála. Ach, ty jsi ještě nic nejedla, že ne? Mám ještě polévku od včerejška s kusy jeleního masa. Vezmi si, jestli máš chuť. Já si ji dnes ráno taky vzala, nejspíš bude ještě teplá.“

„Děkuji. Ráda si vezmu trochu polévky,“ řekla Ajla.

„Hned tu zase budu,“ slíbila Salova a odběhla.

Ajla našla polévku ve velké nádobě ze žaludku tura, která visela nad žhnoucími uhlíky na konci společného ohniště. Uhlíky už téměř vychladly, ale polévka byla ještě horká. Vedle stály vyrovnány jídelní misky, mnohé hustě upletené, mnohé ze dřeva nebo vyřezané z plochých velkých kostí. Několik misek bylo rozházeno po zemi, zůstaly ležet tam, kde je někdo použil.

Ajla si nabrala polévku naběračkou z ohnutého beraního rohu. Pak si vzala jídelní nůž. V polévce plavala taky zelenina, ta už se zatím uvařila hodně doměkka. Pak se posadila vedle holčičky, která ležela na zádech na rohoži, kopala nožičkami a zaujatě pozorovala jelení paznehty, které měla uvázané na kotnících a které klapaly, kdykoliv nožičkami pohnula.

Ajla snědla polévku, zvedla maličkou, podepřela jí rukou hlavu a držela ji před sebou tak, že se jí mohla dívat do tváře. Když se Salova vrátila s velkým plochým košem plným rostlin, viděla, jak

Ajla mluví a žertuje s její maličkou. Její mateřské srdce bylo nadšené a hned se cítila v přítomnosti cizinky lépe.

„Jsem ti opravdu vděčná, že jsi na ni dala pozor, Ajlo. Tak jsem si mohla tohle připravit,“ řekla.

„Udělala jsem to ráda, Salovo. Marsola je překrásné děťátko.“

„Věděla jsi, že mladší sestra Prolevy Levela se taky účastní prvních svatebních obřadů, tak jako ty? Většinou si ti, kteří jsou spojeni při stejném obřadu, i později zůstanou blízcí,“ řekla Sálová. „Proleva chce, abych jí upletla zvláštní koše, které by mohla rozdávat.“

„Rušilo by tě, kdybys se na tebe chvíli při práci dívala? Já už jsem taky pletla koše, ale ráda bych věděla, jak to děláš ty,“ požádala Ajla.

„Nemám nic proti tomu. Mám ráda společnost, a třeba bys mi taky mohla ukázat, jak to ty děláš. I já se ráda naučím něco nového.“

Obě ženy seděly vedle sebe a povídaly si, zatímco Salova pletla. Pak se k pletení košů přidala i Ajla. Vedle nich spala hluboce a pevně maličká Marsola. Ajle se líbilo, jak Salova používá různobarevné materiály a vplétá do svých košů dokonce zvířecí motivy. Sálově zase připadalo, že Ajlin jemný způsob pletení, při kterém na povrchu vyniklo rozrůzněné uspořádání splétaných pramínků, dodává jejím zdánlivě obyčejným košům ušlechtilý půvab. Vzájemně obdivovaly svou řemeslnou zručnost a byly nadšeny jedna druhou.

Po chvíli Ajla vstala. „Já musím jít k jámám – můžeš mi říct, kde jsou? Kromě toho bych měla vyprázdnit noční koš. A taky bych hned mohla umýt misky.“ Posbírala roztroušené nádoby. „A pak se taky musím podívat na koně.“

„Jámy jsou tamhle naproti,“ ukázala jí Salova na místo daleko od potoka a tábora, „a nádoby myjeme vždycky tamhle vzadu v potoce, kde ústí do řeky. Tam je čistý písek na drhnutí. A kde jsou koně, to ti říkat nemusím.“ Usmála se. „Včera jsem za nimi šla s Rušemarem. Nejdřív jsem měla strach, ale oni jsou mírní a klidní. Klisna mi dokonce žrala z ruky.“ Najednou se zatvářila ustaraně. „Doufám, že ti to nevádí. Rušemar říkal, že mu to Jondalar dovolil.“

„Samozřejmě že mi to nevádí. I koně se cítí líp, když vás líp poznají.“

Vůbec není tak zvláštní, pomyslela si Salova, když se dívala za Ajlou. Mluví trochu divně, ale vlastně je opravdu milá. Jak jen přišla na to, aby přiměla koně, že dělají, co ona chce? Nikdy by mě ani ve snu nenapadlo, že mi jednoho dne bude kuň žrát z ruky.

Když Ajla umyla misky a vyrovnala je vedle ohniště, dostala chuť se sama umýt a vykoupat. Vrátila se k chýši, usmála se na Salovu a maličkou a proklouzla vchodem. Z cestovního vaku si vzala měkkou kůži a pak pohlédla na své oblečení. Neměla toho mnoho, ale přinejmenším víc než při jejím příchodu. Obnošené věci, které užívala během jejich velké cesty, si už nechtěla oblékat, snad jediné k práci.

Oblečení, které měla na sobě během cesty na letní setkání, bylo to, které si šetřila pro první setkání s Jondalarovými lidmi, ale to se jí teď už zdálo příliš odřené a plné skvrn. Pak ještě měla spodní chlapecké prádlo, které jí dala Marona a její přítelkyně, jenže to teď bylo naprosto nevhodné. Samozřejmě měla ještě roucho pro svatební obřady, ovšem to si chtěla šetřit, stejně jako krásné šaty, které jí darovala Marthona pro zvláštní příležitosti. Zbývalo jí pár už nošených kousků od Marthony a Folary. Ještě je neměla na sobě, ale teď to zřejmě bude nejvhodnější oblečení. V poslední chvíli uviděla vedle své kožešiny ještě složenou cestovní přikrývku a rozhodla se taky ji vzít s sebou. Pak zamířila ke koním.

Víha a Vítěz projevovali radost, když ji uviděli, a tlačili se k ní. Oba měli ohlávku s dlouhými šňůrami, které byly uvázané k silnému stromu. Ajla je odvázala, šňůry uložila do vaku, pak položila na Víhu cestovní přikrývku, vyhoupla se jí na záda a jela proti proudu řeky.

Koně byli v nejlepší náladě a z radosti ze svobody se hned rychle rozeběhli. Jejich nálada se přenesla i na Ajlu, která je nechala, aby běželi svým tempem. Měla ještě větší radost, když se přiblížili k jezírku a přiřítit se k nim Vlk. To znamenalo, že Jondalar nemůže být daleko.

Krátce poté, co Ajla odjela, přišel do tábora Joharan a ptal se Salovy, jestli neviděla Ajlu.

„Ano, společně jsme pletly koše,“ odpověděla Salova. „Právě odešla ke koním, říká, že se po nich musí podívat.“

„Půjdu ji najít, ale kdybys ji viděla, řekni jí, že ji hledá zelandona.“

„Ano, ovšem,“ slíbila Salova. Co po ní asi zelandona chce? Pokrčila rameny. To jí nikdo neprozradí.

Jondalar se objevil za keřem a překvapeně vzhlédl, když viděl Ajlu přijíždět. Ajla zastavila koně, seskočila a vrhla se mu do náruče.

„Copak tu děláš?“ zeptal se po srdečném objetí. „Nikomu jsem neřekl, že jdu sem. Šel jsem jen kus proti proudu řeky a pak jsem si vzpomněl na tuhle haldu a chtěl jsem se podívat, jestli v ní nejsou pazourky.“

„A?“

„Ano, jsou tam nějaké, ne právě nejlepší, ale dají se použít. Co tě sem přivádí?“

„Byla jsem při probuzení nějak z pohodlnělá. Kromě Salovy a její maličké tam už nikdo nebyl. Požádala mě, abych dala na Marsolu pozor, protože si šla pro proutí na pletení košů. Ta maličká je moc roztomilá, Jondalare. Povídaly jsme si se Sálou a pletly jsme koše, a pak jsem dostala chuť si zaplavat a trochu projet koně. A našla jsem tebe. To je milé překvapení!“

„To si taky myslím. Možná si zaplavu s tebou. Jsem dost zaprášený, jak se tu přehrabuju v suti, ale nejdřív musím odnést kameny, které jsem našel. Pak uvidíme.“ Významně se ušklíbl a dlouze a vroucně ji políbil. „Mohl bych taky samozřejmě ty kameny odnést později...“

„Jen je odnes, jinak by ses musel mýt dvakrát. Stejně jsem si chtěla umýt vlasy. Cesta na letní setkání byla dlouhá, a tak ze sebe ráda smyju všechno pot,“ řekla Ajla.

Když Joharan přišel na místo, kde stáli koně, byla ohrada prázdná. Zřejmě vyrazili na delší vyjížďku, pomyslel si, a přitom zelandona nutně chtěla s Ajlou mluvit. A taky Vilomar ji chtěl vidět. Jondalar přece ví, že po svatebních obřadech budou pro sebe mít hodně času, a člověk by si myslel, že bude vědět, kolik důležitých věcí je na počátku letního setkání třeba zařídit, říkal si Joharan trochu rozmrzele. Už ho lehce popudilo i to, že zelandona vybrala právě jeho za posla. Měl přece důležitější věci na práci než hledat svého bratra, ovšem na druhé straně nemohl zelandoně její přání bez dobrého důvodu odmítnout.

Sehnul se a viděl, že stopy kopyt jsou čerstvé. Jeho zkušenost stopaře mu okamžitě prozradila, kterým směrem se vydali. Zřejmě přece jen neopustili tábor. Všechno ukazovalo na to, že se vydali podél potoka. Připomněl si hezkou malou kotlinu s jezírkem, pramenem a loukou. Tam budou, pomyslel si pobaveně. Byl pověřen, aby je našel, a nerad by se vrátil bez nich.

Šel podél potoka a ujišťoval se neustále podle stop, že koně nikam neodbočili. Když je viděl pást se, věděl, že oba našel. Mezi lískovými keři se mu odkryl pohled na jezírko, ale tam objevil jen Ajlu. Kde byl Jondalar? Vyšel na písčité břeh, Ajla se však právě ponořila, a tak musel čekat, než zase vyplavala.

„Ajlo, já tě hledám!“

Ajla si odhrnula vlasy z obličeje a protřela si oči. „Ach, to jsi ty, Joharane,“ řekla tónem, který si neuměl vysvětlit. „Nevíš, kde vězí Jondalar?“

„Šel k haldě suti tamhle vzadu pro kameny, které našel. Přijde sem, chce se se mnou vykoupat,“ řekla Ajla trochu rozpačitě.

„Zelandona tě chce vidět, a Vilomar chce mluvit s vámi oběma,“ řekl Joharan.

Ajla se zatvářila zklamaně.

Joharan viděl často neoblečené ženy. Většina se koupala každé ráno v řece a v zimě se tam myly. Nahota sama nebyla považována za svůdnou. Když ženy chtěly projevit svůj zájem o muže, nosily určité oblečení nebo šperky, nebo se chovaly jinak než obvykle, především o slavnosti na počest Matky. Avšak když Ajla vylézala z vody, pochopil, že ona a její bratr asi měli jiné plány, které jim překazil. Ta myšlenka obrátila jeho pozornost na její tělo.

Byla vysoká, její urostlá postava měla i výrazné svaly, i půvabné oblíny na správných místech. Plné poprsí mělo ještě pevnost mládí a ženy s lehce zaobleným břichem vždycky považoval za obzvlášť přitažlivé. Vzpomněl si na Maronu, až dosud byla ona považována za nejkrásnější mezi všemi a není tedy divu, že nemohla Ajlu od počátku vystát. Vždyť ta vypadala dobře i v chlapeckém spodním oblečení, které jí vnutily, ovšem to se nedalo srovnat s tímhle pohledem. V každém ohledu Maronu zastínila. Můj bratr je šťastlivec, pomyslel si Joharan. Ajla je žádoucí žena.

Při slavnosti na počest Matky bude přitahovat pozornost a nevím, jak to Jondalar zvládne.

Ajla na něho zmateně pohlédla a Joharan si uvědomil, že na ni civí. Trochu zrudl, podíval se stranou a uviděl svého bratra, jak se blíží s kameny. Šel mu naproti.

„Co tu děláš?“ zeptal se Jondalar.

„Zelandona chce mluvit s Ajlou a Vilomar s vámi oběma,“ řekl Joharan.

„Co chce zelandona? Nemůže to počkat?“ zeptal se Jondalar rozmrzele.

„To si ona nemyslí. Já taky nejsem nadšen, že musím honit svého bratra a jeho nevěstu. Žádné strachy, Jondalare,“ ušklíbl se spiklenecky, „je to jen odsunuto. A ona za to stojí, ne?“

Jondalar se už chtěl ohradit proti jeho narážkám, ale pak se smířlivě usmál. „Dlouho trvalo, než jsem ji našel,“ odpověděl místo toho. „Ale když už jsi tady, můžeš mi pomoci odnést kameny. Chtěl jsem si ještě zaplavat a umýt se.“

„Tak ty ty kameny přece nech, ty ti neutečou, a máš dobrý důvod se sem později vrátit,“ řekl Joharan. „A pak budeš mít určitě čas si i zaplavat..., jestli je to všechno, co jsi chtěl.“

Bylo už téměř poledne, když Ajla a Jondalar dorazili do hlavního tábora, a podle jejich spokojených, uvolněných tváří usuzoval Joharan, že našli čas na víc než jen na krátkou koupel. V duchu se obhajoval, nebyla jeho vina, že to dopadlo jinak, než sdělil zelandoně. Hned jak přišel, poctivě ji ujistil, že její vzkaz předal a svého bratra přitom nabádal ke spěchu. Že se pak Jondalar tak dlouho zdržel, to jemu, Joharanovi, nikdo vytknout nemohl.

Kolem protáhlého ohniště u chýše zelandonů sedělo hodně obyvatel Deváté jeskyně, a když Ajla zamířila ke vchodu, aby dala zelandoně vědět, že je tady, zelandona právě vycházela, následována ostatními, kteří měli rovněž na čele tetování Těch, kteří slouží Matce.

„Tady jsi, Ajlo,“ řekla zelandona. „Čekám na tebe už celé dopoledne.“

„Byli jsme kus dál od tábora u potoka, když nás Joharan našel.“

Tam je krásné jezírko s pramenem. Chtěla jsem nechat proběhnout koně a vyhřebelcovat je. Jsou neklidní mezi tolika cizími lidmi a hřebelcování je uklidňuje. Kromě toho jsem se chtěla vykoupat a umýt se po dlouhém pochodu sem.“ To všechno odpovídalo pravdě, ale o některých činnostech se raději nezmínila.

Zelandona ji pozorovala, jak tak stála před ní v zelandonském oblečení od Marthony, svěží a čistá, pak obrátila pohled na Jondalara, který rovněž zářil čistotou, a vědoucne povytáhla obočí.

Joharan pozoroval obě ženy. Zelandona ví moc dobře, co nás zdrželo, pomyslel si, a že Ajle to zdržení nebylo nepříjemné. Mohutná žena působila přísně a mnohé zastrašovala, ale na Ajlu to zřejmě příliš nepůsobilo.

„Jdeme se teď naobědvat, můžete se najíst s námi,“ řekla zelandona a zamířila rovnou k velkému ohništi. Ajla se snažila držet s ní krok. „Proleva dohlédla na přípravu oběda a právě nám sdělila, že je všechno hotovo. Já tak budu mít alespoň příležitost si s tebou promluvit. Máš s sebou své křesací kameny, Ajlo?“

„Ano, vždycky je mám u sebe.“

„Ráda bych předvedla zelandonům tvůj nový způsob rozdělování ohně. I ostatní lidé by se to měli naučit, ale je důležité, aby se to stalo vhodným způsobem a s vhodným obřadem.“

„Já jsem žádný obřad nepotřebovala, když jsem to ukazovala tobě a Marthoně. Tak těžké to není, když už to jednou člověk viděl,“ namítla Ajla.

„Ne, není to těžké, ale je to něco nového a mocného, a to může zneklidňovat lidi, především ty, kteří se brání změnám,“ řekla zelandona. „Jistě taky znáš takové lidi.“

Ajla pomyslela na lidi klanu a na jejich život svázaný s tradicí, na jejich odpor ke změnám a na jejich neschopnost osvojit si nové myšlenky. „Ano, znám takové lidi,“ přikývla. „Ale připadá mi, že lidé, s kterými jsem se setkávala v poslední době, mají novinky rádi.“

Všichni ti, kterým stále ještě v duchu říkala „ti Druzí“, se snadno přizpůsobovali změnám, ano, připadalo jí, že je dokonce vítají. Neuvědomovala si, že některým lidem je nový vývoj nepříjemný a že se mu brání. Ajlina tvář dostala zamyšlený výraz. Zelandona jistě narážela na lidi, jejichž názorům a jednání Ajla nerozuměla. Proč například mnozí Druzí tak neradi slyšeli, že lidé klanu jsou lidé, například ona zelandona ze Čtrnácté jeskyně, která trvala na tom, že jsou to zvířata? Ještě i po Jondalarově vysvětlení tomu nechtěla uvěřit. Zřejmě se chtěla držet svého starého přesvědčení.

„To je pravda,“ řekla První zelandona. „Většinou jsou lidé rádi, když se naučí něco, co jim pomůže udělat práci líp nebo rychleji, ale záleží taky na tom, jak se jim to předvede. Vezmi si Jondalara. Byl dlouho pryč, během své cesty se stal zralejší a hodně se naučil, ale lidé, které znal, u toho nebyli. Proto ho mnozí vidí ještě takového, jakým byl, než odešel. Teď se vrátil a chtěl by sdělit, co umí a ví, co je přínosem, ale ani on se všechno nenaučil najednou. Dokonce i pro tu novou zbraň, která je pro lov jistě velmi užitečná, je třeba cviku. Ti, kteří jsou zvyklí na dosavadní zbraně a dobře je ovládají, třeba ani nebudou chtít podstoupit všechnu tu námahu,

ktehou zacházení s novou zbraní vyžaduje. Přesto jsem přesvědčena, že ji jednoho dne budou používat všichni lovci.“

„Ano, vrhač oštěpů vyžaduje cvik,“ řekla Ajla. „My už ho ovládáme dobře, ale zpočátku jsme museli hodně cvičit.“

„A to není to jediné,“ pokračovala zelandona, vzala do ruky misku, která byla vyřezaná z lopatky jeleního parohu, a naložila si na ni několik kousků masa. „Co je to za maso?“ zeptala se ženy, která stála vedle.

„To je mamut. Lovci z Devatenácté jeskyně lovili na severu a ulovili mamuta. Část nám z něho dali. Pokud vím, ulovili taky srstnatého nosorožce.“

„Mamuta jsem už dlouho nejedla,“ řekla zelandona. „Tak to si pochutnám.“

„Znáš mamutí maso?“ zeptala se žena Ajly.

„Ano. Mamutoni, lidé, u kterých jsem dříve žila, jsou známí především jako lovci mamutů, i když loví i jiná zvířata. Ale i já jsem dlouho nejedla mamutí maso a moc se na ně těším.“

Zelandona krátce uvažovala, jestli by měla Ajlu ženě představit, ale kdyby s tím jednou začala, nebralo by to konce, a ona s ní přece koneckonců chtěla mluvit o obřadu rozdělení ohně. Nahrnula si na maso bílé kořeny, houby, rozemleté ořechy, vařenou zeleninu – kopřivy, jak se domnívala –, a obrátila se znovu na Ajlu.

„Kromě toho Jondalar přivedl tebe a zvířata, Ajlo. Nemůžeš se divit, že jsou z toho lidé nesví. Loví koně a pozorovali je ve stádech, ale ještě nikdy neviděli, aby se koně chovali tak, jak se chovají ti tví. Probouzí to strach, když člověk vidí poprvé, jak koně na tvůj příkaz zastaví, nebo jak Vlk prochází táborem plným lidí a dělá, co mu poručíš.“ Samozřejmě Vlka viděla už častěji, ale zmínila se o něm teď poprvé. Tiše zakňučel, když se na něho podívala.

Tento způsob rozhovoru, který mezi sebou zavedli Vlk a zelandona, Ajlu udivil. Zelandona nebrala pokaždé Vlka na vědomí, když ho potkala, a on si jí nevšímal, dokud se na něho nepodívala, ale když to pak udělala, odpověděl vždycky krátkým zakňučením. Zřídka se ho dotkla, jen tu a tam ho poplácala po hlavě. Když v takových řídkých případech Vlk vzal její ruku do zubů, nikdy nezanechal jejich otisk. Nebránila mu v tom, jen mimochodem prohlásila, že si prostě rozumějí. Ano, pomyslela si Ajla, nějakým mimořádným způsobem si skutečně rozumějí.

„Já vím, ty tvrdíš, že každé zvíře se dá ochočit, když se začne s mládětem,“ řekla zelandona, „a asi to tak skutečně je, ale naši lidé to nevěděli. Jim to musí připadat nepřirozené, jako kouzlo z jiného světa, ze světa duchů. Jsem, abych pravdu řekla, překvapená, že tak dobře přijímají přítomnost zvířat, ale přece jen jsou stále ještě neklidní. Potřebují čas. A teď jim ještě chceme předvést něco, co jsi přinesla a co rovněž ještě nikdy neviděli. Lidé tě ještě neznají, Ajlo. Jsem přesvědčená, že budou chtít používat křesací kámen, až uvidí, jaká je to výhoda, ale nejdříve budou mít možná strach. Já myslím, že se jim to musí předvést jako dar Matky, a k tomu je třeba, aby to nejdříve pochopili a přijali zelandoni, a pak to při vhodném obřadu předali dál.“

Tak, jak to zelandona vysvětlila, se to zdálo naprosto jasné, Ajla si přitom ale také s podivem uvědomovala, jak přesvědčivě dokáže zelandona prosazovat své názory. „Když to takhle vysvětlíš,“ řekla, „tak to chápu. Samozřejmě ukážu zelandonům, jak se rozdělává oheň, a pomůžu při každém obřadu, když to budeš považovat za nutné.“

Posadily se k Jondalarově rodině a ostatním obyvatelům Deváté jeskyně, kteří byli pozváni k jídlu od přátel z ostatních jeskyní. Po jídle si zelandona vzala Ajlu stranou. „Mohla bys na nějakou dobu nechat Vlka před chýší? Je důležité, abychom se soustředili na rozdělávání ohně, a já se obávám, že Vlk by nás rozptyloval.“

„Jondalar jistě nebude mít nic proti tomu, aby si ho vzal k sobě,“ řekla Ajla a tázavě se na něho podívala. Přikývl, a když vstal, poručila Vlkovi slovy i posunky, aby zůstal u něho.

Po příchodu z jasného poledního slunce do chýše zelandonů se zdálo, že je uvnitř tma, i když tam hořelo hodně lampiček. Jejich oči si brzy přivykly na přítomnost, ale když První zelandona vstala a ujala se slova, hned ji přerušila zelandona Čtrnácté jeskyně.

„Proč je tady ona?“ zeptala se. „Možná slouží Matce, ale nepatří k zelandonům. Neměla by tady být.“

24.

První zelandona potlačila povzdech. Nechtěla na sobě dát znát podrážděnost a vysoké kostnaté zelandoně Čtrnácté jeskyně dát to zadostiučinění, aby viděla, jak velice ji rozčiluje. Jenže při té otázce i jiní s nesouhlasnými pohledy vraštili čelo a pomocník Páté jeskyně, kterému chyběly přední zuby, se otevřeně šklebil.

„Máš pravdu, zelandono Čtrnácté jeskyně,“ řekla První zelandona. „Ti, kteří nepatří k zelandonům, sem obvykle nebývají zváni. Toto je shromáždění těch, kteří mají zkušenost se světem duchů, těch, kteří byli povoláni, jakož i jejich pomocnic a pomocníků, kteří se vzdělávají a do nichž vkládáme velké naděje. Proto jsem pozvala Ajlu. Vy víte, že je léčitelka. Velmi pomohla Sevonarovi, muži, kterého při posledním společném lovu podupal bizon.“

„Sevonar zemřel a já nevím, jak mu pomohla, protože jsem ho nevyšetřila,“ zavrčela zelandona Čtrnácté jeskyně. „Je hodně těch, kteří znají některé léčebné prostředky. Téměř každý zná vrbovou kůru a její schopnost mírnit bolest.“

„Ujišťuji tě, že ona ví nejen to, jak se používá vrbová kůra, ale ještě mnohem víc,“ řekla První zelandona. „Jedno z jejích přízvisek u jejího dřívějšího lidu zní dcera ohniště Mamuta. Ohniště Mamuta je u Mamutonů vyhrazeno těm, kteří slouží Matce.“

„Říkáš tím, že je zelandonou Mamutonů? A kde má tetování?“ zeptala se starší žena s bílými vlasy a chytrými očima.

„Její tetování, zelandono Devatenácté jeskyně?“ opakovala První zelandona a uvažovala, jestli snad zelandona Devatenácté

jeskyně ví víc než ona. Byla to zkušená a spolehlivá zelandona, která se za svého dlouhého života mnohé naučila. V poslední době trpěla silnými bolestmi kloubů a možná už příště nedokáže dojít na letní setkání. Kdyby se letošní setkání nekonalo tak blízko Devatenácté jeskyně, zřejmě by už ani tentokrát nedorazila.

„Já znám Mamutony. Jeryka z Lanzadonců u nich nějakou dobu žila, když byla mladá a se svou matkou a mužem svého ohniště podnikla velkou cestu. Jednou v létě před mnoha lety, když byla těhotná s Joplajou, onemocněla a já ji léčila. Hodně mi o Mamutonech vyprávěla. Ti, kteří slouží Matce, mají u nich stejně jako naši zelandoni ve tváři tetování, a jestli je Ajla něco takového jako zelandona, tak kde má tetování?“

„Ještě se vzdělávala, když s Jondalarem odešla. Ona není zelandona, spíš je pomocnice, ale v léčitelství ví mnohem víc než většina ostatních. Kromě toho ji mamot, to je Ten, který slouží Matce, přijal k ohništi Mamuta, protože uznal její schopnosti.“

„Chceš ji doporučit, aby se stala pomocnicí zelandonů?“ zeptala se zelandona Devatenácté jeskyně. Přítomné pomocnice a pomocníci, kteří se jen zřídkakdy účastnili rozhovoru zelandonů, se k tomu teď hlasitě vyjadřovali.

„Prozatím ještě ne. Ještě jsem se jí nezeptala, jestli chce pokračovat ve vzdělávání,“ řekla První zelandona.

Ajla se vyděsila. Neměla nic proti tomu, aby se s nimi bavila o léčitelství, ale necítila potřebu stát se zelandonou. Chtěla se především spojit s Jondalarem a mít děti, a už si všimla, že snad žádná zelandona nemá druhu nebo děti. Nebylo jim zakázáno, aby si zvolily druhu, ale byly službou Matce tak zaneprázdněny, že neměly čas, aby se samy staly matkami.

„Proč je potom tady?“ hned se ozvala zelandona Čtrnácté jeskyně. Její řídké šedé vlasy se jí uvolnily z uzle a visely jí na ramena, takže vypadala rozčuchaně a nepořádně. Vlastně by ji měl někdo přívětivě upozornit, aby se upravila, než odejde z chýše, pomyslela si První zelandona, ale to nebylo jejím úkolem. Svárlivá zelandona by stejně každé její slovo brala jako výtku.

„Požádala jsem ji, aby sem přišla, protože bych chtěla, aby vám ukázala něco zajímavého.“

„Jde o zvířata, která ovládá?“ zeptal se jeden zelandon.

První zelandona se usmála. Přinejmenším někdo přiznal, že Ajla má neobvyklé schopnosti, které jsou hodny zelandonů. „Ne, zelandone Jižní sluje Devětadvacáté jeskyně. To by mohlo být

námětem dalšího shromáždění, ale tentokrát jde o něco jiného.“ Tazatel byl sice podřízen zelandone Devětadvacáté jeskyně, ovšem to platilo jen tehdy, když měla jedna osoba mluvit za společenství Tří skal. Jinak to byl vzdělaný zelandon a dobrý léčitel a měl stejné právo mluvit jako všichni ostatní.

Ajla si všimla, že První zelandona všechny zelandony nazývala plnými tituly, které byly často hodně dlouhé, protože obsahovaly číslovky jeskyní. Znělo to obřadně a významně. Jediný způsob, jak je rozlišit, jsou číslovky, pomyslela si Ajla. Svých vlastních jmen se vzdali a všichni byli prostě zelandoni. Vyměnili svá jména za číslovky.

Když žila ve svém údolí, vyrývala za každý den, který uplynul, čáru do hole. Když se potkala s Jondalarem, měla už celý svazek takových holí. A když pak Jondalar spočítal všechny zářezy a mohl jí říct, jak dlouho žila v údolí, připadalo jí to jako mocné, téměř děsivé kouzlo. Naučil ji číslovky a vysvětlil jí, jak jsou důležité. Dozvěděla se, že si jich Zelandonci velice váží. Teď pochopila, že přinejmenším mezi zelandony byly číslovky důležitější než jména a že jejich užíváním na ně přecházela moc těchto symbolů.

První zelandona k sobě kývnutím přivolala Jonokola. „První pomocníku Deváté jeskyně, vezmeš písek, pro který jsem tě poslala, a uhasíš oheň? A ty, První pomocníku Druhé jeskyně, zhasneš lampičky?“

Ajla poznala dva pomocníky, které První zelandona k sobě přivolala. Byli to ti, kteří ji a Jondalara vedli, když navštívili u Skalního pramene Hlubokou jeskyni s kresbami zvířat na stěnách. Zatímco zhaseli oheň a světla, Ajla vnímala poznámky a zvědavé otázky svědčící o tom, že přítomní očekávají něco vzrušujícího. Ovšem starší, zkušenější zelandoni byli hned od začátku ve střehu, připraveni uplatnit vlastní soudnost. Znali a chápali prostředky a působení dramatických předvádění a byli odhodláni nenechat se oklamat triky a odváděním pozornosti.

Když byla všechna světla pozhasínána, tmě prosvěťlovaly jen ojedinělé sluneční paprsky, které tu a tam pronikaly škvírami ve stěně. Chýše nebyla úplně temná. Ajla se rozhlédla. Rozeznávala obrys vchodu, i když byl zavřený, a taky přímo naproti němu bylo světlejší místo. Umínala si, že později obejde prostornou chýši zelandonů, aby se podívala po druhém otvoru.

První zelandona věděla, že předvádění za noci by bylo mnohem působivější, ale pro zde přítomné to nebylo tak důležité.

Jistě okamžitě pochopí nové možnosti. „Šel by někdo sem, aby se přesvědčil, že všechny uhlíky v ohništi jsou naprosto uhašeny?“ zeptala se.

Okamžitě se přihlásila zelandona Čtrnácté jeskyně. Plochou dlaní klepala na písek, přehrabala teplejší místa a pak se narovнала. „Písek je suchý a na mnoha místech teplý, ale oheň je uhašen a nejsou tu žádné horké uhlíky,“ oznámila.

„Ajlo, řekneš mi, co potřebuješ, abys rozdělala oheň?“ zeptala se První zelandona.

„Většinu mám tady,“ odpověděla Ajla a vyndala váček, který tak často používala při jejich cestě. „Ale důležitý je troud – všechno, co se dá rychle zapálit, jako kapradí, mech nebo ztrouchnivělé dřevo ze starého pařezu, když je suchý nebo plný pryskyřice. Kromě toho bych měla mít po ruce malé třísky a samozřejmě větší polínka.“

Mezi přítomnými se zvedl neklid a První zelandona zachytila netrpělivé poznámky. Mnozí posměšně říkali, že je nikdo nemusí učit, jak se rozdělává oheň, to znali všichni od nejranějšího dětství. To je dobře, pomyslela si První zelandona spokojeně. Jen je nech při té víře, že už všechno znají.

„Rozděláš pro nás oheň, Ajlo?“ požádala teď První zelandona mladou ženu.

Ajla si připravila hromádku suchých špiček kapradí jako troud. Levou rukou držela pyrit, pravou pazourek. V šeru udeřila kameny o sebe, viděla, že jasná jiskra dopadla na hromádku troudu, rozfoukala ji a přiložila třísku. V nejkratší možné době, ještě než byla hotova se svým vysvětlováním, se rozhořel jasný oheň.

Okamžitě slyšela ze všech stran: „Ach!“ a „No ne!“ a „Jak to udělala?“ Pak se zeptal zelandon Třetí jeskyně: „Můžeš to zopakovat?“

Ajla se na něho usmála. Starší muž jí byl velkou oporou, když se snažila pomoci Sevonarovi, a teď byla ráda, že ho vidí. Přešla na jiné místo a uvnitř kamenného kruhu, který ohraničoval ohniště, rozdělala vedle prvního ohně druhý, a pak bez vyzvání ještě třetí oheň.

„A jak to dělá?“ zeptal se nějaký muž První zelandony. Ajla ho neznala.

„Zelandone Páté jeskyně, protože to je způsob, který objevila Ajla, měla by ho i vysvětlit,“ řekla První zelandona.

Byl to zřejmě zelandon té jeskyně, který už byl pryč, když ve Starém údolí odpočívali, pomyslela si Ajla. Okamžitě pochopil, že tento nový způsob může být užitečný, a nestyděl se zeptat. Pak si připomněla, že pomocník s chybějícími předními zuby, kterého Jondalar neměl rád a kterého Vlk ohrožoval, rovněž patří do Páté jeskyně.

„První pomocníku Druhé zelandony, zapal znovu lampičky, a ty, Ajlo, ukaž prosím zelandonům, jak rozděláváš oheň,“ řekla První zelandona, která nedokázala zastřít vítězoslavný pocit. I Jonokol, její pomocník, se radostně šklebil. Moc rád viděl, když jeho učitelka všechny ty chytré a mnohdy pyšné zelandony odkázala do správných mezí.

„Vezmu křesací kámen a udeřím jím do pazourku.“ Ajla natáhla obě ruce a ukázala pyrit a pazourek.

„Takové kameny jsem už viděla,“ řekla zelandona Čtrnácté jeskyně a ukázala na pyrit.

„Doufám, že si vzpomeneš, kde to bylo,“ řekla První zelandona. „My ještě nevíme, jestli jsou vzácné, nebo jestli je jich všude spousta.“

„Kde jsi ty kameny našla?“ zeptal se zelandon Páté jeskyně.

„V jednom údolí na východě,“ odpověděla Ajla. „Cestou jsme se s Jondalarem po nich dívali, ale teprve nedaleko odtud jsme nějaké našli. Před několika dny jsem jich pár viděla kousek od Deváté jeskyně.“

„A ukážeš nám, jak to děláš?“ zeptala se velká světlavá žena.

„Proto sem přišla, zelandono Druhé jeskyně,“ řekla První zelandona.

Ajla věděla, že se zelandonou Druhé jeskyně se ještě nesetkala, ale přesto jí připadala povědomá. Pak si vzpomněla na Jondalarova přítele Kimerana, jeho vrstevníka, který mu byl trochu podobný, protože byli stejně velcí a měli stejnou barvu vlasů. Byl náčelníkem Druhé jeskyně a Ajla si všimla jeho podobnosti s touto ženou, i když ta byla trochu starší. Toto uspořádání – bratr jako náčelník jeskyně, sestra jako její duchovní vůdce – jí připomnělo zvyk Mamutonů, u nichž bratr a sestra tvořili náčelnický pár. Tam se ostatně o náčelnictví dělili, a mamot byl jejich duchovní vůdce.

„Mám u sebe jen dva pazourky,“ řekla Ajla, „ale v našem táboře je jich víc. Jestli je tu někde nablízku Jondalar, tak by je třeba mohl přinést, aby si to někteří z vás mohli vyzkoušet

současně.“ První zelandona přikývla a Ajla pokračovala: „Není to těžké, jen je třeba trocha cviku. Nejdůležitější je dobrý troud. Pak silně udeříte kameny o sebe, aby vznikla velká jiskra, kterou můžete dechem rozdmýchat na plamen.“

Ajla předváděla zelandonům, kteří ji obklopili, jak používá křesací kámen, a První zelandona zatím poslala Mikolana, Druhého pomocníka ze Čtrnácté jeskyně, za Jondalarem. Pozorovala shromážděné zelandony. Už nikdo nic nenamítal, všechny pochybnosti byly odstraněny. Nový způsob rozdělování ohně, to nebylo žádné kouzlo, ale spíš smysluplná novinka a všichni měli zájem se ji naučit. To předpokládala. Oheň byl velmi důležitý a lidé se o něm samozřejmě chtěli dozvědět co nejvíc.

Pro lidi, kteří žili v oné chladné oblasti na jižním okraji velkého pevninského ledovce, byl oheň nepostradatelný, ano, životně důležitý. Museli vědět, jak se rozdělová, jak se udržuje a jak se přenáší z jednoho místa na druhé. Široká oblast u ledovcových polí tvořených mocnou vrstvou věčného ledu, která se táhla od polárního území až daleko na jih, bývala velmi studená, a přesto tam kvetl život díky ročním výkyvům počasí. V dlouhých zimách zde sice panovaly kruté mrazy, které třeba stromům nedovolovaly vyrůst a přežít, ale v létě, i když krátkém, bývalo dokonce horko, a tak vznikly rozsáhlé travnaté stepi, které uživily obrovská stáda pasoucí se zvěře. Ta zase dávala bohatou potravu masožravcům a všežravcům.

Zvířecí druhy, které žily v blízkosti ledovce, se přizpůsobily na chlad tím, že měly hustou teplou kožešinu – až na jednu výjimku. Nahý holý lidský živočich byl tropický tvor, který nemohl v chladu přežít bez pomocných prostředků. Připutoval do těchto končin teprve později, když se naučil ovládat oheň, přilákán zásobami potravy. Zahaleni do kožešin zvířat, která lovili, mohli sice lidé lépe vzdorovat žívlům, ale aby přežili déle, potřebovali oheň, aby si udrželi teplo při odpočinku a spánku a mohli si uvařit maso a rostliny, čímž byla jejich potrava lépe stravitelná. Když měli dost paliva, rychle brali oheň jako samozřejmost, ale přesto nikdy nezapomněli, jak je nepostradatelný. Když palivo došlo nebo bylo mokré a chladné počasí, okamžitě zase věděli, co všechno na ohni závisí.

Když si už několik zelandonů zkusilo kameny rozdělat oheň, předali je dál. Po chvíli dorazil Jondalar. První zelandona osobně od něho přijala u vchodu pazourky a přinesla je Ajle. Pak už

nácvik pokračoval rychleji. Když všichni zelandoni alespoň jedenkrát zapálili oheň, přišli na řadu pomocníci a pomocnice a sebevědomí zelandoni pomáhali Ajle při výuce. Byla to zelandona Čtrnácté jeskyně, jež nakonec položila otázku, kterou měli všichni na jazyku.

„Co se všemi těmi křesacími kameny zamýšlíš?“ zeptala se.

„Jondalar je od začátku chtěl rozdělit mezi své lidi,“ řekla Ajla. „Vilomar si myslí, že by se s nimi mohlo obchodovat. To záleží na tom, kolik jich ještě najdeme. Není to jenom mé rozhodnutí.“

„Samozřejmě se můžeme všichni vydat je hledat, ale myslíš, že jich bude dost pro všechny jeskyně, které sem přišly?“ zeptala se První zelandona. Spočítala je a znala odpověď.

„Já nevím, kolik jeskyní tu je, ale myslím, že máme dost kamenů,“ odpověděla Ajla.

„Pokud je jenom jeden kámen na jeskyni, pak by ho měl dostat zelandon každé jeskyně,“ soudila zelandona Čtrnácté jeskyně.

„S tím souhlasím, a měli bychom si tenhle způsob rozdělování ohně ponechat pro sebe. Pokud jenom my dokážeme takhle rozdělovat oheň, pak si představte, jaký dojem to udělá!“ Zelandon Páté jeskyně byl tou představou čím dál nadšenější. „Pomyslete na to, jak lidé budou žasnout, když zelandon z ničeho rozdělá oheň, zvláště když bude naprostá tma. Mohli bychom zvýšit svou autoritu a měli bychom působivý způsob, jak udělat obřady ještě významnější.“

„Máš pravdu, zelandone Páté jeskyně,“ přikyvovala zelandona Čtrnácté jeskyně. „To je dobrý nápad.“

„Nebo by měl být kámen svěřen třeba zelandonovi a náčelníci společně,“ řekl zelandon Jedenácté jeskyně, „aby nevznikaly spory. Já vím, že by Kareja nebyla ráda, kdyby se o tomhle novém způsobu nic nedozvěděla.“

Ajla s úsměvem pohlédla na malého štíhlého muže, na jehož pevný stisk ruky si dobře vzpomínala. Choval se k náčelníci jeskyně ohleduplně, a to mluvilo pro něho.

„Křesací kameny jsou pro jeskyni příliš cenné na to, aby se mohly udržovat v tajnosti,“ řekla První zelandona. „Jsme tady, abychom sloužili Matce. Vzdáváme se svých vlastních jmen, abychom splynuli se svým lidem. My musíme klást zájem jeskyně vždycky na první místo. Je to lákavá myšlenka ponechat si křesací kameny pro sebe, ale užitek pro společenství Zelandonců je

důležitější než naše přání. Kameny jsou kosti Velké Matky Země. Jsou jejím darem, my si ho nesmíme ponechat jen pro sebe.“

První zelandona se odmlčela a podívala se zkoumavě na každého zelandona zvlášť. Věděla, že křesací kameny nemohou zůstat tajemstvím, i kdyby o nich kromě zelandonů už nikomu neřekli. Někteří zelandoni byli viditelně zklamáni a mručeli. Ani zelandona Čtrnácté jeskyně zřejmě v duchu nesouhlasila, ale svůj odpor zatím nedala najevo.

„Kameny není možné utajit,“ řekla Ajla se svraštělým čelem.

„Proč ne?“ zeptala se zelandona Čtrnácté jeskyně popudlivě.

„O tom přece rozhodují zelandoni.“

„Já už jsem jich několik dala Jondalarově rodině,“ prohlásila Ajla.

„To je škoda,“ řekl zelandon Páté jeskyně a potřásl hlavou, protože hned poznal zbytečnost dalších úvah. „No, co se stalo, stalo se.“

„Máme i tak dost autority,“ řekla První zelandona, „a stále ještě je můžeme využít k vlastnímu prospěchu. Ted’ můžeme přichystat obřad, při kterém předáme křesací kameny jednotlivým jeskyním. Bude určitě velmi působivé, když Ajla zítra zapálí obřadní oheň.“

„Ale bude brzy večer dost velká tma, aby byla vidět jiskra? Možná bude lepší nechat oheň vyhasnout – a ona ať zapálí nový,“ navrhoval zelandon Třetí jeskyně.

„Jak pak ale mají lidé vědět, že ten oheň zapálí křesací kámen, a ne žhnoucí uhlík?“ namítl starší muž. Vlasy měl světlé nebo bílé, to Ajla nedokázala rozpoznat. „Ne, my potřebujeme nové ohniště, takové, kde se ještě nikdy žádný oheň nerozdělal, ale s tou tmou máš pravdu. V šeru se taky nabízí příliš mnoho rozptýlení. Jen za naprosté tmy se může pozornost všech soustředit na to, na co si přejeme, jen tak lidé neuvidí nic jiného než to, co mají vidět.“

„To je pravda, zelandone Sedmé jeskyně,“ přikývla První zelandona.

Ajla si všimla, že muž sedí vedle vysoké světlolasé ženy z Druhé jeskyně a že si jsou podobní. Mohl by být starším mužem jejího ohniště, možná druh její matky. Jondalar jí vyprávěl, že Sedmá a Druhá jeskyně jsou příbuzné a leží na protilehlých stranách Lučního potoka, přítoku Luční řeky. Dobře si pamatovala, že Druhá jeskyně se jmenovala Ohniště předků a Sedmá jeskyně Skála koňské hlavy, a Jondalar jí slíbil, že jí po návratu na podzim toho koně ve skále ukáže.

„Můžeme taky obřad začít bez ohně a oheň zapálit, až bude tma,“ navrhla zelandona Devětadvacáté jeskyně. Byla to milá žena se smířlivým úsměvem, ale Ajla, která dobře rozuměla řeči těla, u ní objevila charakterovou sílu. Jednou se s ní krátce sešla. Toto byla žena, která, jak se říkalo, držela Tři skály Devětadvacáté jeskyně pohromadě.

„Jenže lidé se budou divit, když na počátku nebude hořet obřadní oheň, zelandono Devětadvacáté jeskyně,“ odpověděl zelandon Třetí jeskyně. „Možná by bylo vůbec lepší počkat, dokud se nesetmí.“

„Není ještě něco jiného, s čím by se dalo začít? Mnozí lidé přijdou brzy. Budou neklidní, když budeme dlouho vyčkávat,“ dala do úvahy jiná zelandona. Byla to žena středního věku, téměř stejně mohutná jako První zelandona, ale ne tak urostlá, byla podstatně menší. Zatímco První zelandoně tělesná mohutnost dodávala velitelského vzezření, působila tato malá žena spíš srdečně a mateřsky.

„A co takhle příběhy, zelandono Západní sluje? Vypravěči jsou tady,“ navrhoval mladý muž, který seděl vedle ní.

„Příběhy by mohly nepříjemně ovlivnit vážnost obřadu, zelandoně Severní sluje,“ řekla zelandona Devětadvacáté jeskyně.

„Samozřejmě, máš pravdu, zelandono Tři skal,“ pospíšil si mladý muž se svým souhlasem. Choval se k vedoucí zelandoně téměř poníženě. Ajla si všimla, že čtyři zelandoni Devětadvacáté jeskyně se vzájemně oslovují jmény svých míst, ne číslovkami. To bylo pochopitelné, když byli všichni zelandony Devětadvacáté jeskyně. Jak spletité, pomyslela si, ale jim to zřejmě tak nepřipadá.

„Tak nechte někoho vyprávět něco vážného,“ řekl zelandon Jižní sluje.

Byl to ten, který se První zelandony zeptal, jestli je tu Ajla kvůli zvířatům. Jižní sluj, to byla Zrcadlová skála, kde žila jeskyně, kterou vedla Denana. Ajle připadalo, jako by ji a zvířata pozoroval s jistým nepřátelstvím, ale tón jeho hlasu nic neprozradil. Musela vyčkat.

„Joharan chce mluvit o ploskolebcích a o tom, jestli jsou to lidé,“ řekl zelandon Jedenácté jeskyně. „To je velmi vážné téma.“

„Ale mnozí lidé o takových věcech nechtějí nic slyšet a začnou se hádat. Nechceme přece hned na počátku letního setkání vyvolat spory. Pak by se hádali neustále,“ řekla První zelandona. „Musíme

je dostat do tak vnímavé nálady, aby si nové názory na ploskolebce vyslechli.“

Ajla uvažovala, jestli se má odvážit promluvit. „Zelandono,“ řekla nakonec, „smím něco navrhnout?“

Všechny pohledy se obrátily na ni a První zelandona rozhodně nevypadala potěšeně.

„Samozřejmě, Ajlo,“ odpověděla stroze.

„Cestou sem jsme s Jondalarem navštívili Losadunaje. Dali jsme losadunovi a jeho družce pár křesacích kamenů... pro celou jeskyni... byli k nám tak přátelští a ochotní...“ Ajla zmlkla.

„A?“ zeptala se První zelandona povzbudivě.

„Když dělali obřad k uvedení křesacích kamenů, udělali nejdřív dvě ohniště. Jedno bylo připravené, ale studené. V druhém hořel oheň. Ten potom úplně uhasili. Najednou byla taková tma, že nikdo neviděl ani svého souseda, a tak bylo vidět, že v prvním ohništi už není jediný rozžhavený uhlík. Nato jsem v druhém kruhu rozdělala oheň.“

Na okamžik všichni mlčeli. „Děkuji, Ajlo,“ řekla První zelandona. „To je dobrý nápad. Možná bychom mohli postupovat podobně. Mohlo by to být velmi působivé představení.“

„Ano, to se mi líbí,“ souhlasil zelandon Třetí jeskyně. „Tak bychom měli od začátku obřadní oheň.“

„A studené ohniště by u lidí probudilo zvědavost. Ptali by se, k čemu je, a to by zvýšilo napětí,“ řekla zelandona Západní sluje Devěťadvacáté jeskyně.

„A jak oheň uhasíme? Vodou, nebo na něj naházíme hlínu a udusíme ho?“ zeptal se zelandon Jedenácté jeskyně.

„Nebo na něj naházíme bláto?“ zeptal se jiný zelandon, kterého Ajla ještě neznala. „Tak bychom měli páru a žár by uhasl.“

„Mně se líbí nápad s vodou, aby bylo hodně páry. To je působivější.“

„Ne, já si myslím, že když oheň zhasne naráz, zapůsobí to víc. Nejdřív jas a pak najednou tma.“

Ajla ještě neznala všechny přítomné zelandony, a když se rozhovor živě rozproudil a už se neoslovovali tak obřadně, nedokázala je rozlišit. Nikdy by si nepomyslela, kolik plánování a příprav takový obřad vyžaduje. Vždycky si myslela, že všechno se děje samovolně a zelandoni a ostatní, kteří se stýkají se světem duchů, že jsou pouze prostředníky a vykonavateli oněch neviditelných sil. Ale teď spolu mluvili naprosto otevřeně a Ajla

začínala chápat, proč mnozí s její přítomností nesouhlasili. Když se však potom stále víc ztráceli v podrobnostech, Ajliny myšlenky se rozeběhly jiným směrem.

Uvažovala, jestli mog–urové klanu taky tak dopodrobna připravovali své obřady. Klanové obřady byly prastaré, prováděly se vždycky stejným způsobem a odlišovaly se co nejméně. Teď líp pochopila, jaké vzrušení vyvolal Kreb, Velký mog–ur, když chtěl, aby sehrála významnou roli v jednom z jejich nejsvětějších obřadů.

Rozhlédla se po velké letní chýši zelandonů. Kruhová stavba s dvojími stěnami na obvodu měla podobný způsob uspořádání vnitřního prostoru jako chýše na spaní v táboře Deváté jeskyně, jenomže zde byl vnitřek prostornější. Přenosné stěny, pomocí kterých se prostor mohl rozdělit na jednotlivé soukromé menší části, byly složeny podél obvodových stěn, takže tu teď vznikl jeden jediný velký prostor. Místa na spaní byla všechna na jedné straně a vyvýšená, stejně jako v příbytku zelandony Deváté jeskyně. Zřejmě aby zelandoni mohli snadněji ošetřovat nemocné, pokud je přinesli sem do chýše, uvažovala Ajla.

Podlaha byla vyložena rohožemi, do kterých byly vpleteny pěkné složité vzory, a všude viděla sedátka a polštáře na sezení. Vedle nich stálo několik nízkých stolů, na nichž hořely olejové lampičky z pískovce nebo vápence, často s několika knoty, které osvětlovaly chýši ve dne v noci. Většina lampiček měla hezký tvar, byly vyleštěné a ozdobené, několik jich tu však bylo, stejně jako v Marthonině příbytku, jen z hrubého kamene s prohlubní na rozpuštěný lůj. Vedle lampiček viděla Ajla malé vyřezané ženské figurky, zasazené do upletených, pískem naplněných misek. Byly si podobné, a přesto vypadala každá jinak. Všechny představovaly Velkou Matku Zemi, těmto figurkám Jondalar říkal donky.

Donky byly nevelké, některé by se vešly na šířku dlaně, jiné sotva přesáhly rozevřenou ruku, a všechny se mohly dobře držet v hrsti. Postavu měly převážně zjednodušenou, ale některé části těla byly nadmíru zvýrazněny. Paže a ruce byly jen naznačené a stejně jednoduše byly vytvarovány i nohy, které se sbíhaly dolů do špice, aby se figurka mohla zarazit do země nebo do misky s pískem. Rysy tváře nezpodobovaly žádnou určitou osobu, kterou by někdo mohl poznat, i když umělec možná měl jako předlohu tělo ženy, kterou znal. Postava donky nezpodobňovala tělo štíhlé mladé ženy s pevnými nadry, jako to bývá na počátku dospělosti, a ani trochu nepřipomínala vyhublou šlachovitou ženu, která den za dnem shání

po okolí potravu. Donka představovala ženu kyprých tvarů, která už měla životní zkušenosti. Nebyla těhotná, ale už rodila. Její široký zadek se hodil k obrovskému poprsí, které viselo nad mohutným, trochu ochablým břichem matky, jež porodila a odkojila několik dětí. Měla plnou postavu zkušené starší ženy, matky, ale její postava symbolizovala víc než plodnost. Aby byla žena takhle tlustá, musela mít dostatek potravy a vést usedlý život. Malá vyřezaná figurka měla vypadat jako dobře živená, úspěšná matka, která se dobře starala o své děti. Byla symbolem plnosti a štědrosti.

Skutečnost od toho nebyla příliš vzdálená. Některé roky sice byly hubené, ale po většinu času si Zelandonci nežili špatně. V jejich společenství byly tlusté ženy. Aby je umělec mohl takhle věrně zpodobit, musel vědět, jak vypadá tělnatá žena. Pozdní jaro, když už byly zimní zásoby téměř spotřebované a ještě nevyrašily nové rostliny, to byla často hladová doba. A platilo to i pro zvířata. Na jaře byla kostnatá a hubená a jejich maso bylo tuhé a suché, dokonce ani morek v kostech za mnoho nestál. V tu dobu mohly chybět některé potraviny, ale hladovět nikdo nemusel.

Pro všechny ty, kteří žili z darů přírody, kteří pro svou obživu lovíli a sbírali potravu, byla země jako velká matka, jež živí své děti. Dávala jim, co potřebovali. Nesili obilí, neobdělávali pole, nezavodňovali zemi a nechovali zvířata, která by museli chránit před šelmami nebo je v zimě krmit. Všechno jim skýtala příroda, pokud věděli, kde mají hledat a co mají sklízet. Jen to nesměli považovat za samozřejmost, protože mnohdy jim to dopráno nebylo.

Každá donka, kterou vyřezali, uchovávala ducha Velké Matky Země a byla viditelným sdělením pro neviditelné mocnosti, které ovládaly jejich život, o tom, co potřebovali k životu. Byla magickým předmětem a měla ukázat Matce, co lidé potřebují, a tímto způsobem to z ní vylákat. Donky byly jejich ztělesněné naděje, že najdou v bohaté míře jedlé rostliny, že potkají obrovská stáda zvířat, která se dají snadno ulovit. Byla symbolem velkorysé země, bohaté, nepřemožitelné přírody a dobrého života. Donka byla idealizovaná postava, pomocí níž lidé přivolávali životní podmínky, které si ze srdce přáli.

„Chtěla bych poděkovat Ajle...“

Vytrhla se ze zamyšlení, když zaslechla své jméno. Zapomněla dokonce, nač právě myslela.

„...za ochotu předvést shromážděným zelandonům tento nový způsob rozdělování ohně a za její trpělivost s některými z nás, kteří potřebovali trochu delší dobu, aby se to naučili,“ řekla První zelandona.

Z mnoha stran zazníval souhlas, dokonce se zdálo, že i zelandona Čtrnácté jeskyně to myslela upřímně. Pak zelandoni ještě hovořili o průběhu zbývajících obřadů a o ostatních nadcházejících událostech, především o svatebních obřadech. Ajla si přála, aby o tom mluvili trochu podrobněji, ale oni se brzy věnovali jiným věcem. Pak se všeobecná pozornost obrátila na pomocnice a pomocníky.

První zelandona se zvedla. „Zelandoni uchovávají dějiny lidí.“ Svůj pohled přitom zaměřila na budoucí zelandony, ale Ajla cítila, že míní i ji. „Ke vzdělání pomocníků patří, aby se dobře naučili staré příběhy a legendy. Ty vysvětlují, kdo jsou Zelandonci a odkud lidé pocházejí. Podržet je hluboko v paměti pomáhá při učení, a pomocníci se musejí mnohé naučit. Ukončeme naše setkání legendou Velké Matky, její písní.“

Odmělčela se a její pohled se obrátil do nitra, zatímco z hloubky svého ducha vyvolávala příběh, který se naučila před dlouhou dobou. Byla to nejdůležitější legenda předků, protože vyprávěla o počátcích všeho. Aby se daly legendy snadněji naučit, byly ve verších, které měly pravidelné metrum a byly rýmované. A lidé, kteří měli hudební nadání, mnohdy vymysleli i melodie, které byly natolik jednoduché a přístupné, že si je ostatní mohli snadno osvojit. Některé písně byly tak staré a důvěrně známé, že už stačilo slyšet jejich melodii, aby vyvolala v paměti příběh.

Zelandona však vytvořila vlastní melodii pro píseň o Matce a ta se rychle rozšířila. Nyní zanotovala svým čistým, silným, zvučným hlasem starou píseň:

*V tajemných temnotách, v chaosu času
povstala Matka ve víření jasu,
hned dobře si vědoma jak sama sebe,
tak také života, když samota zebe.*

Smutná, že je tak sama. Už nechce být...

Ajle přejel mráz po zádech, když tu píseň poznala, a přidala se k ostatním, když společně zpívali nebo říkali s První zelandonou opakující se poslední verš sloky.

*Stvoří dle sebe, uhněte pouhý prach,
podobu druhá, třpytný je, bratr, brach.
V souladu, přátelství běží rok za rokem,
není jí zatěžko být v lásce otrokem.*

On chová její tvář v třpytivém odlesku...

Ajla si vzpomněla i na poslední verš druhé sloky a odříkala ho s ostatními, ale pak po nějakou dobu jen pozorně naslouchala a šeptala těch pár slov, která už znala. Chtěla si je přesně vštípit, protože tenhle příběh milovala, a byla uchválena způsobem, jak ho První zelandona přednášela. Už jen při zvuku jejího hlasu jí vhrkly slzy do očí. Zřejmě nikdy nebude schopná píseň zpívat, ale chtěla se naučit slova. Naučila se z paměti znění podobného příběhu Losadunajů, když je s Jondalarem při své velké cestě navštívili, než překročili východní ledovcovou pláň. Avšak řeč, zveršování a část příběhu byly jiné. Chtěla se tento příběh naučit v zelandonštině a pozorně naslouchala.

*Jako by věčná noc a pustá země
čekaly, že vzejde nějaké semě.
Však její krev už životu sílu vlévá,
ten roste z ní, chce z klína ven, neumdlévá.*

Matčin klín plný je nového života...

Jondalar jí cestou některé verše předříkal, ale podmaňující síla a znělý přednes První zelandony byly nepřekonatelné. Ani jeho slova nebyla stejná.

*Tryskají prameny, plné jsou toky.
Stromy a houštiny dlouhými loky*

*berou si vláhu z požehnané země.
Bujně se rozrůstá Matčino sémě.*

její vody tekou, nová zeleň raší...

*Vysoko plápolá jen řeřavé dříví, zrození v bolestech
šťastný úsměv křiví. Okrově červená prýští krev z
podzemí, za její odvahu dítě ji odmění.*

Matčina odměna. Dítě to jasné, zářivý syn...

*Zvedly se ohnivé hory, plivaly popel a dým,
po nebi mléko se rozstříklo obloukem posvátným.
Matka krmila syna z plných prsů ohnivých hor,
vysoko sršely jiskry, sál s chutí maličký tvor.*

Jeho život začíná. Ona zářivě krmí své dítě...

To byla jedna ze slok, které Ajla obzvlášť milovala. Připomínala jí její vlastní minulost, i ona měla krátké období, kdy byla odměněna a mohla být se svým synem, který jí připadal stejně nádherný, jako se říkalo v písni.

*Z vířící nicoty jak za stínem stín chaos se plíží.
Omámen spánkem syn vstane a jde, do stínů nahlíží,
zvědavě vrhne se vpřed a zmizí ve vírech temnoty.
Temno je lákavé, plné je cest z prázdna do prázdnoty.*

V temnotě spěchá pryč. Její zářící syn...

Tak jako i jí Broud vzal jejího syna. Zelandona vyprávěla příběh tak dobře, že se Ajla zcela vcítila do osudu matky a syna a truchlila s nimi. Předklonila se, aby jí neuniklo jediné slovo.

*Tu znovu se ni přidá její druh, vrhá se do boje,
přemoci chaos a spasit syna, nutné je oboje.*

*Proti nim zbraně jsou strašné, spolu je ale porazí,
syn jim ožil před očima, láska už světlo rozmrazí.*

On jasně se rozzářil. A to je odměna za utrpení...

Ajla si povzdechla a rozhlédla se. I ostatní byli příběhem zcela upoutáni. Všichni upírali oči na mohutnou ženu.

*Matka si nemůže přivyknout, že jinde je každý,
že budou ona a syn od sebe vzdáleni navždy.
Nikdy nikdo ho k ní nepřivede, žal na ni dotírá,
ale bolest v ní probouzí sílu, co život otvírá.*

Nepřekonala, že syn odešel...

Ajle stékaly slzy po tvářích a v hrudi cítila tíživou bolest, kterou vyvolal hluboký soucit s Velkou Matkou. Tolik se jí stýskalo po Durkovi, kterého musela zanechat v klanu.

*Když v Matce všechny možnosti uzrají, je hotova obnovit
prameny vody a všude kol dokola nechat vypučet novou
zeleň. Její hořké slzy svlažují listy, trávu, jsou rosou po
ránu brzy.*

Její slzy jsou vláhou. Pro nový život...

Ajla věděla, že už nikdy nebude moci myslet na ranní rosu, aniž by si připomněla slzy Matky.

*Hřmot a dunění doprovázejí otvírání země,
do kamenné hlubiny se šachta prodírá strmě.
V mocných otřesech tvoří se sluj, z ní jeskyně rodná,
odtud Matka vyvádí tvory, je nesmírně plodná.*

Trpící Matka dává život. Všichni jsou její děti...

Další část nebyla tak smutná, zato o to zajímavější.
Vysvětlovala, jak se věci mají teď a proč.

*Nejistá sama sebou hledí na živé hemžení,
už ví, že její síla nemá na další množení.
Nezbývá, než přivést na svět takovou, jako je sama,
schopnou stvořit potomka a učit ho ctít, co je máma.*

Ta musí mít dítě v úctě. Milovat je a chránit...

*Živoucí, silná a plodná přijde na svět žena,
jako ochránkyně života je vyvolena.
Dostane stejné dary, jaké vlastní Matka Země,
a pozná, že cenou života je bolestné sémě.*

Bude první toho druhu. Po ní každá ochrání život...

Ajla vzhlédla a všimla si, že ji První zelandona pozoruje.
Rychle přelétla očima po ostatních kolem sebe, a když se letmo ujistila, že zaujatě sledují První zelandonu, znovu k ní vzhlédla taky, ale to už od ní zelandona odvrátila pohled.

*Matka Země si vzpomene na vlastní teskný cit,
když byla sama a samotná už nechtěla být.
Tehdy stvořila přítele s jasným třpytným světlem,
ted' k ženě přivedla druhá, aby ji provázel světem.*

Z poslední tvořivé jiskry je stvořen první muž...

*Když Velká Matka Země stvořila mezi všemi ženu a pak
muže, dala jim za domov zemi, půdu a vodu, aby všechno
moudře využívali a také rozhojňovali a obhospodařovali.*

Měli zemi chránit. A věrně na ní hospodařit...

*Děti země mají všechno nutné, aby mohly přežít,
Matka se zamýšlí nad jejich údělem život střežit.
Chce jejich touhu po dítěti darem slasti povzbudit,
potěšením jí vzdají úctu, nedá se o ni ochudit.*

Slasti je hoden, kdo Matku uctívá...

*Matka je spokojená. Stvořila ženu a muže,
dala jim vše potřebné. Víc dáti už nemůže.
Naučila je cítit, pečovat a milovat,
dala jim dar slasti. Za něj jí budou děkovat.*

Děti mají životní dary,

Matka ted' může spokojeně odpočívat...

Oba poslední verše Ajlu zmátly. Jako by vypadly ze souvislosti a ona se v duchu ptala, jestli něco není špatně nebo jestli něco nechybí. Když mimoděk, pod dojmem náhlé pochyby, zakroutila hlavou, všimla si, že se na ni zelandona znovu pronikavě zadívala. Ajla se cítila nepříjemně a sklonila hlavu, ale tušila, že se na ni zelandona pořád dívá.

Když setkání skončilo, zelandona dohonila Ajlu a vykročila vedle ní. „Já taky musím do tábora Deváté jeskyně – máš něco proti tomu, když tě doprovodím?“ zeptala se.

„Ne, ovšemže ne.“

Chvíli obě mlčely. Ajla byla stále ještě pod dojmem legendy, a tak zelandona vyčkávala, jista si tím, že se Ajla sama rozhovoří.

„Bylo to moc hezké, zelandono,“ řekla Ajla po chvíli. „Když jsem žila v táboře Lva, tak občas všichni společně zpívali a tancovali, a hodně z nich mělo nádherný hlas, ale nikdo tak krásný, jako máš ty.“

„Je to dar Matky. Nic jsem pro to neudělala, tak jsem se už narodila. Legendu Matky mnozí rádi zpívají, místo aby ji přednášeli.“

„Jondalar mi během naší cesty část z této písně předříkal. Říkal, že si na všechno nepamatuje, a taky použil jiná slova než ty.“

„To není nic neobvyklého. Jsou různé způsoby vyprávění. On se ten svůj naučil od staré zelandony, já zas to svoje znění pochytila od mé učitelky. Někteří zelandoni trochu tuto píseň obměňují. Proti tomu není co namítat, pokud se nezmění význam a zachová se rytmus a rým. Někdy lidé změnu přijmou, a když to není ono, tak ji zase zapomenou. Já stvořila vlastní píseň, protože mě to těšilo, ale jsou i jiné melodie.“

„Já myslím, že většina zpívala tak jako ty, ale co je to rytmus a rým? To mi Jondalar nikdy nevysvětlil,“ řekla Ajla.

„To si umím představit. Zpívání a vyprávění příběhů, na to on právě není, i když teď vypráví své příhody mnohem živěji než dřív.“

„Já se dokážu na příběhy rozpomenout, ale zpívat neumím. Nejraději naslouchám,“ přiznala se Ajla.

„Rytmus a rým pomáhají při učení z paměti. Rytmus je to, co napodobuje pohyb. Nese tě dál, jako bys šla pravidelnými kroky kupředu. Každý verš má svůj rytmus. Rýmy jsou slova na konci veršů, která znějí podobně. Podporují rytmus a pomáhají ti, aby ses rozpomněla na další verš.“

„Losadunajové mají podobnou legendu o Matce, ale já se při ní necítila jako při téhle, když jsem se ji učila z paměti,“ řekla Ajla.

Zelandona se zastavila a překvapeně pohlédla na Ajlu. „Ty ses ji naučila z paměti? Losadunajové mluví jinou řečí.“

„Ano, ale je zelandonštině hodně podobná, a proto není tak těžká.“

„Podobná je, ale ne stejná, a mnohým to připadá dokonce těžké. Jak dlouho jsi u nich byla?“ zeptala se zelandona.

„Nebylo to dlouho, ani ne měsíc. Jondalar chtěl překročit ledovec dřív, než přijde jarní tání, protože pak je to ještě nebezpečnější. A poslední den skutečně přišel teplý vítr a my měli potíže.“

„Ty ses jejich řeč naučila dřív než za měsíc?“

„Ne moc dobře. Stále ještě dělám hodně chyb, ale některé z legend jsem si zapamatovala. Pokusila jsem se zapamatovat si i legendu o Matce a říkat ji tak, jak ji ty zpíváš.“

Zelandona se na ni pozorně zahleděla. Pak šla dál k táboru. „Ráda ti při tom pomůžu,“ řekla.

Při chůzi myslela Ajla dál na legendu, především na tu část, která jí připomínala Durka. Věřila, že ví, jak se cítila Velká Matka, když musela pochopit, že navždy ztratila svého syna. I ona si často zoufale přála, aby ho měla u sebe, a teď se těšila na narození nového dítěte – Jondalarova dítěte. Připomněla si verše, které právě slyšela, a kladla své kroky v rytmu slov, která si potichu předříkávala.

Zelandona si všimla, jak Ajla změnila krok. Ten rytmus jí připadal blízký. Pohlédla na Ajlu ze strany a všimla si v její tváři výrazu hlubokého soustředění. Tato mladá žena patří k zelandonům, prolétlo jí znovu hlavou.

Nedaleko před táborem se Ajla zastavila a položila otázku, která ji zaměstnávala. „Proč jsou na konci dva verše místo jednoho?“

Zelandona si dopřála čas, než odpověděla: „To je otázka, která se neustále znovu objevuje,“ řekla. „Já odpověď neznám. Takhle to bylo vždycky. Většina lidí si myslí, že oba verše mají dát legendě jasný závěr, jeden pro sloku a jeden pro celý příběh.“

Ajla přikývla. Zelandona nevěděla přesně, jestli to znamená, že s vysvětlením souhlasí, nebo že porozuměla. Většina pomocníků si s takovými jemnostmi hlavu nedělá, pomyslela si. Skutečně, tahle žena by bezpodmínečně měla být zelandonou.

Šly kousek dál. Slunce směřovalo k západnímu horizontu, večer se blížil.

„Podle mého mínění bylo setkání úspěšné,“ řekla zelandona.

„Na zelandony udělalo velký dojem, jak rozděláváš oheň, a já ti

děkuji, že jsi byla ochotná to všem ukázat. Jestli najdeme dost křesacích kamenů, budou tímhle způsobem brzy rozdělovat oheň všichni. Když jich nenajdeme dost... pak nevím. Pak by se asi pomocí nich měly zapalovat jen obřadní ohně.“

Ajla svraštila čelo. „A lidé, kteří už kámen mají nebo nějaký najdou? Řekneš jim, že ho nesmějí používat?“

Zelandon se zastavila. Povzdechla si. „Ne. Můžu je požádat, aby to nedělali, ale máš pravdu, donutit je nemůžu, a vždycky se najdou takoví, kteří prostě udělají, co považují za správné. Asi jsem uvažovala nahlas a představovala jsem si nejlepší možnou situaci, ale ta není ta pravá, teď, když všichni vědí, jak se s křesacími kameny zachází.“ Protáhla tvář. „Když zelandon Páté jeskyně a zelandon Čtrnácté řekli, že to chtějí uchovat jako tajemství zelandonů, vyslovili jen to, co by si přála většina z nás, mě nevyjímaje. Propůjčilo by nám to působivou dovednost, ale nemůžeme to lidem utajit.“

Znovu vykročila a změnila téma. „Svatební obřady naplánujeme až po prvním lovu. Toho se zúčastní všechny jeskyně,“ řekla. „Lidé si proto dělají starosti. Věří, že když je první lov úspěšný, je to dobré znamení pro celý rok, ale když se nezdaří, věří, že se budeme mít špatně. Zelandoni budou pátrat po zvířatech. Někdy to pomůže. Když jsou nablízku stáda, může je dobrý hledač najít, ale ani nejlepší hledač nenajde zvířata, pokud tam žádná nejsou.“

„Já jednou pomáhala mamotovi při hledání. Byla to úžasná zkušenost. Byli jsme na sebe tak dobře naladěni, že jsem byla vtažena do jeho hledání,“ svěřila se Ajla.

„Ty ses vydala s mamotem na hledání?“ zeptala se zelandon ohromeně. „Jaké to bylo?“

„To se dá těžko vysvětlit, ale bylo to asi tak, jako když pták letí krajinou, jen nebyl žádný vítr a země vypadala jinak než obvykle.“

„A pomohla bys zelandonům? My máme několik hledačů, jenže je vždycky lepší, když jich je víc,“ řekla zelandon. Cítila Ajlin odpor.

„Ráda bych pomohla, ale... já nechci být zelandon. Chtěla bych se jen spojit s Jondalarem a mít děti,“ řekla Ajla.

„Pokud to nechceš, nemusíš. Nikdo tě k tomu nemůže nutit, Ajlo, ale pokud hledání povede k úspěšnému lovu, budou svatební obřady šťastné, tak se to říká, a budou slibovat dlouhé spojení a úspěšná rodinná ohniště.“

„Dobře. Mohla bych to zkusit, jenom nevím, jestli se to podaří.“

„S tím si nedělej starost. Nikdo si tím není jistý. Vždycky se to může jenom zkusit.“

Zelandonu byla sama se sebou spokojená. Bylo až příliš zřejmé, že Ajla není nijak nadšená a že se bude bránit připojit se k zelandonům, ale takhle by to mohl být přinejmenším začátek. Jen se utvrdila v tom, že se Ajla musí stát zelandonou. Má příliš velký talent, příliš mnoho schopností, a klade chytré otázky. Musí být začleněna do skupiny, jinak by možná ještě způsobila problémy.

25.

Když se blížily k táboru, přitítil se k nim Vlk. Ajla ho zavčas uviděla a rozkročila se pro případ, že by ve svém nadšení na ni vyskočil, ukázala mu ale současně, že to nemá dělat. Vlk se zastavil a už jen to od něho vyžadovalo velké sebeovládání. Ajla si dřepěla vedle něho, dovolila mu, aby jí olízal krk, a držela ho, dokud se neuklidnil. Pak vstala. Díval se na ni s takovou nadějí a tak toužebně, že přikývla a poklepala si na rameno. Okamžitě vyskočil, položil jí pracky na ramena a pak jí s temným vrčením zuby jemně stiskl bradu. Vzala do ruky jeho nádhernou hlavu a podívala se mu do zlatě kropenatých očí.

„Já tě taky miluju, Vlku, ale někdy se ptám, proč ty mě tolik miluješ. Protože jsem vůdkyní smečky, nebo je ještě nějaký jiný důvod?“ zeptala se, položila své čelo na jeho a pak mu dala znamení, aby se posadil.

„Ty vyžaduješ lásku, Ajlo,“ řekla První zelandona, „a lásce, kterou vyvoláváš, nikdo neodolá.“

Ajle připadalo, že je to zvláštní prohlášení. „Já nevyžaduju vůbec nic,“ řekla.

„Láska, kterou k tobě cítí tenhle vlk, způsobuje, že se ti chce zalíbit. Není to tak, že bys ho lákala nebo sváděla, ale ty ho k sobě přitahuješ. A ti, kteří tě milují, tě milují z nejhlubší duše. Já to vidím na tvých zvířatech. Vidím to na Jondalarovi. Já ho znám. Ještě nikoho nemiloval tak jako tebe a nikdy nebude něco takového cítit k někomu jinému. Možná proto, že se tak cele dáváš, nebo je to možná dar Matky probouzet lásku. Budeš vždycky milována s velkou vášní, ale s dary Matky se musí zacházet opatrně.“

„Proč je to tak, zelandono?“ zeptala se Ajla. „Proč má být člověk s darem Matky opatrný? Nejsou její dary vždycky dobré?“

„Možná jsou až příliš dobré. Nebo příliš mocné. Co cítíš, když ti někdo dá něco velmi cenného?“

„Iza mě učila, že dar vyvolává závazek. Je třeba vrátit něco stejně hodnotného,“ řekla Ajla.

„Čím víc se toho dozvídám o lidech, kteří tě vychovali, tím víc roste moje úcta k nim,“ přiznala První zelandona. „Když Velká Matka dá nějaký dar, možná očekává něco stejně hodnotného. Pokud je dáno hodně, může být hodně očekáváno, ale jak zjistíš, co to je, než k tomu nazraje čas? Proto jsou lidé nedůvěřiví. Někdy jsou dary Matky příliš velkorysé, větší, než by člověk chtěl, ale není možné je vrátit zpátky. Když je něčeho příliš mnoho, neznamená to nutně víc štěstí, než když je toho příliš málo.“

„Dokonce ani příliš mnoho lásky ne?“ zeptala se Ajla.

„Na tuto otázku je nejlepší odpovědí Jondalar,“ odvětila žena, která se kdysi jmenovala Zolena. „Jeho Matka bezpochyby velmi obdařila, až příliš obdařila. Dostal příliš mnoho. Vypadá tak nápadně dobře, že k sobě nutně přitahuje pozornost. I jeho oči mají tak mimořádnou barvu, že na něho lidé musí doslova civět. Má přirozený šarm, lidé jsou k němu přitahováni, především ženy – myslím, že se nenajde žena, která by mu dokázala něco odmítnout, dokonce ani sama Matka ne – a jemu se líbí ženám připravovat potěšení. Je chytrý a je výborný roztloukač pazourku a k tomu má navíc soucitné srdce. Ale je až příliš citlivý a má příliš mnoho lásky na rozdávání. Dokonce jeho láska k práci s kameny je u něho skutečnou náruživostí. Avšak síla jeho citů pro všechno, co miluje, je taková, že jeho samého nebo ty dotyčné mnohdy přemůže. Snaží se ovládat, ale někdy ho to strhne. Ajlo, já nevím, jestli chápeš, jak silné jsou jeho city. Všechny tyto jeho dary ho však neučinily šťastným, přinejmenším dosud ne, často vyvolaly víc závesti než lásky.“

Ajla zamyšleně přikývla. „Někteří lidé říkali, že jeho bratr Thonolan byl miláčkem Matky, a proto že si ho vzala tak mladého k sobě,“ řekla Ajla. „Byl mimořádně hezký a měl hodně darů?“

„Všichni ho měli rádi, nejen Matka... Thonolan byl jistě pohledný muž, ale neměl tu... jsem v pokušení říct krásu... mužnou krásu Jondalara, zato byl tak srdečný a otevřený, že ho všichni milovali, muži stejně jako ženy. Snadno nacházel přátele, neměl nepřátele a nikdo mu nezáviděl.“

Byly tak zabrané do rozhovoru, že se zastavily. Vlk si lehl Ajle k nohám. Pak vykročily dál k táborovému ohništi a Ajla byla nadále v myšlenkách u toho, co jí zelandona řekla.

„Ted', když tě Jondalar přivedl s sebou domů, mnoho mužů mu ještě víc závidí a mnohé ženy žárlí, protože tě miluje,“ pokračovala zelandona. „Proto se Marona pokusila tě zesměšnit. Žárlila, myslím, že závidí vám oběma, že jste u sebe našli své štěstí. Mnozí lidé se domnívají, že Marona je vybavena příliš velkými dary, ale v podstatě měla vždycky jen mimořádnou krásu, a krása sama je velmi klamná, je nejklamnější ze všech darů. Nepřetrvá v čase. Marona je nepřívětivá žena, která myslí jen sama na sebe a má málo přátel. Až její krása pomine, nebude mít nic a obávám se, že nebude mít dokonce ani děti.“

MLčky popošly dál pár kroků, pak se Ajla zastavila a obrátila se k zelandoně. „V poslední době jsem Maronu neviděla, už několik dní, před naším odchodem a ani při pochodu.“

„Vrátila se se svou přítelkyní do Páté jeskyně a s nimi přišla sem. Je v jejich táboře,“ řekla zelandona.

„Já nemám Maronu ráda, ale je mi jí líto, že nemůže mít děti. Iza znala některé prostředky, které učiní ženu přijatelnější pro ducha plodnosti,“ řekla Ajla.

„Já rovněž nějaké znám, ale ona mě o pomoc nepožádala, a pokud skutečně nechce počít, pak nic nepomůže,“ řekla zelandona.

Ajla vycítila z jejího hlasu starost. I ona by byla smutná, kdyby nemohla mít děti. Pak jí přelétl po tváři úsměv. „Věděla jsi, že čekám dítě?“

Zelandona se usmála. Její dohady se potvrdily. „Těší mě to, Ajlo. Ví Jondalar, že vaše spojení je požehnáno?“

„Ano, řekla jsem mu to. Má velkou radost.“

„To by taky měl mít. Komu jsi to ještě řekla?“

„Jen Marthoně a Prolevě, a teď tobě.“

„Pokud to ještě není všeobecně známo, můžeme touto dobrou zprávou všechny překvapit při svatebních obřadech, jestli chceš,“ navrhla zelandona. „Jsou jistá slova, která se dají zařadit do obřadu, když už je některá žena požehnaná.“

„To by se mi líbilo,“ řekla Ajla. „Nepočítala jsem, kolik uběhlo měsíců od doby, kdy přestalo mé krvácení, ale možná bych na to zase měla dávat pozor, než se mi dítě narodí. Jondalar mě naučil, jak se používají číslovky, jenže jak se počítá tak daleko, to nevím.“

„Zdá se ti počítání těžké, Ajlo?“

„Ale ne, to ne. Mně se líbí číslovky. Jondalar mě ostatně s nimi poprvé překvapil. Spočítal zářezy, které jsem každý večer dělala do hole, a tak věděl, jak dlouho jsem už žila v údolí. Říkal, že je snadné to spočítat, protože jsem přes zářezy vždycky udělala dodatečnou čáru, když začala má měsíční doba, abych na to byla připravená. Lov byl obtížnější, když jsem krvácela. Myslím, že mě zvířata snadněji vycítila. Po nějaké době jsem si všimla, že jsem krvácela vždycky, když ubývající měsíc měl určitý tvar, a nepotřebovala jsem žádné další zářezy, ale přesto jsem je dělala dál. Měsíc není vždycky vidět, když je zamračeno nebo když sněží.“

Zelandona si až dosud myslela, že je připravená na překvapení, která jí Ajla sdělovala jen tak mimochodem, ale dělat zářezy pro to, aby věděla, kdy bude krvácet, a vypožorovat spojení s tvarem měsíce, to už byl obdivuhodný výkon.

„Chtěla bys znát ještě víc číslovek a různé způsoby použití, Ajlo?“ zeptala se zelandona. „S jejich pomocí víme, kdy se promění roční doba, ještě než je tato proměna zřejmá, a taky můžeme spočítat dny, které zbývají, než se tvé dítě narodí.“

„Ano, to bych chtěla.“ Ajla se usmívala celou tvář. „Naučila jsem se od Kreba, jak se dělají zářezy, ale jeho to zneklidnilo, když jsem to dělala. Většina žen klanu – a i muži – dokážou počítat jen do tří. Kreb znal početní zářezy, protože byl mog–ur, ale slova pro to neměl.“

„Já ti ukážu velká čísla,“ slíbila zelandona. „Je určitě dobře, když budeš mít děti teď, dokud jsi mladá. Až budeš starší, tak už se třeba nebudeš chtít o děti starat. Kdo ví, co tě pak čeká.“

„Tak mladá už nejsem, zelandono. Může mi být devatenáct let, jestli Iza správně odhadla mé stáří, když mě našla.“

„Vypadáš mladší,“ řekla zelandona a lehká nevole zachmuřila přechodně její tvář. „Ale to nevádí. A máš už taky náskok,“ pokračovala tiše, téměř jako v samomluvě. A v myšlenkách dodala: jsi schopná léčitelka, to se nemusíš teprve učit, než se staneš zelandonou.

„V čem mám náskok?“ zeptala se Ajla zmateně.

„Ehm... při zakládání rodiny, protože už v tobě začal nový život,“ vyhnula se odpovědi zelandona. „Ale doufám, že nebudeš mít příliš mnoho dětí. Jsi sice zdravá, ovšem příliš mnoho dětí může ženu vyčerpat, takže dřív zestárne.“

Ajla měla silné podezření, že si zelandona své skutečné myšlenky chce nechat pro sebe, a proto že si rychle vymyslela něco jiného. Na to má ale právo, pomyslela si. Nemusí vyslovit všechno, co si myslí. Přesto jí to vrtalo hlavou.

Když došly k táborovému ohništi, už se stmívalo a nebylo už příliš vidět. Lidé je pozdravili a pozvali je k jídlu. Ajla měla skutečně velký hlad, protože to bylo dlouhé odpoledne plné událostí. Zelandona se rovněž najedla, neboť minula přespat v táboře Deváté jeskyně. Hned zapředla s Marthonou a Vilomarem rozhovor o nadcházejícím lovu a o obřadu hledání zvěře. Zmínila se, že by se ho Ajla měla zúčastnit, což se Marthoně a Vilomarovi zdálo naprosto vhodné, avšak Ajlu to znepokojilo. Nechtěla se stát zelandonou, ale okolnosti ji tlačily tímto směrem a ona z toho vůbec neměla radost.

„Měli bychom tam být dřív. Musím postavit terče a odkrokovat vzdálenosti,“ řekl Jondalar, když příštího dne ráno vyšli před chýši. Držel v ruce pohár s mátovým čajem, který pro něho Ajla uvařila, a žvýkal větvičku, kterou oloupala, aby si mohl vyčistit zuby.

„Já se nejdřív půjdu podívat za Víhou a Vítězem. Včera jsem je téměř neviděla. Běž napřed a všechno připrav. Vlka si nechám u sebe, později přijdeme za tebou,“ řekla Ajla.

„Ale nebud' tam moc dlouho. Lidi přijdou brzy a já bych byl skutečně rád, kdybys jim ukázala, co dovedeš. Když já hodím daleko oštěp, je to jedna věc, ale když uvidí, že žena může vrhačem hodit oštěp dál než muž, spíš to vzbudí jejich zájem.“

„Přijdu hned, jak to bude možné, jenom bych chtěla koně pořádně vyhřebelcovat a Vítězovi se podívat na oko. Bylo Červené, jako by se mu do něho něco dostalo. Možná mu ho budu muset ošetřit.“

„Myslíš, že bude v pořádku? Nemám jít raději s tebou?“ zeptal se Jondalar.

„Tak zlé to snad zase není. Jen se na to chci znovu podívat. Jdi napřed, mně to nebude trvat dlouho.“

Jondalar přikývl a dál si čistil zuby. Pak si vypláchl ústa mátovým čajem a zbytek jedním douškem vypil. „Takhle se cítím hned líp.“

„Protože máš v ústech čisto a čaj tě povzbuzuje,“ vysvětlovala Ajla. Od té doby, co ho znala, připravovala mu ráno čaj a vždycky k němu přikládala větvičku. „Když mi bývalo ráno špatně, byla jsem na tom stejně.“

„A už ti přestalo být špatně?“ zeptal se.

„Ted' už ano, zato mám břicho kulatější.“

Jondalar se usmál. „Já mám rád tvé malé kulaté břicho,“ řekl, položil jí paži kolem ramen a druhou položil na malé vyklenutí. „A především mám rád to, co je uvnitř.“

Opětovala jeho úsměv. „Já taky.“

Vroucně ji políbil. „Co nejvíc postrádám, je to, že jsme během naší cesty mohli kdykoliv zastavit a sdílet spolu slasti, když jsme měli chuť. Ted' je vždycky něco na práci a nemůžeme prostě všechno nechat ležet.“ Laskal jí krk, cítil její plné těžké poprsí a znovu ji políbil. „Třeba bych přece jen nemusel tak brzy jít na cvičnou louku,“ zašeptal chraptivě.

„Ale ano, musel,“ odpověděla se smíchem. „Ovšem jestli tu chceš zůstat...“

„Ne, máš pravdu, ale později se za tebou podívám.“

Jondalar šel k hlavnímu táboru a Ajla se vrátila zpátky do chýše. Když znovu vyšla, měla s sebou vak, do něhož zabalila různé náčiní a k němuž byly upevněny pochvy pro oštěpy a vrhač. Pískla na Vlka a vydala se podél potoka. Oba koně ji viděli přicházet a rozeběhli se k ní, pokud jim to jejich šňůry dovolily. Ajla viděla hned, že se jim šňůry zapletly v roští a že jsou obalené dlouhou trávou. Víha táhla za sebou celý suchý keř a Vítěz vytrhl ze země pahýl stromku i s kořeny. Zřejmě by pro ně byla ohrada přece jen lepší, uvažovala.

Sundala oběma ohlávku a šňůry a pak prohlédla Vítězovi oko. Bylo ještě lehce zarudlé, ale nebylo zraněné. Vítěz a Vlk se o sebe otřeli nozdrami a čenichem a pak se Vítěz rozeběhl z radosti, že už není uvázaný, a obíhal Ajlu v dalekých kruzích. Vlk se pustil za ním. Ajla hřebelcovala Víhu, a když zvedla oči, Vítěz právě honil Vlka. Pak si role vyměnili. Na chvíli přestala Víhu hřebelcovat a dívala se na ně. Když Vlk Vítěze téměř doběhl, mladý hřelec zmírnil tempo, dokud se Vlk nepřehnal kolem něho. Po dalším kole zpomalil Vlk a nechal se předběhnout Vítězem.

Nejdřív si Ajla myslela, že si jen namlouvá, že to ti dva dělají úmyslně, ale časem se nedalo popřít, že si spolu hrají a mají z toho radost. Oba našli způsob jak vybit přebytek energie a viditelně se jim to líbilo. Ajla potřásla s úsměvem hlavou a přála si, aby tu byl Jondalar a mohl se s ní smát jejich kouskům. Pak dál hřebelcovala klisnu. Ted' už se nedalo přehlédnout, že bude mít hříbě, ale působila statně a zdravě.

Když Ajla skončila, Vítěz se už klidně pásl a Vlk zmizel. Na výzvědy, pomyslela si. Táhle pískla způsobem, jakým Jondalar přivolával svého koně. Vítěz zvedl hlavu a přišel k ní. Byl už téměř u ní, když oba zaslechli stejné písknutí. To musí být Jondalar, který se z nějakého důvodu vrátil, pomyslela si Ajla. Ale pak zahlédla v dálce nějakého chlapce.

Ještě nikdy ho neviděla. Co tu asi chce? Proč napodobil její písknutí? Bylo mu tak devět nebo deset let a jednu paži měl kratší a bezvládně mu visela z ramene, jako by jí nemohl pohybovat. Připomněl jí Kreba, kterému museli jako chlapci paži v lokti useknout, a hned k němu pocítila náklonnost.

„To jsi byl ty, kdo pískal?“

„Ano.“

„Proč jsi pískal jako já?“

„Ještě nikdy jsem takové písknutí neslyšel. Chtěl jsem zkusit, jestli bych to uměl.“

„Umíš to,“ řekla. „Hledáš někoho?“

„Ne.“

„A co tu tedy děláš?“

„Jen tak se dívám. Někdo mi povídal, že tu jsou koně, ale nevěděl jsem, že je tu tábor. To mi neřekl. Všichni ostatní jsou u středního potoka.“

„My jsme přišli teprve nedávno. Jak dlouho už jsi tady ty?“

„Já se tady narodil.“

„Ach tak, tak to tedy patříš k Devatenácté jeskyni.“

„Ano. A proč mluvíš tak směšně?“

„Já se tu nenarodila. Já pocházím z velké dálky. Dřív jsem byla Ajla z tábora Lva Mamutonů, teď jsem Ajla z Deváté jeskyně Zelandonců.“ Napřáhla k němu obě ruce k obřadnému pozdravu.

Byl trochu rozpačitý, protože mohl těžko opětovat její pozdrav. Ajla k sobě přitáhla jeho zmrzačenou paži a uchopila obě jeho ruce, jako by to bylo naprosto normální, ale všimla si, že jedna ruka je menší a znetvořená a malíček je srostlý se sousedním prstem. Držela jeho ruce ve svých a usmívala se.

Nato chlapec vyhrkl, jako by se teprve teď upamatoval: „Já jsem Lanidar z Devatenácté jeskyně Zelandonců,“ a už ji chtěl pustit, ale pak ho napadl ještě dodatek: „Devatenáctá jeskyně tě vítá na letním setkání, Ajlo z Deváté jeskyně Zelandonců.“

„Umíš moc dobře pískat, Lanidare. Dokonale jsi mě napodobil. Pískáš rád?“ zeptala se.

„Docela ano.“

„Smím tě přesto požádat, abys už takhle nepískal?“

„Proč?“

„Já používám tohle písknutí k tomu, abych přivolala koně, tamhletoho hřebce. Kdybys tak pískl, myslel by si, že ho voláš, a to by ho popletlo,“ vysvětlovala mu Ajla. „Jestli ale rád pískáš, můžu tě naučit něco jiného.“

„A co?“

Ajla se rozhlédla a uviděla na větvi stromu sedět sýkorku, která hlasitě cvrlikala. Ajla krátce naslouchala a pak napodobila její zpěv. Chlapec na ni ohromeně hleděl. Sýkorka na chvíli zmlkla a pak opět zacvrlikala. Ajla to po ní zopakovala. Černohlavý ptáček se pátravě rozhlížel.

„Jak to děláš?“ zeptal se chlapec.

„Naučím tě to, jestli chceš.“

„Umíš napodobit i jiné ptáky?“ zeptal se.

„Ano.“

„A které?“

„Které budeš chtít.“

„Třeba skřivana?“

Ajla zavřela oči a pak vydala řadu tónů, které zněly přesně jako zpěv skřivánka, jenž se vzněl vysoko do vzduchu a zpíval svou nádhernou melodii.

„A ty mě to můžeš vážně naučit?“ zeptal se chlapec ohromeně.

„Jestli chceš, tak ano,“ odpověděla Ajla.

„Jak ses to naučila?“

„Prostě jsem to zkoušela. Když máš trpělivost, tak k tobě některý pták přiletí, když pískáš jeho píseň,“ odpověděla Ajla a vzpomněla si na dobu, kdy žila sama v údolí a učila se napodobovat ptáky. Když je pak navíc krmila, někteří přilétali a zobali jí z ruky.

„Umíš pískat i jiné věci?“ zeptal se Lanidar, úplně okouzlen cizí ženou, která směšně mluvila, ale uměla tak dobře pískat.

Ajla chvíli přemýšlela, pak zapískala – možná proto, že jí chlapec připomněl Kreba – zvláštní melodii, která zněla jako zvuk flétny. Lanidar už často slyšel flétnu, ale takovéhle zvuky ještě nikdy. Tato dojemná melodie pro něho byla naprosto neznámá. Byla to píseň flétny, kterou hrál mog–ur při klanovém setkání, jehož se Ajla zúčastnila, když ještě žila u Brunovy tlupy. Lanidar nábožně naslouchal, dokud nezmlkla.

„Něco takového jsem ještě nikdy neslyšel,“ řekl. „Bylo to trochu tajemné. Jako z hodně velké dálky.“

„Taky to je z velké dálky,“ potvrdila Ajla. Pak vyrazila vysoký ostrý hvizd. Po krátké době se přiřítíl Vlk z vysoké trávy na louce.

„Vlk!“ vykřikl chlapec zděšeně.

„Neboj se,“ řekla Ajla a zadržela zvíře. „Tenhle vlk je můj přítel. Včera jsem s ním prošla hlavní tábor. Myslela jsem, že víš, že je tady u koní.“

Chlapec se trochu uklidnil, ale nadále se díval na Vlka ustrašenýma očima.

„Já byl včera s matkou sbírat ostružiny. Nikdo mi neřekl, že tady jsi. Jenom povídali, že na horní louce jsou koně,“ řekl Lanidar. „Všichni mluvili o nějaké té věci na vrhání oštěpů, kterou má někdo ukázat. Já nemůžu házet oštěp, tak jsem se šel raději podívat na koně.“

Ajla uvažovala, jestli mu třeba úmyslně neprozradili všechno, jestli ho nechtěli napálit, jako se o to pokusila Marona s ní. Pak ji napadlo, že chlapec v jeho věku, který jde s matkou trhat ostružiny, je asi dost osamělý. Chlapec se zmrzačenou rukou, který nemůže házet oštěp, jistě nemá mnoho přátel a druzí chlapci se mu možná posmívají. Ale jednu paži měl koneckonců zdravou. Mohl by se naučit házet oštěp, zvlášť kdyby si vzal na pomoc vrhač oštěpů.

„Proč nemůžeš házet oštěp?“ zeptala se Ajla.

„Nevidíš to?“ zeptal se, zvedl svou znetvořenou ruku do výšky a díval se na ni s odporem.

„Ale máš ještě jednu paži, a ta je úplně v pořádku.“

„Všichni drží vždycky druhou rukou náhradní oštěpy. Kromě toho mě to nechce nikdo naučit. Říkají, že bych stejně nezasáhl cíl,“ povzdechl si chlapec.

„A muž tvého ohniště?“ zeptala se Ajla.

„Já žiju s matkou a s její matkou. Měli jsme jednou muže ohniště, matka mi ho ukázala, ale ten ji už dávno opustil a se mnou nechce mít nic společného. Nelíbilo se mu, když jsem ho přišel navštívit. Bylo mu to trapné. Někdy přijde nějaký muž a chvíli u nás bydlí, ale z těch se žádný o mě moc nestará.“

„Chtěl bys vidět vrhač oštěpů? Já tu jeden mám,“ nabídla mu Ajla.

„A kde jsi ho vzala?“

„Znám muže, který ho vyřezal. Je to muž, který bude mým druhem. Já mu pomůžu vrhač oštěpů předvést, jakmile budu tady s koňmi hotová.“

„No, můžu se na něj podívat, proč ne,“ řekl chlapec.

Ajlin vak ležel na zemi. Vytáhla vrhač, vzala několik oštěpů a kus odstoupila.

„Takhle se to dělá,“ řekla, vzala jeden z oštěpů a vložila ho do toho zvláštního náčiní. Ujistila se, že konec oštěpu je správně zachycen háčkem na zadní části úzké rukojeti, která byla ve středu zřetelně vyhloubená. Pak protáhla prst smyčkami, které byly upevněny vpředu. Podívala se přes louku a oštěp vystřelila.

„Ten ale doletěl daleko!“ žasl Lanidar. „Myslím, že jsem ještě nikdy neviděl, aby nějaký muž dohodil tak daleko.“

„To asi opravdu ne. Proto je vrhač oštěpů tak dobrá lovecká zbraň. Myslím, že s ní bys i ty mohl vrhat oštěp. Pojd' sem, já ti ukážu, jak se drží.“

Vrhač oštěpů nebyl pro chlapce Lanidarovy výšky vhodný, ale Ajla mu mohla alespoň předvést, jaký účinek má páka. Lanidarova pravá paže byla znetvořená, proto všechno dělal levou rukou. Jestli by i se zdravou pravou paží byl levákem, na tom teď nezáleželo. Teď byla levá ruka jeho silnou stránkou. O míření se Ajla prozatím nestarala, nejdřív mu ukázala, jak je třeba ohnout paži a vrhnout oštěp. Pak ho nechala, aby si to sám zkusil. Oštěp opsal vysoký oblouk a dopadl na zem poměrně daleko. Lanidar se nadšeně zašklebil.

„Podívej, jak daleko doletěl!“ volal. „Dá se tím skutečně něco zasáhnout?“

„Pokud hodně cvičíš,“ řekla Ajla s úsměvem. Rozhlédla se po pastvině, ale neobjevila nic vhodného. Proto požádala Vlka, který ležel na břiše vedle ní a všechno pozoroval: „Vlku, najdi mi něco,“ a její znamení rukou mu dalo přesnější příkaz.

Vlk vyskočil a proběhl vysokou trávou, jejíž zeleň pomalu přecházela do žluté barvy. Ajla ho volně následovala a chlapec šel za ní. Brzy uviděla v trávě pohyb a objevila šedého zajíce, kterého Vlk vyplašil. Zvedla oštěp a čekala, a když odhadla, kterým směrem zajíc při příští kličce vyrazí, vystřelila oštěp. Zasáhla cíl, a když došla ke zvířeti, už nad ním stál Vlk a pln očekávání na ni hleděl.

„Toho chci já, Vlku. Ty si můžeš nějakého chytit sám,“ oznámila čtyřnohému lovcovi a doprovázela svá slova i tentokrát

znameními rukou. Ale chlapec těm znamením nerozuměl a nedokázal pochopit, že tak obrovský vlk poslouchá tuhle ženu. Zvedla zajíce a vracela se ke koním.

„Měl by ses jít podívat, jak můj přítel předvádí vrhač oštěpů. To tě bude zajímat, Lanidare. Vůbec není důležité, jestli víš, jak se hází oštěpem, nebo ne. Ostatní taky ještě vrhač oštěpů neznají. Všichni jsou začátečníci. Když chvíli počkáš, půjdu tam s tebou.“

Lanidar přihlížel, jak kartáčuje mladého hřebce. „Takového koně jsem ještě nikdy neviděl. Většinou koně vypadají jako ta klisna.“

„Já vím,“ odpověděla Ajla, „ale daleko na východě, za koncem Velké Matky řek, která pramení na druhé straně ledovce, jsou koně většinou hnědí jako tenhle. Odtamtud pocházejí oba.“

Vlk se pomalu vrátil, našel si místo, které se mu líbilo, několikrát se zatočil dokolečka a pak si lehl na břicho.

„Čím to, že ta zvířata zůstávají u tebe, můžeš se jich dotýkat a ona dělají, co ty chceš?“ zeptal se Lanidar. „Zvířata přece jinak tohle nedělají.“

„Jsou to moji přátelé. Matku klisny jsem při lovu vehnala do pasti. Já nejdřív nevěděla, že má hříbě. Ale pak je objevily hyeny. Já nevím, proč jsem je odehnala. Hříbě by samo nepřežilo, ale když už jsem je zachránila, tak jsem je pak i nakrmila. Zřejmě si pak myslelo, že jsem jeho matka. Později jsme se stali přáteli a naučili jsme se vzájemně si rozumět. Ona dělá, co jí řeknu, protože to sama chce. Říkám jí Víha.“ Tak, jak její jméno vyslovila, znělo skutečně jako zaržání koně. Hřebeček na louce zvedl hlavu a pohlédl k nim.

„To jsi byla ty? Jak jsi to udělala?“ chtěl vědět Lanidar.

„Dávala jsem pozor a pořád jsem to zkoušela. Ten zvuk, který jsem právě udělala, je její správné jméno. Většině lidí říkám, že se jmenuje Víha, protože tomu líp rozumějí, ale tak jsem ji vlastně nenazvala. Hřebeček je její syn, byla jsem u toho, když se narodil. Jondalar taky. Nazval ho Vítězem, ale až trochu později.“

„To může znamenat někoho, kdo rád rychle běhá nebo je rychlejší než všichni ostatní,“ řekl chlapec.

„Tak mi to Jondalar taky vysvětloval. Nazval ho tak, protože Vítěz rád rychle běhá a rád je první. Jenom když ho vezmu na šňůru, to pak zůstává za svou matkou.“ Ajla dál hřebelcovala koně. Byla téměř hotová.

„A jak je to s Vlkem?“ zeptal se Lanidar.

„To bylo podobné. Já ho vychovala. Zabila jsem jeho matku, protože mi z pastí ukradla hranostaje. Já nevěděla, že právě kojí štěně. Byla zima a ležel sníh, vrhla štěňata v neobvyklou dobu. Sledovala jsem její stopy k doupěti. Byla sama, v blízkosti nebyli žádní jiní vlci, kteří by jí pomohli, a až na jedno to všechna ostatní štěňata nepřežila. Když jsem vytáhla Vlka z nory, ještě neměl ani pořádně otevřené oči. Vyrostl s mamutonskými dětmi a považuje lidi za svou smečku.“

„A ty mu říkáš prostě Vlk?“

„Ano,“ řekla Ajla. „Chtěl by ses s ním seznámit?“

„Co tím myslíš? Jak se může člověk seznámit s vlkem?“

„Pojď sem, já ti to ukážu,“ vyzvala ho Ajla. Lanidar váhavě přistoupil blíž. „Podej mi ruku, necháme ji Vlkovi očichat, aby si zvykl na tvůj pach, a pak ho můžeš pohladit po srsti.“

Lanidarovi se moc nezamlouvalo, aby svou zdravou ruku držel tak těsně před čenichem vlka, ale pak ji přece jen pomalu podal Ajle. Ajla ji přisunula Vlkovi před čenich. Ten ji očichal a pak ji začal olizovat.

„To šimrá,“ smál se chlapec.

„Můžeš ho vzít za hlavu, on má rád, když ho někdo drbe,“ řekla Ajla a ukázala Lanidarovi, jak to má udělat. Chlapec se rozčileně šklebil, ale udělal, jak mu to Ajla ukázala. Pak vzhlédl, protože hřebec zaržál.

„Myslím, že Vítěz taky chce, aby sis ho všiml,“ řekla Ajla. „Chtěl by sis ho pohladit?“

„Můžu?“ zeptal se Lanidar.

„Pojď sem, Vítězi,“ řekla Ajla a dala koni znamení. Tmavě hnědý hřebec, jehož hřívá, ocas a nohy od kolen dolů byly černé, zaržál ještě jednou a sklonil hlavu, až chlapec musel několik kroků ustoupit. Nebyl to sice žádný masožravec s ostrými zuby, ale bránit se dokázal dobře. Ajla zvedla vak, který jí ležel u nohou.

„Pohybuj se pomalu a taky mu nejdřív dovol, aby si tě očichal. Tak tě zvířata poznají, a pak mu můžeš pohladit nozdry nebo hlavu.“

Chlapec udělal, jak mu řekla. „Má takový měkký čumák,“ řekl obdivně.

Najednou stála před nimi Víha a tlačila Vítěze stranou. Chlapec sebou trhl. Ajla si Víhy všimla dřív. Klisna byla zvědavá a chtěla vědět, co se tu děje.

„Víha taky chce, aby sis jí všiml,“ řekla Ajla. „Koně jsou hrozně zvědaví a mají rádi pozornost. Chtěl bys je nakrmit?“ Chlapec přikývl. Ajla otevřela dlaň a ukázala mu dvě bělavé mrkve, které koně měli rádi. „Můžeš pravou rukou něco držet?“

„Ano.“

„Tak můžeš krmit oba současně.“ Ajla mu dala do každé ruky jednu mrkev. „Podrž ji každému koni na dlani. Tak si ji nejlíp můžou vzít. Oni by žárlili, kdybys jednoho nakrmil a druhého ne, a Víha by Vítěze odstrčila. Ona je jeho matka a umí mu poručit, co má udělat.“

„Koňské matky to taky umějí?“ zeptal se se zájmem.

„Ano, dokonce i koňské matky.“ Ajla vzala ohlávku se šňůrou. „Je načase jít, Lanidare. Jondalar na mě čeká. Musím je zase uvázat na šňůru. Dělán to nerada, ale je to kvůli jejich bezpečnosti. Dokud tady na letním setkání nebude každý vědět, že se tihle koně nesmějí lovit, tak nechci, aby volně pobíhali. Ohrada by zřejmě byla pro ně lepší, protože šňůry pořád zachytávají o keře.“

Do Vítězovy šňůry se natolik zamotaly větve, že na ně Ajla musela vzít malou sekyrku, kterou jí dal Jondalar. Nejdřív větve osekala a teprve pak se jí podařilo rozmotat šňůru a odstranit dřevěné pahýly. Uvázala koňům šňůry kolem krku, přehodila si přes rameno vak a sebrala zajíce, kterého chtěla vzít do tábora Deváté jeskyně. Pak zkoumavě pohlédla na chlapce. „Když tě naučím, jak zpívají ptáci, uděláš pro mě něco, Lanidare?“

„A co?“

„Někdy jsem celý den pryč. Nepodíval by ses za koňmi, když to nemůžu udělat já? Můžeš je zavolat tím písknutím, jestli chceš.“

Dávej jen pozor, aby se jim nezamotaly šňůry, a buď na ně hodný. Oni mají rádi společnost. Kdyby byly nějaké potíže, tak pro mě můžeš dojít. Udělal bys to pro mě?“

Chlapec nevěřil svým uším. Nikdy by se mu ani nesnilo o tom, že by ho někdo o něco takového poprosil. „A můžu je i krmit? Mně se líbilo, jak mi žrali z ruky.“

„Samozřejmě. Můžeš natrhat čerstvou trávu, mrkve mají moc rádi, ale i jiné kořeny, které ti ukážu. Ale teď musím jít. Půjdeš se mnou a podíváš se, jak Jondalar předvádí vrhač oštěpů?“

„Ano.“

Ajla šla s chlapcem zpátky do tábora a cestou mu předváděla různé druhy ptačího cvrlikání.

Když oba i s Vlkem došli na cvičnou louku, objevila Ajla ke svému překvapení vedle Jondalarova vrhače ještě různé jiné zbraně. Někteří lidé, kteří byli přítomni dřívějšímu předvádění pro sousední jeskyně, si zhotovili vlastní zbraně a teď předváděli svou zručnost s velmi rozdílným úspěchem. Jondalar viděl Ajlu přicházet a oddechl si. Spěchal jí naproti.

„Co tě tak zdrželo?“ spustil. „Několik lidí si udělalo vlastní vrhače, když jsme jim to předvedli, ale vždyť víš, kolik cviku je zapotřebí, než se přesně zasáhne cíl. Až dosud jsem jediný, komu se to podařilo, a někdo by si mohl myslet, že jsou to náhodné zásahy. Ještě jsem tě neohlásil. Myslel jsem si, že by udělalo větší dojem, kdybys své umění předvedla nečekaně. Jsem rád, že jsi konečně tady.“

„Hřebelcovala jsem koně a chvíli jsem je nechala proběhnout,“ vysvětlovala. „Vítěz má oko v pořádku. Do šňůr se zamotalo hrozně moc klestí, musíme vymyslet něco jiného. Třeba bychom mohli postavit ohradu. Požádala jsem Lanidara, aby se na koně podíval, když nejsme v táboře. Seznámil se s koňmi a oni ho mají rádi.“

„Kdo je Lanidar?“ zeptal se Jondalar trochu netrpělivě.

Ukázala na chlapce, který stál vedle ní a bázlivě vzhlížel k muži viditelně rozmrzelému. „To je Lanidar z Devatenácté jeskyně, Jondalare. Někdo mu řekl, kde jsou koně, a on se na ně chtěl podívat.“

Jondalar roztržitě pokrčil rameny, v myšlenkách stále při předvádění, které neprobíhalo tak, jak si představoval. Pak si všiml chlapcovy znetvořené ruky a Ajlina starostlivého výrazu tváře. Snažila se mu něco naznačit a šlo zřejmě o toho chlapce.

„Mohl by být pro nás velkou pomocí,“ řekla. „Naučil se dokonce písknutí, kterým voláme koně, ale slíbil, že ho nebude používat bez důvodu.“

„To jsem rád,“ řekl Jondalar a obrátil se teď zcela k dítěti. „Pomoc můžeme vždycky potřebovat.“

Lanidarovo napětí povolilo a Ajla se na Jondalara usmála.

„Lanidar se chtěl podívat na předvádění. Které terče jsi postavil?“ zeptala se Ajla, když šli ke shromážděným lidem, převážně mužům. Někteří z nich vypadali, jako by se už zase chystali odejít.

„Na snop trávy jsem uvázal kůži, je na ní nakreslený jelen.“

Ajla vytáhla oštěp a svůj vrhač a zamířila. Někteří sebou trhli, když uslyšeli prudký náraz. Nečekali, že by žena tak rychle vystřelila. Ajla to několikrát zopakovala, ale nepohyblivé cíle pro ni nebyly příliš vzrušující, a i když oštěp letěl dál, než diváci kdy od ženy viděli, byli na to přece jen díky Jondalarovu předvádění trochu připraveni. Už to na ně nedělalo tak velký dojem.

Lanidar to zřejmě pochopil. Zdržoval se nadále vedle Ajly, protože nevěděl, jestli ho ještě nebude potřebovat, a pak ji zatahal za ruku.

„Proč neřekneš Vlkovi, aby vyslídil zajíce nebo tak?“ zeptal se.

Ajla souhlasně přikývla a dala Vlkovi mlčky znamení. Místo bylo zdupané spoustou lidí a bylo nepravděpodobné, že by se tu zdržovalo nějaké zvíře – ale pokud přece jen, pak by je Vlk vypátral. Když se čtyřnohý lovec vzdálil od Ajly, nemálo lidí to rozrušilo. Zvykli si vídat ho společně s ní, ale když kolem nich pobíhal sám, moc se jim to nelíbilo.

Ještě než Ajla přišla, zeptal se jeden muž Jondalara, jak daleko dokáže vystřelit oštěp vrhačem, jenže Jondalar všechny oštěpy vypotřeboval a musel si je nejdříve zase donést. Právě se vydal s několika dalšími muži hledat oštěpy, když Ajla viděla, jak Vlk ustrnul v postoji, který jí naznačil, že něco objevil. A skutečně, ze skupiny stromů vedle terče se zvedl s křikem sněžný kur. Ajla už dříve vložila do vrhače jeden z lehčích oštěpů, které používala na ptáky a drobnou zvěř, a čekala.

Nyní vystřelila oštěp s obratností, která jí už přešla do krve. Kur znovu zakřičel, když byl v letu zasažen, a lidé se překvapeně podívali tím směrem. Zhlédli ještě, jak padá z nebe, a najednou se probudil nový zájem o tuto loveckou zbraň. „Jak daleko může dohodit žena?“ ptal se jeden muž Jondalara.

„Zeptej se jí,“ odpověděl mu.

„Jen hodit, nebo taky zasáhnout cíl?“ ozvala se Ajla. „Obojí,“ řekl muž.

„Jestli chceš vidět, jak daleko doletí oštěp s pomocí vrhače, pak mám nápad.“ Obrátila se na chlapce. „Lanidare, ukázal bys, jak daleko dokážeš vystřelit oštěp?“

Chlapec se na ni plaše podíval, ale ona zažila, jak po počáteční plachosti odpovídal na její otázky a bez zábran se s ní bavil, a proto předpokládala, že se teď nezalekne. Lanidar chvíli váhal a pak přikývl.

„Vzpomínáš si ještě, jak jsi předtím vrhl oštěp?“ Znovu přikývl.

Podala mu vrhač a jeden ze svých lehkých oštěpů. Ted' už jí zbývaly jen dva. Pro chlapce bylo těžké, aby svou kratší rukou nasadil oštěp do vrhače, ale dokázal to sám. Pak vystoupil do středu cvičiště, zatáhl zdravou levou ruku zpátky a vrhl oštěp tak, jak to už jednou udělal, totiž tak, že zvedl zadní stranu vrhače a tím zvýšil pákové působení, čímž oštěp letěl o kus dál. Přistál asi v polovině vzdálenosti, kterou by zvládli Jondalar a Ajla svými vrhači, ale i tohle by od chlapce nikdo nečekal, a obzvlášť, když byl takhle postižený.

Lidé se ze všech stran vraceli zpátky na cvičiště. Najednou se už nikdo neměl k odchodu. Muž, který požádal o předvedení, předstoupil. Podíval se na chlapce, všiml si ornamentu na jeho tunice a řetězu na krku a řekl překvapeně: „Ten chlapec ale nepochází z Deváté jeskyně, je z Devatenácté. A vy jste přišli teprve nedávno – kdy se to naučil?“

„Dnes ráno,“ odpověděla Ajla.

„On dohodil tak daleko, a naučil se to teprve dnes ráno?“

Ajla přikývla. „Ano. Samozřejmě ještě neumí zasáhnout cíl, ale to přijde časem, když bude cvičit.“

Lanidar samou hrdostí zářil. Vrátil jí vrhač a ona vzala další lehký oštěp a vystřelila ho vší vahou. Vysokým obloukem přeletěl přes terče, které Jondalar postavil. Všichni tím byli natolik zaujati, že si ani nevšimli, jak vystřelila druhý oštěp. Přistál s tupým úderem na jednom z terčů, načež se početné užaslé tváře obrátily k namalovanému jelenovi, v jehož krku vězel dlouhý oštěp.

Ozvalo se mumlání, a když Ajla pohlédla na Jondalara, šklebil se stejně široce jako Lanidar. Obklopili ji lidé, kteří chtěli vidět novou zbraň nebo si ji vyzkoušet. Ajla je všechny poslala k Jondalarovi a omluvila se tím, že musí najít Vlka. Neměla nic proti tomu, aby si někdo vyzkoušel její zbraň, když mu to nabídla, ale nelíbilo se jí, když si jí o to někdo přímo řekl. Sama se tomu divila. Až dosud neměla mnoho věcí, které by mohla považovat za svůj majetek.

Vlkova nepřítomnost jí dělala starosti a napjatě se po něm rozhlížela. Nakonec ho objevila vedle Folary a Marthony na jednom návrší. Folara ji viděla přicházet a zvedla do výšky sněžného kura.

Právě když přešla cvičnou louku, přistoupila k ní žena, která vedla Lanidara. „Já jsem Mardena z Devatenácté jeskyně Zelandonců,“ řekla a vztáhla k ní na pozdrav obě ruce. „My jsme letos hostiteli. Jménem Matky tě vítám na letním setkání.“ Byla malá a hubená. Ajla objevila jistou podobnost s Lanidarem.

„Já jsem Ajla z Deváté jeskyně Zelandonců, dříve z tábora Lva Mamutonů. Jménem Dony, Velké Matky Země, která je známá taky jako Mut, tě zdravím,“ odpověděla Ajla.

„Já jsem Lanidarova matka,“ řekla Mardena.

„To jsem si myslela. Je ti hodně podobný.“

Žena slyšela Ajlin cizokrajný přízvuk a trochu ji to zmátlo. „Chtěla jsem se tě zeptat, odkud znáš mého syna. Už jsem se ho ptala, ale on dokáže být hrozně uzavřený,“ vyhrkla trochu podrážděně.

„Takoví prostě chlapci občas jsou,“ odpověděla Ajla s úsměvem. „Někdo mu řekl, že v táboře jsou koně. Chtěl se na ně podívat. Náhodou jsem tam právě taky byla.“

„Doufám, že tě neobtěžoval.“

„Ne, vůbec ne. Dokonce mi moc pomáhal. Já se snažím udržet koně kvůli jejich bezpečnosti stranou, dokud si na ně všichni nezvyknou a nebudou vědět, že to není lovná zvěř. Chci jim postavit ohradu, ale neměla jsem dosud čas, a proto jsem je přivázala dlouhými šňůrami ke stromu. Ale šňůry se zachytávají o keře a koně se pak už nemůžou tak volně pohybovat. Ptala jsem se Lanidara, jestli by se na ně nemohl podívat, když mám jinou práci, a jestli by mi neřekl, pokud by nastaly nějaké potíže. Chtěla bych jen mít jistotu, že se jim dobře daří.“

„On je ještě chlapec a koně jsou dost velcí, nemyslíš?“ namítla matka.

„Ano, to je pravda, a když se cítí ohroženi nebo se ocitnou v neobvyklé situaci, dostanou strach,“ odpověděla Ajla. „Pak zvednou přední nohy nebo kopou zadníma. Ale zdá se, že Lanidara mají rádi. Vůči dětem a lidem, které znají, jsou opravdu mírní. Můžeš přijít a přesvědčit se o tom. Ale jestli z toho máš strach, najdu někoho jiného.“

„Neříkej ne, mami!“ prosil Lanidar a postavil se těsně před ní.

„Já bych to tak strašně chtěl. Směl jsem se jich dotýkat a oni mi žrali z ruky, z obou rukou najednou! A Ajla mi ukázala, jak se používá vrhač oštěpů. Všichni chlapci házou oštěpem, jen já jsem si to ještě nikdy nevyzkoušel.“

Mardena věděla, jak její syn touží po tom, aby byl jako ostatní chlapci, ale podle jejího mínění se musel naučit, že tomu nikdy tak nebude. Bolelo ji to, když ji muž, který byl jejím druhem, po Lanidarově narození opustil. Styděl se za její dítě, tím si byla jista, a byla přesvědčená, že všichni ostatní cítí totéž. Lanidar byl taky kromě zmrzačené ruky na svůj věk malý, takže měla od počátku pocit, že ho musí ochraňovat. Vrháče oštěpů ji nezajímaly. Přišla na předvádění jen proto, že tam šli všichni ostatní a ona nechtěla být sama mimo. Nevěřila svým očím, když ta cizí žena vyzvala jejího syna, aby vyzkoušel její novou zbraň, a chtěla bezpodmínečně zjistit, odkud Ajla Lanidara zná.

Ajla vycítila její nedůvěru. „Jestli nemáš nic jiného na práci, tak přijď zítra s Lanidarem do tábora Deváté jeskyně. Můžeš pozorovat chlapce s koňmi a sama se přesvědčíš, jestli to pro něho je, nebo není nebezpečné.“

„Mami, já to umím. Já vím, že to umím!“ žadonil Lanidar.

26.

„To si musím rozmyslet,“ řekla Mardena. „Můj syn není jako ostatní chlapci. Nemůže dělat totéž co oni.“

Ajla svraštila čelo. „Nevím, jestli tomu správně rozumím.“

„Vidíš přece, že má znetvořenou ruku.“

„Ano, ale může se naučit takové omezení překonat.“

„Jak by mohl? Nikdy z něho nebude lovec ani nebude vyrábět nástroje. Nezbývá toho moc, co by mohl dělat.“

„Proč by nemohl být lovcem nebo vyrábět nástroje?“ zeptala se Ajla. „Je chytrý. Dobře vidí. Má jednu zdravou ruku a druhou může taky částečně používat. Může chodit, dokonce utíkat. Už jsem viděla horší zmrzačení. Potřebuje jenom někoho, kdo by ho učil.“

„A kdo by ho učil?“ zeptala se Mardena trpce. „Dokonce ani muž jeho ohniště k tomu neměl chuť.“

Ajla pomalu začínala chápat. „Já bych ho ráda učila, a myslím, že by mi Jondalar pomohl. Lanidar má levou paži silnou. Musí se naučit vyrovnávat omezení pravé ruky, především když jde o rovnováhu a přesnost, ale oštěp by mohl házet, rozhodně s vrhačem oštěpů.“

„Proč se o něho tolik staráš? My nežijeme v tvé jeskyni. Ani ho neznáš,“ zeptala se žena podezíravě.

Neuvěřila by jí, že to dělá, protože k chlapci pocítila náklonnost, i když ho znala teprve tak krátce. Proto Ajla odpověděla: „Všichni máme povinnost předávat dětem, co sami umíme, a já jsem se právě stala Zelandonkou. Musím mému novému lidu prokázat službu, abych dokázala, že jsem toho hodna.“

Kromě toho mi tvůj syn pomáhá s koňmi. Něco mu dlužím a ráda bych mu vrátila něco stejné hodnoty. Tak mě to naučili, ještě když jsem byla malá.“

„A co bude, když ho budeš učit a on se přesto nenaučí lovit? Já bych rozhodně nechtěla, aby si dělal marné naděje.“

„Musíš se něco naučit, Mardeno. Co bude, až bude dospělý a ty už ho nebudeš moct ochraňovat? Nechceš přece, aby byl Zelandoncům na obtíž. Já bych to rozhodně nechtěla, bez ohledu na to, kde bydlí.“

„Může vždycky ještě sbírat se ženami potravu.“

„Ano, a to je jistě hodnotný příspěvek, ale on se může naučit víc. Přinejmenším by to měl zkusit,“ trvala na svém Ajla.

„V tom máš zřejmě pravdu, ale co může dělat? Že by lovil, to si skutečně neumím představit.“

„Viděla jsi, jak vrhl oštěp, nebo ne? I kdyby nebyl zvlášť dobrým lovcem – což si nemyslím –, mohlo by z toho vzejít něco smysluplného.“

„Například?“

Ajla se snažila rychle si něco vymyslet. „Umí dobře pískat, Mardeno. Já ho slyšela,“ řekla. „Kdo umí tak pískat, ten se snadno učí napodobovat zvířecí hlasy. Pak by z něho mohl být dobrý přivolávač a mohl by lákat zvířata tam, kde je očekávají lovci. K tomu nepotřebuje paže, ale musel by se zdržovat v blízkosti zvířat, aby slyšel jejich hlasy a naučil se napodobovat jejich zvuky.“

„Máš pravdu, umí dobře pískat,“ souhlasila Mardeno. Na to ještě nepomyslela. „Myslíš si skutečně, že by mu to k něčemu mohlo být?“

Lanidar sledoval jejich rozmluvu s napjatým výrazem. „Ona umí cvrlikat jako pták, mami,“ řekl horlivě. „A píská, aby přivolala koně. Kromě toho umí tak napodobit koně, že se to vůbec nedá od skutečného koně rozeznat.“

„Je to pravda? Umíš vyrážet zvuky jako kůň?“ zeptala se žena.

Ajla nechtěla hlasitě zaržát, když bylo kolem tolik lidí, kteří by na ni civěli, a proto navrhla: „Přijď zítra dopoledne s Lanidarem do tábora Deváté jeskyně, Mardeno.“

„Můžu vzít s sebou mou matku? Určitě by chtěla být u toho.“

„Samozřejmě. Přijďte všichni tři a najezte se s námi.“

„Dobře. Přijdeme zítra dopoledne.“

Chlapec a matka pomalu odcházeli. Ajla se za nimi dívala a viděla, jak se za ní Lanidar otočil s vděčným úsměvem. Pak šla dál k oběma ženám s Vlkem.

„Tady je tvůj pták,“ řekla Folara, když Ajla stála před ní, a zvedla sněžného kura, v němž ještě byl zabodnutý oštěp. „Co s ním máš v úmyslu?“

„Právě jsem pozvala na zítřek k jídlu hosty a uvařím ho pro ně.“

„Koho jsi pozvala?“ zeptala se Marthona.

„Ženu, s kterou jsem právě mluvila,“ odpověděla Ajla.

„Mardenu?“ zvolala Folara překvapeně.

„A jejího syna a její matku.“

„Nikdo je nezve, jen na společné slavnosti samozřejmě,“ řekla Folara.

„Proč ne?“

„Když tak o tom přemýšlím, tak vlastně ani nevím,“ řekla Folara. „Mardena si udržuje odstup. Myslím, že si vyčítá, že má chlapec tu kratší ruku, nebo si myslí, že jí lidi za to dávají vinu.“

„Mnozí to tak skutečně vidí,“ potvrdila Marthona, „a chlapec nenajde snadno družku. Matky se budou obávat, aby nevnesl do vztahu duchy zmrzačení.“

„A ona ho vláčí všude s sebou, ať jde kamkoliv,“ řekla Folara. „Má zřejmě strach, že se mu druzí chlapci posmívají, když ho nechá samotného. A to je taky pravda. Pokud vím, nemá žádné přátele. Ona mu k tomu ale ani nedá příležitost.“

„To jsem si už taky pomyslela,“ řekla Ajla. „Zdá se, že tu svou péči přehání, je přesvědčená, že ho jeho znetvořená paže omezuje, ale já myslím, že jeho největší omezení není paže, nýbrž jeho matka. Má strach ho pustit, jenže jednou k tomu musí dojít.“

„Proč jsi nechala právě jeho, aby vystřelil oštěp, Ajlo? Já měla dojem, že ho znáš.“

„Někdo mu řekl, že u našeho tábora jsou koně – on tomu místu říká Horní louka –, a tak se tam šel podívat. Já tam náhodou taky byla. Už má zřejmě dost všech těch lidí nebo své matky, ale nevěděl, že my táboříme nablízku. Jondalar a Joharan všechny požádali, aby se ke koňům nepřibližovali. Třeba si ten někdo, kdo mu to vyprávěl, myslel, že by z toho Lanidar mohl mít nepříjemnosti. Nemám nic proti tomu, když lidi přijdou a dívají se, já jen nechci, aby si mysleli, že se ta zvířata mohou lovit. Jsou příliš zvyklá na lidi a neutečou.“

„Takže jsi ho nechala pohladit koně a on je jimi nadšený, jako všichni,“ ušklíbala se Folará.

Ajla se na ni usmála. „Možná ne všichni, ale když je lidi poznají, tak zjistí, že ti koně jsou něco zvláštního, a už nejsou v pokušení, aby je lovili.“

„To je pravda,“ řekla Marthona.

„Koně se s Lanidarem rychle spřátelili a on hned přesně napodobil písknutí, kterým je přivolávám. Takže jsem ho požádala, aby se o ně postaral, když tam nejsem. Nenapadlo mě, že by jeho matka mohla mít něco proti tomu.“

„Není mnoho matek, které by měly něco proti tomu, když se jejich syn, kterému bude brzy dvanáct, dozví něco víc o koních nebo prostě o zvířatech,“ řekla Marthona.

„Je mu tolik? Já myslela tak devět nebo nanejvýš deset. Mluvil o Jondalarově předvádění vrhače, ale řekl, že tam nechtěl jít, protože stejně nemůže oštěp házet. Zřejmě si myslí, že to není nic pro něho, ale přitom levou paži má naprosto zdravou. Měla jsem s sebou svůj vrhač, proto jsem mu ukázala, jak se s ním zachází. Teď, když znám Mardenu, je mi jasné, odkud má své myšlenky, ale v jeho věku by skutečně neměl pořád jenom se svou matkou sbírat potravu... Tady se sešlo tolik lidí, není přece možné všechny znát. Odkud víte to o Lanidarovi a jeho matce?“

„Vždycky, když se narodí dítě, s nímž není všechno v pořádku, dozvedí se o tom všichni,“ vysvětlovala Marthona, „a mluví se o tom. Nemusí to být nutně ve zlém. Ale všichni se ptají, jak k tomu mohlo dojít, a doufají, že se jejich dětem něco takového nestane. Proto taky samozřejmě všichni věděli, že Mardenu její druh opustil. Většina lidí si myslí, že mu bylo trapné, že Lanidar je synem jeho ohniště, ale podle mého mínění na tom Mardena taky měla svou vinu. Nechtěla, aby někdo kojence viděl, dokonce ani její druh ne. Snažila se ho schovat, zakrývala mu paži a měla ho neustále u sebe.“

„A v tom je problém,“ řekla Ajla. „Když jsem jí vyprávěla, že bych jejího syna ráda využila k hlídání koní, tak nesouhlasila. Neprosila jsem o nic, co by nemohl udělat. Já jen chtěla, aby někdo na ně dohlídl. Zítra přijde do tábora, abych ji mohla přesvědčit o tom, že koně Lanidarovi nic neudělají. Kromě toho jsem slíbila, že ho budu učit lovit, nebo přinejmenším vrhat oštěp. Nevím proč, ale čím víc námitek měla, tím jsem byla odhodlanější.“

Obě ženy se usmívaly a chápavě přikyvovaly.

„Řekněte prosím Prolevě, že zítra ráno budeme mít návštěvu a že připravím tohohle sněžného kura,“ požádala je Ajla.

„Nezapomeň na zajíce,“ řekla Marthona. „Salova mi o něm vyprávěla. Potřebuješ při vaření pomoc?“

„Jen jestli myslíš, že přijde k jídlu ještě víc lidí,“ řekla Ajla. „Bude nejlepší, když vyhrabeme jámu na pečení, vložíme dovnitř horké kameny a necháme kura a zajíce přes noc dusit. Možná k tomu přidám ještě koření a zeleninu.“

„Při ranním jídle je maso z jámy vždycky velice jemné,“ řekla Folar. „Už se na to těším.“

„Folaro, měly bychom pomoci,“ řekla Marthona. „Když bude vařit Ajla, budou všichni zvědaví a budou chtít ochutnat. Ach, téměř bych zapomněla, Ajlo – všechny ženy, které mají projít svatebními obřady, a jejich matky mají zítra odpoledne přijít do chýše zelandonů.“

„Já nemám matku, kterou bych mohla přivést,“ řekla Ajla zaraženě. Nechtěla se objevit jako jediná bez matky.

„Vlastně se při tom setkání nepočítá s přítomností matek mužů, ale protože žena, která tě porodila, tady nemůže být, ráda bych zaujala její místo, jestli chceš,“ nabídla se Marthona.

„To bys skutečně udělala?“ řekla Ajla, dojata její nabídkou. „Byla bych ti moc vděčná.“

Setkání všech žen, které se chystají na svatební obřady, pomyslela si Ajla zasněně. Brzy budu Jondalarova družka. Jak krásné by bylo, kdyby tu mohla být Iza! Ona je matka, která by měla být u mě, ne žena, které jsem se narodila. Protože ale obě už chodí v příštím světě, jsem Marthoně vděčná, když se mnou půjde. A přesto – Izu by to jistě potěšilo. Měla strach, že nikdy nenajdu druha, a to by se taky mohlo stát, kdybych zůstala u klanu. Dobře že mi řekla, abych odešla, hledala své vlastní lidi a u nich si našla druha. Ale já ji postrádám, a Kreba a Durka taky. Nesmím už na ni tolik myslet. Obrátila se na Folaru: „Vzala bys s sebou do tábora kura?“ zeptala se. „Já bych chtěla ještě najít přílohy pro zítřejší jídlo.“

Za letním táborem a vpravo od něho tvořily vápencové pahorky velkou mísovitou kotlinu, která se po stranách zvedala, směrem dopředu však byla otevřená. Ve středu se svahy sbíhaly do poměrně rovného místa, které za ta léta, v nichž se tam konala shromáždění, už bylo udupané na hladkou plochu. Na stranách

nepravidelně stoupaly zatravněné pahorky, prostřídané muldami a hrboly, a těch několik příkřejších bylo srovnáno, aby tam mohly sedět rodinné skupiny nebo celé jeskyně a přehlédnout volné místo před sebou. V kotlině bylo místo pro celé letní setkání, vešlo se sem tedy přes dva tisíce lidí.

V lesíku nahoře, blízko rozeklaných hřebenů vyvěral pramen, který napájel malé jezírko, pak jako stružka běžel přes kotlinu a nakonec ústil do větší řeky u tábora. Potok byl tak malý, že se dal snadno přeskočit, a v čirém chladném jezírku na horním konci byl vždycky dostatek pitné vody.

Ajla stoupala po stezce do kopce podle mělkého potoka, v němž voda sotva pokrývala kulaté kameny. Když přišla k prameni, sklonila se, aby se napila. Pak se obrátila. Spočinula pohledem na třpytivé vodě, která stékala dolů z kopce. Sledovala pramen až k místu, kde ústil do řeky, jež se vinula táborem, dokud nedospěla k Zelavě a jejímu údolí. Byla to krajina s ostrými obrysy vysokých hor, skal a roklí.

Brzy její pozornost upoutal zvuk, který pronikal až k ní nahoru, zvuk, jaký ještě nikdy předtím neslyšela: mnohohlasé šumění obrovského shromáždění lidí. Změť hlasů zněla jako tlumené dunění, proložené příležitostnými výkřiky, voláním a jásáním. Připomínalo jí to velký včelí roj nebo řvoucí stádo turů, a byla ráda, že v té chvíli může být sama.

Nu ano, ne tak docela sama. Vlk strčil čenich do každé škvíry nebo prohlubně a Ajla ho v dobré náladě pozorovala. Byla ráda, že je u ní. Nebyla sice zvyklá na tak velkou společnost lidí, ale úplně sama taky nebyla ráda. Užila si samoty, když opustila klan a dost dlouho žila ve svém údolí, a nevěděla, jestli by tu dobu bez Víhy a později bez Drobka přežila. Dokonce i v jejich společnosti se cítila sama, ale přece jen věděla, jak si má opatřit potravu, a dokázala si vyrobit to nejnutnější. Prožívala štěstí naprosté svobody – a její následky. Poprvé mohla dělat, co chtěla, dokonce se ujmout hříbete nebo lvíčete. Odkázána naprosto jen sama na sebe se naučila, že žena může nějakou dobu žít sama, když je mladá, zdravá a silná. Teprve když vážně onemocněla, uvědomila si, jak je přece jen zranitelná.

Tehdy Ajla teprve opravdu pochopila, že by už nebyla naživu, kdyby ji k sobě nepřijala Brunova tlupa, když byla zraněná, osiřelé dítě, i když patřila k těm, kterým říkali ti Druzí. Později, když žila u Mamutonů, pochopila, že soužití ve skupině – v každé skupině,

kteřá dbá na přání a potřeby jednotlivce – omezuje osobní svobodu, protože potřeby společnosti jsou stejně důležité. Přežití záviselo na soudržnosti společenství – klanu nebo tábora nebo jeskyně –, jehož členové si vzájemně pomáhali a podporovali se. Mezi jednotlivcem a skupinou vždycky existoval spor, a najít schůdný kompromis byla vždy výzva, ale přinášela s sebou i výhody.

Spolupráce skupin zajišťovala jednotlivci nejen základní životní potřeby, ale umožňovala i to, aby se mohl volněji rozvíjet a věnovat příjemnějším činnostem. To vedlo u Druhých k rozkvětu estetického cítění. Umění, které vytvořili, nebylo ani tak umění pro ně samé, jako spíš nepostradatelná součást každodenního života. Téměř každý člen zelandonských jeskyní vykonával hrdě nějakou rukodělnou činnost a hodnotil – více nebo méně – dovednost těch druhých. Od dětství směly děti sbírat zkušenosti, aby objevily oblast, v které se mohly významně uplatnit, a jestliže při tom projevíly ještě i umělecké nadání, byl tomu přisuzován větší význam než pouhým praktickým schopnostem.

Když se někdo soustředil na jedno řemeslo, vyvinul větší obratnost a tím získal vyšší postavení a často taky hmotné výhody. Zelandonci a většina ostatních lidí, které Ajla znala, se dělili o potravu, ale lovci nebo sběrači, kteří potravu dodávali, tím získávali na vážnosti. Muž nebo žena mohli přežít, aniž se kdy starali o potravu, bez určité dovednosti nebo vynikajícího nadání, které jemu nebo jí získalo uznání, však nežil žádný dobře.

Způsob, jakým si Zelandonci vyměňovali zboží a služby, byl pro Ajlu zpočátku těžko pochopitelný, ale postupně se začínala orientovat a už se v tom i trochu vyznala.

Téměř všechno, co bylo vyrobeno, mělo určitou hodnotu, i když praktický užitek nebyl hned poznatelný. Tato hodnota byla vesměs určována dohodou, a to buď na základě všeobecného názoru, nebo se dojednala individuálně. Následkem toho byly zvláště podařené výrobky oceňovány lépe, mezi jiným i proto, že jim lidé dávali přednost před obyčejnými. Většina jeskynních obyvatel měla dobře vyvinutý estetický cit, který mnohdy stupňoval poptávku.

Dobře tvarovaný oštěp s krásným zdobením měl větší cenu než stejně účelný oštěp, který pouze splňoval svou funkci. Tento pouze účelný oštěp však měl nekonečně větší hodnotu než špatně udělaný oštěp. Koš, který byl jednoduše upletený, sloužil svému účelu

stejně dobře jako koš s jemnou povrchovou strukturou, se vzory nebo krásným zabarvením, ale rozhodně nebyl tak žádaný. Do ryze užitkového, ale méně hezkého koše se ukládaly spíš kořeny, které se právě vyhrabaly, ale jakmile byly očištěny nebo usušeny, ukládaly se raději do hezké nádoby. Účelné nástroje nebo náčiní, které byly určeny k bezprostřednímu používání, byly často po použití zahozeny, naproti tomu něco, co bylo navíc krásné a pěkně tvarované, se zpravidla uchovávalo.

Avšak nehodnotilo se jen rukodělné umění. I zábava byla považována za nezbytnou. Dlouhé chladné zimy poutaly lidi k jejich jeskynním příbytkům a oni potřebovali změnu, aby vydrželi život ve stísněném prostoru. Tanec a zpěv byly činnosti, které mohly být vykonávány jednotlivě i společně, a hráči na flétnu byli oceňováni stejně jako výrobci oštěpů nebo košíkářky. Vypravěči příběhů byli obzvlášť oblíbeni. Dokonce i klan měl své vypravěče. Příběhy, které znali z paměti, tam rádi a často dávali k lepšímu.

Druzí měli rádi jak dobře známé příběhy, tak se zájmem sledovali i všechno nové. Pro záhady a slovní hříčky se dokázali nadchnout staří i mladí. Návštěvníci byli vždycky vítáni, i kdyby to bylo jen proto, že obvykle vyprávěli o něčem novém. Naléhalo se na ně, aby povídali o svém životě a o svých dobrodružstvích – ať už měli vypravěčský talent nebo ne –, protože pak bylo o čem hovořit za dlouhých hodin u zimního ohně. Téměř všichni byli schopni přednést své novinky alespoň trochu zajímavě, avšak skutečně talentované vypravěče lidé lákali k návštěvě, a tak začalo cestování prvních putujících vypravěčů příběhů. Mnozí z nich strávili svůj život, nebo přinejmenším více let tím, že putovali od jeskyně k jeskyni. Přinášeli novinky, předávali poselství a vyprávěli příběhy. Žádný host nebyl vítanější než oni.

Společenské postavení lidí se obvykle poznalo podle určitých znaků na oblečení, patřilo k němu různé krášlení oděvu, navěšování ozdobných náhrdelníků či připínání jiných zdobných předmětů, vypravěči příběhů však časem vyvinuli zcela zvláštní způsob oblečení, které ohlašovalo jejich stav. Už ti nejmenší je poznali, a jakmile se takový vypravěč objevil, všechny ostatní činnosti ustaly. Dokonce i lov se mnohdy odsouval na pozdější dobu a místo něho se uspořádala slavnost. Žádný vypravěč příběhů se nemusel starat o svou obživu lovem nebo sběrem – i když mnozí by toho byli zcela jistě schopni. Vždycky dostávali dárky, aby se

zase brzy vrátili, a když byli příliš staří na to, aby dál putovali, mohli se usadit v kterékoliv jeskyni.

Mnohdy se vypravěči příběhů sdružovali do skupin nebo brali s sebou své rodiny. Zvláště talentované skupiny tančily, zpívaly nebo hrály na nástroje, například na úderové nástroje, drnkačky, řehtačky, na flétny, mnohdy taky na pevně napjaté šlachy, na které se tlouklo nebo brnkalo. Při takových setkáních se přidali často i domácí hudebníci, zpěváci, tanečníci a vypravěči. Příběhy se nejen povídaly, ale mnohdy i předváděly. Avšak ať už byly představeny jakoukoliv formou – v jejich středu stál vždycky vypravěč příběhů.

Všechno se mohlo stát příběhem: mýty, legendy, osobní prožitky nebo popisy skutečných nebo vymyšlených míst. Protože se o to všichni zajímali, patřily k repertoáru každého vypravěče i události v sousedních jeskyních – historky a pomluvy, ať už veselé, nebo smutné, pravdivé, nebo vymyšlené. Všechno bylo dovoleno, pokud to bylo dobře vyprávěno. Putující vypravěči přinášeli i osobní poselství od přátel a příbuzných, od náčelníka k náčelníkovi, od jednoho zelandona ke druhému: takové zprostředkování však bylo choulostivou záležitostí a vypravěč se musel prokázat jako důvěryhodný, než po něm náčelník nebo zelandon poslali dál osobní zprávy.

Za horským útesem, nejvyšším místem v širokém okruhu, se země opět svažovala a přecházela do roviny. Ajla se vydala na zpáteční cestu, přičemž při cestě dolů použila sotva znatelnou pěšinu, která byla teprve nedávno prosekána v hustém křoví a očištěna od kleče. Na úpatí pahorku, tam, kde přestaly husté keře ostružiní a začala růst sporá tráva, sešla z pěšiny a pustila se starým vyschlým korytem řeky, v níž byl tak velký nános kamení, že v něm nerostly téměř žádné rostliny.

Vlk přímo hořel zvědavostí. I pro něho to bylo nové území a nechal se lákat každým kopečkem hlíny a vším, co jeho čenichu skýtalo nový pach. Společně si hledali cestu kamenitým říčním korytem, které se v době, kdy v něm ještě tekla voda, zařezalo hluboko do vápence. Najednou se Vlk rozeběhl napřed a zmizel za haldou kamení. Ajla mu ponechala volnost a očekávala, že se každým okamžikem zase objeví. Ale čekala marně a po nějaké době zneklidněla. Rozhlížela se na všechny strany a ostře pískala způsobem, který byl určen jen pro něho. Pak čekala. Trvalo to ještě

hodnou chvíli, než uviděla, že se trnité keře za hromadou kamení pohybují. Pak z nich konečně Vlk vylezl.

„Kdepak jsi byl, Vlk?“ zeptala se a sklonila se k němu, aby se mu podívala do očí. „Copak je pod tím trním, že tě to tak upoutalo?“

Rozhodla se to zjistit sama, sundala z ramene vak a vytáhla malou sekyrku, kterou jídal Jondalar. Nehodila se příliš na sekání zdřevnatělých trnitých šlahounů, ale podařilo se jí prosekat v nich díru, za níž neviděla zem, jak myslela, ale temný otvor. Nyní se i v ní probudila zvědavost.

Sekala rázněji a zvětšila díru natolik, aby mohla prolézt a příliš se nepoškrábala. Země se svažovala k jeskyni s pohodlně přístupným vchodem. Jím padalo dovnitř trochu denního světla a Ajla opatrně tápala dopředu, sestupovala dolů a počítala kroky pomocí počítacích slov. Když byla u jednatřiceti, dno se vyrovnalo a chodba se rozšířila. Slabé denní světlo prosvítalo od vchodu, a protože si její oči zatím přivykly na šero, uviděla, že má nad sebou klenbu. Zběžně chodbu obhlédla z místa, kam až se dostala, a pak se rozhodla vrátit na denní světlo.

„Co myslíš, Vlk, kolik lidí asi zná tuhle jeskyni?“

Sekyrkou ještě trochu prosekala přístupovou cestu, pak se znovu pátravě rozhlédla. Nedaleko, obklíčena ostružiním, stála malá odumřelá borovice s hnědým jehličím. Prosekala se k ní změtí šlahounů a natáhla se pro jednu suchou větev. Pověsila se na ni plnou váhou, a tak se jí podařilo větev ulomit. Ruku měla ulepenou, ale spokojeně si všimla na větvi tmavých skvrn smůly. Poslouží jí dobře jako pochodeň, když ji zapálí.

Sesbírala suché větve a kůru mrtvé borovice a posadila se do středu suchého řečiště. Z vaku si vzala náčiní na rozdělávání ohně a s pomocí pyritu a pazourku rozdělala na rozdrcené kůře a třískách malý ohýnek. Nad ním podržela suchou větev. Vlk ji pozoroval, a když viděl, že jde zase zpátky do jeskyně, běžel napřed přes haldu kamení a protlačil se před ní dovnitř. V dřívější době, když řeka, která vytvořila jeskyni, ještě měla v korytě vodu, tvořila skála nad vchodem převis, ten se pak ale zřítíl a navršil před otvorem hromadu sutí.

Ajla vylezla na haldu a protáhla se otvorem. Ve světle plápolající pochodně tápala po kluzké rampě z vlhkého jílu s pískem, sestupovala pořád dolů a znovu počítala kroky. Tentokrát jich napočítala jen osmadvacet, než se dno narovnálo. Široká

chodba se ještě rozšířila a vyústila do velkého oválného prostoru. Zvedla pochodeň do výšky, rozhlédla se a zatajila dech.

Stěny, na jejichž hladkém povrchu se třpytila lesklá zrnka vysrážené soli, byly téměř bílé. Šla krok za krokem kupředu a světlo pochodně vytvářelo na přirozeném reliéfu stěn stínové obrazy, které jako by se vzájemně honily, jako by byly živé a dýchaly. Ajla kráčela podle bílých stěn, které byly asi ve výši její brady předěleny hnědavou vrstvou skály vytvářející zřetelný pruh, nad kterým bílá stěna přecházela do obloukovité klenby stropu. Před svou návštěvou v Hluboké jeskyni by jí ta myšlenka byla cizí, ale teď ji okamžitě napadlo, co by asi umělec jako Jonokol dokázal z téhle jeskyně udělat!

Ajla se neustále držela těsně u stěny a obešla celou jeskyni. Dno bylo bahnité a nerovné, místy dokonce kluzké. Na spodním konci, kde se prostor zužoval do zaobleného koutu, našla průlez do další chodby. Zvedla pochodeň a podívala se dovnitř. Horní část byla bílá a klenutá, spodní prostora však úzká a klikatá, a tak se rozhodla raději nejít dál. Našla ještě další chodbu, do níž jen krátce nahlédla. Později řekne o jeskyni Jondalarovi a ostatním a přivede je sem.

Ajla už viděla hodně jeskyní. V některých visely od stropu překrásné krápníky jednotlivě nebo v řadách a od země se přesně proti nim zvedaly podobné kamenné hroty. Avšak jeskyni, jako byla tahle, ještě nepoznala. Prostorná sluj sice vznikla ve vápencovém masivu, ale ten musel být narušen vrstvou neprostupného slinu, kterou nemohla pronikat voda, takže se ani nemohly vyronit krůpěje nasycené vápenatouhličitým kyslíkem, jehož vysrážením a usazováním vznikají stalaktity a stalagmity. Místo toho byly stěny pokryté krystalky vápence, které rostly velmi pomalu a potáhly přirozené hrboly a prohlubně ve skále souvislým bílým povlakem. Bylo to neobyčejné, překrásné místo, a nebylo divu, že jím Ajla byla tak okouzlena.

Světlo pochodně sláblo. Na hořícím konci se vytvořil uhlík, který dusil plamen. Ve většině jeskyní by Ajla prostě udeřila větví o stěnu, aby shořelé dřevo odpadlo, ale to by zanechalo tmavou skvrnu. Na tomto místě chtěla být opatrnější. Bylo jí proti mysli ušpinit dokonale čisté bílé stěny. Hledala místo víc dole u země na tmavší skále. Když zde větví udeřila, uhlík upadl a ona na okamžik cítila nutkání černý oharek zvednout. Jeskyně jí připadala jako posvátné místo a rozhodně ji nechtěla znesvětit.

Pak potřásla hlavou. Je to jen jeskyně, pomyslela si, i když velmi zvláštní. Trochu uhlíků jí neuškodí. Kromě toho zjistila, že Vlk nijak neváhal jeskyni označit. Každých pár metrů zvedl zadní nohu a pachovou značkou oznámil, že ji považuje za své území. Jeho pachové značky ovšem nesahaly až nahoru na bílé stěny.

Ajla pospíchala zpátky do tábora Deváté jeskyně, aby všem nadšeně pověděla o svém objevu. Teprve když přišla blíž a viděla, že několik lidí vyhrabává jámu pro pečení masa a jiní chystají jídlo, které v ní má být připraveno, rozpomenula se rázem, že na následující dopoledne pozvala hosty. Chtěla přece nasbírat přílohy k jídlu, možná ulovit ještě nějaké zvíře nebo přinést jedlé rostliny, ale ve svém rozčilení z objevu jeskyně na všechno zapomněla. Marthona, Folara a Proleva zatím přinesly celou bizoní kýtu z chladící jámy.

Hned první den vyhrabali obyvatelé Deváté jeskyně velkou jámu natolik hlubokou, že na dně obnažili věčně zmrzlou zem. Tady uchovávali zbývající část čerstvého masa, které už nestačili před odchodem usušit.

Země Zelandonců ležela tak blízko u severního ledovce, že jeho chlad byl citelný a všudypřítomný, ale přesto stačila země vždy v létě na povrchu rozmraznout. V dlouhé zimě byla půda tvrdá jako kámen, ale v létě zledovatělá krusta na krátkou dobu roztála, někdy jen mělce, jindy hlouběji podle toho, jak slunečné bylo právě léto a jaká byla půda v tom kterém místě. Když se uchovávalo maso v jámě v zemi, vydrželo delší dobu čerstvé. Mnozí lidé však nebyli ani proti tomu, když se maso lehce uleželo, a někteří dokonce dávali takovým kouskům výslovně přednost.

„Marthono, je mi to líto,“ řekla Ajla, když přistoupila k ohništi. „Chtěla jsem nasbírat přílohy pro zítřejší jídlo, ale nedaleko odtud jsem objevila jeskyni, a zapomněla jsem proto na všechno ostatní. Je to ta nejkrásnější jeskyně, jakou jsem kdy viděla, a ráda bych ji tobě a všem ostatním ukázala.“

„Ještě nikdy jsem neslyšela o tom, že by tady v okolí byly nějaké jeskyně,“ řekla Folara. „A že by tu byla dokonce nějaká krásná, to už vůbec ne. Jak je to daleko?“

„Hned na druhé straně svahu, za hlavním táborem.“

„Tam sbíráme v pozdním létě vždycky ostružiny,“ řekla Proleva. „Tam není žádná jeskyně.“

Ostatní, mezi nimi i Jondalar a Joharan, to zaslechli a připojili se k ženám.

„To je pravda,“ přihlásil se ke slovu Joharan. „O nějaké jeskyni v těchhle místech jsem ještě nikdy neslyšel.“

„Byla úplně zarostlá křovím a před vchodem byla halda suti,“ řekla Ajla. „Vlastně ji objevil Vlk. Čmuchal pod ostružiním a na chvíli zmizel. Když jsem na něho pískala, vrátil se až po delší době, proto jsem chtěla vědět, kde byl. Prosekala jsem si cestu mezi šlahouny ostružiní a našla jsem jeskyni.“

„Asi nebude moc velká, nebo ano?“ zeptal se Jondalar.

„Leží uvnitř pahorku a je to velká a opravdu neobvyklá jeskyně, Jondalare.“

„Ukážeš nám ji?“

„Ale ovšem, proto jsem přece přišla. Jenže teď bych raději pomohla při přípravě jídla.“

„Teprve jsme zapálili oheň v jámě a nahnuli tam dříví. Bude chvíli trvat, než to prohoří a rozpálí se kameny na okraji, takže není důvod, proč bychom se na tu jeskyni nemohli zajít podívat,“ namítla Proleva.

„Já pozvu lidi k jídlu, ale práci udělají jiní,“ řekla Ajla rozpačitě. Bylo jí nepříjemné, že se nezúčastnila náročných příprav.

„Žádné strachy, Ajlo. Stejně jsme tu chtěli udělat jámu na pečení,“ odpověděla Proleva. „A spousta lidí pomáhala. Jsou teď v hlavním táboře. Je to vždycky snadnější, když je hodně lidí pohromadě. Jen jsme využili příležitost.“

„Tak si teď tedy můžeme jít prohlédnout tu tvou jeskyni,“ navrhl Jondalar.

„Jestli tam ale půjdeme všichni pohromadě, bude nás následovat celý tábor,“ dal do úvahy Vilomar.

„Můžeme se tam vydat po malých skupinkách a sejít se u pramene,“ řekl Rušemar. Pomáhal vyhloubit jámu a čekal na to, až Salova nakojí Marsolu, aby se mohli vrátit do hlavního tábora. Salova, která seděla nablízku, se na něho usmála. Její druh byl spíš mlčenlivý, ale když promluvil, vždycky řekl něco chytrého. Pohlédla na Marsolu, která seděla vedle ní na zemi. Bude si muset pro ni vzít kůži, do které ji posadí, než odejdou, ovšem taková výprava, to znělo napínavě.

„To je dobrý nápad, Rušemare, ale já bych navrhoval ještě něco jiného,“ řekl Jondalar. „Když budeme sledovat malý potok, dostaneme se ke svahu zezadu. Hromada suti za jezírkem není

daleko odtud. Jednou jsem tam hledal pazourek a odtamtud jsem měl dobrý rozhled po krajině.“

„Výborně! Tak jdeme!“ radovala se Folar. „Já bych ráda ukázala jeskyni taky zelandoně a Jonokolovi,“ řekla Ajla.

„A protože leží na jejich území, bylo by zřejmě vhodné pozvat i Tormadena, náčelníka Devatenácté jeskyně,“ dodala Marthona.

„Máš pravdu, matko. Lidé z Devatenácté jeskyně by rozhodně měli prozkoumat jeskyni jako první,“ souhlasil Joharan. „Ale protože ji neobjevili za celou tu dobu, co tu žijí, můžeme naplánovat i společnou výpravu. Já zajdu k Tormadenovi a zeptám se, jestli chce jít s námi.“ Náčelník se usmál. „Ovšem důvod mu ještě neprozradím. Jenom řeknu, že Ajla něco našla a chce nám to ukázat.“

„Pak bych mohla jít s tebou, Joharane, a zastavit se v chýši zelandonů, požádat zelandonu a Jonokola, aby šli s námi,“ navrhla Ajla.

„Kdo všechno chce jít s námi?“ zeptal se Joharan.

Všichni přítomní projevili zájem, ale protože se většina ze dvou set členů Deváté jeskyně zdržovala v hlavním táboře, nebylo jich zase tolik. Joharan to odhadoval tak na pětadvacet lidí a usoudil, že výlet s takhle velkou skupinou je možný. „Dobře, tak já zajdu s Ajlou do hlavního tábora. Jondalare, ty zavedeš ostatní zadní cestou a sejdem se na svahu za pramenem.“

„A vezmi s sebou něco na přerézání trnitých šlahounů, Jondalare, a pochodně a věci na rozdělání ohně,“ připomínala mu Ajla. „Já došla jen do prvního velkého prostoru, ale viděla jsem, že odtamtud vedou další chodby.“

První zelandona a různí další zelandoni a noví pomocníci právě připravovali setkání se ženami, které se tohoto léta chtěly spojit se svými druhy. První zelandona byla při letním setkání vždycky velmi zaneprázdněná. Avšak když ji Ajla požádala o důvěrnou rozmluvu, vyrozuměla z jejího chování, že jde o něco důležitého. Ajla jí řekla o jeskyni a o tom, že se skupina z Deváté jeskyně sejde za pramenem, aby si místo prohlédla. První zelandona váhala, Ajla vycítila, že pochybuje, a proto ji požádala, aby s ní šel alespoň Jonokol. To vzbudilo zvědavost zelandony, a tak přece jen souhlasila, že s Ajlou půjde.

„Zelandono Čtrnácté jeskyně, ujala by ses vedení tohoto setkání?“ zeptala se První zelandona té, která vždycky chtěla být první. „Musím se teď postarat o jednu záležitost Deváté jeskyně.“

„Ovšem,“ svolila starší žena. Byla stejně jako všichni ostatní zvědavá, co může být tak důležité, že První zelandona miní opustit významné shromáždění, ale byla současně taky pyšná a přijala se zadostiučiněním, že právě ona byla vybíduta, aby řídila ostatní zelandony. Možná se První zelandona konečně přece jen naučila vážit si jí.

„Jonokole, pojď se mnou,“ vyzvala zelandona Prvního pomocníka. To zvýšilo všeobecnou zvědavost, ale nikdo se neodvážil ptát se na důvod, dokonce ani sám Jonokol, i když si byl jist, že to brzy zjistí.

Joharanovi chvíli trvalo, než našel Tormadena a než ho pak přesvědčil, aby všeho nechal a šel s ním, přestože mu neprozradil, oč ve skutečnosti jde.

„Ajla našla něco, co bys měl bezpodmínečně vidět, protože to je na tvém území,“ řekl Joharan. „Někteří obyvatelé Deváté jeskyně jsou už zasvěceni – byli u toho, když mi to Ajla vyprávěla –, ale já myslím, že bys to měl vědět dřív, než se to dozví celé letní setkání. Víš přece, jak rychle se něco takového roznese.“

„A myslíš skutečně, že je to tak důležité?“ zeptal se Tormaden.

„Nehledal bych tě, kdybych si to nemyslel,“ odpověděl Joharan.

Výprava za Ajliným objevem zatím získala nádech dobrodružství a někteří ze skupiny chtěli vzít s sebou jako na výlet jídlo nebo sběrací koše a pochodně. Většina z účastníků se považovala za šťastné, že při Ajlině příchodu byli právě v táboře, a proto teď budou mezi prvními, kteří uvidí novou jeskyni – jeskyni, o níž ta zajímavá žena, kterou s sebou přivedl domů Jondalar, tvrdí, že je překrásná. Zřejmě šlo o zvlášť krásné krápníky, jak je znali z jiné jeskyně, která ležela blízko Deváté jeskyně a říkalo se jí Hezká dolina, domnívali se.

Zanedlouho se skupiny sešly. Joharan a Tormaden se objevili jako poslední a skupina z Deváté jeskyně už na ně čekala za horským hřebenem. Davu lidí na horském hřebeni by si jistě lidé z hlavního tábora všimli, a oni nechtěli vzbuzovat pozornost, protože tajemství propůjčovalo výpravě vzrušení. Všichni už byli nedočkaví, jednotlivci neustále chodili k prameni a skryti za stromy vyhlíželi, jestli se už neobjeví Ajla se dvěma zelandony nebo Joharan a náčelník Devatenácté jeskyně.

Po krátkém zdvořilém pozdravení – Ajla už se s Tormadenem a Devatenáctou jeskyní seznámila krátce po svém příchodu – šla ona a Vlk napřed pěšinou, která vedla dolů mezi ostružinami plnými nezralých plodů. Prikázala Vlkovi, aby šel vedle ní, ale to se mu zřejmě nelíbilo. Přítomnost tolika lidí probudila jeho ochranné instinkty a Ajla nechtěla, aby někoho vyděsil, i když si už většina lidí z Deváté jeskyně zatím na něho přivykla. Těm, kteří ho znali, se líbilo, když ostatní účastníci setkání z něho měli strach a oni tím získali větší úctu.

V kotlině zamířila Ajla k vyschlému říčnímu korytu. Uviděla zbytky ohně, který rozdělala, a brzy nato díru, kterou prosekala do spleti tlustých zdřevnatělých šlahounů. Rušemar, Solaban a Tormaden se okamžitě pustili do práce, aby víc rozšířili otvor, a Jondalar zatím rychle rozdělal oheň. Sotva zapálil pochodně, už všichni zvědavě pospíchali k tmavé díře, která byla vysekána v husté zeleni.

Tormaden užasl. Před ním ležela jeskyně, o jejíž existenci neměl nejmenší tušení. Jeho lidé navštěvovali toto místo, jen když byly zralé ostružiny. Ostružiní pokrývalo celý pahorek a bylo tu snad odjakživa. Podél pěšiny, která byla každý rok obnovována, rostlo víc plodů, než mohli během celého léta spotřebovat. Nikdo si proto nedal tu práci, aby prosekával další cesty, a tak taky nikdo jeskyni neobjevil.

„Proč jsi vysekala díru do tohohle křoví, Ajlo?“ zeptal se Tormaden, když stáli před tmavým vchodem.

„Kvůli Vlkovi,“ řekla a pohlédla na něho. „To on našel jeskyni.

Já chtěla ulovit ještě něco pro ranní jídlo, možná zajíce nebo sněžného kura. On mi často pomáhá při lovu, protože má dobrý čich. Zmizel za touhle hromadou kamení a prolezl křovím. Pak byl dlouho pryč. Uvažovala jsem, kde asi je, vysekala jsem díru a objevila jeskyni. Pak jsem se vrátila, zapálila pochodně a šla ještě jednou dovnitř.“

„Věděl jsem, že to mělo nějaký důvod,“ řekl Tormaden. Poprvé vzal Ajlu a její cizokrajnou výslovnost skutečně na vědomí. Byla velmi krásná, zvlášť když se usmívala.

S Ajlou a s Vlkem v čele vešli lidé do jeskyně. Tormaden následoval Ajlu, za ním šla zelandona a Jonokol, pak kráčeli Joharan, Marthona a Jondalar. Ajla si všimla, že se lidé podvědomě seřadili tak, jak na to byli zvyklí při zvláštních a obřadných příležitostech, jako například při pohřbu. To, že sama tvořila

předvoj, jí bylo trochu nepříjemné. Myslela si, že si toto postavení nezaslouží.

Počkala, dokud se všichni neshromáždili v jeskyni. Nakonec k nim dorazila Tremedina dcera Lanoga, která nesla Loralu. Její rodina šla vždycky poslední. Ajla se usmála na děti a Lanoga její úsměv plaše opětovala. Ajla byla ráda, že Lanoga jde s nimi. Loralu se zatím zakulatila, jak se od dětí jejího věku očekává, a byla na nošení dost těžká, ale zdálo se, že její náhradní matka, které ještě nebylo celých jedenáct let, z toho má radost. Často teď sedávala s mladými matkami, a když hrdě ukazovaly své děti, vyprávěla taky o Lorele a o tom, co už všechno umí.

„Je tu kluzko, dávejte pozor,“ varovala Ajla, když vedla skupinu dovnitř. Ve svitu čtených pochodní se dalo snadněji poznat, že se první chodba směrem dolů rozšiřuje. Ajla cítila chladnou vlhkost, zemitý pach mokrého jílu a slyšela dech lidí, kteří šli za ní. Nikdo nemluvil. Zdálo se, že jeskyně ticho doslova vyžaduje, dokonce i děti byly naprosto zticha.

Když Ajla ucítila pod nohama rovné dno, zpomalila a sklonila pochodeň. Ostatní to učinili po ní, aby líp viděli, kam šlapou. Když všichni došli dolů, Ajla pochodeň zvedla co mohla nejvýš. Opět všichni následovali jejího příkladu, a po prvních bezděčných užaslých výkřicích znovu zavládlo ticho a lidé přemoženi tolikerou krásou pozorovali nádherné bílé stěny, které se třpytily ve svitu pochodní. Krásu jeskyně tvořily krápníky, protože tu žádné nebyly. Všechno, co tu tak nečekaně promlouvalo, bylo něco naprosto jiného než jen okázalá nádherná, tady se krása spíš dotýkala ducha než okouzleného zraku a působila jako předzvěst něčeho tajemného a povznášejícího.

„Ach, Velká Matko!“ zvolala První zelandona. „Toto je její svatyně! Toto je její klín!“ A zanotovala svým plně znějícím hlasem starou píseň:

*V tajemných temnotách, v chaosu času
povstala Matka ve víření jasu,
hned dobře si vědoma jak sama sebe,
tak života, když samota zebe.*

Smutná, že je tak sama. Už nechce být...

Její hlas se odrážel od stěn a vznikal dojem, jako by ji doprovázely další hlasy. Pak se připojila flétna a Ajla se rozhlížela, kdo na ni hraje. Mladý muž, který První zelandonu doprovázel, jí připadal trochu povědomý, ale z Deváté jeskyně nebyl, to věděla. Podle jeho oblečení poznala, že patří do Třetí jeskyně, a pak si uvědomila, proč jí je povědomý. Byl podobný Manvelarovi, náčelníkovi Třetí jeskyně. Snažila se připomenout si setkání s ním a pak se jí vybavilo jméno Morizan. Stál vedle Ramily, hezké, buclaté hnědovlasé mladé ženy, která byla přítelkyní Folary. Zřejmě ji navštívil v táboře a přišel sem s ní.

Ostatní se připojili svým zpěvem k První zelandoně a zpívali teď verše, které Ajle připadaly zvlášť významné:

*Když v Matce všechny možnosti uzrají, je hotova obnovit
prameny vody a všude kol dohola nechat vypučet novou
zeleň. Její hořké slzy svlažují listy, trávu, jsou rosou po
ránu brzy.*

Její slzy jsou vláhou. Pro nový život...

*Hřmot a dunění doprovázejí otvírání země,
do kamenné hlubiny se šachta prodírá strmě.
V mocných otřesech tvoří se sluj, z ní jeskyně rodná,
odtud Matka vyvádí tvory, je nesmírně plodná.*

Trpící Matka dává život. Všichni jsou její děti...

*Každé je jiné, vždy ale plné životní síly.
Plavání, běh, lezení, let, pohyb si oblíbily,*

*však ovládají jen jeden způsob, zato dokonale.
Proto budou pravzorem všem příštím v řadě neskonale.*

Z Matčiny vůle se bude země plnit...

Najednou Ajla cítila, jak se jí zmocňuje něco, co už dlouho nepocítila: něco jako předtucha. Od setkání klanu, při němž se Kreb nevysvětlitelným způsobem dozvěděl, že je jiná, ji někdy přepadal tenhle podivný strach, toto zvláštní zmatení, jako by ji on změnil. Cítila jakoby jehličky po celém těle, v hlavě jí hučelo, bylo jí špatně a slabo. Celá se chvěla a přemohla ji vzpomínka na temnotu, která byla hlubší než tma v jeskyni. Měla v ústech chuť prastarého divokého lesa, vlhkého dějícího dřeva, vysokých stromů s obrovskými listy, napitými deštěm, chuť obrovských masitých hub.

Hněvivý řev protrhl ticho. Diváci zděšeně ustupovali. Obrovský jeskynní medvěd se opřel do vrat klece, kůly se s rámusem zřítily na zem. Jeskynní medvěd byl volný! Broud mu stál na ramenou, druzí dva se na něho pověsili. Vtom medvěd jednoho z nich strhl dolů. Obrovské tlapy drásaly krvavě zbrocenou hrud' lovce, který řval bolestí. Utrpení mladého lovce náraz skončilo, když mu se suchým lupnutím medvěd zlomil vaz. Mog–urové zvedli bezvládné tělo a slavnostně odměřeným krokem ho odnášeli do hlubiny jeskyně. Kreb, zahalený v medvědí kožešině, krácel jako první.

Ajla hleděla na bílou tekutinu, která zůstala na dně dřevěné misky. Neměla tam žádná být. Byla neklidná a měla strach, že něco udělala špatně. Přiložila misku ke rtům a tekutinu vypila. Její vidění se proměnilo, naplnilo ji bílé světlo a ona jako by se prodlužovala a zhlížela z velké výšky na hvězdy, které ostře osvětlovaly cestu. Hvězdy se proměnily v malé plápolající plamínky, jež ji vedly nekonečně dlouhou jeskynní chodbou. Pak se objevilo růžové světlo na konci chodby a ona spatřila několik postav, které seděly v kruhu. Byli to mog–urové, hluboce ponoření ve svém obřadu.

Jako zkamenělá strachem klesala stále hlouběji do černé propasti. Najednou se do tekutého světla v jejím nitru přimísil Kreb

a pomohl jí, stál při ní, zmírnil její strach. Zavedl ji na zvláštní cestu k počátku jich obou, putovali daleko směrem na západ k širému slanámu moři. Dostali se k vysoké stěně, u jejíhož úpatí šuměla řeka a rozkládala se rovina. Obrovský skalní převis zastřešoval hlubokou jeskyni. To byla jeskyně jednoho z jeho předků. Avšak když se blížili k jeskyni, Kreb se začal rozplývat a opouštět ji.

Všechno bylo mlhavé. Kreb byl stále méně viditelný, už téměř zmizel. Zoufale se po něm rozhlížela. Pak ho objevila na vrcholu skalní špice, nad jeskyní jeho předků, na lehce zploštělém sloupu, který se nakláněl nad propastí, jako by ustrnul vpádu. Volala ho, ale Kreb splynul se skálou. Ajla cítila strašnou opuštěnost. Kreb byl pryč a ona byla sama. Pak se na jeho místě objevil Jondalar.

Cítila, jak velkou rychlostí letí přes cizí světy, a znovu pocítila strach z černé prázdnoty, avšak tentokrát to bylo jiné. Sdílela ji s mamotem a děs se zmocnil jich obou. Pak slyšela z velké dálky Jondalarův hlas, který ji volal naléhavě a s láskou a přivedl ji a mamota silou své lásky a své touhy zpět. Naráz se vrátila prokřehlá chladem.

„Ajlo, je ti dobře?“ zeptala se zelandona. „Celá se chvěješ.“

27.

„Je mi dobře,“ řekla Ajla. „Je tu jen zima. Měla jsem si na sebe vzít něco teplejšího.“

Vlk, který mezitím prozkoumal novou jeskyni, se vrátil a otřel se jí o nohu. Pohladila ho po hlavě, pak si klekla vedle něho a objala ho.

„Je zima a ty jsi těhotná. Jsi teď na věci kolem sebe mnohem citlivější,“ řekla zelandona, ale věděla, že Ajla něco zamlčela. „Slyšela jsi o zítřejším setkání?“

„Ano. Marthona mi o tom řekla. Doprovodí mě, protože nemůžu přivést svou vlastní matku.“

„Chceš, aby šla s tebou?“ zeptala se zelandona.

„Ano, jistě,“ odpověděla Ajla. „Jsem jí vděčná, že mi to nabídla. Nerada bych byla jedinou ženou bez matky, takhle budu mít s sebou alespoň někoho, kdo mou matku zastoupí.“

První zelandona přikývla. „Dobře.“

Lidé pozvolna překonali první úctyplnou plachost a začali prozkoumávat jeskyni. Jondalar rázně odkrokoval její délku a Ajla ho láskyplně a pobaveně sledovala. Věděla, že používá své tělo jako měřítko, takto dělával už dřív. Rozsah jeho sevřené pěsti byla jedna míra, délka paže druhá. Rozpřaženýma rukama měřil šířku prostoru a délky odhadoval tak, že používal počítací slova pro své kroky. Postupovala teď podobně, když chtěla něco změřit. Jondalar zvedl pochodeň a nahlédl do chodby na zadním konci, ale nevešel do ní.

Několik dalších přítomných ho při tom pozorovalo. Tormaden, náčelník Devatenácté jeskyně, se bavil s Morizanem, mladým

mužem z Třetí jeskyně. Byli jediní, kteří nepatřili k Deváté jeskyni. Vilomar, Marthona a Folara stáli vedle Prolevy a Joharana a jeho dvou nejblížeších rádců a jejich družek. Tmavovlasý Solaban a Rušemarova světlavá družka Ramara mluvili s Rušemarem a Sálou, která držela na boku malou Marsolu. Ajla si všimla, že s nimi nejsou ani Prolevin syn Jaradal, ani Ramařin syn Robenan, pravděpodobně proto, že si spolu hrají nebo jsou v hlavním táboře. Jonokol se usmál na Ajlu, když k nim se zelandonou a Vlkem přistoupila.

„Odhaduji, že tahle jeskyně je vysoká jako tři dospělí muži,“ řekl Jondalar, když se k nim přidružil. „A je přibližně stejně široká, možná trochu širší, to je sedm mých kroků. Do délky měří téměř třikrát tolik, necelých šestnáct kroků, ale já mám dlouhý krok. Ten tmavší kámen na spodním konci stěny mi sahá asi sem,“ držel ruku na prsou, „to je asi pět mých chodidel seřazených za sebou.“

Jondalar odhadl vzdálenosti opravdu dobře. Měřil téměř dva metry, chybělo mu jen několik centimetrů, a bílé stěny, které začínaly přibližně ve výši jeho prsou, se táhly až téměř ke stropu ve výši šesti metrů. Jeskyně byla šest a půl metru široká a přes šestnáct metrů dlouhá. Prostor nebyl dost velký, aby se tady ubytovalo celé letní setkání, ale pro obyvatele jedné jeskyně by to stačilo, možná s výjimkou Deváté jeskyně, a taky všichni zelandoni by tu našli místo.

Jonokol se postavil do středu jeskyně a pozoroval s nadšeným úsměvem stěny a strop. Byl zcela ve svém živlu a jeho představivost mu už propůjčila křídla. Věděl, že tyto stěny skrývají něco, co touží se zjevit. Nijak nespěchal. Co se tu má stát, musí být dobře promyšleno. Už měl několik nápadů, ale nejdříve se musel poradit s První zelandonou, rozjímat se zelandony a proniknout do oněch vnitřních prostor, v nichž Matka zanechala otisk jiného světa. Ona mu musí sdělit, co je třeba udělat.

„Chceš teď hned prozkoumat ty dvě chodby, nebo se sem vrátit později, Tormadene?“ zeptal se Joharan. Sám by rád pátral dál, ale rozhodnutí přenechal náčelníkovi, na jehož území se jeskyně nalézala.

„Lidé z Devatenácté jeskyně by jistě rádi viděli tuhle jeskyni a dál ji prozkoumali,“ odpověděl Tormaden. „Naše zelandona už nemůže dělat nic namáhavého, ale její První pomocník by se sem určitě rád podíval. Jeho příbuzenská linie má ve znamení vlka, a

protože to byl vlk, kdo našel tuhle jeskyni, je to bezpochyby zajímavé.“

„Ano, Vlk ji objevil, ale kdyby Ajla nebyla zvědavá a nešla za ním, tak bychom se nedozvěděli, že tu nějaká jeskyně je,“ dal do úvahy Joharan.

„Přesto ho to bude zajímat,“ zopakovala zelandona. „Zvědaví jsme všichni a zelandoni nebudou výjimkou. Je to neobvyklá a svatá jeskyně. Druhý svět je tady velmi blízko, to cítíme všichni. Devatenáctá jeskyně má štěstí, že jeskyně leží tak blízko ní, ale zřejmě to taky bude znamenat, že k vám přijde ještě víc Zelandonců a ovšem taky ostatní lidé, kteří budou putovat k tomuto svatému místu.“ První zelandona tím dala na srozuměnou, že žádná jeskyně si nesmí osobovat právo na tento objev, i když leží na jejím území. Toto místo patřilo všem dětem země. Devatenáctá jeskyně Zelandonců ji bude pro ostatní pouze spravovat.

„Podrobnější prozkoumání je jistě nutné, ale nespěchá to,“ namítl Jonokol. „Teď víme, že tu tahle jeskyně je, a ona nám neutěče. Nikdo neví, jak je hluboká. Její prozkoumání by se mělo pečlivě připravit, nebo taky můžeme počkat, až k tomu někdo bude povolán.“

Zelandona sotva znatelně přikývla. Chápala lépe než její První pomocník, že on, který nechtěl být ničím jiným než umělcem a kterému až dosud bylo lhostejné, jestli se kdy stane zelandonem, teď přece jen našel důvod, aby splnil svou povinnost. On chtěl tuhle jeskyni, ta jeskyně po něm toužila. Chtěl ji poznat, prozkoumat, být k ní povolán a především ji vymalovat. Jonokol najde cestu, jak se přestěhovat do Devatenácté jeskyně, aby mohl být blízko tomuto místu. Nebude o to sice vědomě usilovat, ale bude k tomu směřovat, protože všechny jeho myšlenky a sny od nynějška budou patřit této jeskyni.

Pak ji napadlo ještě něco jiného. Ajla to ví taky! Od prvního okamžiku věděla, že tato jeskyně patří Jonokolovi. Proto trvala na tom, že ji Jonokol musí vidět, i kdybych já sem nešla, pomyslela si. Pro něho je důležitější než pro kohokoliv jiného. Ajla je zelandona, ať už to ví nebo ne, ano, dokonce ať chce nebo nechce. Starý mamot to věděl. Možná to poznal už i kouzelník lidu, u kterého vyrostla a kterého nazývá mog-ur. Nemůže tomu zabránit, je k tomu zrozená. A mohla by nahradit Jonokola, mého pomocníka.

Ale ani to nepospíchá. Nechme ji teď, aby se spojila s Jondalarem a porodila dítě, pak můžeme začít se vzděláváním.

„Samozřejmě musíme podrobně připravit prozkoumání jeskyně, ale já bych si teď rád prohlédl alespoň průchod na zadním konci,“ řekl Jondalar. „Nechceš se tam taky podívat, Tormadene? Mohli bychom ještě s několika lidmi zjistit, kam vede.“

„A ostatní by raději šli ven,“ řekla Marthona. „Tady uvnitř je chladno a nikdo s sebou nemá teplé oblečení. Já teď vezmu pochodeň a půjdu ven, ale rozhodně bych se sem chtěla zase vrátit.“

„Já se k tobě připojím,“ řekla zelandona, „a Ajla zřejmě taky, celá se třásla zimou.“

„Teď je mi už zase dobře,“ řekla Ajla, „taky bych ráda věděla, co je tam vzadu.“

Nakonec zůstali Jondalar, Joharan, Tormaden, Jonokol, Morizan a Ajla s Vlkem, aby pronikli o kus dál do nové nádherné jeskyně.

Chodba na konci hlavní sluje ležela téměř přesně proti vchodu. Vstup byl skoro souměrně tvarovaný, nahoře širší a zaoblený, k zemi se zužující. Ajla si okamžitě všimla jeho zvláštní podoby, tak ženské a mateřské. Bývala u porodů mnoha žen a mnohé ženy prohlížela, znala dobře jejich pohlaví a tady jí ho rozevřená skála připomínala. Chápala přesně, co mínila zelandona, když tady mluvila o lůnu Matky, i když v podstatě všechny jeskyně byly považovány za vstup k Matčinu lůnu.

Klikatá chodba byla úzká a těžko průchodná. Stěny se rozšiřovaly směrem nahoru k velkoryse klenutému stropu. Chodba nebyla delší než vstup u vchodu do jeskyně. Když došli k jejímu konci, rozšířila se a uprostřed ní strměl kamenný sloup, který nejdřív budil mylný dojem, že je opěrným sloupem stropu. Ve skutečnosti končil nad zemí přibližně ve výšce kolen toho, kdo by stál vedle něho. Chodba ještě pokračovala pravým obloukem za kamenný sloup, teprve pak se ostře obracela vlevo a po několika krocích končila.

Tam, kde chodba zatáčela kolem sloupu, spadalo dno o tři čtyři stopy hlouběji a tvořilo rovnou plochu o velikosti čtyř kroků, která byla jedním z mála míst, kde se mohlo skutečně pohodlně stát. Ajla sestoupila dolů a ještě si přidřepla, protože si chtěla toto místo prohlédnout z jiného pohledu a taky se podívat, jestli se pod kamenným sloupem něco neskrývá. Ve stěně naproti si všimla

nízko nad zemí díry, kam by se mohly ukládat menší předměty. Nic dalšího zajímavého už neobjevila, taky proto, že jí začaly dřevěnět nohy. Zvedla se a napadlo ji, že kdyby se to tu vystlalo, aby zem nestudila, mohlo by se tu příjemně sedět i ležet.

Když se propracovali chodbou zpět, nahlédli krátce do druhé chodby, ale ta byla ještě užší a museli by do ní proniknout po kolenou. Na zemi stály kaluže vody. Rychle se shodli, že tuto chodbu prozkoumají jindy.

Když vycházeli z jeskyně, držel se Vlk u Jondalara, který šel za oběma náčelníky, Joharanem a Tormadenem. Jonokol šel vedle Ajly a překvapil ji otázkou: „Požádala jsi zelandonu, aby mě sem pozvala?“

„Když jsem viděla, co jsi vytvořil v Hluboké jeskyni, myslela jsem, že bys tuhle jeskyni chtěl vidět.“

„Jsem rád, že jsi mě sem zavedla, děkuji, Ajlo. Ještě nikdy jsem neviděl tak krásnou jeskyni, jsem jí uchvácen.“

„Ano, to jsem já taky. Ale můžeš mi prozradit, jak tahle jeskyně dostane jméno? Kdo ho vymyslí?“

„To se stane samo sebou. Lidé o ní začnou mluvit slovy, která ji nejlépe vystihují nebo se jim zdají vhodná. Jak bys ji nazvala, kdybys o ní chtěla vyprávět?“

„Já nevím, možná jeskyně s bílými stěnami,“ odpověděla Ajla.

„Zřejmě bude její jméno znít podobně, nebo přinejmenším jedno z jejích jmen, ale ještě o ní mnoho nevíme a zelandoni ji beztak pojmenují po svém.“

Ajla a Jonokol opustili jeskyni jako poslední. Vyšli z temného podzemí a slunce jim připadalo obzvlášť ostré. Když si jejich oči přivykly na jasné světlo, Ajla s údivem viděla, že na ni čekají Marthona s Jondalarem a Vlkem.

„Tormaden nás pozval k jídlu,“ přivítala ji Marthona. „Šel napřed, aby řekl ostatním, že přijdeme. Vlastně chtěl pozvat tebe, ale pak vyzval i mě a ostatní, kteří byli tady v jeskyni. Tebe taky, Jonokole. Všichni další od nás jsou zaneprázdněni, jak už to na letním setkání bývá.“

„Já vím, že se Joharan má v našem táboře setkat s lidmi ze všech ostatních jeskyní, aby dohodl vše o nadcházejícím lovu,“ řekl Jondalar. „Tormaden taky přijde, až vás seznámí se svým táborem. Já taky, jenom až po jídle, však setkání pak jistě bude ještě pokračovat. Dřív jsem se obvykle takových příprav

neúčastnil, ale po návratu z velké cesty mě k tomu Joharan vyzval.“

„Tak proč se tedy všichni nevrátíme do našeho tábora?“ zeptala se Ajla. „Musíme přichystat jídlo pro zítřejší dopoledne a já jsem s tím ještě vůbec nepomohla.“

„Protože je zdvořilé přijmout pozvání, které vysloví náčelník hostitelské jeskyně na letním setkání,“ odpověděla Marthona.

„A proč pozval právě mě?“

„Taková jeskyně se neobjeví každý den, Ajlo. Všichni z toho máme velkou radost. Jeskyně leží na území Devatenácté jeskyně, a ta tím získá na významu.“

„A i ty proto budeš středem pozornosti,“ dodal Jondalar.

„To jsem už teď až moc,“ řekla Ajla. „Tolik pozornosti si vůbec nepřeju. Chtěla bych se prostě jen spojit s tebou, mít dítě a být jako všichni ostatní.“

Jondalar se na ni usmál a vzal ji kolem ramen. „Měj trpělivost,“ řekl mírně. „Jsi tu ještě nová. Až si lidé na tebe zvyknou, bude to klidnější.“

„To je pravda, bude to klidnější, ale jako všichni ostatní nebudeš nikdy,“ namítla Marthona. „Koneckonců nemá každý koně a vlka.“ Pohlédla s pobaveným úsměvem na velkého masožrouta.

„Víš určitě, že nás očekávají, Mardeno?“ zeptala se starší žena a opatrně dlouhým krokem překročila potok, který ústil do Zelavy.

„Ona nás pozvala, matko. Řekla, přijďte a najezte se ráno s námi. Mám pravdu, Lanidare?“

„Ano, řekla to.“

„Proč je jejich tábor tak daleko?“ ptala se dál Mardenina matka. „To nevím. Můžeme se jich zeptat, až tam budeme,“ navrhla Mardena.

„Jsou největší jeskyně a potřebují hodně místa,“ řekla stará žena. „A mnozí tu byli dřív než oni a bližší místa zabrali.“

„Myslím, že je to kvůli koním,“ hlásil se ke slovu Lanidar. „Dala je na zvláštní místo, aby je nikdo nepovažoval za obyčejné koně a nelovil je. Byli by totiž snadnou kořistí, oni před lidmi neutíkají.“

„Všichni o nich mluví, jen my jsme tu nebyli, když přišli. Je to pravda, že koně dovolí lidem, aby jim seděli na zádech?“ ptala se starší žena.

„To jsem neviděl, ale myslím si, že to tak je,“ odpověděl Lanidar. „Koňům nevadilo, když jsem se jich dotkl. Nejdřív jsem podrbal mladého hřebce a pak přišla klisna a chtěla, abych ji taky podrbal. Oba mi žrali z ruky. Ona říkala, že je mám vždycky krmit současně, aby na sebe nežárlili. Říkala, že klisna je matka hřebce a říká mu, co má dělat.“

Když se blížili k táboru, Mardena zaváhala. Kolem dlouhého ohniště viděla sedět lidi, kteří spolu mluvili a smáli se. Bylo jich spousta. Možná se spletla, možná přece jen nepočítali s jejich návštěvou.

„Tady jste! Už jsme na vás čekali!“

Při zvuku toho hlasu se obě ženy a chlapec otočili a všimli si za sebou vysoké hezké mladé ženy.

„Vy si na mě zřejmě nevzpomínáte. Já jsem Folara, Marthonina dcera.“

„Ano, jsi jí podobná,“ řekla starší žena.

„Měla bych tě zřejmě obřadně pozdravit, protože jsem první, kdo tě vidí.“ Podala starší ženě obě ruce. Mardena sledovala, jak je její matka uchopila. „Já jsem Folara z Deváté jeskyně Zelandonců, Donou požehnaná, dcera Marthony, bývalé náčelnice Deváté jeskyně Zelandonců, dcera ohniště Vilomara, obchodníka Zelandonců, sestra Joharana, náčelníka Deváté jeskyně Zelandonců, sestra Jondalara z Deváté jeskyně Zelandonců, roztloukače pazourku a navrátilce z velké cesty, který bude brzy druhem Ajly z Deváté jeskyně Zelandonců. Ajla má spoustu vlastních jmen a příslušností, ale mně se nejvíc líbí to, že je přítelkyně koní a Vlka. Jménem Velké Matky Země Dony tě vítám v táboře Deváté jeskyně.“

„Jménem Dony, Velké Matky Země, tě zdravím, Folaro z Deváté jeskyně Zelandonců. Já jsem Denoda z Devatenácté jeskyně Zelandonců, matka Mardeny z Devatenácté jeskyně, kdysi družka...“

Folara má úctyhodnou řadu jmen a příslušností, pomyslela si Mardena, když její matka začala s odříkáváním. Ještě nemá druhu. Jaký je asi její příbuzenský znak? V tom okamžiku uzavřela její matka obřadné představování otázkou, jako by uměla číst její myšlenky: „Nežil Vilomar, muž tvého ohniště, kdysi v Devatenácté jeskyni? Já myslím, že máme stejné příbuzenské znamení. Já jsem bizon.“

„Ano, Vilomar je bizon. Matka je kuň a já samozřejmě taky.“

Během představování se kolem nich shluklo víc lidí. Ajla předstoupila a pozdravila Mardenu a Lanidara, pak Vilomar přivítal Denodu jménem celé Deváté jeskyně. Vypočítávání přízvisek a příslušností by mohlo zabrat půl dne, kdyby to někdo nezkrátil. Proto řekl Vilomar: „Já si na tebe vzpomínám, Denodo. Byla jsi přítelkyní mé starší sestry, je to tak?“

„Ano,“ odpověděla Denoda s úsměvem. „Vídáš ji někdy? Odstěhovala se tak daleko, že jsem se s ní už od té doby neviděla.“

„Tu a tam navštívím její jeskyni, když cestuju pro sůl k pobřeží Velké vody na západě. Už má vnoučata. Její dcera má tři děti a družka jejího syna má chlapce.“

Pohyb vedle Ajliných nohou upoutal Mardeninu pozornost. „Je tu vlk!“ vykřikla zděšeně.

„Ten ti nic neudělá, mami,“ ujistil ji Lanidar rychle. Nechtěl, aby odtud utekla.

Ajla se sklonila a položila Vlkovi ruku na hlavu. „Ne, nic vám neudělá, to slibuji,“ řekla. Viděla, jak je žena vyděšená.

Nyní předstoupila Marthona, pozdravila Denodu podstatně méně obřadně a řekla: „Vlk žije u nás v jeskyni a je rád, když i jeho lidé pozdraví. Chtěla bys Vlka pozdravit, Denodo?“ Neušlo jí, že ta projevovala víc zájmu než strachu. Vzala ji za ruku a vedla ji k Ajle a Vlkovi. „Ajlo, představila bys ho našemu hostu?“

„Vlci mají ostrý zrak,“ vysvětlovala Ajla, „ale poznávají nás po pachu. Když ho necháš, aby ti očichal ruku, bude si tě později pamatovat. To je jeho obřadné pozdravení.“ Žena natáhla ruku a dovolila Vlkovi, aby ji očichal. „Jestli chceš, můžeš ho pozdravit podrbáním na hlavě.“

Vlk vzhlížel k Denodě, která ho zlehka pohladila po hlavě. Měl tlamu otevřenou a jazyk mu visel stranou mezi zuby. Denoda se usmála. „Je to teplé, živé zvíře,“ řekla. Obrátila se na svou dceru. „Pojď, Mardeno, měla by ses s ním taky seznámit. Jen málo lidí má příležitost setkat se s pravým vlkem, který jim nic neudělá.“

„A musím?“ zeptala se Mardena.

Byla ještě bázlivější než většina ostatních lidí, to se nedalo skrýt, a Ajla věděla, že Vlk vycítil její strach. Pevně ho držela, tak velký strach ho někdy rozrušil.

„Když ti to nabídli, bylo by to zdvořilé, Mardeno,“ řekla Denoda. „A nemohla bys už nikdy přijít na návštěvu, kdybys to teď neudělala. Jsi zbytečně bázlivá. Tohohle vlka se bát nemusíš. Vidíš

přece, že nikdo kromě tebe z něho strach nemá. Dokonce ani já ne. Proč by ses potom měla bát ty?“

Mardena se rozhlédla a viděla, že ji lidé pozorují. Celá Devátá jeskyně se tu shromáždila a zdálo se, že se skutečně nikdo nebojí. Bylo jí, jako by musela obstát ve zkoušce, a byla si jistá, že by už nikomu z těchto lidí nemohla pohlédnout do tváře, kdyby se teď nepřiblížila k vlkovi. Pohlédla na svého syna, na chlapce, který v ní vyvolával tak rozdílné pocity. Milovala ho nade vše, a přesto se styděla za to, že ho přivedla na svět.

„Tak do toho, mami,“ povzbuzoval ji Lanidar. „Já už ho taky pozdravil.“

Nakonec se Mardena přiblížila o jeden, pak o druhý krok k ženě a vlkovi. Když stála před nimi, vzala Ajla její ruku, pevně ji držela a vedla ji k Vlkově tlamě. Sama doslova cítila její strach, ale žena se přece jen překonala. Pak Mardeninu ruku vedla ke kožešině na Vlkově hlavě.

„Vlčí kožešina je někdy hrubá, ale všimni si, jak měkkou ji má na hlavě,“ řekla Ajla a pustila Mardeninu ruku. Ta ji okamžik nechala na Vlkově hlavě a pak ji odtáhla.

„Nebylo to tak zlé, co říkáš?“ zeptala se Denona. „Někdy děláš víc okolků, než je nutné, Mardeno.“

„Pojďte a napijte se horkého čaje, je to směs od Ajly a je opravdu dobrý,“ zvala je Marthona. „Využili jsme vaší návštěvy, abychom všechno upekli v jámě. Brzy už vytáhneme maso.“

Ajla doprovodila Mardenu a Lanidara k ohni.

„Dali jste si s ranním jídlem hodně práce,“ žasla Mardena. Nebyla zvyklá na tak velkorysé pohoštění.

„Všichni pomáhali,“ vysvětlovala Ajla. „Když jsem jim řekla, že jsem vás pozvala, ujistili mě, že stejně chtěli vykopat velkou jámu na pečení, a teď rádi využili tuhle příležitost. Já jsem uvařila různé přílohy tak, jak jsem se to naučila jako dívka. Ochutnejte sněžného kura! To je ten, kterého jsem ulovila včera vrhačem oštěpů. Ale kdyby vám to nechutnalo, tak neváhejte a vezměte si něco jiného. Já jsem se na velké cestě naučila, že je mnoho způsobů přípravy jídel a ne každý člověk má všechno stejně rád.“

„Vítej v Deváté jeskyni, Mardeno.“

To byl hlas První mezi těmi, kteří slouží Matce! Mardena si nevzpomínala, že by s nikdy mluvila, nanejvýš snad v chóru s ostatními během obřadu.

„Zdravím tě, zelandono, která jsi První,“ vypravila ze sebe s námahou, necítila se dobře při setkání s touto mohutnou ženou, která seděla na vyvýšeném sedadle. Podobalo se tomu, které používala v chýši zelandonů, ale tohle zůstávalo v táboře, aby na ně mohla kdykoliv usednout během svých pobytů u své jeskyně.

„A i tebe vítám, Lanidare,“ řekla První zelandona. V jejím hlase byla vřelost, jakou Mardena u této mohutné ženy ještě nikdy neslyšela. „Slyšela jsem, že jsi tu byl už včera.“

„Ano,“ odpověděl chlapec. „Ajla mi ukázala koně.“

„Říkala, že umíš moc dobře pískat.“

„Naučila mě napodobovat hlasy ptáků.“

„A předvedeš mi to?“

„Ano, rád. Naučil jsem se skřivánka,“ řekl a napodobil jeho melodickou píseň. Všichni, i jeho matka, se k němu užasle obrátili.

„To bylo moc dobré, mladý muži,“ pochválil ho Jondalar a usmál se na chlapce. „Téměř tak dobré, jako když píská Ajla.“

„Jsme hotovi!“ volala Proleva. „Pojďte k jídlu.“

Ajla vedla hosty k dřevěným podnosům plným masa a pobízela je, aby od všeho ochutnali. Pak si vzali všichni ostatní. Obvykle jedli ráno společně jen obyvatelé jedné jeskyně, toto však bylo jedno z mnoha jídel, o které se dělili nejen s vlastní jeskyní, ale i s přáteli a příbuznými. Při zvláštních příležitostech se slavnostní hostiny účastnilo dokonce celé letní setkání, ale to předpokládalo hodně příprav. U příležitosti svatebních obřadů se vždycky konala slavnostní hostina.

Když se všichni nasýtili, většina se odebrala za svými nejrůznějšími činnostmi, ale předtím každý ještě prohodil pár slov s hosty. Mardena byla ze vší té pozornosti trochu nesvá. Ještě nikdy nebyla tak srdečně přijata. Přišla k nim Proleva, prohodila několik slov s Mardenou a Denonou a pak se obrátila na Ajlu.

„My už se toho tady ujmeme, Ajlo. Ty jsi chtěla ještě něco domluvit s Mardenou.“

„Ano. Mardeno, šla by ses s Lanidarem a se mnou projít? Denoda může jít taky s námi, jestli chce.“

„Kam půjdeme?“ zeptala se Mardena zneklidněně.

„Podívat se na koně,“ řekla Ajla.

„Můžu jít s vámi, Ajlo?“ zeptala se Folara. „Jestli ti to ale není vhod, tak to řekni, já už jsem je jenom nějakou dobu neviděla.“

Ajla se usmála. „Samozřejmě můžeš jít s námi,“ řekla a pomyslela si, že to možná dokonce ulehčí Mardenino rozhodnutí,

aby dovolila Lanidarovi dávat na koně pozor, když u toho bude tak přívětivá a nebojácná osoba.

Ajla se rozhlížela, kde je Lanidar, a spatřila ho vedle Lanogy, která chovala Loralu. Zdálo se, že si nenuceně povídají. Tremedin dvouletý chlapec dřepěl na zemi vedle nich.

Když k nim šli, ptala se Mardena: „Kdo je ta dívka? Nebo je to žena? Připadá mi hodně mladá na tak velké dítě.“

„Je hodně mladá, to je pravda. Ještě neprošla obřadem První slasti,“ řekla Ajla. „Ta maličká je její sestra, a ten dvouletý chlapec je její bratr, ale Lanoga se o ně stará jako matka.“

„To nechápu,“ řekla Mardena.

„Jistě jsi slyšela o Laramarovi? Ten, co vyrábí barmu.“

„Ano.“

„Toho přece zná každý,“ dodala Denoda.

„Pak jste asi taky slyšely o jeho družce Tremedě. Nedělá nic jiného, než že pije barmu a rodí děti, o které se nechce starat,“ řekla Folara pohrdavě.

„Nebo nemůže,“ namítla Ajla. „Nedokáže přestat s pitím.“

„A Laramar je často opilý a je stejně nezodpovědný. Nestará se dokonce ani o děti svého ohniště,“ řekla Folara s odporem. „Ajla zjistila, že Tremeda ztratila mléko a že Lanoga krmí Loralu jen rozdrčenými kořeny, protože to bylo všechno, co znala. Nato přiměla Ajla několik matek, aby dítě kojily, ale je to Lanoga, kdo se převážně stará o kojence a ostatní Tremediny děti. Ajla jí ukázala, jak má připravit jídlo, které dokážou kojenci spolknout, a Lanoga nosí Loralu jiným matkám ke kojení. Je to obdivuhodná dívka, která bude jednou skvělou družkou a matkou, ale kdo ví, jestli najde druha. Laramarovo a Tremedino ohniště má v naší jeskyni nejmenší vážnost. Kdo by se chtěl spojit s dcerou takového ohniště?“

Mardena a Denoda udiveně hleděly na hovornou mladou ženu. Většina lidí měla ráda klípky, ale o těch lidech, kteří dělali vlastní jeskyni ostudu, se obvykle tak otevřeně nemluvalo. Denodino postavení pokleslo od té doby, kdy její dcera porodila Lanidara a kdy s ní její druh rozvázal uzel. Nebyli sice rodinou nejnižšího postavení, ale taky tomu nebyli příliš daleko. Jejich jeskyně byla ostatně o mnoho menší. V takové jeskyni představovalo nejnižší postavení opravdu těžké břímě. Avšak i kdyby Lanidar vyrostl u vysoce postaveného ohniště, pomyslela si Danoda, kvůli své tělesné vadě by stejně jen s obtížemi našel družku.

„Chtěl by ses jít podívat na koně, Lanidare?“ zeptala se Ajla.
„Můžeš jít taky s námi, Lanogo.“

„Ne, já nemůžu. Stelona je na řadě s kojením a Loralu už bude hladová. Nechtěla jsem jí předtím dát moc najíst.“

„Tak snad příště,“ řekla Ajla s přívětivým úsměvem. „Jsi připravený, Lanidare?“

„Ano.“ Chlapec se obrátil na dívku. „Musím jít, Lanogo.“
Usmála se na něho plaše a on jí úsměvem odpověděl.

Když procházeli kolem chýše, kde bydlela Ajla, požádala Lanidara: „Vzal bys tamhleto mísu? Je v ní krmení pro koně, rozkrájené mrkve a obilí.“

Chlapec tam doběhl. Když se vracel, Ajla si všimla, že pravou, zmrzačenou rukou tiskne mísu k tělu, a najednou se jí před očima vybavil Kreb, který svou paží, končící v lokti, tiskl k tělu mísu s červenou okrovou pastou, krátce předtím, než dal jejímu synovi jméno a přijal ho do klanu. Po tváři jí přelétl bolestný úsměv. Mardena to viděla a podivila se. I Denoda si všimla jejího výrazu tváře a nebyla tak nesmělá, aby se nezeptala.

„Dívala ses na Lanidara se zvláštním úsměvem,“ řekla.

„Připomíná mi někoho, koho jsem znala,“ řekla Ajla. „Muže, kterému chybělo předloktí. Když byl dítě, napadl ho jeskynní medvěd. Jeho babička byla léčitelka a musela mu paži v lokti odříznout, protože by mu otráвила tělo. Jinak by zemřel.“

„To je hrozné!“ zvolala Denoda.

„Máš pravdu. Taky byl na jedno oko slepý a měl zraněnou nohu. Po tom napadení musel chodit o holi.“

„Chudák chlapec. Museli se o něho po celý život starat, víd?“

„Ne,“ odpověděla Ajla. „Byl svým lidem velice prospěšný.“

„Jak je to možné? Jak to dokázal?“

„Stal se velkým mužem, mog–urem. To je jako zelandon, a byl uznán za Prvního. On a jeho sestra byli ti, kteří se o mě starali, když moje vlastní rodina zemřela. Byl mužem mého ohniště a já ho měla moc ráda.“

Mardena na ni hleděla s otevřenými ústy a s rozšířenými očima. Sotva jí mohla uvěřit, ale proč by někdo při takovém vyprávění lhal?

Když Ajla mluvila, všimla si Denoda jejího neobvyklého přízvuku, ale příběh jí osvětlil, proč si tato cizí žena oblíbila Lanidara. A současně si uvědomovala, že až se Ajla spojí s Jondalarem, bude příbuzná s mocnými lidmi, a když má ráda

chlapce, mohla by mu třeba pomoci. Tato žena by pro něho mohla být požehnáním.

I Lanidar poslouchal. Možná se přece jen ještě naučím lovit, pomyslel si, i když mám jen jednu zdravou paži. Možná nebudu muset pořád jen sbírat ostružiny.

Blížili se k ohradě, která nevypadala příliš pevně. Byla z dlouhých, tenkých, rovných olšových a vrbových kmínků, které spolu byly křížem svázané. Přes ně ležely napříč jiné kmínky, které byly upevněny ke kratším, tlustším, hlouběji do země zaraženým kůlům. Křoví a větve, už usychající, vyplňovaly volná místa. Kdyby se bizoní stádo nebo taky jen jedno jediné dospělé zvíře rozhodlo utéct, ohrada by nevydržela. Bizoni byli téměř dva metry vysokí a měli dlouhé černé rohy. I koně by ohradu přeskočili.

„Víš ještě, jak máš pískat na Vítěze, Lanidare?“ zeptala se Ajla.

„Myslím, že ano.“

„Tak ho zavolej. Uvidíme, jestli přijde.“

Chlapec pronikavě zapískal. Velmi brzy se za skupinou stromů na břehu řeky objevili oba koně – nejdřív hřebec, pak klisna – a rozběhli se k nim. U ohrady se zastavili a čekali. Víha frkala a Vítěz ržál. Ajla je pozdravila silným zaržáním a oba koně jí odpověděli.

„Ona opravdu dokáže dělat zvuk jako kůň,“ divila se Mardena.

„To jsem ti přece říkal, mami,“ ozval se Lanidar.

Vlk se vyřítíl napřed a prolezl plotem. Posadil se před klisnu, která jako na pozdrav sklonila hlavu. Pak běžel k mladému hřebci, lehl si na přední tlapy, zadek zvedl do výšky a hravě na něho štěkal. Vítěz zaržál, pak se dotkli nosy. Ajla s úsměvem prolezla plotem. Položila klisně paži kolem krku a pohládila hřebce, který se taky dožadoval pozornosti.

„Doufám, že se vám tenhle plot líbí víc než ohlávka a šňůra. Ráda bych vás nechala volně pobíhat, ale to není možné, když tu tolik lidí loví. Dnes jsem přivedla návštěvu a je důležité, abyste byli mírní a vstřícní. Chlapec, který pískal, na vás bude dohlížet, a jeho matka ho chce ochraňovat a má z vás trochu strach.“ To všechno jim Ajla vysvětlovala řečí, kterou vynalezla, když sama žila v údolí.

Složila ji ze zvuků a posunků klanu a z dětské řeči, jakou mluvila se svým synem, když byl ještě malý a trávili spolu hodně času sami. K tomu připojila zvuky jako frkání a ržání, které se

naučila napodobováním zvířat. Jen ona sama znala jejich význam a ke koním se vždycky obracela touto vymyšlenou řečí. Věděla, že asi všemu nemohou rozumět, ale připadalo jí, že určité zvuky a posunky chápou, když je používala jako příkazy. Rozhodně chápali, že se s nimi tímto způsobem domlouvá, a vždycky zpozorněli.

„Co to tam dělá?“ ptala se Mardena Folary.

„Mluví s koňmi,“ řekla Folara. „Ona s nimi často mluví.“

„A co jim říká?“ divila se Mardena.

„To se jí musíš zeptat.“

„Rozumějí, co jim říká? Mně to připadá jako nesmyslné blábolení,“ namítla Denoda.

„Já nevím, ale zdá se, že tomu naslouchají,“ řekla Folara.

Lanidar přistoupil těsně k plotu a napjatě Ajlu pozoroval. Chová se ke koním ne jako k přátelům, spíš jako ke členům rodiny, pomyslel si, a obráceně to bylo stejné. Ale kde se tu tak najednou vzal ten plot, divil se. Minulého dne tu ještě nebyl.

Když se k nim krátce nato Ajla obrátila, zeptal se: „Kde se vzal ten plot? Včera tu ještě nebyl.“

Ajla se usmála. „Včera odpoledne sem přišlo hodně lidí a postavili ho.“

Po návratu z Devatenácté jeskyně se Ajla zmínila Joharanovi, že by chtěla pro koně postavit ohradu, a vysvětlila mu své důvody. Joharan vystoupil na sedadlo zelandony a hned vyhlásil všem Ajlino přání, aby se pro koně vytvořilo bezpečnější místo. Většina návštěvníků tam ještě byla, rovněž mnozí obyvatelé Deváté jeskyně. Kladli otázky – například, jak pevná musí ohrada být – a dělali návrhy. Netrvalo dlouho a k louce se vydal houf lidí a všichni se pustili do práce. Ti, kteří nepatřili k Deváté jeskyni, byli beztak zvědaví na koně, a ostatní nechtěli, aby zvířata byla nedopatřením zraněna nebo zabita. Jako zajímavá novinka propůjčovali jejich jeskyni větší vážnost.

Ajla vděčností ztratila řeč. Všechno, co by chtěla říct, se jí zdálo nedostatečné, cítila závazek a ptala se, jak by to mohla někdy oplatit. Společná práce lidí sbližovala a Ajla tak některé z nich lépe poznala. Joharan mluvil o tom, že by chtěl koně využít při lovu, na který se měli vydat druhého dne. Ajla a Jondalar předvedli své jezdecké umění a přesvědčili tak diváky, že koně ovládají, a Joharanův návrh se hned zdál přijatelnější.

Pokud byl první lov úspěšný, konaly se svatební obřady obvykle následující den, ale protože Dalanar a Lanzadonci zatím nedorazili, mělo se ještě několik dnů počkat.

Ajla nasadila koňům ohlávky a vyvedla je z ohrady malou branou, kterou vymyslel Tormaden z Devatenácté jeskyně. Tormaden vyhrabal vedle jednoho opěrného kůlu díru, do níž zarazil kůl. K němu byla připevněna brána, kolem horní části se uvázala šňůra a dvě další smyčky sloužily jako otočné závěsy.

Ajla se cítila Devatenácté jeskyni stále víc zavázaná. Když teď vyváděla koně, Mardena rychle několik kroků ustoupila. Vždyť vypadali zblízka ještě větší! Folaru okamžitě zaujala její místo.

„V poslední době jsem neviděla koně tak často, jak bych chtěla,“ řekla a hladila Vize hlavu. „Všichni byli tak zaměstnaní lovem na bizony, při němž zemřel Sevonar, a pohřbem a přípravami na cestu. Jednou jsi říkala, že bys mě nechala na některém koni projet.“

„Chtěla bys to teď zkusit?“

„A smím?“ zeptala se Folaru s rozzářenýma očima.

„Donesu jen jezdeckou přikrývku pro Víhu,“ řekla Ajla. „Nakrmila bys je zatím, než ji donesu? Ať ti Lanidar pomůže, má v míse žrádlo, které mají rádi.“

„Já nevím, jestli by se jim měl Lanidar natolik přiblížit...,“ namítala Mardena.

„Vždyť už je docela u nich, Mardeno,“ řekla Denoda.

„Ale až dosud u toho byla Ajla...“

„Mami, já už je jednou krmil. Oni mě znají a vidíš přece, že i Folaru znají,“ řekl Lanidar.

„Nic mu neudělají,“ uklidňovala ji Ajla, „a já budu hned tamhle naproti.“

Ukázala na navršené kameny vedle brány. To byla zásobárna cestovatelů, kterou jí pomohla postavit Kareja. Stačilo, aby sundala jen pár kamenů a sáhla dovnitř. Mohla tam uchovávat různé věci, jako například koženou jezdeckou přikrývku. Kameny ležely přes sebe tak, aby dešťová voda stékala z vrcholu a neprosakovala dovnitř. Náčelnice Jedenácté jeskyně jí ukázala, jak se kameny rovnají, aby vnitřek zůstal suchý. Podobné zásobárny stály podél cest, kudy se často chodilo. Bylo v nich vše potřebné na rozdělení ohně pro případ nouze a často taky teplý přehoz. V jiných zásobárnách byla sušená potrava, příležitostně obojí, ale zásobárny s potravou byly často plundrovány a medvědi, rosomáci nebo

jezevci, kteří byli původci většiny těchto případů, většinou všechno zničili a roztrousili po okolí.

Ajla nechala ostatní s koňmi samotné. Od zásobárny je potají pozorovala. Folar a Lanidar stáli u koní a natahovali k nim ruce s krmením, zatímco Mardena se ustrašeně držela v pozadí a Denoda všechno pozorně sledovala. Ajla se vrátila a se zdůrazněnou ledabylostí přehodila a uvázala klisně jezdeckou přikrývku. Pak ji zavedla k většímu balvanu.

„Stoupni si nahoru, Folaro, přehod' jí nohu přes hřbet a posad' se co možná nejpohodlněji. Můžeš se přidržovat její hřívky. Já ji vezmu na šňůru, aby se neplašila.“

Folar si připadala neobratná, zvlášť když si připomněla, jak hbitě se vždycky vyhoupne na koně Ajla, ale nakonec to taky dokázala. Když seděla Víze na zádech, zešíroka se zašklebila. „Já sedím na koni!“ hlásila hrdě.

Ajla viděla, že ji Lanidar sleduje toužebnými pohledy. Později, pomyslela si. Nesmíme jeho matku příliš vyděsit. „Jsi připravena?“

„Ano, myslím, že ano,“ řekla Folar.

„Teď se posad' naprosto volně, můžeš se držet její hřívky, jestli chceš, ale nemusí to být.“ Ajla vedla koně za ohlávku kolem plotu, i když věděla, že by ji Víha beztak následovala.

Folar seděla nejdřív dost strnule, pevně se držela hřívky a při každém kroku nadskakovala, ale po chvíli se uvolnila a přizpůsobila se kroku koně. Nakonec se i pustila hřívky.

„Chceš si to teď vyzkoušet sama? Dám ti uzdu.“

„Myslíš, že už můžu?“

„Můžeš to zkusit, a až budeš chtít sesednout, stačí, když mi to řekneš. Kdybys chtěla, aby Víha běžela rychleji, tak se předkloň,“ vysvětlovala Ajla, „vezmi ji kolem krku, jestli chceš. A když budeš chtít, aby zpomalila, tak se zase narovnej.“

„Dobře, tak já to zkusím,“ řekla Folar.

Mardena zděšením strnula, když viděla, že Ajla předává uzdu Folaře.

„Tak běž, Vího,“ řekla Ajla a dala jí znamení, aby šla krokem.

Klisna šla pomalu přes louku. Už víckrát nechala na sobě jet jiné lidi a věděla, že zpočátku musí být opatrná. Když se Folar trochu předklonila, zrychlila proto jen trochu tempo. Mladá žena se ještě víc předklonila, a tak Víha přešla do klusu. Pohybovala se neuvěřitelně půvabně a lehce, ale klus přesto Folaru vytřásl víc, než by předpokládala. Rychle se zase narovnala a Víha zpomalila.

Když se trochu vzdálily, zavolala Ajla Víhu písknutím zpátky. Folara už byla odvážnější a opět se předklonila, a tentokrát udržela Víhu v klusu, dokud se nevrátily a nezastavily. Ajla zavedla klisnu zase k balvanu a podržela ji, aby mohla Folara sesednout.

„To bylo úžasné!“ vydechla Folara a vzrušením jí zčervenaly tváře. Lanidar se na ni usmál, protože tak zářila.

„Vidíš, mami,“ řekl. „Na těchhle koních se dá jezdit.“

„Ajlo, předvedla bys Mardeně a Denodě, co skutečně dokážou?“ zeptala se Folara.

Ajla přikývla, hbitě a obratně nasedla a zavedla Víhu rychlým klusem do středu ohrady. Vítěz a Vlk ji následovali. Dala znamení a Víha vyrazila tryskem přes louku. Velkým obloukem se vrátila k čekajícím, zbrzdila a zastavila koně, přehodila nohu přes hřbet a seskočila. Ženy a chlapec na ni ohromeně zírali.

„Ano, teď vím, proč někdo rád jezdí na koňských zádech,“ řekla Denoda. „Kdybych byla mladší, taky bych to zkusila.“

„Čím to je, že to zvíře tak dobře ovládáš?“ zeptala se Mardena. „Je v tom nějaké kouzlo?“

„Ne, vůbec ne, Mardeno. To může s trochou cviku dokázat každý.“

„Jak jsi na to přišla? Jak to začalo?“ chtěla vědět Denoda.

„Zabila jsem matku Víhy, protože jsem měla hlad, a teprve později jsem zjistila, že má malé hříbě,“ vyprávěla Ajla. „Když je napadly hyeny, nemohla jsem jim je nechat – já hrozně nenávidím ta špinavá zvířata – a zahnila jsem je pryč. Pak mi začalo být jasné, že jsem za to hříbě odpovědná.“

Vyprávěla jim, jak zachránila hříbě před hyenami a vychovala je a jak se při tom spřátelili. „Jednoho dne jsem vylezla Víze na záda a ona se rozeběhla, tak jsem se jen pevně držela. Nezbylo mi nic jiného. Když se konečně zase zastavila, byla jsem nadšením úplně bez sebe. Vítr mi foukal do tváře, bylo to, jako bych letěla. Hrozně jsem si přála zažít to znovu. Zpočátku jsem nedokázala klisnu řídit, ale později jsem se to taky naučila. Ona běží, kam já chci, protože to sama taky chce. Ona je má přítelkyně a myslím, že se jí líbí, když na ní jedu.“

„Je to přesto velmi neobvyklé. Nikdo proti tomu nic nenamítal?“ zeptala se Mardena.

„Nikdo proti tomu nemohl nic namítat, já tehdy byla sama,“ vysvětlovala Ajla.

„Já bych měla strach žít sama, tak docela bez druhých lidí,“ řekla Mardena. Ted' se i v ní probudila zvědavost a chtěla se ještě víc vyptávat, ale než začala, uslyšeli volání a uviděli přícházet Jondalara.

„Tady jste!“ zvolal. „Dalanar a Lanzadonci přišli!“

„To je báječné!“ radovala se Folara. „Už se nemůžu dočkat, až je uvidím.“

I Ajla se šťastně usmála. „Tolik jsem se na to těšila.“ Obrátila se opět k návštěvníkům. „My se musíme vrátit do tábora. Přišel muž Jondalarova ohniště, právě zavčas k našim svatebním obřadům.“

„Nu, já bych nebyla proti, abych Dalanara pozdravila, než vyrazíme, Mardeno,“ řekla Denoda. „Znám ho z dřívějšíka.“

„Udělej to,“ povzbuzoval ji Jondalar. „Určitě ho potěší, když tě uvidí.“

„Ale než odejdeš, Mardeno, chci se tě ještě zeptat, jestli Lanidarovi dovolíš, aby dohlížel na koně, když já nebudu mít čas,“ řekla Ajla. „Stačí, aby se jen ujistil, jestli se jim dobře daří, a dal mi zprávu, kdyby něco nebylo v pořádku. Byla by to pro mě velká pomoc. Oddechla bych si, kdybych si kvůli nim nemusela dělat starost.“

Všichni bezděčně pohlédli na chlapce. Hladil hřebce a podával mu mrkev.

„Vidíš přece, že mu nic neudělají,“ řekla Ajla. „Nu ano, myslím, že by to bylo možné,“ řekla Mardena váhavě. „Děkuji, mami!“ zvolal Lanidar nadšeně. Mardena ho ještě nikdy neviděla tak šťastného a spokojeného.

28.

„Tak kde je ten chlapec, Marthono? Ten, o kterém všichni tvrdí, že vypadá přesně jako já... no, možná trochu mladší,“ řekl urostlý muž, který měl dlouhé světlé vlasy svázané v zátylku. Podával jí obě ruce a srdečně se usmíval. Znali se příliš dobře, aby trvali na obřadném pozdravu.

„Když tě viděl přicházet, rozběhl se pro Ajlu,“ řekla Marthona, uchopila jeho ruce a předklonila se, aby otřela svou tvář o jeho. Zestárl, pomyslela si, ale stále ještě vypadá tak dobře jako dřív. A pořád je přitažlivý. „Hned tu budou, Dalanare, nic se neboj. Vyhlížel tě od té doby, co jsme tady.“

„A kde je Vilomar? Bylo mi tak líto, když jsem se dozvěděl to o Thonolanovi. Měl jsem ho rád. Chtěl bych vám oběma říct, jak s vámi soucítím.“

„Děkuji, Dalanare,“ řekla Marthona. „Vilomar je v hlavním táboře a prohovořuje s několika lidmi obchodní cestu. Zpráva o Thonolanově smrti ho opravdu tvrdě zasáhla. On vždycky věřil, že se syn jeho ohniště vrátí. Já jsem, upřímně řečeno, pochybovala, že se vůbec někdo z nich vrátí. Když jsem uviděla Jondalara, myslela jsem nejdřív, že jsi to ty. Nemohla jsem pochopit, že se vrátil domů. Připravil nám pořádná překvapení – nejen s Ajlou a s jejími zvířaty!“

„Ano, ta dokážou člověka pěkně vyděsit. Věděla jsi, že nás cestou sem navštívili?“

Marthona se zadívala na ženu po Dalanarově boku. Jeho družka byla nejneobvyklejší žena, jakou Marthona a Zelandonci kdy viděli. Byla drobná, především ve srovnání se svým druhem –

když natáhl paži, mohla beze všeho vzpřímeně projít pod ní. Její hladké dlouhé vlasy, které nosila přísně sčesané do uzlu, byly lesklé a černé jako havraní peří, i když už lehce prokvetlé šedými prameny, ale to nejpodivuhodnější na ní byla její kulatá tvář. Měla malý tupý nos, vysoké lícni kosti a tmavé oči, které se zdály šikmé. Plet měla světlou, možná o trochu tmavší než její druh.

„Ano, řekli nám, že máte v úmyslu přijít na letní setkání,“ odpověděla Marthona, když ženu pozdravila. „Slyšela jsem, že se Joplaja chce rovněž spojit. Přišla jsi právě včas, Jeryko. Všechny ženy, které se chtějí spojit, se dnes mají se svými matkami sejít se zelandony. Já doprovodím Ajlu, protože její vlastní matka tu není. Jestli nejsi příliš unavená, měly byste obě, ty i Joplaja, rovněž přijít.“

„My to zvládneme, Marthono,“ řekla Jeryka. „Máme ještě čas postavit před tím naše chýše?“

„Proč ne? Všichni vám pomůžou,“ odpověděl Joharan, „jestli nemáte nic proti tomu, abyste bydleli tady vedle nás.“

„A nemusíte vařit,“ dodala Proleva. „Měli jsme ráno hosty a ještě spousta jídla zbyla.“

„Rádi budeme bydlet vedle Deváté jeskyně,“ prohlásil Dalanar, „ale proč jste si vybrali právě tohle místo, Joharane? Jindy se přece nejraději vrháte přímo do středu vřavy!“

„Když jsme přišli, byla už všechna nejlepší místa v hlavním táboře obsazená, a my se nechtěli příliš tísnit. Koneckonců jsme velká jeskyně. Porozhlédli jsme se kolem a tady se nám zalíbilo. Vidiš tamhlety stromy? To je jen kraj většího lesíka se spoustou dříví na topení. Tam vzadu taky z malého pramene vytéká potok. Když už se ostatní budou muset spokojit s bahnitou a špinavou vodou, budeme my mít stále ještě dobrou vodu, a kromě toho je tam hezké jezírko. Jondalarovi a Ajle se tam taky líbí a koně mají dost místa. Postavili jsme pro ně trochu výš proti proudu řeky ohradu. Tam právě je teď Ajla se svými hosty. Ona je ta, která je pozvala.“

„Kdo jsou ti návštěvníci?“ zeptal se Dalanar. Byl zvědavý, koho asi Ajla pozvala.

„Vzpomínáš si na tu ženu z Devatenácté jeskyně, která porodila chlapce se zmrzačenou paží? Jmenuje se Mardena, její matka je Denoda,“ řekla Marthona.

„Ano, správně.“

„Tomu chlapci, Lanidarovi, je teď téměř dvanáct let. Nevím, jak k tomu došlo, ale myslím, že se chtěl vyhnout davům lidí a možná taky posměškům ostatních chlapců. Někdo mu prý vyprávěl o koních a on se tam zašel podívat. Všichni se zajímají o zvířata, ten chlapec není výjimka. Tam někde ho Ajla potkala a zeptala se ho, jestli by nemohl dohlédnout na koně, když ona nemá čas. Dělá si starosti, že by někdo z té spousty lidí nepoznal, o jaké koně jde, a mohl by se pokusit je lovit. To by bylo snadné, protože oni před lidmi neutíkají.“

„To je pravda,“ řekl Dalanar. „Škoda že nemůžeme takhle ochočit všechna zvířata.“

„Ajla nepočítala s tím, že chlapcova matka bude mít námitky, ale Mardena je hrozně bázlivá. Nedovolí Lanidarovi lovit a ani nevěří, že by se to mohl někdy naučit. Ajla proto pozvala chlapce s matkou a babičkou, aby se podívaly na koně a přesvědčily se, že mu koně neublíží. A i když má jen jednu zdravou paži, chce ho naučit používat Jondalarův vrhač oštěpů.“

„Je svérázná,“ podotkla Jeryka. „To jsem si už taky všimla. Ale není nevlídná.“

„Ne, to skutečně není, a nemá strach říct své mínění nebo se zastat jiných,“ dodala Proleva.

„Tady jsou,“ oznamoval Joharan.

Malá skupinka se přiblížila. Vedl ji Jondalar, jeho sestra ho následovala, Vlk šel v závěsu. Všichni se přizpůsobili tempu nejpomalejších, ale když Jondalar spatřil Dalanara a ostatní, vyběhl dopředu. Muž jeho ohniště mu šel naproti. Podali si ruce a pak se objali. Když se spolu vraceli k čekajícím, položil Dalanar Jondalarovi ruku kolem ramen.

Podobnost těchto dvou mužů byla neuvěřitelná, mohli by být jedním a týmž člověkem ve dvou životních údobích. Starší muž byl kolem pasu o trochu širší a vlasy měl trochu řidší, ale rysy tváře byly stejné. Jen vrásky na čele nebyly u mladšího muže tak hluboké a brada staršího byla trochu ochablější. Byli stejně vysocí, měli stejnou délku kroku a pohybovali se stejným způsobem, dokonce jejich oči měly podobnou ledovcovou modř.

„Je hned vidět, čím duch byl vyvolen, když ho Matka stvořila,“ řekla Mardena tiše ke své matce a ukázala bradou na Jondalara, když se návštěvníci blížili k táboru. Lanidar objevil Lanogu a hned se k ní přidružil.

„Dalanar vypadal v mládí stejně a moc se nezměnil,“ řekla Denoda. „Stále ještě je to pohledný muž.“

Mardena pozorovala s velkým zájmem, jak příchozí pozdravili Ajlu a Vlka. Nebylo pochyb, že se všichni mezi sebou znají. Nemohla odtrhnout oči od malé černovlasé ženy s podivnou tváří, která zřejmě patřila ke staršímu světlolvasému muži, tak podobnému Jondalarovi.

„Odkud ho znáš, matko?“ zeptala se Mardena.

„Byl mužem u mého obřadu První slasti,“ řekla Denoda. „Pak jsem prosila Matku, aby mě obdařila dítětem jeho ducha.“

„Matko! Víš přece, že to je příliš brzy pro ženu, aby měla dítě!“ zvolala Mardena.

„To mi bylo jedno,“ řekla Denoda. „Já věděla, že se občas stává, že mladá žena otěhotní brzy po obřadu První slasti, když je konečně celou ženou a může přijmout ducha muže. Doufala jsem, že by si mě víc všimal, kdyby věděl, že nosím v sobě dítě jeho ducha.“

„Vždyť víš, že muž, který otevře ženu, se jí po obřadech První slasti nesmí nejméně rok přiblížit.“ Mardena byla pobouřena přiznáním své matky. Takhle s ní ještě nikdy nemluvila.

„To já vím, a on se o to taky nepokusil, ale taky se mi nevyhýbal a byl vždycky přívětivý, když jsme se potkali. Jenomže já chtěla víc. Dlouhou dobu jsem myslela jen na něho. Pak jsem poznala muže tvého ohniště. Mým největším neštěstím v životě bylo to, že zemřel tak mladý. Měla bych ráda ještě víc dětí, ale Matka mi už žádné nedala, a zřejmě to tak bylo lepší. Starat se o tebe bylo už dost těžké. Neměla jsem ani matku, aby mi pomáhala, i když mi některé ženy z jeskyně pomáhaly, když jsi byla malá.“

„Proč jsi nenašla žádného jiného druha?“ zeptala se Mardena.

„A co ty, proč ty jsi žádného nenašla?“ opáčila její matka.

„Dobře víš proč. Mám Lanidara – kdo už by se o mě zajímal?“

„Nedávej vinu Lanidarovi. To říkáš vždycky, ale nikdy jsi to nezkusila, Mardeno. Bojíš se, že by ses znovu zranila. Ale ještě není příliš pozdě.“

Obě ženy si nevšimly, že k nim přistoupil světlolvasý muž. „Když se Marthona zmínila o hostech, kteří dnes ráno přišli do Deváté jeskyně, připadalo mi to jméno povědomé. Jak se ti daří, Denodo?“ zeptal se Dalanar, vzal její ruce do svých a položil svou tvář na její, jako by byla blízká přítelkyně.

Mardena viděla, jak její matka zčervenala, když se usmála na velkého pohledného muže, a všimla si, že se držení jejího těla změnilo. Vyzařovala ženskost a smyslnost. Mardena najednou viděla svou matku v jiném světle. Že byla babičkou, zdaleka neznamenal, že by byla příliš stará. Byli jistě muži, kteří ji považovali za přitažlivou.

„To je moje dcera, Mardena z Devatenácté jeskyně Zelandonců,“ představovala ji Denoda, „a můj vnuk tu taky musí někde být.“

Dalanar podal ruce mladší ženě. Přijala je a vzhledla k němu. „Buď pozdravena, Mardeno z Devatenácté jeskyně Zelandonců, dcero Denody z Devatenácté jeskyně. Těší mě, že tě poznávám. Já jsem Dalanar, náčelník První jeskyně Lanzadonců. Jménem Velké Matky Země Dony věz, že budeš v našem táboře vždycky vítána. A v naší jeskyni přirozeně taky.“

Mardena byla uchválena srdečností jeho pozdravu. Byl dost starý, aby byl mužem jejího ohniště, a přesto se k němu cítila přitahována. Dokonce se jí zdálo, že zvláště zdůraznil slova „těšíme“ a pomyslela na Dary slasti Velké Matky. Ještě nikdy jí žádný muž při prvním setkání nepřipadal tak přitažlivý.

Dalanar se rozhlédl a uviděl urostlou mladou ženu. „Joplajo!“ zavolal a obrácen k Denodě řekl: „Byl bych rád, kdyby ses seznámila s dcerou mého ohniště.“

S úžasem sledovala Mardena mladou ženu, která k nim přistoupila. Nevypadala tak docela cizokrajně jako drobná starší žena, ale obě si byly podobné, a i Joplajin zjev byl víc než neobvyklý. Vlasy měla téměř stejně tmavé jako její matka, měla vysoké lícní kosti, ale tvář neměla tak kulatou ani tak plochou jako ona. Její nos by se hodil do mužské tváře, byl však jemnější, a černé obočí bylo hladké a hezky tvarované. Její oči se tvarem podobaly matčiným, ale byly stejně jasné, jako měl muž vedle ní, jenže ty její byly jasně zelené.

Když se Dalanarova jeskyně naposledy zúčastnila letního setkání, Mardena tam nebyla. Její druh ji tehdy krátce předtím opustil a ona se necítila schopna jít mezi lidi. O Joplaje tedy sice slyšela, ale nikdy ji neviděla. Nyní se musela bránit tomu, aby na ni neustále necivěla. Joplaja byla žena neobyčejně cizokrajně krásy.

Když Dalanar představil Joplaju a prohodil pár žertů, oba odešli. Mardena ještě cítila vřelost, kterou Dalanarova přítomnost

zanechala, a začínala chápat, proč její matku tak upoutal. Kdyby byl mužem při jejím obřadu První slasti, možná by ji taky tak okouzlit. Ale jeho dceru, která vypadala tak rozkošně, obestíralo něco trudnomyslného, co se vůbec nehodilo k radosti z nadcházejícího spojení. Mardena nechápala, proč žena, která by mohla být tak šťastná, působí tak smutně.

„Musíme jít,“ přerušila Denoda její myšlenky. „Nesmíme příliš zneužívat pohostinnost, jinak by nás už nikdy nepozvali. Lanzadonci jsou s Devátou jeskyní úzce spjati a už je to několik let, kdy Dalanar přišel se svou jeskyní na letní setkání, jistě si toho mají hodně co povídat. Pojď, najdeme Lanidara a poděkujeme Ajle za pozvání.“

Tábory Deváté jeskyně Zelandonců a První jeskyně Lanzadonců byly zdánlivě dva rozličné tábory dvou rozdílných skupin lidí, ale ve skutečnosti šlo o jediný velký tábor, jehož obyvatelé byli vzájemně příbuzní nebo spřátelení.

Všechny čtyři ženy, které procházely hlavním táborem a směřovaly k chýši zelandonů, byly pozoruhodné. Lidé se ani nesnažili dívat se na ně kradmo. Marthona vzbuzovala pozornost, ať přišla kamkoliv. Byla dřív náčelnicí velké jeskyně a stále ještě to byla mocná a pohledná žena. Jeryku už mnozí někdy předtím viděli, ale byla tak neobyčejný zjev, že od ní nemohli odtrhnout oči. Že měla za druha Dalanara a že s ním založila nejen novou jeskyni, ale dokonce nový lid, jen zvyšovalo zvědavost. Dcera Jeryky Joplaja, tmavovlasá smutná kráska, která, jak se šeptalo, se má spojit s mužem smíšených duchů, vyzařovala tajemství. A krásnou světlou ženou, kterou si přivedl Jondalar a která cestovala s dvěma krotkými koňmi a vlkem a údajně je léčitelka, považovali za zelandonu z dalekých zemí. Mluvila jejich řečí jasně a zřetelně, i když ne dokonale, a teď navíc objevila přímo před nosem Devatenácté jeskyně novou překrásnou jeskyni. Společně vzbuzovaly tyto čtyři ženy ještě víc pozornosti než jindy, ale Ajla si toho nevšímal a hlavně se těšila z jejich společnosti.

V chýši zelandonů už sedělo hodně žen. Hned u vchodu mužští zelandoni pozorně prohlíželi příchozí. Ajla se tomu podívala. Marthona, jako by mohla číst její myšlenky, jí toto opatření vysvětlila.

„Mužům není dovolen přístup na toto setkání, s výjimkou zelandonů, ale každý rok se sem pokoušejí vetřít mladíci z

okrajových chýší, aby mohli naslouchat. Mnozí se dokonce převlékají za ženy. Proto drží zelandoni stráž kolem chýše.“

Mezi muži, kteří stáli kolem velké stavby, byl i Madroman.

„Co jsou to okrajové chýše?“ zeptala se Ajla.

„To jsou příbytky na okraji tábora, v nichž bydlí výlučně muži. Většinou si je staví na léto mladíci, kteří už nepotřebují donku, ale ještě nenašli svou družku. Mladí muži neradi zůstávají ve svých jeskyních, raději se sdružují se svými vrstevníky – s výjimkou doby jídel.“ Marthona se usmála. „Jejich přátelé je tolik neomezují jako jejich matky a jejich druzi. Mužům bez družek, zvláště když jsou ještě mladí, je přísně zakázáno přiblížit se k mladým ženám, které se připravují na obřad První slasti, ale oni se o to přesto pokoušejí a zelandoni je nesmějí spustit z očí, když se potulují po táboře. Pokud jejich chýše leží dost daleko, mohou hlučet a chovat se, jak se jim zlíbí, když tím ostatní neruší. Mohou si zvát přátele a samozřejmě mladé ženy a pořádat pitky. Jsou obratní, když jde o to, aby na svých matkách a svých přítelkyních vyloudili jídlo navíc, a vždycky se shánějí po barmě, vínu a tak podobně. Myslím, že tak trochu soutěží o to, která chýše přiláká k sobě nejhezčí mladé ženy.“

Pak jsou ještě okrajové chýše pro starší muže, kteří z toho nebo jiného důvodu nemají družku nebo dávají přednost mužům nebo by vlastně raději žili bez družky a odstěhovali se z jeskyně nebo z rodiny. Laramar je během letního setkání spíš k zastížení v některé okrajové chýši než ve své vlastní. Tam vyměňuje svou barmu. Jenom nevím, co dělá s tím, co za ni vymění. Rozhodně z toho nic nepřinese své rodině. A taky muži, kteří se chtějí spojit, stráví vždycky jeden nebo dva dny se zelandony v některé okrajové chýši. Jondalar tam taky brzy půjde.“

Když tyto čtyři ženy vešly do chýše zelandonů, připadala jim temná, protože byla osvětlená jenom ústředním ohněm a několika lampičkami, ale jejich oči si rychle přivykly na temnotu. Marthona se pátravě rozhlédla a pak zavedla ostatní ženy ke dvěma ženám, které seděly na rohoži na pravém okraji volné plochy ve středu chýše. Ženy se na ně usmívaly a posunuly se stranou, aby jim udělaly místo.

„Hned to začne,“ řekla Marthona, když se posadily. „Obřadné pozdravení můžeme nechat na pozdější dobu.“ Pohlédla na své spoléčnice. „To je matka Prolevy Velima a její dcera Levela. Pocházejí ze Západní sluje Devětadvacáté jeskyně.“ A obrácena k

ostatním řekla: „To je Dalanarova družka Jeryka a její dcera Joplaja. Lanzadonci dorazili dnes ráno. A tohle je Ajla z Deváté jeskyně, dříve Ajla z tábora Lva Mamutonů, žena, s kterou se chce spojit Jondalar.“

Ženy se na sebe usmály, avšak než mohly navázat rozhovor, vznikl mezi shromážděnými šum. První mezi těmi, kteří slouží Velké Matce Zemi, a mnozí další zelandoni se mlčky postavili před ženy. Rozhovory utichaly. Když bylo naprosté ticho, promluvila První zelandona.

„Budu teď mluvit o závažných věcech a chtěla bych, abyste pozorně naslouchaly. Ženy, vy jste Donou požehnané, vás obdařila schopností a právem přivádět na svět nový život. Je třeba, aby se ty mezi vámi, které se chtějí brzy spojit, dozvěděly ještě několik důležitých věcí.“ Odmlčela se a pohlédla pronikavě na každou ženu jednotlivě. Když spatřila ženy kolem Marthony, na okamžik se zarazila. Byly tu navíc dvě, které neočekávala. Marthona a zelandona si přikývly, pak První zelandona promluvila.

„V tomto shromáždění budeme mluvit o ženských záležitostech, o tom, jak se máte chovat k mužům, kteří budou vašimi druhy, a co od nich můžete očekávat, a taky o tom, jaké to bude, až budete mít děti. Budeme mluvit o tom, jak nepočnout dítě, a co je třeba udělat, když je na cestě takové dítě, na které nejste připraveny.

Mnohé z vás jsou už požehnané prvními pohyby života. Je to zvláštní požehnání, ale ta čest přináší s sebou i velkou odpovědnost. Mnohé z toho, co vám sdělím, jste už slyšely, hlavně před vašimi obřady První slasti. Přesto pozorně naslouchejte, i když si myslíte, že mnohé z toho už znáte.

Především by se neměla spojovat žádná dívka, dokud se nestala ženou a dokud neprošla obřady První slasti. Všímejte si, jak vypadá měsíc v první den vašeho krvácení. U většiny žen má příště měsíc stejný tvar, ale není tomu vždycky tak. Když více žen bydlí ve stejném obydlí, často se doba jejich krvácení mění, až nakonec krvácejí všechny ve stejnou dobu.“

Některé mladší ženy pohlédly tázavě na své přítelkyně a příbuzné, protože o tom ještě neslyšely. Ani Ajla o tom ještě neslyšela a pokoušela se rozpomenout, jestli to někdy u sebe vyznívalo.

„První známka toho, že vám Matka požehnala, že vyvolila ducha, který se spojil s vaším a počne nový život, je ta, že vaše

krvácení ustane. Když se to opakuje i v příštím měsíci, můžete předpokládat, že jste požehnané, ale vaše krvácení by mělo vynechat třikrát a měly by nastat i jiné známky, abyste si mohli být trochu jisté, že začal nový život. Má někdo nějaké otázky?“

Nikdo se nepřihlásil. Kromě poukazu na to, že ženy, které žijí pohromadě, krvácejí ve stejnou dobu, bylo všechno všem dobře známo.

„Já vím, že většina z vás sdílela se svým budoucím druhem dar slasti. Měly byste při tom pociťovat rozkoš. Když tomu tak není, promluvte se svými zelandony. Já vím, je těžké něco takového přiznat, ale můžete dostat dobrou radu, aby se to změnilo, a zelandoni chrání vaše tajemství, všechna vaše tajemství. Myslete na to, že s výjimkou mladých mužů, kteří právě dosáhli zralosti, jen málo mužů se může s ženou spojit víckrát než jednou nebo dvakrát denně, a když zestárnou, tak ještě méně.

Je tu něco, co byste měly vědět. Nežádá se po vás, abyste sdílely se svým druhem slasti, když si to nepřejete a váš druh je s tím srozuměn. Většina mužů však bude proti a nezůstane u ženy, která s ním nesdílí dar Matky. I když se teď připravujete na to, abyste uvázaly uzel, a nechcete si něco takového představovat, je možné z různých důvodů uzel zase rozvázat. Jistě všechny znáte nějakou ženu nebo muže, kteří to udělali.“

Ženy si neklidně poposedly na rohožích a rozhlédly se. Téměř všechny znaly nějakou ženu, která přestala žít se svým druhem.

„Ženy mohou využít dar Velké Matky, aby si udržely svého druhu tím, že mu dopřejí štěstí a spokojenost. Dokonce se tvrdí, že tento dar Matka dala svým dětem z tohoto důvodu. Toto může být jeden důvod, ale jistě není jediný. Přesto je pravda, že váš druh se nebude snažit hledat slasti u jiných žen, když ukojíte jeho žádost. Spokojí se pak s tím, když přechodný zájem o jinou ženu ukojí při obřadech, které ctí Matku a kdy jsou tyto slasti schvalovány a Matce příjemné.

Avšak myslete na to: každá z vás může výzvu ke sdílení slastí Matky přijmout, nebo odmítnout. Taky není žádoucí sdílet slasti s jinými muži. Když jste se svými druhy šťastné a sdílíte dar Matky jen spolu, Matce se to líbí. Není třeba čekat na obřad k uctění Matky. Ve vztahu ke slastem nejsou žádné příkazy. Je to dar Matky a všechny její děti se mohou svobodně rozhodnout, s kým a kdy ho chtějí sdílet. Vy a váš druh se nenechejte zneklidnit přechodnými vybočeními. Žárlivost je mnohem horší a může mít

strašné následky. Vede k násilí a násilí s sebou může přivodit i smrt. Když je někdo zabit, pak se možná zase pomstí ti, kteří toho člověka milovali, a za pomstou následuje další pomsta, až nakonec bojují všichni proti všem. Všechno, co škodí blahu dětí, které byly Matkou vyvoleny, aby ji znaly, je nepřijatelné.

Zelandonci jsou silný lid, protože si vzájemně pomáhají. Velká Matka Země nám dala všechno, co k životu potřebujeme. Všechno, co je uloženo nebo nasbíráno, pochází od Dony a mělo by se rozdělit mezi všemi. Protože získat její dary může vyžadovat tvrdou a dokonce nebezpečnou práci, náleží těm, kteří jsou ochotni pracovat pro děti Velké Matky, nejvyšší postavení. Proto jsou náčelníci tak váženi. Jsou ochotni pomáhat svým lidem. Kdyby tomu tak nebylo, lidé by je už nadále nežádali o radu a někdo jiný by se stal náčelníkem nebo náčelnicí.“

Nezmínila se o tom, že toto je rovněž důvod, proč i zelandoni mají tak vysoké postavení. První zelandona byla přesvědčivá řečnice a Ajla jí uchváceně naslouchala. Chtěla se dozvědět co nejvíc o lidech muže, kterého si vezme za druhu. Byli to teď taky její lidé, ale když o tom tak uvažovala, nebyl rozdíl mezi nimi a lidmi klanu zase tak velký. I v klanu se všechno dělilo a nikdo nemusel hladovět, dokonce ani žena, o které jí vyprávěli, že zemřela při zemětřesení. Pocházela z jiné tlupy, neměla děti a musela se po smrti svého druhu stát druhou ženou, což bylo vždycky považováno za břemeno. Avšak i když měla nejnižší postavení v Brunové tlupě, nikdy nemusela hladovět a vždycky dostala teplé oblečení.

Lidé klanu to všechno věděli, nemuseli to nejdřív vyjádřit slovy. Nebyli tak plni slov jako Druzí lidé. I o druhy se dělili. Byla známa potřeba muže opatřit si ukojení. Žádná žena klanu by neodmítla muže, který jí dal znamení. Neznala žádnou, která by na to byť i jen vzdáleně pomyslela... kromě sebe samé. Ale taky teď věděla, že Broud vlastně po ní nechtěl slasti. Věděla to už tenkrát, i když to tak nedokázala vyjádřit. Nedával jí znamení, protože by s ní opravdu chtěl sdílet slasti nebo si opatřit úlevu, ale dělal to jen proto, že věděl, jak ona to nenávidí.

„Myslete na to,“ pokračovala První zelandona, „že jsou to vaši druhové, kteří vám musejí pomáhat a starat se o vás a vaše děti, zvláště když v sobě nosíte dítě nebo jste je právě porodily a kojíte je. Když s nimi jednáte dobře, když s nimi často sdílíte slasti, a pokud to jde, jim poskytnete uspokojení, většina mužů se bude

ráda starat o vás a vaše děti. Možná tak docela nechápete, proč tento bod tak zdůrazňuji. Zeptejte se svých matek. Když jste příliš zaměstnány dětmi a jste unavené, může nastat doba, kdy nemáte chuť sdílet slasti. Navíc jsou období, kdy byste je vůbec neměly sdílet, ale o tom promluvíme později.

Velká Matka je obzvlášť potěšena a s blahovůlí shlíží na ony děti, které jsou podobné vašemu druhovi. I vašim druhům jsou takové děti většinou bližší. Pokud chcete, aby se vaše děti podobaly vašim druhům, musíte spolu trávit hodně času, aby to byl jeho duch, který by mohl být nejsnadněji zvolen. Chování duchů je nevypočitatelné. Nikdy se nedá dopředu říct, kdy některý z nich dovolí, aby byl zvolen, nebo kdy se Matka rozhodne, že je čas oba duchy nechat splynout. Ale když se na sebe těšíte a vzájemně si připravujete slast, bude váš druh chtít u vás zůstat, a jeho duch se rád spojí s vaším. Rozumějí tomu tak dalece všichni? Pokud máte otázky, teď je můžete položit.“ První zelandona se rozhlédla kolem sebe a čekala.

„Ale když například onemocním a nemůžu sdílet slasti?“ zeptala se jedna žena. Ostatní se otočily, aby viděly, kdo položil otázku.

„Tvůj druh by měl mít pochopení, a stejně je to vždycky tvé rozhodnutí. Jsou páry, které spolu žijí a slasti sdílejí jen zřídka. Pokud se ke svému druhovi budeš chovat vlídně a láskyplně, bude se i on tak k tobě zpravidla chovat. I muži jsou dětmi Matky. Když onemocní, pak jsou to obvykle jejich družky, které se o ně starají. Většina mužů by se taky postarala o vás, kdybyste byly nemocné.“

Mladá žena přikývla a váhavě se usmála.

„Chci říct, že páry by na sebe měly vzájemně brát ohled a prokazovat si úctu. Dar slasti vás oba může učinit šťastnými a vaše druhy uspokojit, takže spojení vytrvá. Ještě nějaké otázky?“

První zelandona chvíli čekala, pak mluvila dál.

„Avšak spojení s druhem je víc než jen rozhodnutí dvou lidí spolu žít. Týká se vašeho příbuzenstva, vaší jeskyně a rovněž světa duchů. Proto se matky a jejich druhové pečlivě radí, než k tomu svým dětem dají svolení. U koho budete žít? Budete vy nebo váš druh hodnotným přírůstkem pro jeskyni, v níž budete žít? I vaše vzájemné city jsou důležité. Když spolu začnete žít bez opravdové náklonnosti, možná nebude spojení trvalé. A pokud by k tomu došlo, odpovědnost za děti připadá obvykle příbuzným matky a její jeskyni, jako by oba rodiče byli mrtví.“

Ajla byla uchváčena. Málem by položila otázku na splnutí duchů na počátku života, protože byla víc než kdy dřív přesvědčena o tom, že dar slasti je nutný pro začínající život, ale rozhodla se, že se o tom přece jen tady nezmíní.

„Nuže, většina z vás se bude velice těšit na své první dítě,“ pokračovala První zelandona, „a přesto se může někdy stát, že začne život, který by začít neměl. Dokud nedostanete elandon pro své dítě od svých zelandonů, nemá ještě žádného vlastního ducha, jen spojené duchy, které mu daly vzniknout. Pak však Velká Matka Země dítě přijme, oddělí duchy a vrátí je. Avšak je-li to nutné, je lepší pokračování života přerušit dřív, než je připraven k porodu, tedy nejlépe v prvních třech měsících těhotenství.“

„Proč by měl někdo chtít přerušit nový život?“ zeptala se jedna mladá žena užasle. „Cožpak nejsou všechny děti vítány?“

„Většina dětí je vítána,“ řekla První zelandona, „ale jsou důvody, pro které žena nesmí mít žádné další dítě. Nestává se to sice často, avšak někdy znovu otěhotní, dokud ještě kojí, a dostane druhé dítě, když je to první ještě moc malé. Většina matek se nemůže tak brzy přiměřeně starat o své druhé dítě. Dítě, které je už tady a má jméno, musí mít přednost, zvláště když je zdravé. Příliš mnoho malých dětí zemře, především v prvním roce. Je nerozumné ohrozit život zdravého dítěte tím, že se příliš brzy odtrhne od prsu. Když dítě přežije první rok, je pro ně odvykání další obtížnou dobou. Pokud si dítě musí odvyknout příliš brzy, může tím být oslabeno, i později jako člověk, kterým se stane. Je lepší mít zdravé dítě, které vyrostе v silného dospělého člověka, než dvě nebo tři neduživé děti, které možná ani dlouho nepřežijí.“

„Ach... na to jsem nepomyslela,“ řekla mladá žena zaraženě.

„Nebo abych uvedla příklad: Pokud některá žena přivedla na svět více těžce znetvořených dětí, které zemřely, klade si otázku: Má přivést další těhotenství až ke konci a pokaždé snášet stejné utrpení? A sama sebe při tom oslabovat?“

„Ale když chce přesto mít dítě jako všechny ostatní?“ zeptala se mladá žena se slzami v očích.

„Ne všechny ženy dostanou dítě,“ odpověděla První zelandona. „Mnohé se rozhodnou je nemít. V jiných žádný život nevznikne. Mnohé nedokážou dítě donosit nebo je přivedou na svět mrtvé nebo tak znetvořené, že zemře nebo by raději nemělo žít.“

„Ale proč?“ ptala se žena. Ted' už téměř plakala.

„To nikdo neví. Možná ji někdo proklel. Možná nějaký zlý duch ublížil nenarozenému dítěti. To se stává dokonce i u zvířat. Všichni jsme už viděli znetvořené koně nebo jeleny. Mnozí tvrdí, že bílá zvířata jsou důsledkem toho, že jejich plod napadl zlý duch, ale jeho záměry se zhatily, a proto měla tato zvířata štěstí. I lidé se někdy narodí s bílou kůží nebo s červenýma očima. A zvířata bezpochyby taky rodí mrtvá mláďata nebo taková, která dlouho nepřežijí, i když těch se masožravci zmocní tak rychle, že se s nimi obvykle vůbec nesetkáme. Tak to prostě je.“

Mladá žena teď propukla v pláč a Ajla se v duchu ptala, proč zelandona bere tak málo ohledů na její city.

„Její sestra má potíže, byla dvakrát nebo třikrát těhotná a nikdy dítě nedonosila,“ zašeptala jí Velima. „Zřejmě se obává, že by ji to taky mohlo potkat.“

„Od zelandony je rozumné, že neprobouzí žádné marné naděje,“ zašeptala Marthona, „někdy to zasáhne celé rodiny. A když pak žena přece jen dítě dostane, je o to šťastnější.“

Ajla pohlédla na mladou ženu a byla tak dojatá, že nedokázala mlčet. „Při cestě sem...“ spustila. Všichni se udiveně otočili na tu, která se chopila slova, a všimli si její cizokrajné výslovnosti. „Při cestě sem jsme se s Jondalarem zastavili v jeskyni Losadunajů. Tam žije žena, která nemůže mít děti. Jiná žena z blízké jeskyně zemřela a zanechala svému druhovi tři malé děti. Žena, která nemohla mít děti, se k nim nastěhovala, aby vyzkoušela, jestli spolu mohou žít ve shodě. Pokud ano, chtěla děti přijmout za vlastní a muže si vzít za druhu.“

Na chvíli zavládlo mlčení, pak si ženy začaly tiše povídat.

„To je dobrý příklad, Ajlo,“ přerušila První zelandona všeobecný šepot. „Je pravda, že ženy mohou děti přijmout. Měla tato bezdětná žena vlastního druhu?“

„Ne, myslím, že ne,“ řekla Ajla.

„I kdyby ho měla, mohla by toho muže vzít s sebou, pokud by s tím oba muži souhlasili. Druhý muž, který se dělí o starost s dětmi, je vždycky velkou pomocí. Ajla uvedla dobrý příklad.

Ženy, které nemohou porodit vlastní děti, nemusejí bezpodmínečně zůstat bezdětné.“

První zelandona pokračovala se svým ponaučením: „Jsou ještě další důvody, pro které by případně žena chtěla ukončit těhotenství. Mnohé matky mají příliš mnoho dětí a je pro ně, pro jejich druhu i jejich jeskyni obtížné postarat se o všechny. Často

ženy v této situaci vlastně vůbec žádné další děti nechtějí a přejí si, aby k nim Matka v tomhle ohledu nebyla tak štedrá.“

„Já znám jednu ženu, která měla neustále děti,“ přihlásila se jiná mladá žena. Poté, co promluvila Ajla, se odvážila promluvit i ona. „Dala dvě své sestře a jedno své sestřenici.“

„Já vím, koho míníš. Je to obzvlášť silná a zdravá žena, která je ráda těhotná a snadno rodí. Má velké štěstí. A prokázala své sestře, která kvůli nehodě nemůže mít děti, velkou službu, a i své sestřenici, která chtěla ještě jedno dítě, ale tak, aby je nemusela sama donosit.“

Tím zelandona toto téma ukončila. „Avšak ne všechny ženy jsou k tomu vhodné nebo mají takové štěstí. Mnohé mají tak těžké porody, že každé další dítě by je zabilo a připravilo její žijící děti o matku. Naštěstí většina žen může mít děti, ale ani ty nechtějí nebo by neměly – každé těhotenství dovést až k porodu.“

Je vícero možností, jak ukončit těhotenství. Některé jsou nebezpečné. Silný čaj z vratiče i s kořenem může způsobit krvácení, ale může i zabít. Hladká větev jilmu, zbavená kůry, kterou strčíte daleko do otvoru, kterým se rodí dítě, je velmi účinná. Rozhodně je ale radno, abyste předtím promluvily se svou léčitelkou, která ví, jak silný čaj musí být nebo jak daleko se má větev zavést. O dalších opatřeních můžete promluvit se svými matkami nebo zelandonami, pokud se chcete dozvědět víc.

Totéž platí pro porod. Jsou prostředky, které porod urychlují, zastavují krvácení a mírní bolesti. Porod je téměř vždycky bolestivý. Velká Matka sama trpěla, ale většina žen rodí bez velkých obtíží a na bolest brzy zapomenou. Každá musí ve svém životě snést bolest. Je to součást života, nemůžeme tomu uniknout. Je lepší se s tím smířit.“

Ajla se velice zajímala o léčivé rostliny, o kterých se zelandona zmínila, i když zatím uvedla opravdu prosté a známé prostředky. Téměř každá žena, s kterou Ajla mluvila, věděla, jak by mohla ukončit těhotenství a že některé způsoby jsou nebezpečnější než druhé. Mužům se ta představa nelíbila a Iza a jiné léčitelky klanu tyto způsoby před muži tajily, protože by jim to zakázali.

První zelandona ještě nemluvila o tom, jak může žena hned od počátku otěhotnění zabránit, a Ajla doufala, že to ještě učiní, aby to mohla porovnat s tím, co o tom sama ví. Ajla pomáhala už při vícero porodech. Najednou si uvědomila, že přece sama bude brzy rodit. Ano, zelandona měla pravdu. Bolest je součástí života. Při

porodu Durka měla velké bolesti, ale tak jako zářící syn Velké Matky, tak i on za to stál.

„V životě není jen tělesná bolest,“ říkala právě zelandona. Ajla zase zpozorněla. „Taková bolest je mnohdy ještě horší, ale i tu musíte přijmout. Jako ženy máte velkou odpovědnost a jednoho dne můžete být postaveny před rozhodnutí, které je nesmírně těžké. Protože život, který v sobě nosíte, může být velmi silný a houževnatý. Někdy se těhotenství nedá zastavit, i když jste se rozhodly je ukončit. Vrátit dítě Velké Matce Zemi, když už se jednou narodilo, je vždycky velice těžké, ale i to se musí tu a tam udělat.“

Nezapomeňte: Děti, které tu už jsou, jsou na prvním místě. Když druhé dítě následuje příliš brzy nebo je silně znetvořené nebo jsou k tomu jiné vážné důvody, musí být kojenec vrácen Doně. Je to vždycky rozhodnutí matky, ale musíte myslet na svou odpovědnost a musí se to stát rychle. Jakmile toho jste schopny, musíte jít ven a položit dítě na hrud' Velké Matky Země, co nejdále od vašeho bydliště, ale nikdy do blízkosti posvátného pohřebiště, jinak by se mohl některý bloudící duch zmocnit jeho těla. Pak by byl duch zmaten a nenašel by cestu do příštího světa. Takoví duchové mohou být zlí. Je některá mezi vámi, která mi dobře nerozuměla?“

Toto byl vždycky těžký okamžik a zelandona nechala uběhnout nějakou dobu, aby mladé ženy, které měly tak krátce před svatebními obřady, mohly strávit tato krutá odhalení. Avšak musely to pochopit a přijmout.

Nikdo nic neřekl. Mladé ženy už slyšely různé zvěsti a mluvily mezi sebou o smutné povinnosti, před kterou možná jednou budou stát, ale dnes se s tím setkaly poprvé přímo. Každá mladá žena přesto vroucně doufala, že nikdy nebude muset položit své dítě na chladná prsa Velké Matky Země. Bylo to hrozné pomýšlení.

Několik starších žen sedělo se smutnými očima a stisknutými rty, protože skutečně jednou měly tu strašnou povinnost, že musely ukončit život, aby jiný zachránily. Většina z nich by mnohem raději ukončila těhotenství – i když to nebylo jednoduché –, než aby ztratily živé dítě nebo ho dokonce samy musely obětovat.

Zelandonino prohlášení Ajlu zděsilo. To bych já nikdy nemohla udělat, pomyslela si. Přepadly ji vzpomínky na Durka. On měl být zbaven života a ona do toho neměla co mluvit. S děsem pomyslela na dny, kdy se s ním skrývala v malé jeskyni, aby mu

zachránila život. Říkali, že je znetvořený, ale to nebyla pravda. Je prostě jen jiný, je smíšenou bytostí, má znaky její a Broudovy, přičemž Broud byl první, kdo ho zavrhl. Kdyby Broud věděl, když si mě bral násilím, že výsledkem bude Durk, nikdy by to nedělal! Ajla byla v pokušení se zeptat, proč nebylo životu hned od samého počátku zabráněno, aby vznikl, ale obávala se, že by neovládla svůj hlas.

Marthona byla udivena, když viděla Ajlinu ztrápenou tvář. Jistě, tohle nebylo příjemné pomyšlení, ale Ajlino budoucí dítě přece sotva bude muset být vráceno Matce. Možná je to prostě těhotenstvím, pomyslela si. Je přirozené, že je teď tak citlivá.

Pak následovalo už jen několik upozornění: na zákazy, které se týkaly sdílení slasti krátce před porodem a jistou dobu potom a v době určitých obřadů. Dále První zelandona upozornila ženy na povinnosti vůči jejich druhům, na doby, kdy je třeba se postit, a jiné doby, kdy jsou některé potraviny zakázány.

Určití lidé se mezi sebou nemohli spojit, například bratranci a sestřenice prvního stupně, to jí vysvětlil Jondalar, a když o tom teď zelandona mluvila, Ajla pohlédla krátce, nenápadným způsobem žen klanu na Joplaju. Znala důvod smutku, který ji obestíral. Avšak od svého příchodu na letní shromáždění několikrát slyšela o příbuzenských znacích a nevěděla, o čem se jedná. Co to znamenalo mít neslučitelný příbuzenský znak? Jiné ženy se zřejmě vyznaly v různých tabu a zákazech a ona se před nimi nechtěla zesměšnit. Rozhodla se počkat se svými otázkami, až většina žen odejde.

„Ještě jedno,“ řekla První zelandona na závěr. „Možná jste slyšely, že byla vyslovena prosba, aby se svatební obřady o několik dní odsunuly.“ Byly slyšet povzdechy. „Dalanar a jeho jeskyně Lanzadonců se chtěli zúčastnit letního setkání Zelandonců, aby se dcera jeho družky mohla spojit se svým druhem při našich prvních svatebních obřadech.“ Mezi shromážděnými ženami se ozval šepot. „Mohu vás potěšit tím, že už žádné odsunutí není třeba. Joplaja se svou matkou Jerykou jsou rovněž tady. Joplaja a Echozar se spojí ve stejnou dobu jako vy.“

Uchovejte v paměti všechno, o čem se zde mluvilo. Je to důležité. První lov na tomto letním setkání začíná zítra ráno, a když všechno dobře půjde, budou se svatební obřady konat krátce nato. Tam vás zase všechny uvidím.“

Když se ženy rozcházely, zaslechla Ajla několikrát slovo „ploskolebec“, a dokonce jednou „zrůda“. To se jí vůbec nelíbilo.

Zřejmě některé ženy honem pospíchaly, aby rozšířily zprávu, že Joplaja je zaslíbena Echozarovi, který byl poloviční ploskolebec.

Mnohé ženy si na něho pamatovaly. Už jednou byl na letním setkání, když tu naposledy byli Lanzadonci. Marthona se pamatovala na nepříjemné výstupy, které se týkaly Echozara a smíšených duchů, a doufala, že už se to nebude opakovat. Připomnělo jí to jiné, pro ni nepříjemné letní setkání, ono, kdy se Jondalar nedostavil, protože se vydal se svým bratrem na velkou cestu a Marona marně čekala na partnera, který nepřišel.

Spojila se tehdy s jiným druhem při druhých svatebních obřadech, krátce před návratem do jeskyně, ale spojení nevydrželo. Teď je Marona opět volná, ale Jondalar si přivedl domů ženu, ženu, která se k jejímu synovi mnohem víc hodí, i když se někdy chová tak nezvykle. Marthona věděla, že je mu upřímně oddaná a že on ji miluje.

První zelandona zvažovala, jestli by měla ženám zakázat, aby vynesly ven, o čem se tady mluvilo, ale věděla, že si nemůže vynutit jejich mlčenlivost. Zprávy byly příliš pikantní, než aby se mohlo očekávat, že by si je ženy nechaly pro sebe. Kromě toho si všimla, že Ajla se svou skupinou nijak zvlášť nespíchá a možná čeká na soukromý rozhovor s ní. Byla přece zelandonou Deváté jeskyně. Když téměř všechny ženy kromě zelandonů opustily chýši, přišla Ajla k ní.

„Ráda bych se tě zeptala na několik věcí, zelandono,“ řekla.

„Ptej se,“ přikývla První zelandona.

„Mluvila jsi o určitých tabu a zákazech, o lidech, s nimiž se nemůžeme nebo nesmíme spojit. Já vím, že se nikdo nesmí spojit s bratrancem nebo sestřenicí prvního stupně. Jondalar mi řekl, že Joplaja je jeho sestřenice – někdy ji taky nazývá sestřenicí svého ohniště –, protože se oba narodili u ohniště stejného muže.“ Ajla se záměrně nedívala na Joplaju, ale Marthona a Jeryka na sebe významně pohlédly.

„To je správné,“ potvrdila zelandona Deváté jeskyně.

„Za tu dobu, co jsme tady na letním setkání, jsem slyšela ještě něco jiného. Právě jsi o tom mluvila. Říkala jsi, že se nikdo nesmí spojit s někým s neslučitelným příbuzenským znakem. Co to je, ten příbuzenský znak?“

Ostatní zelandoni jim chvíli naslouchali, ale když bylo zřejmé, že se Ajla ptá jen na pojmy, začali se bavit mezi sebou nebo se stáhli do soukromých prostor chýše.

„To je něco, co se dá dost obtížně vysvětlit,“ řekla zelandona. „Každý člověk se narodí s příbuzenským znakem. Jistým způsobem je to součástí jeho elánu, životní síly. Lidé znají svůj příbuzenský znak od malička, stejně jako svůj elandon. Uvědom si, že všechna zvířata jsou dětmi Matky. Ona porodila i je, jak stojí v Písni o Matce:

*Hřmot a dunění doprovázejí otvírání země,
do kamenné hlubiny se šachta prodírá strmě.
V mocných otřesech tvoří se sluj, z ní jeskyně rodná,
odkud Matka vyvádí tvory, je nesmírně plodná.*

Trpící Matka dává život. Všichni jsou její děti...

*Každé je jiné, vždy je plné životní síly.
Plavání, běh, lezení, let, pohyb si oblíbily.
Však ovládají jen jeden způsob, zato dokonale.
Proto budou pravzorem všem příštím v řadě neskonale.*

Z Matčiny vůle se bude země plnit...

Příbuzenský znak je symbolizován zvířetem, duchem některého zvířete,“ vysvětlovala První zelandona.

„Myslíš jako totem?“ zeptala se Ajla. „Můj totem je jeskynní lev. Každý v klanu má totem.“

„Možná,“ odpověděla První zelandona zamyšleně. „Ale myslím, že totem je ještě něco jiného. Například Zelandonci ho vždycky nemají. Je důležitý, ale přece jen ne tak důležitý jako elán, i když je nutné podstoupit boj nebo zkoušku, aby člověk získal totem. Obvykle si tě totem vyvolí. Naproti tomu příbuzenský znak mají všichni, a mnozí lidé mají znak stejný. Totemem může být duch zvířete, jeskynní lev, zlatý orel, cvrček. Určitá zvířata však mají zvláštní druh moci. Jejich duchové mají sílu, podobnou životní síle, ale mají v příštím světě víc moci než v tomto. Mnohdy můžeme jejich sílu použít k naší ochraně, když jsme na cestě do světa duchů nebo chceme, aby se staly určité věci.“

Ajla naslouchala velmi soustředěně a snažila se vyvolat si v paměti jakousi vzpomínku. „To udělal mamot!“ zvolala najednou. „Způsobil, aby se při jednom obřadu staly zvláštní věci. Myslím, že vzal kus světa duchů a přinesl ho do tohoto světa, ale musel bojovat, aby si mohl zachovat nad děním nadhled.“

Tvář zelandony vyjadřovala překvapení a obdiv. „Myslím, že bych tvého mamota ráda poznala,“ přiznala. „Většina lidí o svém příbuzenském znaku příliš nepřemýšlí, dokud nenadejde doba, kdy se chtějí spojit. Nikdo by se neměl spojit s někým, kdo je v protikladu k jeho vlastnímu znaku, a proto se zřejmě na letním setkání o tom víc mluví než jindy. Tady si lidé hledají druha nebo družku a konají se odpovídající obřady, svatební obřady. Obvyklý název pro vlastní mocné zvíře je příbuzenský znak. Název je zavádějící, ale všil se, protože většina lidí nemá co dělat se světem duchů, a toto všechno má jen tehdy bezprostřední vliv na jejich život, když se chtějí spojit.“

„Nikdo se mě na můj příbuzenský znak neptal,“ namítla Ajla.

„Má význam jen pro ty, kteří se narodili jako Zelandonci. Ti, kteří pocházejí odjinud, mohou mít příbuzenský znak nebo mocné zvíře, ale obvykle se nespojují s mocnými zvířaty Zelandonců. Jakmile se člověk odjinud stane Zelandoncem, může se objevit příbuzenský znak, ale nikdy nebude takový, který by byl v protikladu k tomu, který má jeho druh nebo družka. To by prostě příbuzenský znak druha nebo družky nepřipustil.“

Marthona, Jeryka a Joplaja naslouchaly stejně napjatě jako Ajla. Jeryka nebyla rozenou Zelandonkou, a proto byla zvědavá na zvyky a názory svého druha. „My jsme Lanzadonci, a ne Zelandonci. Znamená to, že když se chtějí spojit Lanzadonci a Zelandonci, nehraje příbuzenský znak žádnou roli?“ zeptala se Jeryka.

„Časem už možná ne,“ odpověděla První zelandona, „ale mnozí z vás, i Dalanar, se narodili jako Zelandonci. Příslušnost je ještě těsná, proto se na ni musí brát ohled.“

„Já nikdy nebyla Zelandonka, ale teď jsem Lanzadonka,“ řekla Jeryka. „Joplaja taky. Protože Echozar není ani jedno ani druhé, není to důležité, ale nedostává dcera příbuzenský znak od své matky? Jaký znak má Joplaja?“

„Obvykle má dcera stejný příbuzenský znak jako její matka,“ odpověděla První zelandona, „ale ne vždy. Pokud vím, žádali jste o to, aby se některá zelandona přestěhovala do vaší jeskyně a stala se

vaší lanzadonou. To bude pro jednu z nás výtečná příležitost. Ať to bude kterákoliv zelandona, bude dobře vzdělaná, na to chci dohlédnout, a bude schopna najít příbuzenský znak vás všech.“

„Jaký je příbuzenský znak Jondalara a jak dám nějaký svému dítěti, pokud se mi narodí dcera?“ zeptala se Ajla.

„Pokud chceš, můžeme to prozkoumat. Jondalarův stejně jako Marthonin znak je kůň, ale Joharan má jiný znak. On je bizon. Bizoni a koně stojí proti sobě.“

„Ale Jondalar a Joharan netvoří takový protiklad. Vycházejí spolu dobře,“ namítla Ajla se zamračeným čelem.

První zelandona se usmála. „To platí pro volbu druhá, Ajlo. Pro ten případ jsou to protikladná znamení.“

„Ach tak. No, oni se sotva spojí,“ řekla Ajla a rovněž se usmála. „Říkala jsi, že jsou to mocná zvířata. Můj totem je jeskynní lev. Myslíš, že je i mým mocným zvířetem? Lev je mocný a jeho duch mě už odedávna ochraňuje.“

„Ve světě duchů se věci chovají jinak,“ vysvětlovala První zelandona. „Moc znamená něco jiného. Masožrouti jsou mocní, ale rádi zůstávají mezi sebou, buď sami nebo ve smečce, a ostatní zvířata se zdržují dál od nich. Když vstoupíme do světa duchů, stane se to proto, abychom se něco naučili nebo něco vyzkoumali. Zvíře, které dosahuje dál, má přístup – nebo bych možná měla říct, že se může dorozumět – s mnoha jinými zvířaty, má víc moci, lépe řečeno má víc užitečné moci. Závisí to na tom, proč do onoho světa jdeš. Mnohdy je skutečně lepší dát přednost masožroutům, vzhledem k jejich zvláštním vlastnostem.“

„Proč jsou bizon a kůň protikladná zvířata?“ ptala se Ajla.

„Zřejmě proto, že v tomto světě procházejí v různou dobu stejnou krajinou, takže to je spor o potravu,“ řekla zelandona. „Naproti tomu tuři žerou jemnou mladou zeleň nebo jen zelené špičky trávy a nechají stát stébla a hrubší části, tedy to, co obzvlášť rádi žerou koně. Proto se hodí k sobě. Dva znaky, které si nejvíc odporují, jsou bizon a tur, ale to je taky jasné. Většina býložravců se vzájemně trpí, jen bizon a tur nesnesou, aby se pásli na stejné louce. Vzájemně se sobě vyhýbají, a dokonce spolu bojují, zvlášť když u krav nastane čas slastí. Jsou si příliš podobní. Býci turů se vzruší, když ucítí bizoní krávu, a bizoní býci příležitostně pronásledují tuří krávy. Nikdo s příbuzenským znakem tura by se nikdy neměl spojit s někým se znaméním bizona.“

„Co je tvé mocné zvíře, zelandono?“ zeptala se Ajla.

„To bys skoro mohla uhádnout,“ řekla První zelandona s úsměvem. „Já jsem mamut, když vstoupím do světa duchů. Když do něho vstoupíš ty, Ajlo, nebudeš vypadat tak jako tady. Vstoupíš tam jako tvé mocné zvíře. Pak poznáš, co to je.“

Ajla neslyšela právě ráda, když zelandona mluvila o tom, že vstoupí do světa duchů, zatímco Marthona uvažovala, proč asi je zelandona tak sdílná. Jindy nedávala tak podrobné odpovědi. Jondalarova matka měla pocit, že se zelandona snaží Ajlu zlákat tím, že jí dává nahlédnout do úžasného vědění, které zůstává utajeno všem kromě zelandonů.

Pak pochopila. Na Ajlu už mnozí hleděli jako na zelandonu a První zelandona ji chtěla mít pod svým dohledem, aby nezpůsobila nějaké problémy. Avšak Ajla už prohlásila, že má jen jedno jediné přání: spojit se s Jondalarem, mít děti a být jako všichni ostatní. Nechtěla se stát zelandonou, to Marthona věděla, a tak jak znala svého syna, si to ani on nejspíš nepřál. Jenže už odvědycky přitahoval ženy, které měly schopnosti zelandonů. Pochopila, že se to ještě může vyvinout zajímavě.

Právě se chtěly vydat na zpáteční cestu, když se Ajla znovu obrátila na zelandonů. „Mám ještě jednu otázku,“ řekla. „Když jsi mluvila o dětech a o potratech, které ukončují nechtěné těhotenství, proč jsi neřekla něco o tom, jak hned od počátku zabránit, aby život vznikl?“

„To není možné. Jen Dona má moc darovat život, a jen ona může zabránit, aby život vznikl,“ ozvala se zelandona Čtrnácté jeskyně. Stála vedle a naslouchala rozhovoru.

„Ale ano, je to možné!“ prohlásila Ajla.

29.

První zelandona na Ajlu pronikavě pohlédla. Možná s ní měla už dřív zavést hlubší rozhovor. Věděla skutečně něco o tom, jak se dá obejít vůle Dony? Že se o tom zmínila tady nebylo dobré, ale už se stalo. Zelandoni, kteří stáli nablízku, hovořili a prudce rozkládali rukama a byli neméně rozčilení než zelandona Čtrnácté jeskyně. Někteří byli přímo zděšeni. Jiní přicházeli, aby zjistili, co zajímavého se tu odehrává. Ajla netušila, že její poznámka vyvolá takové pobouření.

Její tři společnice se držely v pozadí a všechno pozorovaly. Marthona se potají výtečně bavila, nehnula ale ani brvou. Joplaja se divila, že se důstojní zelandoni dokážou tak hlasitě hádat, a byla tím otřesena. Jeryka naslouchala velmi pozorně a už se rozhodla, že požádá Ajlu o rozhovor mezi čtyřma očima. Z její poznámky usoudila, že možná má naději na vyřešení problému, který ji už delší dobu trápil.

Jeryka se kdysi hned na první pohled prudce a navždy zamilovala do Dalanara, který byl rovněž okouzlen něžnou ženou, jež přesto tak rázně hájila svou nezávislost. Byl přes svou výšku mírný muž a něžný a vytrvalý milenec, a slasti s ním byly pro ni velkým potěšením. Když ji požádal, aby se stala jeho družkou, bez váhání souhlasila a měla velkou radost, když otěhotněla. Ale dítě, které nosila, bylo příliš velké pro její drobnou postavu a málem by ji připravilo o život. Při porodu utrpěla vnitřní zranění, a proto už ke své lítosti, ale i k velké úlevě nikdy neotěhotněla.

Ted' si její dcera zvolila muže, který sice nebyl tak vysoký, ale o to statnější, měl mohutné svaly a silné kosti. Joplaja byla urostlá,

ale štíhlá a křehká a měla, jak Jeryka s obavou pozorovala, velmi úzkou pánev. Od okamžiku, kdy se dozvěděla, koho si její dcera vyvolila a čím bude zřejmě Matkou vyvolen pro její děti, si Jeryka dělala starosti, že Joplaju čeká stejný osud jako ji – nebo možná ještě horší. Domnívala se, že už Joplaja možná dokonce těhotná je, protože během cesty jí po ránu bývalo špatně, ovšem matčin návrh, aby těhotenství ukončila, naprosto odmítala.

Jeryka věděla, že proti tomu nemůže nic dělat. Bylo to rozhodnutí Velké Matky a Joplaja bude požehnaná, kdykoliv si to Matka bude přát, a bude žít nebo zemře podle její vůle. Protože si ale Joplaja zvolila tohoto muže, Jeryka se obávala, že její dcera zemře mladá a za velkých bolestí při porodu – když ne u prvního porodu, pak u některého následujícího. Joplajina jediná naděje spočívala v tom, že přežije porod prvního dítěte, i když za velkých bolestí, a možná jako ona sama při tom utrpí tak silné zranění, že už nikdy znovu neotěhotní. Avšak nyní se zdálo, že Ajla zná nějaký prostředek, který zabrání, aby život vůbec začal. Jeryka si okamžitě umínila, že se postará o to, aby její dcera, pokud přežije porod prvního dítěte, už nikdy znovu neotěhotněla.

„Klid, prosím!“ žádala První zelandona. Všeobecný hovor pozvolna utichl. „Ajlo, já bych si chtěla být jistá, že jsem ti dobře rozuměla. Řekla jsi, že víš, jak se ukončí těhotenství dřív, než začne? Ty víš, jak se zabrání, aby život započal?“

„Ano. Já myslela, že to vy taky víte. Při své cestě s Jondalarem jsem užívala určité rostliny. Nechtěla jsem dítě, dokud jsme byli na cestě. Neměla jsem nikoho, kdo by mi na cestě pomohl.“

„Svěřila jsi mi, že ti už Dona požehnala,“ odpověděla První zelandona. „Říkala jsi, že od tvého posledního krvácení uplynuly tři měsíce. To jste přece pořád ještě byli na cestě.“

„Já jsem si téměř jistá, že dítě vzniklo, když jsme překročili ledovec,“ prohlásila Ajla. „Měli jsme od Losadunajů už jen několik málo posledních kamenů na vaření, abychom rozpustili led na vodu pro koně, pro Vlka a pro nás dva. Už jsem se ani nesnažila uvařit vodu na čaj, a tak jsem nemohla připravit svůj obvyklý ranní nápoj. Byl to velmi obtížný přechod, málem bychom to nedokázali. Když jsme se dostali na druhou stranu a konečně jsme led nechali za sebou, tak jsme na čas zastavili, abychom si odpočinuli. Neučinila jsem žádná opatření, v té době už to taky nebylo důležité, vždyť jsme byli téměř tady. Byla jsem šťastná, když jsem zjistila, že jsem těhotná.“

„Kde ses dozvěděla o tom léku?“ zeptala se První zelandona.

„Od Izy, léčitelky, která mě vychovala.“

„A co říká, že je třeba udělat?“ vmísila se do hovoru zelandona Čtrnácté jeskyně.

První zelandona se snažila skrýt svou nevoli. Kladla své otázky velmi obezřele a vlastně nemohla žádné vměšování potřebovat.

„Klan věří, že duch mužského totemu bojuje s duchem ženského totemu, a že proto žena krvácí,“ vysvětlovala Ajla. „Když je totem muže silnější než totem ženy, přemůže ho a začne nový život. Iza mi řekla, že určité rostliny posílí totem ženy a pomohou duchu jejího totemu ubránit se totemu muže.“

„Je to prostoduché, ale mě udivuje, že o tom vůbec přemýšleli,“ řekla zelandona Čtrnácté jeskyně a vysloužila si tím zničující pohled První zelandony.

Ajla slyšela opovržení v hlase zelandony Čtrnácté jeskyně a byla ráda, že se nezmínila o tom, že podle jejího přesvědčení je to muž, kdo způsobí, že v ženě začne růst dítě. Nevěřila ani tomu, že Dona spojuje duchy, ani tomu, že je poražen totem ženy, jenže zelandona Čtrnácté jeskyně nebo i ostatní by určitě vždycky proti jejím slovům něco namítali a nebrali je vážně.

„Říkáš, že jsi během cesty užívala určité rostliny. Jak jsi přišla na to, že by takhle působily?“ zeptala se První zelandona a tím opět převzala řízení rozhovoru.

„Pro muže klanu jsou děti jejich družek, zvláště chlapci, velmi významní,“ vysvětlovala Ajla. „Když jejich družka dostane dítě, zvýší to jejich postavení. Jsou přesvědčeni, že tím dokazují sílu svého totemu a jistým způsobem svou vnitřní sílu. Iza mi prozradila, že po mnoho let užívala rostliny, aby neotěhotněla, protože chtěla zostudit svého druha. Byl to krutý člověk, který ji bil, aby dokázal, že může vládnout léčitelce jejího postavení. Proto se rozhodla všem ukázat, že duch jeho totemu není dost silný, aby zvítězil nad jejím totemem.“

„Proč si takové jednání vůbec nechala líbit?“ vyhrkla opět zelandona Čtrnácté jeskyně. „Proč s ním prostě nerozvázala uzel a nenašla si jiného druha?“

„Ženy klanu si nemohou volit druhy. To za ně rozhoduje náčelník a ostatní muži,“ odpověděla Ajla.

„Nemohou si volit...,“ vykoktala zelandona Čtrnácté jeskyně rozčileně.

„Za těchto okolností bych řekla, že ta žena – jak jsi říkala, že se jmenuje, Iza? – že prokázala velkou míru jemnocitu a chytrosti,“ rychle poznamenala První zelandona, než se mohla zelandona Čtrnácté jeskyně opět prosadit. „Znají ženy klanu ty rostliny?“

„Ne, jen léčitelky,“ odpověděla Ajla, „a pokud vím, tak jen ženy z Iziny linie po matce věděly, jak se lék připravuje, ale ona ho dávala jiným ženám, když usoudila, že ho potřebují. Nevím ovšem, jestli jim prozradila, co to je. Kdyby to některý z mužů zjistil, všichni by hrozně zuřili, ale nikdo z mužů se jí na to nezeptal. Znalosti léčitelky, to není nic pro muže. Přecházejí z žen na jejich dcery, které se rovněž stanou léčitelkami, když k tomu pocítí sklon. A Iza se ke mně chovala jako ke své dceři.“

„Jsem velmi překvapená, jak vyzrálé je jejich léčitelství,“ řekla První zelandona s vědomím, že tím vyslovuje mínění mnohých.

„Mamot v táboře Lva si to taky myslel. Když byl mladý, podnikl velkou cestu a utrpěl těžkou zlomeninu ruky. Ocitl se v jeskyni klanu a jedna z léčitelek mu dala ruku na dlahy a pečovala o něho, dokud se neuzdravil. Oba předpokládáme, že to byla tlupa klanu, u které jsem žila já. Ta žena, která ho léčila, byla matka Iziny matky.“

Po Ajlině vyprávění zavládlo v chýši naprosté mlčení. Bylo těžké tomu uvěřit. Zelandoni z blízkých jeskyní slyšeli, jak Joharan a Jondalar říkali o ploskolebcích, kteří údajně sami sebe nazývali lidmi klanu, že to jsou lidé, a ne zvířata. Celé dny se o tom hovořilo a většina lidí tuto představu odmítala. Ploskolebci možná byli trochu chytřejší, než si oni mysleli, ale určitě se nepodobali lidem. A nyní tvrdí tato žena, že léčili muže Mamutonů a že uvažují o tom, jak vzniká život. A dokonce naznačila, že jejich praktické léčitelské znalosti jsou pokročilejší než znalosti zelandonů.

Zelandoni opět začali vášnivě hájit své názory a hlasité útržky rozhovoru pronikaly ven. Ti z nich, kteří venku stáli na stráži, aby chránili shromáždění žen, přímo pukali zvědavostí. Hrozně rádi by věděli, co způsobilo takový rozruch, ale museli počkat, dokud pro ně První zelandona nepošle. Věděli, že několik žen se stále ještě zdržuje uvnitř, ale bylo nanejvýš nezvyklé, aby se při setkání žen tak ohnivě diskutovalo.

První zelandona už dřív slyšela Ajlu podrobně vyprávět o lidech klanu, a proto pochopila význam řečeného rychleji než ostatní. Byla teď už přesvědčena o tom, že jde skutečně o lidi, a

považovala za důležité, aby Zelandonci z toho vyvodili závěry, ale ani ona ještě úplně nepochopila, jak dalece vyvinutí lidé klanu jsou. Představovala si, že žijí velmi prostě, a předpokládala, že jejich léčitelství je na podobné úrovni. Nové zprávy vyžadovaly nové zhodnocení situace.

Ústní podání Zelandonců sahalo až do doby, kdy žili mnohem prostším způsobem, ale jejich vědění o jedlých rostlinách a léčích vždycky zastiňovalo ostatní oblasti vědění. První zelandona se domnívala, že znalost o rostlinách sahala ještě dál. Pokud byl klan tak starý, jak Ajla předpokládala, pak bylo možné, že jejich znalosti byly ještě mnohem pokročilejší – především, pokud měli, jak Ajla naznačila, jistý druh zvláštní paměti, z které mohli čerpat. První zelandona litovala, že o tom nemluvila s Ajlou víc, dřív než se o tom zmínila v přítomnosti ostatních zelandonů, ale možná to bylo dobře. Možná bylo třeba právě takového šoku, aby zelandoni pochopili, že rozhodně musí vzít na vědomí lidi, které Ajla zná jako lidi klanu.

„Zachovejme klid,“ napomínala zelandona smířlivě ostatní. Když konečně zase nastal pořádek, oznámila obrácena ke všem: „Ajla nám sdělila věci, které by se mohly prokázat jako velmi užitečné. Mamutoni se chovali velmi moudře, když ji přijali k ohništi Mamuta, což v podstatě znamená totéž, jako by ji přijali mezi zelandony. Budeme s ní mluvit později podrobněji a zjistíme, jak obsáhlé je její vědění. Jestli skutečně ví, jak se zabrání, aby vznikl život, byla by to velká pomoc a měli bychom za to být vděční.“

„Já ale nemůžu zamlčet, že to vždycky neúčinkuje,“ přerušila ji Ajla. „Izin druh zemřel, když se jejich jeskyně při zemětřesení zřítila, ale ona byla těhotná, když mě našla. Její dcera Uba se narodila nedlouho poté. Lze mohlo být tehdy při porodu prvního dítěte dvacet let, a to pro ženu klanu znamená, že je už stará. Jejich dívky se stávají ženami v osmi nebo devíti letech. Lék jí tedy sloužil po mnoho let a stejně tak mně po velkou část naší cesty.“

„V léčitelství je jen velmi málo toho, co je skutečně jisté,“ připomněla První zelandona. „Nakonec vždycky ještě rozhoduje Velká Matka.“

Jondalar byl rád, když se ženy vrátily. Čekal na Ajlu. Zůstal s Vlkem v táboře, zatímco Dalanar doprovodil Joharana do hlavního tábora. Slíbil, že přijde za nimi, hned jak se Ajla vrátí. Marthona

přikázala před svým odchodem Folaře, aby měla připravený horký čaj a něco k jídlu, a teď pozvala Jeryku a Joplaje do své chýše. Marthona a Jeryka se bavily o společných přítelkyních a příbuzných, zatímco Folaru vyprávěla Joplaje o různých činnostech, které chystali mladí lidé.

Ajla si k nim na chvíli přisedla, ale po slovním souboji v chýši zelandonů měla potřebu být sama. Řekla, že se půjde podívat na koně, vzala si vak na záda a vydala se s Vlkem na cestu.

Šla podél potoka až ke koním, chvíli se u nich zdržela a pak pokračovala dál k jezírku. Byla v pokušení osvěžit se koupelí, ale potom raději putovala dál. Držela se nově prosekané stezky, a teprve když se blížila k malému pahorku s nově objevenou jeskyní, všimla si, že šla stejnou cestou jako předtím Jondalar a ostatní.

Když se přiblížila, uvědomila si, že přístup k jeskyni byl očištěn od křovin, hlína a kamení před otvorem byly odstraněny. Podle všeho už zatím všichni účastníci setkání přinejmenším jednou jeskyni navštívili, ale téměř tu nezanechali stopy. Protože byla tak krásná a se svými bílými stěnami skýtala tak mimořádný pohled, byla pociťována jako svaté místo a považována za nedotknutelnou. Zelandoni a náčelníci jeskyní se už zatím radili o možnostech jejího využití.

Místo, kde Ajla poprvé rozdělala malý oheň a zanechala zbytky dřevěného uhlí, se změnilo na ohniště obložené kameny, vedle ležely použité pochodně. Ajla vzala pyrit a pazourek, rychle rozdělala oheň a jednu pochodeň zapálila. Pak s ní šla ke vchodu do jeskyně.

S vysoko zdviženou pochodní vešla do temného prostoru. Sluneční světlo, které pronikalo otvorem, jí ukázalo rozměklou jílovkou zem na svažité přístupové cestě, v níž byl bezpočet otisků obutých i bosých nohou všech velikostí. Vedle otisku dlouhé úzké nohy, která zřejmě patřila vysokému muži, rozpoznala širší stopu střední velikosti, otisk dospělé ženy nebo dorůstajícího chlapce. Viděla otisk sandálů upletených z trávy nebo rákosí, vedle smazanou konturu koženého obutí, pak dost nejisté drobné kroky malého dítěte. Přes všechny otisky se táhla vlčí stopa. Ajla uvažovala, co by si asi pomyslel stopař, který by nevěděl, že zvíře vběhlo do jeskyně před lidmi.

Vzduch byl chladný a vlhký a okolí stále temnější, čím hlouběji a dál sestupovala. Vstup do jeskyně nebyl nijak namáhavý, přinejmenším tehdy ne, když se chtělo jít jen do první

síně. Tohle byla jeskyně, kterou by mohly využívat celé rodiny, i když ne jako obytný prostor. Podzemní jeskyně byly příliš temné a příliš vlhké, aby sloužily k bydlení. Taky to nebylo třeba, zvlášť když byla zdejší krajina bohatá na jeskyně, do nichž proudilo denní světlo, měly rovné dno a převisy je chránily před deštěm a sněhem. A tato jeskyně byla tak krásná, že v ní měl člověk pocit svátosti, jako by byla přístupem do Matčina lůna.

Ajla doprovázena Vlkem prošla hlavní síní s bílými stěnami a vešla do úzkého průchodu v zadní stěně jeskyně, který se směrem nahoru obloukovitě rozšiřoval k bílé klenbě. Došla k rozšíření kolem kamenného sloupu, který visel ze stropu a nedosahoval až úplně k zemi. Bylo jí tu zima, a tak sáhla do vaku, vzala z něho měkkou kůži jelena obrovského a přehodila si ji přes ramena. Byla to kůže jelena, kterého složila vrhačem oštěpů před lovem bizonů, při němž zemřel Sevonar. Zatím se toho událo tolik, že se jí to zdálo nesmírně dávno. Přitom uběhla teprve krátká doba.

Šla dál až na konec úzké chodby a posadila se do blízkosti sloupu. Tady bylo víc prostoru, to se jí líbilo. Vlk přišel k ní a otíral si hlavu o její volnou ruku. „Ty zřejmě chceš, abych se ti věnovala,“ řekla, vzala pochodeň do druhé ruky a drbala ho za ušima. Když se zase vydal na výzkumné cesty, Ajla se myšlenkami vrátila na setkání se ženami, které se chystaly spojit se svým druhem, a k rozhovoru se zelandony, když už většina žen odešla.

Uvažovala o příbuzenských znameních a připomněla si, že Marthonino znamení je kůň. Jaké znamení má asi ona sama? Připadalo jí zajímavé, že koně, tuři a bizoni byli ve světě duchů mocná zvířata, důležitější než vlci nebo jeskynní lvi a možná i jeskynní medvědi. V onom světě bylo všechno jako naruby, jakoby postavené na hlavu. Nečekaně ji zase ovládl pocit, který už znala. Pokusila se mu ubránit, protože ji děsil, ale bylo to silnější. Přepadla ji vzpomínka, jakoby vzpomínka na sen. Ale bylo to víc než vzpomínka, víc než sen. Bylo to, jako by své sny a své vzpomínky znovu prožívala, přičemž si vzpomínala i na věci, které se nestaly.

Cítila úzkostnou starost. Něco udělala špatně, a vypila tekutinu z misky. Dala se vést blikajícími světly nekonečně dlouhou chodbou, pak spatřila mog-ury, obklopené září ohně. Strachem a zděšením ustrnulá padala do černé propasti. Vtom jí pomohl Kreb,

zachytil ji, zmírnil její strach. Kreb byl moudrý a přívětivý. On chápal svět duchů.

Scéna se změnila. Obrovská šelma jako blesk skočila na černohnědé zvíře, porazila na zem tura, který bučel děsem. Ajla zadržela dech a snažila se ještě víc vmáčknout do pevné stěny malé jeskyňky. Jeskynní lev řval, obrovská pracka s roztaženými drápy vjela dovnitř a vydrápla jí čtyři souběžné šrámy na levém stehně.

„Tvým totemem je jeskynní lev,“ řekl starý mog–ur.

Opět změna. Řada ohňů osvětlovala cestu dlouhou točitou jeskynní chodbou s překrásně zřasenými a splývajícími skalními útvary. Jeden připomínal koňský ohon. Proměnil se v plavou klisnu, která vplynula do stáda. Zaržála a šlehla tmavým ohonem, jako by Ajle mávala. Ajla pohlédla dopředu a s údivem spatřila Kreba, který vystoupil ze stínu. Dával jí znamení a nabádal ji ke spěchu. Slyšela ržát koně. Stádo se hnalo k, okraji skalního útesu. V panice se rozběhla za nimi. Žaludek se jí stáhl strachem, jeden kůň vyrazil smrtelný řev, když se po hlavě řítíl z útesu.

Měla dva syny – bratry, které by nikdo za bratry nepovažoval. Jeden byl velký a světlovlasý jako Jondalar, v druhém, starším, poznala Durka, i když jeho tvář byla zastíněná. Oba bratři se k sobě blížili pustou stepí bičovanou větrem z protilehlých stran. Byla bez sebe strachy: stane se něco strašného, něco, čemu musí zabránit. Pak zděšeně pochopila, že jeden z bratrů zabije druhého. Zatímco se ti dva stále víc k sobě přibližovali, snažila se k nim doběhnout, ale vazká stěna ji držela v zajetí. Bratři už byli téměř u sebe a zvedli ruce k úderu. Vykřikla.

„Probud’ se, dítě!“ řekl mamot. „Je to jen symbol, poselství.“

„Ale jeden z nich zemře,“ vzlykala.

„Není to tak jak si myslíš, Ajlo,“ řekl mamot. „Musíš poznat pravý význam. Ty máš ten dar. Mysli vždycky na to, že svět duchů není jako ten náš. V něm je všechno hlavou dolů, naopak“

Ajla sebou trhla, když jí pochodeň vypadla z ruky. Natáhla se po ní a zvedla ji, než plamen zcela uhasl. Zaraženě vzhledla k visícímu sloupu, který vypadal, jako by něco podpíral, ale ve skutečnosti ani nedosahoval až k zemi. Byl naopak! Otřásla se. Pak se ze sloupu na okamžik stala průsvitná, vazká stěna. Na druhé straně se řítíl kůň hlavou dolů přes okraj útesu.

Byl tu opět Vlk, šťouchl do ní čenichem, odběhl pryč a vrátil se. Ajla vstala, pozorovala ho a stále ještě se snažila si srovnat

myšlenky. „Co je, Vlku? Co mi chceš říct? Mám jít s tebou? Ano, mám s tebou jít?“

Pomalou se vracela do hlavní síně, a když došla k ústí chodby, uviděla světlo pochodně na šikmé rampě, která vedla k jeskyni. Osoba, která nesla pochodeň, ji musela vidět, i když její oheň už téměř uhasl. Spěchala dál, ale po několika krocích pochodeň zcela uhasla. Zastavila se a s úlevou zjistila, že druhé světlo se stále rychleji blíží k ní. Ještě než k ní osoba došla, přivykly si její oči na tmu. Slabé světlo, které pronikalo zvenku až k zadní stěně jeskyně, jí pomohlo se orientovat, a věřila, že by našla cestu ven i potmě, kdyby to muselo být. Přesto byla ráda, že se tu tak nečekaně někdo objevil. Avšak když viděla, kdo to je, nedokázala skrýt překvapení.

„To jsi ty!“ zvolali oba současně.

„Nevěděl jsem, že tu někdo je, nechtěl jsem tě vyrušit.“

„Jsem tak ráda, že tě vidím,“ řekla v tu chvíli Ajla. Pak se usmála. „Jsem opravdu ráda, že tě vidím, Brukevale. Moje pochodeň dohořela.“

„To jsem viděl,“ odpověděl. „Jestli jsi právě na odchodu, nechci tě zdržovat.“

„Byla jsem už příliš dlouho tady uvnitř,“ řekla. „Je mi zima. Slunce mi udělá dobře. Měla jsem si dát víc pozor.“

„V téhle jeskyni se člověk snadno zapomene. Je tak krásná a cítíš v ní... já nevím... něco zvláštního.“ Držel pochodeň do výšky, když se oba vydali na zpáteční cestu.

„Ano, to máš pravdu, tak je to.“

„Muselo to pro tebe být vzrušující, když jsi ji objevila. Byli jsme tady na tom svahu tolikrát, že bych ani nespočítal, jak často to bylo, ale všichni ji přehlédli,“ řekl Brukeval.

„Je to nádherné místo. Nezáleží na tom, že jsem byla první, kdo ji našel. Musí okouzlit každého, kdo ji uvidí poprvé. Byl jsi tu už někdy dřív?“

„Ano. Všichni o ní tak nadšeně mluvili, a tak jsem si krátce před setměním došel pro pochodeň a vydal se sem. Neměl jsem příliš mnoho času, slunce už zapadlo. Ale viděl jsem dost na to, abych se sem dnes zase vrátil.“

„Nu, a já jsem ráda, že jsi tady,“ řekla Ajla. Dotápala k východu z jeskyně. „Zřejmě bych v nejhorším případě cestu ven našla, trochu světla proniká až dozadu, a pomohl by mi jistě Vlk, ale stejně se mi pořádně ulevilo, když jsem uviděla, že se ke mně blíží tvá pochodeň.“

Brukeval se podíval dolů a spatřil Vlka. „Ano, ten by ti jistě pomohl. Vůbec jsem si ho nevšiml. On je taky zvláštní, ne?“

„Pro mě určitě,“ potvrdila Ajla. „Už ses s ním pozdravil? Je takový způsob obřadného pozdravu, kdy on pochopí, že jsi přítel.“

„Rád bych byl tvůj přítel,“ řekl Brukeval.

Zvuk jeho hlasu ji přiměl, aby vzhledla rychlým, sotva znatelným způsobem žen klanu. Bylo jí, jako by ucítila chladný závan, něco jako předtuchu. V jeho očích bylo víc než jen přání přátelství. Nejdřív myslela, že vycítila žádostivou touhu, ale pak usoudila, že se zmýlila. Proč by měl Brukeval po ní toužit? Přece se sotva znali. Usmála se na něho, aby zastřela svůj neklid, a vyšla společně s ním z jeskyně.

„Dobře, tak já tě teď představím Vlkovi,“ navrhla.

Vzala Brukevalovu ruku a nechala Vlka, aby ji očichal.

„Ještě jsem ti neřekl, jak velice jsem tě obdivoval, když si Marona na tebe vymyslela tu zlomyslnost,“ řekl. „Myslela si, že s pláčem utečeš, ale ty ses nedala. Ona dokáže být krutá. Já s ní žil, když jsem vyrůstal. Jsem její bratranec, vzdálený bratranec, ale její matka byla po smrti mé matky nejbližší příbuzná, která mohla kojit dítě, proto mě pak měli na krku. Přijala tu povinnost, ale radost z ní neměla.“

„Musím přiznat, že mi na Maroně moc nezáleží,“ podotkla Ajla, „ale slyšela jsem, že nemůže mít děti. Jestli je to pravda, pak mi je jí líto.“

„Já nevím, jestli nemůže, nebo nechce. Povídá se, že o ně vždycky úmyslně přijde, když je pozhnaná. Ona by stejně nebyla dobrou matkou. Myslí vždycky jen na sebe. Ne jako Lanoga. Ta bude dobrou matkou.“

„Tou už je,“ řekla Ajla.

„A díky tobě má to dítě naději přežít,“ řekl. Způsob, jak na ni pohlédl, byl Ajle nepříjemný. Sklonila se k Vlkovi a pohladila ho.

„Jsou to matky, které o ni pečují, ne já,“ řekla.

„Ale nikdo jiný si nevšiml, že to dítě nedostává žádné mléko, nikdo se o ně nestaral. Viděl jsem, jak se chováš k Lanoze. Jednáš s ní jako s hodnotným členem jeskyně.“

„Protože tím taky je. Je to obdivuhodná dívka a jednou bude báječná žena.“

„Ano, to je pravda, ale přesto patří k rodině s nejnižším postavením v celé Deváté jeskyni,“ namítl Brukeval. „Já bych se s ní spojil a sdílel s ní své postavení, mně je stejně k ničemu, ale

pochybuju, že by mě chtěla. Jsem pro ni příliš starý a příliš... příliš... mě přece žádná žena nechce. Doufám, že najde někoho, kdo jí bude hoden.“

„To taky doufám, Brukevale. Ale proč si myslíš, že tě žádná žena nechce?“ podivila se Ajla. „Tvé postavení v Deváté jeskyni je téměř nejvyšší a Jondalar říká, že jsi vynikající lovec, který přináší jeskyni hodně užitku. Jondalar si tě velice váží, Brukevale. Kdybych byla Zelandonkou, která se rozhlíží po vhodném druhovi, a kdyby nebylo Jondalara, uvažovala bych o tobě. Máš toho tolik, co můžeš nabídnout.“

Zkoumavě se na ni zadíval, aby zjistil, jestli to všechno neříká jen proto, aby ho v příštím okamžiku nějakou posměšnou poznámkou ranila, jak to s oblibou dělala Marona. Ale Ajla se zdála upřímná a její pocity byly zřejmě opravdové.

„Nu, tak tedy můžu jen litovat, že se po někom nerozhlížíš,“ řekl, „ale kdybys někdy změnila názor, tak mi dej vědět.“ Usmál se, aby jeho slova zněla jako žert.

Brukeval věděl od prvního okamžiku, že Ajla je žena, o jaké vždycky snil. Problém byl, že se spojí s Jondalarem. Ten chlap má štěstí, pomyslel si, a vždycky štěstí měl. Doufám, že umí ocenit, co má, ale jestli ne, tak už by mě nic nezadrželo. Okamžitě bych si ji vzal, kdyby mě chtěla.

Zaslechli hlasy a vzhledli. Směrem od tábora Deváté jeskyně se k nim blížilo několik lidí. Nápadní byli hned dva muži, kteří si byli tak podobní – Jondalar a Dalanar. Ajla jim radostně zamávala. Poznali ji a rovněž jí zamávali. Obě mladé ženy, které je doprovázely, by nemohly být rozdílnější: byly vzdálené sestřenice a obě byly v blízkém vztahu k Jondalarovi. Ajle už vysvětlili příbuzenské vztahy Zelandonců a teď, když se skupina přibližovala, si je opět připomněla.

Zelandonci považovali za bratry a sestry jen děti téže ženy. Děti jednoho ohniště byly bratřenci a sestřenice, ne sourozenci. Folara a Jondalar byli bratr a sestra, protože měli stejnou matku, i když muži jejich ohniště byli různí. Joplaja byla Jondalarova sestřenice prvního stupně, protože i když byl Dalanar pro oba mužem jejich ohniště, narodili se různým matkám. Avšak i když se to neoznačovalo za sourozenecký vztah, sestřenice a bratřenci se téměř za sourozence považovali. Bratřenci a sestřenice prvního stupně, zvláště takzvaní bratřenci a sestřenice ohniště, byli tak blízce příbuzní, že by se nikdy nemohli spojit.

K malé skupince patřil i Echozar, Joplajin budoucí druh. Postavou a výškou byl rovněž nezaměnitelný, jako oba urostlí muži. Joplaja a Echozar se spojí při stejných svatebních obřadech jako Ajla a Jondalar, a páry, které se účastnily stejného obřadu, se často staly blízkými přáteli. Ajla by si to velice přála, ale žili tak daleko od sebe, že to bylo nepravděpodobné.

Když se skupina přiblížila, Ajla si všimla, že Joplaja tu a tam pohlédla na Jondalara, a udivilo ji, že jí to nevádí. Soucítila s ní a chápala její smutek. Sama byla kdysi zaslíbena nesprávnému muži, ale pro Joplaju se těžko může objevit záchrana v poslední chvíli.

Bratrance a sestřenice prvního stupně spolu často vyrůstali nebo se přinejmenším dobře znali a věděli, že jsou blízkými příbuznými a nepřicházejí pro sebe v úvahu jako druhové. Ale když Jondalar po rvačce s Madromanem, kterému vyrazil dva zuby, odešel k muži svého ohniště, nebyl už žádné dítě. Joplaja, dcera Dalanarova ohniště, byla trochu mladší, oba mladí lidé se však ještě neznali.

Dalanara velmi těšilo, že má obě děti kolem sebe, a chtěl, aby se sprátelily. Aby se to stalo, rozhodl se oba učit roztloukat pazourek. Tak by měli látku k rozhovoru. To byla skutečně dobrá myšlenka, ale Dalanar netušil, jak zapůsobí mladý muž, který mu byl tak podobný, na Joplaju. Joplaja vždycky celým srdcem milovala muže svého ohniště, a když přišel Jondalar, bylo naprosto přirozené, že tuto mocnou lásku přenesla i na něho. Jeryka to viděla, Dalanar a Jondalar si naopak nevšimli ničeho. Joplaja halila své city k bratraci vždycky do žertů a oba muži, kteří věděli, že se bratrance a sestřenice prvního stupně nemohou spojit, přijímali její žertovné poznámky jako pouhé škádlení.

V Dalanarově jeskyni Lanzadonců žilo jen málo lidí a především tu bylo málo mužů, kteří by krásné a chytré mladé ženě mohli něco nabídnout. Po Jondalarově odchodu naléhala Jeryka na Dalanara, aby jeskyni Lanzadonců tu a tam zavedl na letní setkání. Oba doufali, že tam Joplaja někoho najde, ale ona se tam vždycky cítila nepříjemně, protože na ni všichni tak zírali. A nenašla nikoho, u koho by jí bylo dobře jako u jejího bratrance Jondalara.

Jediný muž, ke kterému cítila jistou náklonnost, byl nový člen jeskyně, na kterého taky všichni neustále zírali – Echozar, muž smíšených duchů. Joplaja mu pomáhala, aby se s jeskyní sžil, dávala mu na srozuměnou, že ho Dalanar a Lanzadonci přijali, a podporovala ho při učení jejich řeči. A vylákala z něho jeho příběh.

Jeho matka byla znásilněna mužem Druhých, který zabil jejího druha. Když přivedla na svět dítě, byla prokleta jako žena, která přináší neštěstí, protože její druh byl zabit a její syn byl znetvořený. Byla připravená zemřít a odešla od tlupy, avšak zachránil ji Andovan, starší muž, který uprchl před zlovolnou náčelnicí Sarmunajů. Žil nějakou dobu v jeskyni Zelandonců, ale necítil se dobře mezi lidmi, jejichž zvyky se tolik lišily od jeho vlastních. Táhl dál a žil sám, dokud nenašel tuto ženu klanu a jejího syna, kterého oba společně vychovávali. Echozar se naučil posunkovou řeč klanu od své matky a mluvenou řeč Druhých lidí od Andovana, jenž mluvil směsicí vlastní řeči a zelandonštiny, kterou se naučil. Avšak sotva Echozar dorostl, Andovan zemřel. Jeho matka nevydržela osamělý život a podlehla smrtelné kletbě, která nad ní byla vyřčena. Zemřela krátce po Andovanovi a zanechala Echozara samotného.

Mladý muž nechtěl žít sám. Pokusil se vrátit ke klanu, ale oni ho považovali za znetvořeného a odmítli ho. A Druzí lidé ho odmítli, i když uměl mluvit, jako zrůdu smíšených duchů. Ze zoufalství se rozhodl vzít si život, a když pak přicházel k sobě, spatřil Dalanara, který se nad ním s úsměvem skláněl. Dalanar ho našel zraněného a přinesl ho do své jeskyně. Lanzadonci se ho ujali a Echozar od té doby vysokého muže uctíval. Zato Joplaju miloval.

Byla k němu přívětivá, mluvila s ním, naslouchala mu, a dokonce mu ušila hezky zdobenou tuniku pro obřad přijetí. Miloval ji až do bolesti, ale nevěřil, že by kdy měl nejmenší naději.

Dlouho bojoval sám se sebou, až našel odvahu a zeptal se jí, jestli by se chtěla stát jeho družkou, a téměř nemohl uvěřit, když nakonec souhlasila. To se stalo po Jondalarově návratu s Ajlou. Ty dva měl okamžitě rád, nechovali se k němu tak, jako by byl jiný než oni.

Na Echozara civěl každý, kdekoliv se objevil. Znaky, které zdědil po klanu a Druhých lidech, nebyly zvlášť přitažlivé. Byl průměrně vysoký, měl ale statný trup, spíš krátké křivé nohy a silné ochlupení těla. Krk měl dlouhý a uměl mluvit, měl dokonce náznak brady jako Druzí lidé, i když nijak výrazný. Široký nos a těžké huňaté srostlé obočí byly nepopíratelným dědictvím klanu. Jeho čelo však ne. Bylo vysoké a rovné jako u Druhých lidí.

Tato směsice působila na mnohé lidi spíš směšně, jednotlivé části jako by se k sobě nehodily. Ajla to pocítovala jinak. Vyrostla u klanu a přejala jejich představy o kráse. Sama sebe vždycky

považovala za velkou a ošklivou. Byla příliš vysoká a její tvář byla příliš bledá a plochá. Jí nepřípadal Echozar se svými nesourodivými rysy tváře nehezky. Pro všechny ostatní však byl mimořádně ošklivý. Jen jeho velké temně hnědé oči nacházely milost. Jeho pohled byl bystrý a vlídný, prozrazoval vysokou inteligenci, a když hleděl na Joplaju, promlouvala z něho hluboká láska k ní.

Joplaja ho nemilovala, ale cítila jistý druh spojení s ním a vážila si ho. A když na ni lidé civěli pro její cizokrajnou krásu, připadala si tím vyloučená a nesnášela to stejně jako on. V jeho přítomnosti jí bylo dobře, mohla s ním mluvit. A když nemohla dostat muže, kterého milovala, jistě nenajde nikoho jiného, kdo by ji víc miloval než Echozar.

Čím víc se skupina blížila, tím byl Brukeval napjatější. Zíral na Echozara a jeho pohled byl všechno jiné, jen ne přívětivý. Proto taky Ajla silněji vnímala podobnost, ale i rozdíly mezi oběma muži. Echozar se narodil své matce jako dítě smíšených duchů, u Brukevala byla dítětem smíšených duchů už jeho matka. Echozarovy klanové znaky byly výraznější, ale pro Ajlu – jako pro všechny ostatní – bylo smíšení u obou nepřehlédnutelné. Brukeval se však podobal Druhým lidem víc než Echozar.

Ajla se sice učila cenit to, co se líbí Druhým lidem, ale stále ještě jí připadaly přitažlivé výrazné klanové rysy. Byla upřímná, když Brukevalovi řekla, že nechápe, proč by se o něho ženy neměly zajímat. Kdyby se nespojila s Jondalarem a byla Zelandonkou, možná by o něm uvažovala. Jenže věděla, že není pravou Zelandonkou, přinejmenším dosud ne, a Brukeval pro ni nepřípadal v úvahu. Vypadal dobře a mohl hodně nabídnout, ale něco na něm ji rušilo. Připomínal jí příliš silně Brouda, a když teď viděla, jak si přeměřuje Echozara, pochopila, v čem to je.

„Bud' pozdraven, Brukevale,“ řekl Jondalar a s úsměvem k němu přistoupil. „Myslím, že znáš Dalanara, muže mého ohniště, ale nevím, jestli ses už sešel s mou sestřenicí Joplajou a jejím budoucím druhem Echozarem.“ Jondalar je chtěl právě obřadně představit a Echozar už zvedal ruce, když mu Brukeval skočil do řeči.

„Já nemám potřebu dotýkat se nějakého ploskolebce!“ vyštěkl. Hned nato se otočil a odcházel.

Nechápavě za ním zírali. Folara byla první, kdo se zase vzpamatoval.

„Jak může být tak nezdvořilý!“ vyhrkla. „Já vím, že dává ploskolebcům – měla bych asi spíš říkat lidem klanu – vinu za smrt své matky, ale tohle bylo neodpustitelné. Matka by ho naučila lepším způsobům, kdyby nezemřela, to je jisté. Byla by zděšená.“

„Moje matka byla ploskolebec nebo žena klanu,“ řekl Echozar, „můžeš to vyjádřit, jak chceš, ale já nejsem ani jedno, ani druhé. Já jsem Lanzadonec.“

„Ano, to jsi,“ potvrdila Joplaja a uchopila ho za ruku. „A brzy budeš můj druh.“

„Víme přece, že i Brukeval v sobě nosí dědictví klanu,“ řekl Dalanar. „To je očividné. Když je mu tak odporné dotknout se někoho s tímto původem, jak pak může snášet sám sebe?“

„Nesnáší se, to je právě jeho problém,“ odpověděl Jondalar. „Brukeval nenávidí sám sebe. Když byl dítě, užil si hodně posměšků, jiné děti mu říkaly, že je ploskolebec, a on to vždycky popíral.“

„Ale nemůže změnit, co je, i kdyby to sebevíc popíral,“ řekla Ajla.

Nikdo netlumil hlas a Brukeval měl výborný sluch. Rozuměl všemu, co bylo řečeno. Měl ještě jiný znak, který neměl klan, mohl totiž plakat, a když teď odcházel, zalily se mu oči slzami. Dokonce i ona, řekl si po Ajlině poznámce. Myslel jsem, že je jiná. Zdálo se mi, že to myslí upřímně, když řekla, že bych pro ni připadal v úvahu, kdyby nebylo Jondalara, ale i ona mě považuje jen za ploskolebce. Nemyslela to vážně. Nikdy by si mě nevzala. A čím víc o tom přemýšlel, tím víc zuřil. Není od ní správné povzbuzovat někoho, když to nemyslí vážně. Já nejsem ploskolebec, a je úplně jedno, co říká, úplně jedno, co všichni říkají! Já nejsem ploskolebec!

Byla ještě tma, ale nebe se už proměnilo z černi do inkoustové modři, a na východním horizontě se proti zlatavému světelnému pruhu objevil řetěz pahorků, když se skupina z Deváté jeskyně Zelandonců a z První jeskyně Lanzadonců vydala na cestu. Vyzbrojení pochodněmi odcházeli na místo, kde Jondalar předváděl svůj vrhač oštěpů, a s potěšením zjistili, že ve středu rozdupané plochy, která kdysi bývala loukou, hoří velký oheň. Několik lovců přišlo už před nimi. Když se nebe rozjasnilo, chladná ranní mlha ze Zelavy se zvedla, rozprostřela se mezi

stromy a keři a v chuchvalcích se táhla k lidem, kteří stáli kolem ohně.

Ptáci zanotovali svou hlasitou ranní píseň, jejich jasné trylkování, pípání a cvrlikání přehlušilo tichý hovor a jen zvyšovalo radostné očekávání. Ajla, která držela ohlávku Víhy, poklekla a vzala kolem krku Vlka. Pak se usmála na Jondalara, který konejšivě hladil Vítěze. Užasle se rozhlédla – byla to největší lovecká družina, jakou kdy viděla. Tolik lidí nedokázala spočítat. Připomněla si nabídku zelandony, že ji naučí používat počítačí slova pro velká množství, a rozhodla se, že ji o to co nejdříve požádá. Ráda by věděla, kolik lidí se tady sešlo.

Ženy se obvykle krátce před svatebními obřady neúčastnily lovu, který obřadu předcházel, protože se na ně vztahovala určitá omezení a byly pro ně naplánované různé jiné činnosti. Avšak První zelandona vysvětlila Ajle krátce všechno nejdůležitější, a proto byla omluvena. Tento lov měl být zkouškou pro koně a Jondalarův vrhač oštěpů a lovci na ni čekali. Ajla byla ráda, že se smí zúčastnit lovu. Vždycky ráda lovila. Kdyby v době, kdy žila sama v údolí, neuměla lovit, možná by nepřežila. Vědomí, že umí lovit, jí dalo důvěru ve vlastní schopnosti.

Více žen, které se chystaly spojit se svým druhem, umělo lovit, ale jen jedné kromě Ajly záleželo na tom, aby se tohoto lovu zúčastnila. Protože u Ajly byla udělena výjimka, směla i ona jít s lovci. Většina dívek v dětství milovala lov stejně jako chlapci, a taky později se ještě mnohé rády lovu účastnily, především proto, že jim to dávalo příležitost sejít se s chlapci. Některým se líbil lov jako takový, avšak když se ženy spojily s druhem a měly děti, většinou byly tak zaneprázdněné, že tuto činnost rády přenechaly mužům. Rozvíjely pak jiné schopnosti a zručnosti, které přispívaly k jejich vážnosti, a které je neodváděly tak daleko od dětí. Avšak ženy, které v mládí lovily, byly žádanými družkami. Chápaly, jakou výzvu lov přináší, uměly ohodnotit úspěch a soucítily se svým druhem při neúspěchu.

Ajla se spolu s většinou náčelníků a lovců zúčastnila obřadu hledání, který večer předtím uspořádali zelandoni, ale jen jako pozorovatelka. Při hledání vyšlo najevo, že blízkým údolím právě táhne velké stádo turů, které by se dobře hodilo k lovu, a bylo rozhodnuto začít lov tam, ačkoli tu nebyla žádná záruka. I když některý zelandon při hledání svými nadsmyslovými schopnostmi „viděl“ zvířata, mohlo se stát, že druhého dne je tam už nikdo

nezastihl. Avšak v tomto údolí byla šťavnatá louka, která lákala zvěř, a pokud by tam už nebyli tuři, pak by se tam možná pásala jiná zvířata. Lovci však doufali, že to budou skutečně tuři, protože v tuto roční dobu se shlukovali do velkých stád, a lidé mohli proto očekávat velké množství velmi chutného masa.

Když byl dostatek potravy, mohl vzrostlý tuří býk dosáhnout výšky v kohoutku až dvou metrů a vážil kolem čtrnácti set kilogramů. Byl dobře o sedmdesát centimetrů vyšší než jeho největší domestikovaní potomci a téměř dvojnásobně těžký. Vypadal jako obyčejný býk, ale byl o tolik větší, že se téměř blížil mamutovi. V potravě dávali tuři přednost trávě, čerstvé zelené trávě, stéblům a listům stromů. Světlinám, okrajům lesů, loukám a břehům řek dávali přednost před otevřenou stepí. Na podzim žrali i žaludy, ořechy a semena trav, aby si vytvořili zásoby tuku, a v nepřízni zimy nepohrdli ani listy a pupeny.

Býci měli obvykle černou dlouhou srst se světlejším červenohnědým pruhem na zádech. Na čele měli huňaté, kudrnaté chuchvalce srsti kolem dvou dlouhých tenkých šedobílých rohů, které směrem ke špici tmavly. Krávy byly menší a často měly načervenalé zbarvení. Stará anebo velmi mladá zvířata padala často za oběť čtyřnohým šelmám. Silný býk se nebál žádného lovce, ani lidí, a neuhýbal jim z cesty. Zvlášť na podzim v období říje, ale i mimo tuto dobu, se pouštěl do soubojů a dokázal napadnout v neovladatelném vzteku člověka nebo vlka, nabrat ho na rohy a vyhodit do vzduchu, a stávalo se dokonce, že rozdupal i jeskynního lva. Tuři byli rychlí, silní a velmi, velmi nebezpeční.

Tlupa lovců vyrazila, jakmile se dostatečně rozednilo. Protože putovali rychle, spatřili stádo turů ještě dřív, než vyšlo slunce. Údolí bylo překvapivě blízko a vedlo do široké rokle, která se na druhém konci zužovala do průsmyku a pak se opět rozšířila v něco jako přirozenou ohradu. Údolí nebylo ze všech stran uzavřené, zvířata tu měla několik možností úniku. Lovci už tady lovili, ale nešlo to častěji než jednou za rok, protože pach krve z dřívějšího lovu zvířata odstrašil, teprve sníh v zimě všechno zase přikryl a vyčistil. Avšak s vyhlídkou na příští lovy lidé únikové cesty zahradili ploty a někteří lovci je teď obešli, aby zjistili, jestli jsou dost pevné, a taky aby našli místo, odkud by nejlépe mohli vrhat oštěpy. Vlčí zavytí, nepříliš silné, byl domluvený signál pro začátek lovu. Ajlu na to předem upozornili, a proto vzala Vlka

kolem krku pro případ, že by byl v pokušení rovněž výt. Hlasité zakrákorání mělo být odpovědí.

Ostatní lovci se kradli kolem stáda a snažili se je nevyplašit, což při tolika lidech bylo obtížné. Ajla a Jondalar se drželi v pozadí, aby vlčí pach nezpůsobil nežádoucí rozruch. Při smluveném signálu se vyhoupli na koně a vyrazili. Vlk běžel vedle nich. I když byli býci rychlí a silní, přece jen je svazoval stádní pud. Kromě toho měli s sebou mladá zvířata. Nečekané vytí a křik a pohled na neznámé předměty, kterými lovci před nimi mávali, je dostatečně vyděsily, takže když se jeden rozeběhl, ve chvílce ho následovali ostatní. A když se jim pak ještě pověsili na paty dva křičící lidé na koních a oni ucítili vlčí pach, řítilo se celé stádo slepě do rokle.

Úzký průsmyk zbrzdil jejich úprk a všichni se ve strachu na sebe tlačili, aby se co možná nejrychleji dostali dál. Někteří se pokusili odpojit od řvoucího stáda a najít jinou cestu. Zdálo se ale, že lidé, koně a vlk se objevovali všude současně a zaháněli je zpět, až toho měl jeden zkušený starý býk nakonec dost. Zastavil se, zadupal a sklonil rohy. Dva svištící oštěpy z vrhače oštěpů ho zasáhly. Padl na kolena a pak na bok. V tom okamžiku se už většina zvířat protlačila zúženým místem a plot za nimi se uzavřel. Pak začala jatka.

Zvířata byla v pasti a ze všech stran na ně přšely oštěpy – oštěpy s pazourkovými špicemi, se špicemi z kostí nebo mamutoviny, krátké i dlouhé oštěpy. Lovci se museli střídat za úzkou bránou, která je chránila před obrovskými rohy a ostrými kopyty. Některá zvířata padla zasažena z vrhačů oštěpů, které nepatřily Ajle nebo Jondalarovi. Několik odvážných mužů zřejmě pilně cvičilo a teď je tu v údolí zkoušeli. Tady by chybný zásah nezpůsobil velkou škodu, protože tuři už neměli kam uprchnout, jen zpátky na prsa Velké Matky Země do světa duchů.

Tohoto dopoledne bylo ukořistěno tolik masa, že z toho mohli hodnou dobu žít všichni na letním setkání, a navíc byly zajištěny i svatební obřady. Jakmile tuři padli do léčky, okamžitě byl vyslán posel do tábora a k údolí hned vyrazila druhá skupina lidí. Když padlo poslední zvíře, objevili se jako posila, aby pomohli při stahování a čtvrcení zvířat, při dopravě a ukládání masa.

Maso se mohlo uchovávat různým způsobem. Protože kraj nebyl daleko od ledovce a vrstva věčně zmrzlé země sahala až blízko pod povrch, mohli lidé používat zem jako ledový sklep.

Hloubili jámy a čerstvé maso do nich ukládali. Mohli je taky ponořit do hlubokých jezer nebo do klidných vedlejších ramen řek. Když je zatížili kameny a označili místo dlouhými kůly, aby je později zase našli, vydrželo tam maso po celý rok překvapivě čerstvé. A pokud je usušili, mohli je uložit dokonce na více let.

Problémem při sušení v časném létě však byly mouchy, kterými se vzduch jen hemžil, a proto se taky stávalo, že maso, rozvěšené, aby schlo na slunci a ve větru, se rychle zkazilo. Silně kouřící ohně odháněly obtížný hmyz, ale to vyžadovalo neustálý dozor, a v mracích kouře se nikdo nemohl dlouho zdržovat. Část masa se ovšem přesto musela usušit jako zásoba na cesty.

Velký význam měly taky kůže. Byly zapotřebí pro výrobu náčiní a nádob, oblečení a příbytků. Tuk dodával teplo, světlo a výživu, ze srsti se pletla vlákna, dělaly vycpávky a teplé oblečení. Šlachy se dál zpracovávaly na provazy a vazby pro různé konstrukce. Z rohů se dělaly nádoby, různé drobnosti a dokonce šperky. Zuby se používaly jak pro ozdobné předměty, tak pro nástroje. Z vnitřností se daly udělat vodotěsné nádoby i části oblečení, ve střevech se uchovávalo maso a tuk.

Kosti měly mnohostranné využití. Mohly být dál zpracovány na nástroje, zbraně, podnosy a různé vyřezávané předměty, roztloukaly se, aby se získal výživný morek, nebo se jimi topilo. Nic se nezahodilo. Dokonce ani kopyta a zbytky kůže nepřišly nazmar. Vařily se, a tak se získal kliš a lepidlo. Klišem a šlachami se například připevňovaly hroty oštěpů k násadám nebo střenky k nožům nebo se na sebe napojovaly násady oštěpů. A taky se mohly nalepit silné podrážky na měkké obutí.

Avšak nejdřív bylo třeba zvířata stáhnout a rozčtvrtit a uložit maso. To se muselo stát rychle. Byly rozestaveny strážce, aby odháněly zloděje – různé masožrouty, kteří by si až příliš rádi vzali část kořisti a využívali k tomu všemožné lsti. Takové množství ulovených turů přilákalo všechny šelmy z okolí. Plíživí se hyeny byly první, které Ajla uviděla. Hned vytáhla prak a bez dlouhého přemýšlení dala Vize znamení, aby smečku pronásledovala.

Napřed však musela seskočit a nasbírat si kameny, ovšem pro obratné zacházení s prakem byli právě ona a Jondalar určeni za strážce. Čtvrtit zvířata dokázal téměř každý, dokonce nejmladší členové jeskyně pomáhali, odhánění šelem ale vyžadovalo dovednost v zacházení se zbraní. Vlčí smečka vzbudila Vlkovu pozornost. Chtěl zahnat vetřelce od kořisti své vlastní smečky, ale

Ajla ho držela zpátky. Záludní, útoční rosomáci však byli horší. Dva z nich, zřejmě samec a samice, kteří během doby páření žili spolu, postříkali jednu z mrtvých krav sekretem svých pižmových žláz. Okamžitě se rozprostřel tak nesnesitelný puch, že lidé v blízkosti, když z ní vytáhli oštěpy, aby podle nich mohl být určen úspěšný lovec, co nejrychleji odvěkli krávu stranou a rosomákům ji prostě přenechali – jim nebo jiným šelmám, které se s nimi chtěly pustit do křížku, což nebylo snadné, protože rosomáci hájili svou kořist dokonce i proti lvům.

Ajla objevila hranostaje, kteří teď v létě byli hnědí, zatímco v zimě se proměňovali v sněhobílé tvory, kteří měli jen na špici ocasu černou skvrnu. Viděla lišky, rysy, skvrnitého sněžného leoparda a v povzdálí rodinu jeskynního lva, jež lhotejně pozorovala dění. Byli to první lvi, které od svého příchodu spatřila. Dopřála si čas, aby je chvíli pozorovala. Většina jeskynních lvů měla světlou barvu slonoviny, ale tito byli téměř bílí. Nejdříve je považovala za samice, pak ji však upoutalo chování jednoho zvířete. Byl to samec bez hřívy! Když se na to zeptala Jondalara, vysvětlil jí, že jeskynní lvi v této krajině hřívy nemají. Kdysi byl sám překvapen, když poprvé viděl na východě lva s mohutnou hřívou.

I na nebi se ukázali lační masožravci, kteří čekali na svou příležitost, přistávali, a lidé je museli neustále zahánět. Orli a supové pluli téměř bez námahy po obloze, vznášeli se na svých velkých, elegantně rozprostřených křídlech po termických prouděch vzhůru. Vzápětí se objevili luňáci, jestřábi a orlosupové, vrhali se dolů na kořist a často se pouštěli do soubojů s havrany a drsně krákorajícími vránami. Snadnější to měli drobní hlodavci a plazi, ti se připlížili a schovali se před lidmi. Avšak tyto malé šelmy se nezřídka samy stávaly kořistí. A nakonec všechno odklidí ti nejmenší, hmyz. Ať byli strážci sebevíc bdělí, všichni masožravci dostali svůj podíl, než byli tuři rozčtvrceni a než se maso dopravilo do bezpečí. A lidé zase při této příležitosti získali, i když to nebylo jejich prvořadým úmyslem, některé obzvlášť hezké malé kožešiny.

Úspěšný první lov na letním setkání byl považován za šťastné znamení. Sliboval dobrý rok pro Zelandonce a dobrou budoucnost pro páry, které se spolu spojí. Svatební obřady se měly konat hned, jakmile se podaří maso a ostatní části zvířat dopravit do tábora a

vše tak bezpečně uložit, aby se nic nezkazilo a taky aby se k zásobám nedostali čtyřnozí zloději.

Když vzrušující lov se všemi povinnostmi s tím spojenými skončil, obrátil se všeobecný zájem opět k nadcházejícím svatebním obřadům. Ajla se nemohla dočkat, ale byla i dost neklidná. Jondalar na tom byl stejně. Tu a tam zachytili vzájemný pohled, plaše se na sebe usmáli a doufali, že všechno dobře dopadne.

30.

Zelandona se snažila najít si klidnou chvíli, aby mohla promluvit s Ajlou mezi čtyřma očima o léku na zabránění početí, ale vždycky jí do toho něco přišlo. I Ajlin čas byl odměřený. Protože na lovu byli Zelandonci všech jeskyní společně, musela První zelandona provést obřady na usmíření ducha tura, a také náročným obřadem poděkovat Velké Matce za život zvířat, která obětovala, aby Zelandonci mohli přežít.

Lov byl snad až příliš úspěšný a vyžádalo si delší čas, než bylo všechno zpracováno. Krájelo se maso, rozpouštěl se a rozdělával tuk. Kůže se vydělávaly a sušily nebo se srolovaly a spolu s masem, kostmi a jinými zbytky se ukládaly do podzemních ledových sklepů. Téměř všichni pomáhali, i ženy, které se připravovaly na svatební obřady, protože ty mohly počkat.

První zelandona se smířila s odkladem, ale litovala, že neměla čas pořádně si promluvit s Ajlou, dřív než opustili Devátou jeskyni. Tehdy by bylo jednodušší ji trochu víc vyzpovídat. Kdo by si pomyslel, že tak mladá žena – v devatenácti byla ještě mladá, i když ona sama se už zřejmě považovala za starou – má tak velké znalosti? Vypadala tak nevinně, jaksi nezkušeně. Avšak zelandona pozvolna pochopila, že v Ajle je víc, než předpokládala. Věděla, že nikdy není dobré neznámé věci podceňovat, ale přece se jí to stalo.

Ted' se však musela starat o jiné věci. Zelandoni se rozhodli uspořádat obřady První slasti před svatebními obřady, i když to zpravidla bývalo naopak. Tentokrát k tomu však byl určitý důvod. Před obřadem První slasti neměly ještě dívky sdílet dary Matky. Při obřadu První slasti byly dívky za přísného, pečlivého dozoru

tělesně otevřeny a připraveny přijímat duchy, kteří dávají vzniknout novému životu. Teprve pak byly považovány za ženy. Avšak obřady První slasti se konaly vždycky během letního setkání, a tak často uběhla delší doba od prvního krvácení dívky až do obřadu První slasti. V té době byly v jakémsi přechodném stavu a na většinu mužů – zřejmě právě proto, že to bylo zakázané – působily mimořádně svůdně.

Na konci letního setkání se konal vždycky ještě druhý obřad pro dívky, jejichž krvácení začalo během léta, ale pak nastala dlouhá doba do dalšího setkání. Mladí muži a i ti méně mladí neustále usilovali o dorůstající dívky, a díky slavnostem na počest Matky si mladé ženy, a zvláště ty, které od podzimu krvácely, uvědomovaly vlastní žádost. Žádná matka si nepřála, aby krvácení její dcery začalo na podzim, protože pak před ní byla dlouhá temná zima, která neskýtala mnoho možností pro rozptýlení a pobyt venku.

I když se to považovalo za hanbu, když dívky nepočkaly do obřadů První slasti, našly se samozřejmě vždycky takové, které podlehly neustálému lichocení. Avšak i když všichni věděli, že byly pod velkým tlakem, pokládaly se tyto povolné dívky za méně vhodné dručky, protože prokázaly tak málo sebevlády. Mnohým připadalo nespravedlivé, aby byla zostouzena žena, když z hlouposti nebo důvěřivosti překročila hranici. Naopak jiní to však považovali za důležitou zkoušku charakterové síly a pevné mysli.

Když některá dívka nedokázala čekat, požádala její matka bezodkladně o pomoc zelandonu, aby případ nevyšel najevo, a obřad První slasti se pak přesto konal, protože bez něho by mladá žena nemohla být spojena s druhem. Zelandoni vždycky dbali na to, aby muž, kterého vybrali k „otevření“ mladé ženy, která už otevřena byla, byl mlčenlivý a aby nic neproniklo na veřejnost. Přesto byla jména dívek známa, přinejmenším zelandonům, kteří si v tomto bodě nenechali nic předstírat, a mnozí jiní samozřejmě něco tušili.

Tohoto léta se objevil neobvyklý problém. Mladá dívka, Janida z Jižní sluje Devětadvacáté jeskyně, která ještě neprošla obřadem První slasti, byla těhotná a chtěla se spojit s mladým mužem, který ji předčasně otevřel. Peridal, rovněž z Jižní sluje Devětadvacáté jeskyně, nebyl tou myšlenkou nijak nadšen, i když po celou zimu Janidu neustále pronásledoval a nasliboval jí hory doly. Zrcadlová

skála byla tak obrovská a rozprostírala se v tolika rovinách, že mladí lidé bez námahy nacházeli odlehlá místa pro své potěšení.

Na omluvu Peridala se dalo uvést, že byl ještě velmi mladý. Nebyl si jistý, jestli už chce družku, a taky jeho matka nebyla nijak nadšena takovou povinností svého syna, zvláště když šlo o dívku, která se nechala předčasně otevřít. Avšak zelandoni užili všechnu svou přesvědčovací sílu, aby ji přiměli ke svolení. Nebylo sice nutné, aby žena měla druhá, když porodila dítě, ale byla to výhoda, když se dítě, především první dítě, narodilo u ohniště nějakého muže.

Na druhé straně žena, která otěhotněla před svatebními obřady, byla žádoucnější, protože už prokázala schopnost darovat děti ohništi svého muže. Janida a její matka dobře věděly, že se hned tak nezapomene na ostudu, když Janida nepočkala do obřadu První slasti, ale věděly taky, že skutečnost, že už jí Matka požehnala, je považována za šťastnou a zajišťuje jí všeobecnou blahovůli. Doufaly, že jedno vyváží druhé.

O Janidě se hodně hovořilo. Jedni mínili to, druhí ono, ale všem se zdála situace zajímavá, zvláště řešení, které navrhly Janida a její matka. Ti, kteří stranili Peridalovi a jeho matce, si mysleli, že je příliš mladý, aby nesl odpovědnost. Jiní naopak mínili, že pokud Matka skutečně vyvolila jeho ducha, aby dívce požehnala, pak ho musela považovat za schopného stát se mužem ohniště. A přestože Janida nedokázala být zdrženlivá, je možná štěstím požehnaná a Peridal by se měl považovat za šťastného. Ať už byla zostuzená nebo ne, někteří muži dokonce uvažovali, jestli by si ji sami neměli vzít za družku, kdyby se tomu Peridal nadále zpěchoval. Musí požívat zvláštní přízeň Dony, když tak rychle otěhotněla.

Mladé ženy, které se připravovaly na obřady První slasti, bydlely v obydlí blízko chýše zelandonů. Bylo rozhodnuto, že Janida má bydlet s ostatními dívkami a projít celým obřadem, protože tento obřad potřebovala, aby se mohla spojit s druhem. I ona se musela dozvědět, co se sdělovalo ostatním mladým dívkám, ale když pak skutečně přišla, ozvaly se první námitky.

„Obřady První slasti jsou k tomu, aby dívky otevřely a udělaly je ženami. Když je Janida už otevřená, tak co tu pohledává?“ rozhorlila se jedna dívka tak hlasitě, že to všichni mohli slyšet. „Tady jsou dívky, které dokázaly čekat, ne ty, které podváděly.“

Některé s ní souhlasily, ale ne všechny. Jedna dívka namítla: „Janida je tady, protože se chce při svatebních obřadech spojit, a to

může jedine po obřadech První slasti. Kromě toho jí Matka požehnala.“

Jiná, jejíž krvácení začalo krátce po minulém letním setkání a o níž se šeptalo, že už taky měla zkušenost se soukromým otvíráním, by ráda byla víc vstřícná, ale pro jistotu se držela zpátky. Věděla, že její dobré jméno závisí na mlčenlivosti muže, který pro ni bude vyvolen, a ten mohl být příbuzný s některou z dívek, které tu teď čekaly. Nechtěla nikomu ublížit. Měla jasně před očima, že by mohla být podobně zostuzena, a viděla i problémy, které by tím vznikly.

Janida se usmála na dívku, která se jí zastala, ale mlčela. Cítila se starší a zkušenější než její vrstevnice v chýši. Přinejmenším věděla, co ji očekává, a v tom se lišila od těch, které byly vzrušené a vyděšeně čekaly. Stala se odváznější po tom, když se musela postavit všem, kteří ji odsuzovali. Kromě toho byla těhotná, ať už si o ní říkal kdo chtěl co chtěl, a její těhotenství v ní probouzelo nadmíru optimistické pocity. Nevěděla, že těhotenství aktivuje v jejím těle určité hormony, věděla jen, že se na své dítě těší, a celkově byla spokojená.

I když měly dívky žít odděleně a být dobře střeženy, prolétla celým táborem poznámka o „dívkách, které dokázaly čekat, a dívkách, které podváděly“, jež padla při příchodu Janidy. Když se o tom dozvěděla První zelandona, byla nanejvýš rozezlena. Někdo ze zelandonů musel promluvit, jeden nebo jedna z Těch, kteří slouží Matce, protože nikdo jiný tam neměl přístup. Moc ráda by věděla, kdo to byl.

Ajla a Jondalar téměř celý den zpracovávali kůže turů, nejdřív seškrabali z vnitřní strany tuk a vazivo a pak je na vnější straně kamennými škrabkami zbavili srsti. Když s tím byli hotovi, rukou rozmíchali mozek s vodou na kaši a do připraveného roztoku kůže namočili. Kůže tak získaly úžasnou vlácnost. Pak kůže srolovali a zkroutili, aby vyždímali co nejvíc tekutiny. Byli k tomu zapotřebí vždycky dva lidé, aby se každý chopil jednoho konce. Po obvodu kůží nadělali malé díry, ze čtyř tyčí sestrojili čtvercový rám a do něho pomocí šňůry, kterou protáhli všemi dírami, napjali a upevnili mokrou kůži. Pak začala těžká a zdoluhavá práce.

Rám zapřeli o kmeny stromů a kolíkem s plochým, ale zakulaceným koncem do kůže tlačili a roztahovali ji všemi směry co možná nejvíc, až asi po půl dni práce docela vyschla. To už byla téměř bílá a získala příjemně měkký povrch. Mohla se dál

zpracovávat na oblečení, ale pokud by se namočila, musela by se znovu napnout a vytahovat, aby při schnutí neztvrdla. Aby si i po vyprání uchovala sametovou vlácnost, musel následovat ještě jeden pracovní postup. Přitom bylo víc možností podle toho, jakého výsledku se nakonec chtělo dosáhnout.

Nejjednodušší způsob bylo nakouření. Dal se k tomu použít malý, do špičky vybíhající cestovní stan, jehož otvor pro odvádění kouře se uzavřel a pod ním se zapálil oheň. Pak se v něm rozvěsilo několik kůží a uzavřel se vchod. Kouř, který se nahromadil ve stanu, se ukládal kolem kolagenových vláken v kůžích. Když se kůže potom namočila nebo prala, zůstala přesto měkká. Nakouření změnilo i barvu kůže. Záleželo na druhu dřeva, jestli bude kůže spíš nažloutlá, žlutohnědá nebo temně hnědá.

Taky se mohl smíchat práškovitý červený okr s lojem, tedy tukem rozpuštěným ve vařící vodě, a hmotu vetřít do usně. To ji zbarvilo do různých odstínů červeně – mohlo se dosáhnout tónů od zářivě oranžovočervené až po temnou kaštanovou hněd – a tento postup současně způsobil, že kůže odpuzovala vodu. Mastná směs se mohla vpravit do kůže hladkým kolíkem nebo kostí a povrch se pak leskl v sytých barvách a byl navíc téměř vodotěsný. Červený okr bránil před napadením bakteriemi a odpuzoval hmyz i malé parazity, kteří žili na teplokrevných živočiších, k nimž patřili i lidé.

Jiný způsob zpracování byl méně známý, byl náročnější a přírodně světlé kůži dodal čistě bílou zářivost. Tento způsob nebyl vždycky úspěšný, protože bylo těžké udržet kůži měkkou, ale když se to podařilo, bylo čím se pochlubit. Musela se nejdříve nastrádat moč a nechat tak dlouho odstát, dokud se přirozeným procesem nezměnila na amoniak, na bělící prostředek. Kůže zbavená masa se naložila do amoniaku a pak se drhla ve vodě kořeny, které tvořily mýdlovou pěnu, neboť obsahovaly saponit. Nakonec se kůže změkčila pomocí směsice vody a mozku a vyleštila se krémem připraveným tak, že se sušený rozdrcený kaolin jako jemná bílá hlínka vmísil do čistého loje.

Ajla jen jednou jedinkrát zhotovila bílý kus oblečení, pomáhala jí při tom Krocije, stará mamutonská žena. Před nedávnem však objevila jedno místo s bílou hlínou nedaleko Třetí jeskyně a nyní uvažovala, že by to ráda zkusila ještě jednou. Kromě toho chtěla vědět, jestli by pěna z tuku a dřevěného uhlí, jakou dělají Losadunajové, neměla lepší účinek než mydlíce.

Během společné práce Ajla ledacos zaslechla o Janidě a se zájmem naslouchala, protože jí to dávalo úžasný vhled do tradic a způsobu myšlení Zelandonců. Ani na chvíli nepochybovala, že to byl Peridal, kdo přivedl v Janidě k životu dítě, protože oba prohlásili, že žádný jiný muž do ní nevníkl. Když se však po dlouhém dni vyplněném zpracováváním kůží vracela s Jondalarem do tábora Deváté jeskyně, chtěla přece jen vědět, proč zelandoni trvají na obřadech První slasti, dřív než se ženy samy mohou rozhodnout.

„Já nechápu, jaký je v tom rozdíl, jestli Janidu minulou zimu otevřel ten mladík, nebo ji jiný muž otevře teď tady. Důležité přece je, že k tomu nebyla donucena,“ řekla Ajla. „Není to jako u Madeny z Losadunajů, kterou banda mladých mužů znásilnila před jejím obřadem První slasti. Janida je trochu příliš mladá pro těhotenství, ale to jsem já byla taky, a já tehdy ani nevěděla, co to obřad První slasti je, dokud jsi mi to neukázal.“

Jondalar soucítit s mladou ženou. Sám porušil tradice svých lidí během obřadů mužnosti tím, že se zamiloval do své donky a chtěl s ní žít. Když zjistil, že je Ladroman, nynější Madroman, tajně sledoval a pak všem prozradil jejich tajemství, tak se rozzuřil, že ho zmlátil a přitom mu vyrazil dva zuby. I Madroman si přál Zolenu jako donku – tak jako mnozí další –, ale ona si zvolila Jondalara, a ne jeho.

Jondalar dokázal chápat pocity Ajly. Nenarodila se tady a mohla jen do určité míry chápat, jak velice Zelandonci lpějí na svých obyčejích a jak závažným proviněním je v jejich očích, když někdo poruší zvyky, které se předávaly z pokolení na pokolení. Nedokázal tak docela pochopit, jakým způsobem Ajla porušila tradici klanu a proč za to musela nést tak těžké následky. Málem by byla zemřela, ale zato teď už neměla strach zpochybnit jakoukoliv tradici.

„Vůči těm, kteří přicházejí odjinud, jsou lidé často snášenlivější,“ vysvětloval Jondalar. „Ovšem domnívají se, že Janida věděla, co se od ní očekává. Doufám, že se s ní ten mladý muž spojí a že budou spolu šťastni, ale pokud by to on nechtěl, je prý několik mužů, kteří by si ji rádi vzali za družku.“

„To si taky myslím. Je to mladá půvabná žena a bude mít dítě, které může přivést k mužovu ohništi, pokud jí bude hoden.“

Chvíli šli mlčky dál vedle sebe, pak řekl Jondalar: „Na svatební obřady tohoto léta se bude jistě dlouho vzpomínat. Jsou tu Janida a

Peridal, zřejmě nejmladší, kteří se kdy spojili – pokud se k tomu rozhodnou. Já se právě vrátil z velké cesty. A ty přicházíš zdaleka. O tom budou taky lidé mluvit, i když tady zřejmě nikdo nepochopí, z jak velké dálky skutečně přicházíš. Pak jsou tu Joplaja a Echozar. Její původ a příbuzenská linie je jedinečná. Doufám, že ti, kteří mají námitky, nezpůsobí žádné mrzutosti. To, co udělal Brukeval, bylo neuvěřitelné. Myslel jsem, že se umí lépe chovat, ať už si myslí cokoliv.“

„Echozar měl pravdu, když říkal, že nepatří ke klanu,“ řekla Ajla. „Jeho matka byla ženou klanu, ale on u klanu nevyrostl. Dokonce i kdyby ho k sobě přijali, bylo by pro něho těžké u nich žít. Zná sice trochu jejich znamení, ale ani neví, že někdy používá ženské posunky.“

„Ženské posunky? O tom jsi mi ještě nikdy nic neřekla,“ řekl Jondalar ohromeně.

„Jsou to jen drobné rozdíly, ale lidé klanu o nich vědí. První posunky, které se všechny děti učí, znají od svých matek. Když jsou dívky větší, zůstanou u svých matek a učí se u nich dál, zatímco chlapci se pak zdržují víc u mužů a víc napodobují je.“

„A co jsi naučila mě a tábor Lva?“

Ajla se usmála. „Dětskou řeč,“ odpověděla.

„Chceš říct, že když jsem mluvil s Gubanem, byla to dětská řeč?“ vyhrkl Jondalar zděšeně.

„Dokonce ještě jednodušší, abych byla upřímná, ale Guban ti rozuměl. Skutečnost, že ses vůbec dokázal domluvit a že ses snažil o správnou řeč, na něho udělala dojem.“

„Správnou řeč? Guban si myslel, že jeho způsob je ten správný způsob řeči?“

„Ovšem. Ty ne?“

„Ale ano,“ připustil s úsměvem. „Co ty považuješ za správný způsob?“

„Správné je vždycky to, na co jsi zvyklý. V této chvíli je to pro mě řeč klanu, řeč Mamutonů a Zelandonců, ale když budu nějakou dobu mluvit jen zelandonsky, zřejmě budu jen tuhle řeč považovat za správný způsob vyjadřování, dokonce i tehdy, když ji sama správně neumím a asi ani nikdy umět nebudu. Jediná řeč, kterou znám správně, je řeč klanu, ale taky jen jedné jeho části, znám řeč tlupy, u které jsem žila jako dítě, a ta se dorozumívá jinak než lidé tady nablízku.“

Když došli k malé říčce, právě zapadalo slunce a Ajla byla znovu uchválena nádhernou hrou barev na nebi. Zastavili se a chvíli tu krásu pozorovali.

Jondalar přerušil mlčení. „Zelandona se mě ptala, jestli chci být vybrán pro zítřejší obřad První slasti. Zřejmě jde o Janidu.“

„To se tě zeptala? Marthona přece říkala, že se mužům nikdy neprozradí, s kým budou slasti sdílet, a že to taky ani nesmějí říct dál.“

„Zelandona mi to nepověděla tak přímo. Jen řekla, že hledá někoho, kdo umí mlčet a je i opatrný. Ona ví, že jsi těhotná, a proto prý určitě vím, jak se musím chovat k té, která potřebuje stejný druh opatrnosti. A komu jinému by to měla svěřit?“

„A – uděláš to?“

„Přemýšlel jsem o tom. Byla doba, kdy bych byl víc než ochotný, dokonce bych se o to bral, ale teď jsem řekl, že bych to raději neudělal.“

„Proč?“

„Kvůli tobě.“

„Kvůli mně? Myslel jsi, že bych byla proti tomu?“

„A byla bys?“

„Je to zvyk tvého lidu a i jiní muži s družkami to dělají.“ „A ty bys souhlasila, i kdyby se ti to nelíbilo, je to tak?“

„Ano.“

„Neodmítl jsem to proto, že bych si myslel, že bys byla proti tomu, i když mně by se taky nelíbilo, kdyby ses rozhodla některé léto být donkou. Jenže já už bych nemohl být k jiné ženě tak pozorný, jak si zaslouží. Myslel bych na tebe, srovnával bych ji s tebou, a to by bylo vůči ní ošklivé. Já jsem velkoryseji vybaven než mnozí jiní a byl bych zdrženlivý, opatrný a mírný, abych jí neublížil, ale přál bych si celou dobu, abych byl s tebou. Nemám nic proti tomu být opatrný a mírný, ovšem ty a já, my se prostě k sobě hodíme. Nemusím dávat pozor, přinejmenším prozatím. Jak to bude později, to nevím. Pak nás třeba něco napadne.“

Netušila, jak ji to udělá šťastnou, když uslyší, že odmítl. Zjistila, jak přitažlivé jsou pro většinu mužů velmi mladé ženy, a ptala se v duchu, jestli by nežárlila. Nechtěla žárlit – ještě měla na paměti slova zelandony při setkání žen. Určitě by neodporovala, kdyby Jondalar nabídku přijal. Tím víc ji však jeho odřeknutí potěšilo. Na tváři se jí rozlil zářivý úsměv a Jondalara naplnil velkou vřelostí.

Všechny páry, které se chtěly spojit, se sešly v den po obřadech První slasti v chýši zelandonů. Většinou to byli mladí lidé, někteří byli středního věku a několik málo párů bylo zřetelně starých, dobře přes padesát let. Avšak bez ohledu na věk byli všichni vzrušení a těšili se na obřad. Chovali se k sobě přívětivě, aby zdůraznili zvláštní vztah, spojující všechny páry, které se účastnily stejného svatebního obřadu. Tady vznikala mnohá přátelství, která trvala po celý život.

Ajla nechala Vlka u Marthony, která jí nabídla, že na něho dá pozor. Ajla ho musela uvázat na provaz, aby za ní neběžel. Než odešla, všimla si, jak uklidňující vliv má na něho Marthona.

Když přišli k chýši zelandonů, uviděla Ajla Levelu s mužem, kterého ještě neznala. Levela na ni zamávala a představila všem Jondekama, muže střední postavy s rudým vousem. Příjemně se usmíval a oči mu šibalsky blýskaly.

„Ty tedy přicházíš z Druhé jeskyně,“ řekl Jondalar na pozdrav. „Kimeran a já jsme starí přátelé. Společně jsme dostali své opasky mužnosti. Viděl jsem ho při lovu bizonů. Nevěděl jsem, že je teď náčelníkem.“

„Kimeran je můj strýc, mladší bratr mé matky,“ řekl Jondekam.

„Strýc? Ale mně připadáte stejně staří?“ namítla Ajla.

„Je jen o několik let starší než já, je spíš jako můj starší bratr. Moje matka byla asi ve věku dívek při obřadu První slasti, když se její bratr narodil. Byla pro něho už tehdy něco jako druhá matka. Když jeho matka, moje babička, zemřela, tak se ho má matka ujala. Byla dost mladá, když její druh zemřel. Já jsem prvorozený a mám jednu mladší sestru, ale na muže mého ohniště si nepamatuju. Matka byla povolána k zelandonům a jiného druha si nevzala.“

„Já ze sebe jednou udělal blázna,“ ušklíbl se Jondalar. „Viděl jsem mladou přitažlivou ženu, která při mužském obřadu stála u ostatních matek, byla to Kimeranova matka. Zeptal jsem se, který kojenec asi prochází mužským obřadem. Umíš si představit, jak jsem se cítil, když mi Kimeran řekl, že je tam s ním. Byl tak velký jako já! Pak mi prozradil, že je to vlastně jeho sestra.“

Když už chvíli spolu stáli a zelandoni začínali být netrpěliví, objevil se ještě jeden velmi mladý pár. Byla to Janida a Peridal. Oba se celí vyplašení zastavili u vchodu a vypadali, že by nejraději utekli. Levela se oddělila od skupiny a rychle přešla k nim.

„Bud'te pozdraveni, já jsem Levela ze Západní sluje Devětadvacáté jeskyně. Vy jste Janida a Peridal, nemám pravdu? Tebe už znám, Janido, ty jsi byla před rokem nebo přede dvěma v letním táboře při sběru limbových oříšků. Jsem tu s Ajlou a Jondalarem. Ona je ta žena se zvířaty a on je bratr druha mé sestry. Pojd'te, představím vás.“ Zavedla oba, kterým to očividně vzalo řeč, k ostatním.

„Ona je přece sestra Prolevy, je to tak?“ zeptala se Joplaja tiše.

„Ano, a já si umím představit, že by se Proleva zachovala úplně stejně,“ řekla Ajla.

„Joplaja a Echozar jsou tady taky, oni jsou Lanzadonci, kteří sem přicestovali zvlášť kvůli svatebním obřadům,“ vysvětlovala Levela. „A tady je můj zaslíbený. Jondekame z Druhé jeskyně Zelandonců, to jsou Janida a Peridal, oba jsou z Jižní sluje Devětadvacáté jeskyně.“ Tázavě se na oba mladé lidi podívala. „Je to tak správně?“

„Ano,“ potvrdila Janida s napjatým úsměvem a ustaraným pohledem.

Jondekam podal ruce Peridalovi. „Zdravím tě,“ řekl s širokým úsměvem.

„Zdravím tě,“ odpověděl Peridal. Pak už nevěděl, co by měl říct.

„Zdravím tě, Peridale,“ připojil se Jondalar a rovněž mu podal obě ruce. „Neviděl jsem tě už při lovu?“

„Ano, byl jsem tam,“ řekl mladý muž. „Já tě viděl... na koni.“

„Ano, a Ajlu taky, předpokládám.“

Peridal se zatvářil rozpačitě a mlčel.

„Měl jsi štěstí?“ zeptal se Jondekam.

„Ano.“

„Zabil dvě krávy,“ řekla honem Janida, „a jedna měla v sobě tele.“

„Věděla jsi, že z kůže telete můžeš udělat překrásné oblečení pro dítě?“ zeptala se Levela. „Je velmi jemná a měkká.“

„To moje matka taky říkala,“ odpověděla Janida.

„My se ještě neznáme.“ Nyní napřáhla ruce Ajla. „Já jsem Ajla, dříve z tábora Lva Mamutonů, teď z Deváté jeskyně Zelandonců. Jménem Velké Matky Mut, která je nazývána i Dona, tě zdravím.“

Janida byla trochu vyděšená. Ještě nikdy nikoho neslyšela tak zvláště mluvit. Nastalo trapné mlčení. Pak odpověděla spěšně,

jako by se právě rozpomněla na dobré mravy: „Já jsem Janida z Jižní sluje Devětadvacáté jeskyně Zelandonců. Jménem Dony tě zdravím, Ajlo z Deváté jeskyně Zelandonců.“

Pak předstoupila Joplaja a podala mladé ženě ruce. „Já jsem Joplaja z První jeskyně Lanzadonců, dcera ohniště Dalanara, náčelníka a zakladatele Lanzadonců. Jménem Velké Matky tě zdravím, Janido. Toto je můj zaslíbený, Echozar z První jeskyně Lanzadonců.“

Janida na ně zůstala civět doslova s otevřenou pusou. Na užaslé pohledy byli oba už zvyklí, jenže Janida se dokázala ještě méně ovládnout než ostatní Zelandonci. Pak si najednou mladá žena uvědomila, jakási její chování působí. Zavřela pusou a celá zrudla.

„Já... je mi líto. Moje matka by se moc zlobila, kdyby věděla, jak jsem nezdvořilá, ale já prostě nemohla jinak. Vy vypadáte tak... hrozně jinak, ty jsi tak krásná, a on... on ne.“ Ještě víc zrudla. „Je mi líto, já chtěla... nechtěla jsem... to jenom...“

„Chceš říct, že ona je tak krásná, a on je tak ošklivý,“ řekl Jondekam šibalsky. Pohlédl na oba a zašklebil se. „To je přece pravda, nebo ne?“ Všichni rozpačitě mlčeli, pak se chopil slova Echozar.

„Máš pravdu, Jondekame. Jsem ošklivý. Vůbec nechápu, proč mě takhle krásná žena chce, ale nechtěl bych zpochybnit své štěstí.“ Echozar se usmál a oči se mu rozzářily.

Úsměv na klanové tváři Ajlu stále ještě udivoval. Lidé klanu se neusmívali. Pro ně byl výraz tváře, který odhaloval zuby, hrozbou nebo známkou bázlivé podřazenosti. Avšak Echozarova tvář se úsměvem naprosto proměnila, zmírnilo to jeho výrazné klanové znaky a vypadal mnohem přijatelněji.

„V podstatě jsem rád, že jsi tady, Echozare,“ řekl Jondekam. „Vedle tohoto vysokého chlapa,“ ukázal na Jondalara, „vypadáme přece všichni mrňaví, ale díky tvé přítomnosti máme já a tenhle mladý muž přinejmenším naději. Ženy jsou přirozeně všechny krásné.“

Jondekamova žertovná poznámka vyvolala všeobecné veselí a uvolnila napětí. Levela na něho zamilovaně pohlédla. „Díky, Jondekame,“ řekla. „Musíš ostatně přiznat, že Echozarovy oči jsou stejně neobvyklé jako Jondalarovy a že jsou neméně úžasné. Ještě nikdy jsem neviděla tak krásné tmavé oči, a když vidím, jak se dívá na Joplaju, velmi dobře chápu, že se s ním chce spojit. Kdyby se takhle díval na mě, těžko bych odolala.“

„Mně se líbí, jak Echozar vypadá,“ řekla Ajla, „ale je pravda, že nejhezčí na něm jsou jeho oči.“

„Když už teď všichni říkáme, co si myslíme,“ ozval se Jondekam, „tak musím říct, že mluvíš velmi neobvykle, Ajlo. Člověk si na to musí nejdřív zvyknout, ale mně se to líbí. Člověk musí dávat víc pozor a dobře poslouchat. Musela jsi přijít z velké dálky.“

„Z větší dálky, než si umíš představit,“ řekl Jondalar.

„A chtěl jsem se tě zeptat ještě na něco,“ ozval se znovu Jondekam. „Kde je ten vlk? Všichni o něm tolik mluví – doufal jsem, že ho uvidím.“

Ajla se na něho usmála, ten muž byl tak upřímný, že ho prostě musela mít ráda. Byl tak vyrovnaný a uvolněný, že se v jeho přítomnosti všichni cítili dobře. „Vlk je u Marthony. Myslela jsem, že to tak bude pro něho a pro všechny ostatní snazší. Ale až půjdeš kolem tábora Deváté jeskyně, ráda ti ho představím. Jsem si jista, že tě bude mít rád. Všichni se zastavte, budete vítáni!“ podívala se kolem a zvlášť na Janidu a Peridala, kteří se teď už cítili lépe a rovněž se uvolněně usmívali.

„Ano, to rozhodně,“ řekl Jondalar. Páry, s kterými se seznámil, mu byly milé, zvlášť ale Levela, otevřená, přívětivá mladá žena, a Jondekam, který mu připomínal jeho bratra Thonolana.

Teprve teď si všimli, že První zelandona stojí ve středu chýše a mlčky čeká, až jí všichni věnují pozornost. Když se tak stalo, promluvila k nim, upozornila je na vážnost závazků, které je spojují, opakovala mnohé, co už vysvětlila ženám, a pak udělila pokyny k průběhu svatebních obřadů. Pak jim druzí zelandoni upřesnili, kde budou stát, kam mají jít a co mají říkat. Nakonec s nimi zkoušeli jednotlivé kroky a pohyby.

Krátce před koncem setkání pozvedla První zelandona ještě jednou hlas. „Většina z vás už to ví, ale já bych vás přesto ještě jednou chtěla na to upozornit. Po svatebních obřadech nesmějí nové páry polovinu měsíčního cyklu – to je přibližně čtrnáct dnů, když se použijí počítací slova – mluvit s druhými lidmi, pouze v naléhavých případech, a i pak jen s některou zelandonou, která rozhodne, jestli je věc skutečně tak důležitá, aby byl porušen zákaz. Chtěla bych, abyste pochopili, oč při tom jde. Touto cestou jsou páry donuceny zjistit, jestli spolu opravdu mohou žít. Když se některý pár na konci této doby rozhodne, že se k sobě nehodí,

může se uzel beze všech následků zase rozvázat. Bylo by to potom tak, jako byste se nikdy nespojili.“

První zelandona věděla, že se většina párů těší na zkušební dobu, protože se jim líbila představa, že se mohou soustředit zcela a jen na sebe. Avšak na konci se vždycky našly jedna nebo dvě dvojice, které se ve vší tichosti rozhodly raději rozejít. Pozorně se na všechny páry zadívala, aby odhadla, které páry spolu nevydrží ani čtrnáct dní. Pak jim všem popřála štěstí a připomněla jim, že se svatební obřad bude konat následujícího večera.

Ajla a Jondalar neměli obavy, že by je vynucená samota mohla ohrozit. Byli téměř rok jenom spolu, když nepočítali krátké pobyty u druhých jeskyní. Těšili se na to, že budou mít čas na sebe, aniž by se museli neustále přesouvat jako na cestě.

Když vyšli z chýše zelandonů, kráčely tyto čtyři páry kus cesty spolu. Janida a Peridal odbočili jako první. Předtím Janida podala Levele obě ruce. „Chtěla bych ti poděkovat,“ řekla, „že jsi nás přivedla k vám a přivítala nás. Když jsme přišli, připadalo mi, jako by na nás všichni civěli, a já nevěděla, co mám dělat. Ale při odchodu jsem viděla, že se lidé dívali i na Joplaju a Echozara, a na Ajlu a Jondalara taky, a dokonce na tebe a Jondekama. Možná prostě všichni zírají na všechny, a není to nic zvláštního. Ale ty jsi mi dala pocit, že k vám patřím a že mě neodmítáte.“ Předklonila se a položila svou tvář na Levelinu.

„Janida je rozumná mladá žena,“ řekl Jondalar po několika krocích. „Peridal má štěstí a doufám, že to taky ví.“

„Zdá se, že se mají skutečně rádi,“ poznamenala Levela. „Jen bych chtěla vědět, proč se Peridal tak brání spojení.“

„Já si myslím, že ten odpor přichází spíš od jeho matky než od něho,“ řekl Jondekam.

„To máš zřejmě pravdu,“ přitakala Ajla. „Peridal je velmi mladý. Jeho matka na něho má ještě velký vliv. Ale Janida taky. Kolik jim je asi let?“

„Jí je sotva třináct, myslím, a on bude o pár měsíců starší,“ dohadovala se Levela.

„Proti němu už jsem stařec,“ povzdychl si Jondalar. „Mně je o hodně víc, třiadvacet. Peridal ještě ani neměl příležitost žít v okrajové chýši.“

„A já jsem stařena,“ odpověděla Ajla. „Mně je devatenáct.“

„Takové stáří to zase není, Ajlo. Mně je dvacet let,“ řekla Joplaja.

„A ty, Echozare?“ zeptal se Jondekam. „Kolik let je tobě?“

„Nemám tušení,“ odpověděl. „Nikdy mi to nikdo neřekl, a pokud vím, tak na to nikdo ani nemyslel.“

„Zkusil ses někdy rozpomenout na každý jednotlivý rok?“ zeptala se Levela.

„Já mám dobrou paměť, ale dětství je pro mě v mlze, každá roční doba splývá s tou příští.“

„Mně je sedmnáct,“ řekla Levela.

„Mně dvacet,“ řekl Jondekam bez vyzvání. „A tady je náš tábor. Uvidíme se zítra.“ Zamávali na rozloučenou gestem, které znamenalo: „Zase nás navštivte,“ a poslední čtyři šli dál ke společnému táboru Zelandonců a Lanzadonců.

Ajla se probudila velmi časně. Byl to den, kdy budou ona a Jondalar spojeni. Slabé světlo ranního svítání pronikalo škvírami ve stěnách, zdůrazňovalo kožené švy a vytvářelo obrysy vchodového otvoru. Zůstala nehnutě ležet a snažila se rozeznat věci na pozadí stěn.

Naslouchala Jondalarovu pravidelnému dechu. Pak se tiše zvedla, opřena o předloktí, a v polotmě pozorovala tvář spícího muže. Jemný rovný nos, hranatá brada, vysoké čelo. Vzpomínala na to, jak jeho tvář pozorovala poprvé, když spal v jeskyni v jejím údolí. Předtím ještě nikdy neviděla muže svého druhu, a tenhle byl těžce zraněný. Nevěděla, jestli přežije, ale už tehdy jí připadal krásný.

Bylo tomu tak ještě stále, i když se zatím naučila, že se to o mužích vlastně neříká. Naplnila ji láska, která ji celou zalila. Bylo jí téměř víc, než mohla snést, bylo to až bolestné..., a přesto tak nádherně vřelé. Nedokázala už klidně ležet. Rychle vstala, oblékla se a tiše vyšla ven.

Pohledem přelétla tábor. Z lehce vyvýšeného místa přehlédla říční údolí v celé šíři. Chýše vypadaly ve tmě jako kulaté hliněné pahorky, jejichž střed vyznačený opěrnými kůly držel vzpřímeně obydlí s mnoha obytnými místy. V táboře panoval klid, teď to bylo naprosto jiné místo než hlučící chumel, do kterého se později zase promění.

Ajla sledovala malý potok proti proudu. Pomalu se rozednívalo a stále víc nebeských světél zhasínalo. Koně v ohradě cítili, že přišla, a pozdravili ji tichým zaržáním. Prolezla mezi kůly a objala plavou klisnu kolem krku.

„Dnes je den, kdy se Jondalar a já spojíme, Vího,“ zašeptala. „Připadá mi to tak dávno, kdy jsi ho celého zakrváceného a polomrtvého přinesla do jeskyně. Od té doby jsme urazili dalekou cestu. A to údolí už nikdy neuvidíme.“

Vítěz do ní strčil a chtěl, aby mu rovněž věnovala pozornost. Ajla ho poplácala po slabínách a pak i jeho vzala kolem silného krku. Na kraji lesa se vynořil Vlk. Vracel se ze své noční průzkumné cesty. Rozradostně se k ní přitíhl.

„Tady jsi, Vlku,“ pozdravila ho. „Kde jsi byl? Dnes ráno jsem tě postrádala.“ V tom okamžiku koutkem oka zaznamenala pohyb mezi stromy. Otočila hlavu právě ještě včas, aby uviděla druhého vlka s temnou kožešinou, který zmizel pod hustým křovím. Sklonila se k Vlkovi, vzala jeho hlavu do rukou a přitiskla ji k sobě. „Našel jsi družku nebo kamaráda?“ zeptala se. „Chceš zpátky do divočiny jako Drobek? Chyběl bys mi, ale nechtěla bych tě odloučit od tvé družky.“ Vlk spokojeně mručel, když ho Ajla drbala. Prozatím nejevil žádnou známku toho, že by se chtěl vrátit k vlkovi v lese.

Horní okraj slunce vykoukl nad horizont. Ajla ucítila kořennou vůni ranních ohňů a otočila se. Několik lidí už bylo vzhůru, tábor se probouzel.

Jondalar se k ní blížil dlouhými kroky. Na čele měl vrásky.

Tento výraz obličeje důvěrně znala. Zdálo se, jako by měl neustále nějakou starost. Znala každou podrobnost a každý rys v této tváři. Často ho tajně pozorovala, její oči ho sledovaly při všem, co dělal. Přesně tak stahoval obočí, když se skláněl nad nový kus pazourku, jako by se snažil rozpoznat drobnou nečistotu v jednolité hmotě, aby dopředu věděl, kterým směrem se úštěp odlomí. Milovala všechny jeho výrazy, ale nejvíc se jí líbilo, když se na ni šibalsky usmíval a jeho oči zářily láskou a žádostí.

„Probudil jsem se, a ty jsi byla pryč,“ pozdravil ji.

„Já byla vzhůru už hodně brzy a pak jsem nemohla usnout,“ řekla Ajla, „proto jsem šla ven. Myslím, že Vlk má družku, která se schovává v lese. Proto tu dnes ráno taky nebyl.“

„To je dobrý důvod. Kdybych měl družku, taky bych s ní zmizel v lese,“ usmíval se Jondalar. Úsměv mu vyhladil vrásky. Objal ji, přitáhl ji k sobě a hleděl na ni dolů. Vlasy měla ještě od spánku rozcuchané, padaly jí rozpuštěné přes ramena a lemovaly její tvář hustou světlou hřívou. V poslední době je nosila řádně svázané jako ženy jeho jeskyně, ale jemu se stále ještě nejvíc líbila,

když měla vlasy volně rozpuštěné, jako když ji viděl poprvé nahou stát v jasném slunečním světle na skalní římse její jeskyně v údolí, když se vykoukala v řece.

„Jednu dostaneš, ještě než skončí den,“ škádlila ho. „Kam bys s ní rád zašel?“

„Až na konec svého života,“ řekl a políbil ji.

„Ach, tady jste,“ zazněl najednou hlas za nimi. „Myslete na to, že dnes je den svatebních obřadů. Žádné slasti před obřadem!“ To byl Joharan. „Marthona tě chce vidět, Ajlo. Poslala mě, abych se po tobě podíval.“

Ajla se vrátila do chýše, kde na ni Marthona čekala s miskou čaje. „To musí postačit jako ranní jídlo, Ajlo. Očekává se, že se dnes postíš.“

„Dobře. Já bych dnes stejně asi nic nedokázala polknout. Děkuji, Marthono.“ Dívala se za Jondalarem, který s několika vaky a plnými kapsami odcházel s Joharanem z tábora.

* * *

Právě když chtěl Jondalar vejít do chýše, kterou měl sdílet s ostatními muži, kteří čekali na svatební obřady, viděl, jak mu Joharan dává zdálky znamení. Většina mužů byla spolu nějakým způsobem spřízněna a všichni vzali s sebou jednoho nebo dva ze svých nejbližších přátel nebo příbuzných. Jondalar právě donesl všechno, co potřeboval pro čtrnáctidenní čas zkoušky, do malého stanu, který postavil trochu dál od letního setkání v blízkosti nové jeskyně. Mohl by taky hned vzít s sebou Ajliny věci, ale to měl podle zvyku později udělat někdo jiný.

Čekal u vchodu do chýše na svého bratra. Ubytování se v podstatě nelišilo od okrajových chýší, kde často při letním setkání bydlíval s ostatními mladými muži, kteří chtěli uniknout bdělým pohledům svých matek a jejich druhů. Jondalar si vzpomínal na léta, která strávil na takových místech s hlučnými přáteli a mladými ženami. Mezi okrajovými chýšemi vládla dobromyslná rivalita, při níž šlo o to, která chýše k sobě přiláká většinu mladých žen. Cílem zřejmě bylo, aby každý muž měl každou noc jinou ženu, kromě nocí, kdy chtěli muži zůstat sami mezi sebou.

Za takových nocí nešel nikdo spát před ranním rozbřeskem. Pili barmu a víno, pokud nějaké měli. Mnozí také obstarali části rostlin, které vlastně měly sloužit jen při obřadech. Mladí muži

zpívali, tančili, vyprávěli příběhy, hráli hry a nevázaně se bavili, dokud nenadešlo ráno. Za noci, kdy pozvali ženy, se skupina rychleji rozpadala a páry a různé skupinky se stáhly za svým soukromým potěšením.

Muži, kteří se připravovali na svatební obřady, museli vždycky strpět popichování a narážky ostatních okrajových chýší, ale Jondalar to přijímal s nadhledem – vždyť i on si z toho dřív dělal legraci. Chýše, v které se teď ubytoval, mu připadala klidnější a muži se zdáli vážnější. Všichni měli před sebou stejnou událost a nebylo jim tolik do smíchu jako mladým mužům, kteří ještě neměli žádné povinnosti.

Nikdo z nich nesměl vejít do chýše zelandonů, kde se až do večera zdržovaly ženy, protože páry se neměly až do obřadu vidět. Muži však měli větší svobodu. Nebyli v podstatě omezeni ve volnosti pohybu, jen nesměli vidět své budoucí družky. Zůstali v menších chýších, zatímco všechny ženy a jejich přítelkyně a příbuzné sdílely jednu jedinou chýši. Ta sice byla jako chýše zelandonů větší než všechny ostatní, ale i ona byla teď přeplněná. Výbuchy smíchu, které pronikaly ven, ovšem probouzely v mužích zvědavost.

„Jondalare!“ volal Joharan, když k němu spěšně přicházel. „Marthona tě chce vidět. U chýše zelandonů, kde jsou ženy.“

Jondalar se tomu podívil, ale šel a uvažoval, co asi od něho matka může chtít. Zaklepal na kůl vedle dveří, a když se odkryla klapka, natáhl krk v naději, že alespoň kradmo zahlédne Ajlu. Ale Marthona se postarala o to, aby byl vchod za ní pečlivě uzavřen. Držela v ruce balíček, který mu připadal povědomý. Byl to balíček, který měla Ajla u sebe po celou jejich dlouhou cestu. Vždycky zarputile trvala na tom, že ho musí mít s sebou. Poznal tenkou kůži převázanou šňůrami, do níž byl zabalený obsah. Často se zvědavě ptal, co v něm je, ale Ajla se vždycky vyhnula odpovědi.

„Ajla bezpodmínečně chtěla, abych ti dala tohleto,“ řekla Marthona a podala mu balíček. „Víš přece, že až do obřadu musíte být naprosto odloučení, nesmíte se stýkat, ani nepřímo, ale Ajla říkala, že kdyby to věděla, dala by ti to dřív. Byla z toho nešťastná, téměř se rozplakala a určitě by překročila zákaz, kdybych jí nepomohla. Říkala, že je to pro svatební obřad.“

„Děkuji, matko. Já...“

Marthona zmizela ve vchodu dřív, než mohl Jondalar dokončit větu. Vydal se na zpáteční cestu k chýši. Potěžkával balíček v ruce

a odhadoval jeho váhu. Byl měkký, ale dost objemný. Proto taky Jondalar nechápal, proč pokaždé, když se snažili ulehčit svým zavazadlům a získat víc místa, Ajla tak neoblomně trvala na tom, že tohle musí s sebou mít. Nesla to snad celou cestu jen proto, aby mu to mohla dát k svatebnímu obřadu?

Jondalar byl rád, že chýše byla prázdná, když do ní vešel s Ajliným tajemným balíčkem. Nechtěl ho rozbalovat venku, na to mu věc připadala příliš důležitá. Chtěl si obsah nerušeně prohlédnout.

Chvilí se marně pokoušel rozvázat uzle, až nakonec použil nůž. Opatrně rozbalil kůži, a už to leželo před ním. Něco bílého.

Zvedl to a podržel před sebou. Byla to překrásná sněhobílá kožená tunika, bez ozdob až na bílé ocásky hranostajů, bílé s černými špičkami. Říkala – pro svatební obřad. Ušila mu pro tento zvláštní den tuniku?

Bylo mu nabídnuto několikero oblečení a on si nakonec vybral jedno, které bylo bohatě zdobené po způsobu Zelandonců. Avšak tohle bylo něco naprosto jiného. Bílá tunika byla střižená ve stylu Mamutonů. I jejich oblečení se obvykle zdobilo složitými vzory a perlami z mamutoviny, mušlemi a jinými ozdobami. Tuhle tuniku však zdobily jen ocásky hranostajů a byla opravdu mimořádná, protože žádná ozdoba neodváděla pozornost od čistoty barvy.

Kdy jen ji ušila? uvažoval. Rozhodně to nemohlo být během cesty, na to neměla čas, a kromě toho už na počátku cesty měla tenhle balíček u sebe. Musela ji vyrobit v zimě, když žili v táboře Lva. Jenže to byla ona zima, kdy se chtěla spojit s Rankem. Jondalar podržel tuniku před sebou. Byla to jeho velikost, o tom nebylo pochyb, pro Ranka by byla příliš veliká, protože byl menší.

Proč tedy šila tuniku a navíc tak krásnou, když měla v úmyslu zůstat u Mamutonů a žít s Rankem? Jondalar přitiskl tuniku k sobě. Myšlenky se mu honily hlavou. Kůže byla překrásně měkká a hebká. Takové byly její kůže vždycky, ale kolik času na tu hebkost musela obětovat? A ta barva! Kde se naučila barvit kůži na bílo? Od Necije? Pak si připomněl, že jednou při jakémsi obřadu, kdy se všichni oblékli zvlášť slavnostně, viděl Krociji, starou ženu od ohniště Jeřába, v bílém rouchu. Naučila ji to snad ona? Nikdy neviděl Ajlu pracovat na bílé kůži, ale možná si prostě nevšiml.

Pohládl ocásky hranostajů. Odkud ty měla? Pak si připomněl, že v den, kdy přinesla do chýše vlčí mládě, ulovila i hranostaje. Usmál se při vzpomínce, jaký rozruch to způsobilo. Potom se

pohádali – nu ano, on se s ní pohádal, byla to jeho vina – a pak už každou noc spal vedle místa na vaření. Oné noci navštívila Ajla Rankovo ohniště. Byli si už téměř zaslíbeni. A přesto strávila bezpočet hodin, možná dokonce hodně dnů tím, že pro Jondalara zhotovovala tuhle krásnou bílou tuniku. To už ho tehdy tolik milovala?

Jondalarovi se zalily oči slzami. Věděl, že to byl on, kdo jednal s ní tak chladně, protože žárlil a protože měl navíc strach, jak by ji přijali jeho lidé, kdyby se dozvěděli, u koho vyrostla. Vehnal ji do náruče jiného muže, a ona trávila dny tím, že šila tuto tuniku, a pak ji u sebe měla po celou tu dlouhou cestu, aby mu ji darovala při svatebním obřadu. Není divu, že ji to vyvedlo z míry a že byla připravena i porušit zákaz, aby ji dostal.

Ještě jednou si tuniku dobře prohlédl. Nebyla ani zmačkaná. Ajla musela najít místo, kde ji vyhladila a napařila párou. Přiložil si tuniku k ramenům a cítil její hebkost, bylo to, jako by ho držela ona, tolik toho z ní přešlo do této kůže. I kdyby ta tunika nebyla tak krásná, nosil by ji celý šťastný.

Ale ona byla úžasně krásná. Ve srovnání s ní byly věci, které si vybral, přes všechno zdobení fádni. Jondalar vypadal dobře v každém oblečení a věděl to. Na to a na svůj dobrý vkus byl vždycky hrdý. Tu malou ješitnost se naučil na kolenou své matky, protože nikdo nebyl půvabnější než Marthona. Jestlipak tu tuniku viděla? Pochyboval o tom. Uměla by ocenit jemný způsob přesného nasazení ocásků hranostajů, a určitě by to přinejmenším pohledem nebo slovem naznačila.

Když do chýše vešel Joharan, Jondalar vzhlédl.

„Tady jsi,“ řekl bratr. „Celý den za tebou běhám. Potřebuju tě kvůli nějakým zvláštním pokynům.“ Pohlédl na bílé oblečení. „Co to tu máš?“

„Ajla mi darovala tuniku pro svatební obřady. Proto se mnou chtěla matka mluvit.“ Zvedl roucho.

„Jondalare! To je ale neuvěřitelné!“ zvolal jeho bratr obdivně. „Ještě nikdy jsem neviděl tak mistrovsky zpracovanou bílou kůži. Ty jsi měl vždycky slabost pro hezké oblečení, ale teď budeš obzvlášť vynikat. Bude jistě víc žen, které by si přály stát na Ajlině místě. A víc než jeden muž si bude přát, aby si to s tebou mohl vyměnit, tvůj velký bratr taky – samozřejmě jen tehdy, kdyby nebylo Prolevy.“

„Mám štěstí. Netušíš, jak velké štěstí mám, Joharane.“

„Nu, co jsem chtěl ještě říct: přeju vám oběma to nejlepší. Ještě jsem neměl příležitost, abych ti to řekl. Někdy jsem si o tebe dělal starost. Zvlášť po tom... problému, kvůli kterému jsi odešel. Když ses vrátil, měl jsi vždycky dost žen, ale já se ptal, jestli někdy najdeš tu, s kterou bys byl šťastný. Družku bys samozřejmě vždycky snadno našel, ale nebyl jsem si jistý, jestli kdy najdeš takové štěstí, jaké člověk pozná s dobrou družkou, jako já s Prolevou. Podle mě nebyla Marona pro tebe tou pravou.“ Jondalar byl dojatý.

„Já vím, měl bych teď trusit žerty o tom, jak budeš litovat, že ses uvázal k odpovědnosti vlastního ohniště,“ pokračoval Joharan, „ale abych byl upřímný, díky Prolevě je můj život velmi šťastný a její syn mu dodává zvláštní teplo, které se jinak neprožije. Věděl jsi, že zase očekává dítě?“

„Ne, to jsem nevěděl! Ajla je taky těhotná. Naše družky budou mít tedy téměř stejně staré děti. Mohli by to být bratřenci téhož ohniště,“ řekl Jondalar se spokojeným úšklebkem.

„Jsem přesvědčený, že Prolevin syn je z mého ducha, a doufám, že i to dítě, které nosí, jím bude. Ale i kdyby tomu tak nebylo – děti přinášejí tolik radosti, tolik potěšení..., to se dá těžko popsat. Když se dívám na Jaradala, jsem hrdý a spokojený.“

Oba muži se vzali za ramena, pak se objali. „Tolik přiznání od mého velkého bratra,“ řekl s úsměvem Jondalar, který byl o něco větší. Pak opět zvažněl. „Chci být taky upřímný, Joharane. Často jsem ti záviděl štěstí, než jsem odešel, dokonce ještě dřív, než tu bylo dítě. Věděl jsem, že Proleva je pro tebe tou pravou. Udělala z tvého ohniště teplé, přívětivé místo. A i když jsem tu teprve tak krátkou dobu, už jsem si vašeho maličkého oblíbil. Jaradal ti je tolik podobný!“

„Měl bys teď ale jít, Jondalare. Čekají na tebe.“

Jondalar sbalil bílou tuniku, volně ji vsunul do koženého obalu a pečlivě ji položil na svou kožešinu na spaní. Pak následoval svého bratra, ale předtím ještě rychle pohlédl na balíček, protože by si tu bílou tuniku ještě rád vyzkoušel – tuniku, kterou bude mít na sobě, až se on a Ajla spojí.

31.

„Kdybych věděla, že tady budu skoro celý den zavřená, tak bych se podle toho zařídila,“ řekla Ajla. „Musím vědět, že jsou koně v pořádku, a taky Vlk musí mít možnost přicházet a odcházet, kdy se mu zachce. Bude neklidný, když se za mnou nebude smět podívat.“

„Takový problém jsme ještě nikdy neměli,“ řekla zelandona Čtrnácté jeskyně. „Ty se máš v den svatebního obřadu stáhnout do ústraní. Dřív musely ženy žít o samotě dokonce celý měsíc!“

„To bylo před dávnou dobou, tehdy se muži a ženy často spojovali v zimě, než jsme zavedli letní svatební obřady,“ prohlásila První zelandona. „Tehdy bylo méně zelandonů a nekonala se taková shromáždění jako teď. Pokud v zimě několik málo žen žilo v jeskyni celý měsíc v ústraní, chod jeskyně to neovlivnilo, ale kdyby na letním setkání, uprostřed doby lovení a žní, tolik žen na dlouhou dobu nepřispělo svou prací, bylo by to horší. Ještě teď bychom byli všichni zaměstnáni ukládáním tuřího masa, kdyby při tom nepomáhaly ženy, které se připravují na svatební obřady.“

„To je možné,“ připustila starší zelandona. „Ale jeden den by neměl být zase tak moc.“

„To taky normálně není, ovšem ta zvířata mění situaci,“ odpověděla První zelandona. „Bude nás muset něco napadnout.“

„Máš něco proti tomu, aby Vlk přicházel a odcházel, jak se mu zlíbí?“ zeptala se Marthona. „Zdá se, že ženy neruší. Musely bychom jen nechat spodní část vchodové záklopky nepřivázanou.“

„To by snad neměl být problém,“ řekla zelandona Čtrnácté jeskyně.

Setkání s čtyřnohým lovcem zelandonu Čtrnácté jeskyně příjemně překvapilo. Vlk jí olízl ruku a očividně si ji oblíbil, a jí připadalo příjemné hladit srst živého zvířete. Taky se hned vyptávala Ajly, jak se stalo, že si vzala vlčí mládě domů. Ajla tvrdila, že když se najdou zvířata velmi malá, zřejmě se mnohé z nich s lidmi spřátelí. Zelandona Čtrnácté jeskyně si dobře uvědomovala, kolik vážnosti a pozornosti ta cizí žena díky Vlkovi získává, a uvažovala, jestli by bylo obtížné spřátelit se s nějakým zvířetem, možná trochu menším. Velikost nehrála roli – každé zvíře, které by dobrovolně žilo v úzkém styku s člověkem, by k sobě přitáhlo pozornost.

„Pak jde už jen o koně. Nemůže se o ně postarat Jondalar?“ zeptala se Marthona.

„Samozřejmě že může, ale musela bych ho o to požádat. Od té doby, co jsme tady na letním setkání, to bylo mým úkolem, protože on má jinou práci,“ řekla Ajla.

„Ona se s ním nesmí domlouvat,“ oznámila zelandona Čtrnácté jeskyně ostře. „Nesmí mu nic říkat.“

„Ale mohl by to udělat někdo jiný.“

„Nikdo z těch, kdo se zúčastní obřadu. A taky žádné příbuzné,“ řekla zelandona Devatenácté jeskyně s politováním. „Zelandona Čtrnácté jeskyně má samozřejmě pravdu, a protože ženy teď už nežijí tak dlouho v ústraní, je o to důležitější, abychom ten jeden den osamění přísně dodržely.“ Bělovlasá žena byla sice téměř ochrnutá, ale to nijak nezlomilo její charakterovou sílu. Toho si Ajla všimla už dřív.

Naštěstí jsem se nezmínila, že jsem Jondalarovi dala Ajlin balíček, pomyslela si Marthona. To by se zelandonům jistě vůbec nelíbilo. Někdy dokázali neúprosně trvat na důsledném dodržování zvyků během důležitých obřadů, a i když jim bývalá náčelnice neodporovala, potají si myslela, že určité výjimky je třeba povolit. Náčelníci se museli naučit, kdy mají být neúprosní a kdy je lepší vyjít trochu vstříc.

„A mohl by to udělat někdo, kdo nemá nic společného s obřadem?“ zeptala se Ajla.

„Znáš někoho, kdo by nebyl nějakým způsobem příbuzný s tebou nebo tvým zaslíbeným?“ zeptala se zelandona Čtrnácté jeskyně.

Ajla krátce uvažovala. „A co Lanidar? Marthono, je nějak příbuzný s Jondalarem?“

„Ne... to není,“ odpověděla Marthona. „Já vím, že s ním příbuzná nejsem, a Dalanar se mi nedávno zmínil, že byl vybrán pro obřad První slasti chlapcovy babičky. Takže taky není příbuzný.“

„To je pravda,“ potvrdila zelandona Devatenácté jeskyně. „Já si ještě pamatuju, jak byla Denoda... nadšená Dalanarem. Potřebovala nějaký čas, aby to překonala. Dobře se k ní choval. Byl taktní a pozorný, ale dodržoval odstup. To na mě udělalo dojem.“

„Jako vždycky,“ poznamenala Marthona a pomyslela si: Dalanar vždycky dbal na to, aby udělal, co bylo správné.

Ale zelandona Devatenácté jeskyně to tak nenechala. „Jako vždycky co? Že byl taktní? Pozorný? Nebo že na mě udělal dojem?“

Marthona se usmála. „Všechno,“ odpověděla prostě. „A Jondalar je dítětem Dalanarova ohniště,“ ozvala se První zelandona.

„Ano,“ řekla Marthona, „ale jsou rozdíly. Jondalar není tak zcela taktní jako Dalanar, zato je možná srdečnější.“

„Nezávisle na duchu muže má dítě taky vždycky něco z matky,“ řekla První zelandona.

Ajla pozorně naslouchala této výměně narážek, zvláště když padlo Jondalarovo jméno, a objevila zvláštnosti v hlase a řeči těla, které prozrazovaly víc než slova. Pochopila, že poznámka zelandony Devatenácté jeskyně o Denodě rozhodně nebyla nijak lichotivá, a vycítila, že zelandona asi dřív sama měla slabost pro Dalanara. Pak padla ta skrytá narážka, že Marthonin syn není stejně taktní jako její bývalý druh – všichni věděli o jeho mladických zmatcích. Marthona znala city staré ženy k nim oběma a naznačila, že znala Dalanara líp a nebyla jím tak zcela nadšená.

První zelandona dala na vědomí, že rovněž oba muže znala a že Jondalarovy vlastnosti považuje za stejně příjemné jako Dalanarovy. Udělala Marthoně skrytou poklonu tím, když se zmínila, že Dalanarův duch a Velká Matka ji vyvolili, aby porodila dítě jeho ohniště. Ajla začínala chápat, že žena, která dostane dítě ducha muže, který je jejím druhem, požívá větší vážnost. Marthona dala najevo všem zelandonům, ale především zelandoně Devatenácté jeskyně, že její syn možná nemá všechny dobré

vlastnosti Dalanara, avšak má jiné, které převyšují vlastnosti staršího muže. První zelandona s ní nejen souhlasila, ba dokonce naznačila, že syn tyto vlastnosti má od své matky. Bylo zřejmé, že bývalá náčelnice a zelandona Deváté jeskyně si jsou velmi blízké a chovají k sobě velkou úctu.

Posunková řeč klanu dokázala vypovědět až neuvěřitelné jemnosti, které se vyjadřovaly výrazem tváře a držením těla, v gestech, a dokonce i slovy. Avšak mluvená řeč, podpořená výrazem tváře, nevědomou mluvou těla a pomocnými gesty i nejrozdílnějšími odstíny hlasu, prozrazovala ještě víc, když se ji člověk naučil chápat. Ajla znala nevědomé signály tělesné řeči velmi dobře a teď pochopila i to, jak vypadaly u Druhých lidí. Současně se stále lépe vyznala ve slovech a jejich použití.

„Mohl by někdo dojít pro Lanidara, abych ho mohla poslat k Jondalarovi?“ zeptala se.

„Ne, ty nikoho poslat nemůžeš, Ajlo,“ odpověděla Marthona. „To udělám za tebe já...“, podívala se po zelandonech, kteří byli v chýši, „...pokud někdo pro Lanidara dojde.“

„Samozřejmě,“ souhlasila První zelandona. Rozhlédla se, kdo by to mohl udělat, a dala pak znamení Mejeře, pomocnici zelandony Třetí jeskyně. Ta se s nimi zúčastnila hledání Thonolanova elánu v Hluboké jeskyni. V té době žila ještě ve Čtrnácté jeskyni, ale byla nešťastná. Ajla ji poznala a usmála se na ni.

„Mám pro tebe úkol,“ řekla První zelandona. „Marthona ti to vysvětlí.“

„Znáš Lanidara z Devatenácté jeskyně?“ zeptala se Marthona. „Je to syn Mardeny, jejíž matkou je Denoda.“ Mejera zavrtěla hlavou.

„Může mu být tak dvanáct let, ale vypadá mladší,“ dodala Ajla, „a má pravou ruku zmrzačenou.“

Po Mejeřině tváří přelétl úsměv pochopení. „Ano, ovšem. Při tom předvádění hodil oštěp.“

„Ano, to je on,“ řekla Marthona. „Musíš ho najít a říct mu, aby šel za Jondalarem a předal mu ode mě zprávu. Řekni Lanidarovi, aby Jondalarovi vyřídil, že si Ajla dělá starosti o koně a že je třeba, aby se ještě před svatebními obřady o ně postaral. Rozuměla jsi?“

„Nebylo by jednodušší, kdybych šla za Jondalarem já?“ zeptala se Mejera.

„To by sice bylo mnohem jednodušší, jenže ty se zúčastníš obřadu dnes večer, a proto nesmíš Jondalarovi předtím předat žádnou zprávu, a už vůbec ne od Ajly. A ani ode mě ne,“ dodala. „Avšak když Lanidara nenajdeš, můžeš tento úkol svěřit někomu jinému, kdo není s Jondalarem příbuzný. Chápeš?“

„Ano. Neměj starost, Ajlo, já se postarám, aby se to Jondalar dozvěděl.“ Mejera se hned vydala na cestu.

„Zelandoni by zřejmě měli námitky, že jsi s Mejerou o té věci mluvila, proto je nemusíme zasvěcovat do všech podrobností,“ řekla Marthona tiše. „A nebudeme se zmiňovat o balíčku, který jsi chtěla dát Jondalarovi.“

„Nemusíme o tom vůbec mluvit,“ souhlasila s ní Ajla.

„A teď už je načase se připravit,“ řekla Marthona.

„Ale vždyť je teprve poledne. Do setmění je ještě dlouhá doba,“ namítala Ajla. „Nepotřebuji tolik času na to, abych si oblékla Necijinu tuniku.“

„Máme před sebou ještě mnohé jiné povinnosti. Půjdeme všechny společně k řece a ženy, které čeká svatební obřad, se vykoupu. Dokonce se uvaří voda, aby byla čistá pro obřad. Kromě toho je teplá voda na mytí příjemná. To je jedna z nejpříjemnějších částí příprav, muži učiní totéž, samozřejmě na jiném místě.“

„Já mám ráda teplou vodu,“ řekla Ajla. „Losadunajové mají u své jeskyně horký pramen. Neumíš si představit, jak je to příjemné.“

„Ale ano, umím. Jednou jsem putovala na sever. Nedaleko od pramene Zelavy je taky horký pramen.“

„Myslím, že vím, kde to je. Odpočívali jsme tam na zpáteční cestě. Na něco jsem se tě ještě chtěla zeptat. Nevím, jestli teď už není příliš pozdě, ale doufala jsem, že bych si mohla nechat propíchnout uši. Mám dva jantary, které mi dala Tulije, náčelnice tábora Lva, a ráda bych je měla v uších. Říkala mi, že by to šlo.“

„Myslím, že se to dá zařídit,“ řekla Marthona. „Některá zelandona se toho jistě ráda ujme.“

„Co myslíš, Folaro? Tak? Nebo raději tak?“ Mejera držela část Ajliných vlasů nahoru a ukazovala mladé ženě dva možné způsoby. Folaro se k nim připojila po očištném obřadu. V chýši zelandonů hořely početné lampičky, ale přesto bylo uvnitř mnohem

temněji než venku v jasném slunci, a Ajla si přála, aby byla tam a neseseděla tady, zatímco někdo něco dělal s jejími vlasy.

„Ten první způsob se mi líbil víc,“ řekla Folara.

„Mejero, tak nám přece dopověz, kde jsi je konečně našla,“ prosila Marthona. Všimla si, že se Ajla cítí nepříjemně, to se nedalo přehlédnout. Nebyla zvyklá na to, aby jí jiná žena upravovala vlasy. Mladá pomocnice byla řečná a trochu povídání alespoň Ajlu rozptýlí.

„Tedy, jak jsem řekla, ptala jsem se všech. Nikdo nevěděl, kde jsou. Nakonec někdo z vašeho tábora, myslím, že to byla družka Joharanova blízkého přítele, Solabana nebo Rušemara, ta s tím dítětem, seděla právě před košem...“

„To je Rušemarova družka Saleva,“ přerušila ji Marthona.

„Říkala, že jeden z nich by možná mohl být u koní,“ vyprávěla Mejera dál, „tak jsem šla proti proudu řeky a tam jsem oba našla. Lanidar se dozvěděl od své matky, že budeš celý den u žen, a proto šel ke koním, jak jsi ho o to požádala. A Jondalar řekl více méně totéž. Věděl, že se na celý den musíš s ostatními ženami držet v ústraní, a rozhodl se, že se postará o koně. Tam objevil Lanidara a právě mu ukazoval, jak se používá ten vrhač oštěpů. A pak se ukázalo, že jsem nebyla jediná, kdo hledal Jondalara. Krátce po mně přišel Joharan, vypadal trochu rozmrzele nebo možná jen unaveně. Všude ho hledal, aby mu řekl, že musí s ostatními muži podstoupit obřadní koupel v řece. Jondalar chtěl, abych ti vyřídila, že se koně mají dobře a že jsi měla pravdu, Vlk našel družku nebo kamaráda. Viděl je spolu.“

„Děkuji, Mejero. Když vím, že se Víha a Vítěz mají dobře, jsem klidná. Moc si cením toho, že jsi věnovala tolik času na to, abys našla Lanidara a Jondalara.“

Byla ráda, že jsou koně v pořádku a že je Lanidar vyhledal z vlastního popudu. Normálně by to očekávala od Jondalara, ale věděla, že se taky musí připravovat na svatební obřady, a chtěla se ujistit, že mu v tom nic nezabránilo. Jen při pomýšlení na Vlka se necítila moc dobře. Na jedné straně mu přála, aby našel družku a byl šťastný, na druhé straně jí bylo smutno při představě, že by ho měla ztratit.

Vlk ještě nikdy nežil mezi jinými vlky. Od doby, kdy se naučila lovit, znala vlky zřejmě lépe než on. Věděla, že se vůči členům vlastní smečky chovají oddaně, ale že by proti vetřelcům bránili své území. Pokud Vlk našel osamělou vlčici nebo nějakou

vlčici nižšího postavení ze smečky v okolí a chtěl by žít volně, musel by si vlastní území vybojovat. Vlk byl silné a zdravé zvíře, statnější než většina vlků, ale nevyrostl ve smečce, kde by se se svými sourozenci učil od malička bojovým hrám. Prostě nebyl zvyklý s vlky bojovat.

„Děkuji ti, Mejero. Ajla vypadá moc hezky. Nevěděla jsem, že umíš tak pěkně česat,“ pochválila dívku Marthona.

Ajla zvedla ruce a opatrně ohmatávala ruličky a hnízda, do nichž byly upraveny její vlasy pomocí jehel a jiných pomocných prostředků. Viděla ostatní mladé ženy s podobnými výtvary a uměla si přibližně představit, jak teď vypadá.

„Donesu vyleštěné dřevo, aby ses mohla na sebe podívat,“ řekla Mejera.

Neurčitý obraz v zrcadlícím dřevě ukazoval mladou ženu, jejíž vlasy vypadaly asi tak, jako vlasy většiny ostatních mladých žen v chýši. Ajla se jen stěží poznala a měla podezření, že by ji ani Jondalar nepoznal.

„Teď ti pověsíme do uší jantary,“ navrhla Folara. „A měla by ses už začít oblékat.“

Pomocnice, která propíchla Ajle ušní lalůčky, zasunula do každé dírky kousek kůstky. Kromě toho omotala kolem jantarů šlachy a na každé udělala smyčku, aby se kámen dal na kůstku pověsit. Pak pomohla Folaře upevnit kameny Ajle do uší.

Nato si Ajla oblékla slavnostní šaty. Mejera stála před ní a uchváceně si ji prohlížela. „Ajlo, to je tak krásné a tak neobyčejné. Všichni budou chtít takové šaty. Odkud je máš?“

„Přinesla jsem si je. Darovala mi je Necije. Ona je družkou náčelníka tábora Lva. Takhle je mám mít při obřadu.“ Ajla rozevřela přední díl a odhalila poprsí, které teď v těhotenství bylo ještě plnější, pak je šňůrou zase stáhla. „Necije říkala, že mamutonská žena by měla hrdě ukazovat svá prsa, když si bere druhá. A teď bych si chtěla vzít náhrdelník, který jsi mi dala ty, Marthono.“

„S tím bude problém, Ajlo,“ řekla Marthona. „Řetěz s jantarovým přívěskem by vypadal moc pěkně, kdybys neměla mezi prsy ten malý kožený váček. Já vím, že ten váček pro tebe něco znamená, ale myslím si, že bys ho měla odložit.“

„Má pravdu, Ajlo,“ přidala se Folara.

„Ukážu ti to v zrcadle,“ řekla Mejera. Podržela jí vyhlazené, začerněné a olejem napuštěné dřevo, aby se v něm Ajla mohla vidět.

Uviděla stejně cizí ženu jako předtím, ale tentokrát jí bimbaly navíc v uších jantary a starý vyboulenný amulet visel na roztrhané stužce mezi nimi.

„Co je v tom váčku?“ zeptala se Mejera. „Vypadá docela plný.“

„To je můj amulet. Všechny předměty v něm jsou dárky od mého totemu, od ducha jeskynního lva. Většina souvisí s důležitým rozhodnutím v mém životě. Obsahuje jistým způsobem i mého životního ducha.“

„Pak je to něco jako elandon,“ řekla Marthona.

„Mog–ur mi řekl, že jestli svůj amulet ztratím, tak zemřu,“ řekla Ajla. Sáhla na amulet, ucítila důvěrně známé vyboulenniny a před očima se jí vybavily vzpomínky na život v tlupě klanu.

„Pak ho schováme na zvlášť bezpečném místě,“ navrhovala Marthona, „možná vedle nějaké donky, aby ho mohla Matka opatrovat – jenže ty žádnou donku nemáš, nebo ano? Obvykle dostane každá žena donku při obřadu První slasti. Ty jsi zřejmě žádným takovým obřadem neprošla?“

„Ale ano, já mám donku,“ odpověděla Ajla. „Jondalar mě naučil dary slasti a poprvé z toho udělal obřad a daroval mi donku, kterou sám udělal. Mám ji ve svém vaku.“

„Nu, jestli někdo byl vhodný, aby tě uvedl do toho obřadu, pak to byl Jondalar. Má s tím dost zkušeností,“ řekla Marthona. „Jestli chceš, amulet ti schovám, a než s Jondalarem odejdete strávit svou zkušební dobu, tak ti ho vrátím.“

Ajla váhala, ale pak souhlasně přikývla. Když přetahovala váček přes hlavu, zachytil se jí kožený řemínek v účesu.

„To nevádí, Ajlo, já to opravím,“ uklidňovala ji Mejera.

Ajla držela v ruce důvěrně známý kožený váček a nemohla se odhodlat ho odložit. Ženy měly pravdu, nehodil se k jejím šperkům. Na druhé straně ho však ještě nikdy od té doby, kdy ho od Izy dostala, na tak dlouhou dobu neodložila. Dostala ho krátce poté, kdy ji tlupa klanu našla. Amulet byl tak dlouho částí jí samé, že jí připadalo zatěžko se od něho odloučit. Víc než to, měla z toho strach. Připadalo jí, jako by se jí chtěl amulet zachytit, jako by jí hrábl do vlasů, když ho chtěla sundat. Možná jí totem chtěl něco sdělit, možná by se v tento zvláštní den neměla snažit vypadat tak

docela jako Druzí lidé – v mamutonských šatech a se zelandonským šperkem. Když potkala Jondalara, byla vlastně ještě ženou klanu – možná by měla něco z té doby mít při sobě.

„Děkuji, Mejero, ale já jsem si to rozmyslela. Nechám si vlasy rozpuštěné, Jondalarovi se to tak líbí.“

Ještě chvíli podržela amulet v ruce, než ho podala Marthoně. Pak jí dovolila, aby jí uvázala kolem krku náhrdelník, který dostala od Dalanarovy matky pro Jondalarovu budoucí družku. Nakonec vytáhla z vlasů všechny jehlice a spony, jež držely pohromadě složitý zelandonský účes.

Mejeru nijak nepotěšilo, když zničila její pracný výtvar, ale bylo to prostě Ajlino rozhodnutí. „Počkej, já ti vlasy rozčešu,“ nabídla se přívětivě.

Důstojně se přizpůsobila nové situaci, pochválila ji v duchu Marthona. Tato nová pomocnice bude jednou dobrou zelandonou, pomyslela si.

Když Jondalar s ostatními muži, kteří se vydali na cestu k chýši zelandonů, přišel k úpatí svahu, kde se měl konat obřad, cítil se najednou stísněný. Nebyl jediný. Ženy už opustily velkou chýši. S pomocí několika zelandonů se muži postavili v pořadí, jak to vyzkoušeli – nejdřív seřazeni podle jeskyní, v nichž budou žít, a pak podle jejich postavení uvnitř jeskyně. Protože všechna počítací slova, která označovala jednotlivé jeskyně, byla mocná – jen zelandoni znali tajné rozdíly –, neoznačovala žádná postavení, ale byl to jen způsob, jak najít vlastní místo. Postavení uvnitř jeskyně, dokonale srozumitelné, i když nebylo označeno počítacím slovem a často zůstalo nezmíněno, to byla jiná věc, a nebylo trvalé.

Svatebním obřadem se mohlo postavení jednotlivce změnit, což ovšem zasáhlo hodně dalších lidí různým způsobem. Toto byla jedna z početných otázek, které musely být objasněny už před obřadem. Někteří postoupí výš, jiní poklesnou, protože postavení ohniště záviselo na tom, co oba druhové přinášejí celku. To pak taky určovalo postavení dětí. Nové ohniště patřilo podle všeobecné dohody muži, avšak opatrovala je žena. Děti, které žena porodila, se tak narodily i ohništi muže. Páry a jejich rodiny si přály, aby postavení nového ohniště bylo kvůli dětem i všem příbuzným co nejvyšší. S tím ale musel souhlasit určitý počet náčelníků jiných jeskyní jakož i zelandonů, což mnohdy vyžadovalo zarpnutí vyjednávání.

Ajla se toho příliš nedověděla o vyjednávání, které se vedlo o postavení jejího nového ohniště, a všem jemnostem by stejně neporozuměla. Naopak Marthona byla velmi dobře zasvěcena. Rozhovor plný nárazek, který dříve toho dne vedla s jinými zelandony, mezi jiným se zelandonou Devatenácté jeskyně, byl součástí těchto jednání. Zelandona Devatenácté jeskyně se s poukazem na Jondalarovy dřívější chybné kroky snažila snížit jeho postavení, a tento pokus souvisel se skutečností, že Ajla objevila tu mimořádnou novou jeskyni na území Devatenácté jeskyně. Tento objev její postavení povážlivě zvýšil, i když byla cizinka, ale Ajla tím současně vehnala trochu do úzkých zelandonů Devatenácté jeskyně. Kdyby jeskyni našla ona sama, mohla by ji udržovat v tajnosti a přístup k ní omezit jen na někoho, což by významně zvýšilo její postavení. Avšak vzhledem k tomu, že jeskyni objevila během letního setkání cizí žena, měli k ní přístup všichni, na což První zelandona okamžitě upozornila.

Jondalarovo postavení bylo jedním z nejvyšších. Jeho matka byla bývalá náčelnice a bratr byl současným náčelníkem největší jeskyně Zelandonců – nemluvě o jeho vlastních přednostech, které zčásti získal na své velké cestě. Jeho nově získané dovednosti v roztloukání pazourku – mnohovrstevné nadání, které dosvědčovali vysoce vážení a znalí roztloukači pazourku jiných jeskyní – a veřejné předvedení vrhače oštěpů, to bylo považováno za hodnotný přínos k životu společnosti. Určit postavení Ajly však bylo mnohem obtížnější. Cizinci měli vždycky nejnižší postavení, a tato skutečnost by se ukázala jako nevýhodná pro zařazení nového ohniště, kdyby se Marthona a mnozí jiní proti tomu nepostavili s poukazem na to, že Ajla u svého vlastního lidu měla vysoké postavení, a kromě toho mohla prokázat vlastní schopnosti. Její moc nad zvířaty byla dvojznačným důvodem, protože jedněm to připadalo pro určení postavení žádoucí, jiní v tom viděli zábranu. A tak stále ještě nebylo konečné zařazení určeno, což však nemohlo zabránit konání svatebních obřadů. Devátá jeskyně dvojici přijala a tam taky budou Ajla a Jondalar žít.

Ženy se na čas odebraly do jiné chýše. Až donedávna se tam zdržovaly mladé ženy před obřadem První slasti, nyní byla prázdná a mohla být využita jinak. Kdosi navrhl, aby tam čekali muži, a ženy by tak nemusely přecházet do jiné chýše, ale představa, že by muži krátce před svatebními obřady byli na místě, které ještě nedávno bylo příbytkem dívek v jejich přechodném období, se

nijak zvlášť nelíbila zelandonům ani některým jiným. Ať se kdekoli konaly tajemné obřady a prováděly nadpřirozené úkony, pak toto místo zůstávalo ještě po nějakou dobu pod vlivem duchovních sil, a to tím více, čím větší skupina lidí se tu sešla. Mnohdy se stávalo, že skryté životní síly mužů a žen působily proti sobě, a jestliže se na určitém místě k obřadům sešla skupina dívek, nemuselo být toto místo duchovně přívětivé k mužům. Proto bylo rozhodnuto, že do chýše půjdou ženy, neboť to, co měly před sebou, bylo přirozeně následným krokem pro dívky, které chýši obývaly předtím.

Ženy byly neméně vzrušené než muži. Ajla uvažovala, jestli si Jondalar oblékne tuniku, kterou mu darovala, a litovala, že mu ji nemohla předat sama. Pak by věděla, jestli mu padne a jestli se mu líbí. Takhle to zjistí, teprve až ho uvidí u obřadu.

Ženy se postavily v pořadí, které odpovídalo postavení mužů, aby se dvojice patřičně sešly. Ajla se usmála na Levelu, která čekala před ní. Ráda by se postavila k sestře Prolevy, ale patřila k Deváté jeskyni, takže mezi ní a mladou ženou, která bude žít s Jondekamem ve Druhé jeskyni, stálo několik dalších žen. Postavení těch dvou bylo stejně vysoké, protože oba pocházeli z rodiny vysoce postavených náčelníků a zakladatelů, takže zařazení jejich společného ohniště se v zásadě nezměnilo. Jondekamovo postavení bylo maličko vyšší než Levelino, ale tato nepatrná výhoda měla význam, jen pokud bydleli v jeho jeskyni.

Každý pár měl podstoupit vlastní svatební obřad, který provede zelandon nebo zelandona jeskyně, v níž bude pár nadále žít. Matky mladých lidí a jejich druhové se rovněž obřadu zúčastní a navíc příbuzní, kteří čekali v přední řadě, až budou vyzváni, aby se ujali svých rolí. U starších dvojic, kdy partneři tu nebyli poprvé, ale chtěli formálně stvrdit existující spojení, nemuseli být přítomni rodiče. Ti potřebovali jen souhlas jeskyně, v níž budou žít. Avšak i oni si často přivedli na oslavu přátele nebo příbuzné.

Ajla objevila Janidu, která stála hodně vzadu, protože patřila k Devěťadvacáté jeskyni, a usmála se na ni, když k ní Janida krátce vzhlédla. Ještě dál vzadu čekala Joplaja. Jako Lanzadonka byla i ona cizinka, i když muž jejího ohniště byl kdysi vysoce postavený Zelandonec. Tady stála mezi posledními, ale mezi Lanzadonci byla považována za jednu z prvních, což mělo váhu. Ajla pozorovala ženy, které se dnes měly spojit se svými druhy. Mnohé z nich stále ještě neznala a z některých jeskyní ještě nepoznala ani jednoho

jediného člověka. O jedné ženě slyšela, že patří k Čtyřiadvacáté jeskyni, a jiná prohlásila, že pochází z Medvědího pahorku u Malé luční řeky.

Ajle připadalo čekání jako věčnost. Co mohlo tak dlouho trvat? Nejdřív se musely honem honem rozestavit, a teď tu jen postávaly. Možná tu ještě nebyli muži. Možná jeden z nich změnil v poslední chvíli své rozhodnutí. Co jestli Jondalar začal pochybovat? Ne. On ne. Proč by taky měl? Ale co jestli přece?

V chýši zelandonů odhrnula První zelandona závěs před skrytým vchodem v zadní části velkého obydlí a odsunula stranou dělící stěnu. Vykoukla ven a přelétla pohledem shromaždiště, které tvořilo směrem k táboru rovnou plochu a dozadu se zvedalo v mírném svahu. Celé odpoledne přicházeli lidé a místo bylo téměř plné. Teď nastal ten pravý okamžik.

Muži vyšli z chýše jako první, jeden po druhém. Když Jondalar vzhlédl ke svahu, byl si jistý, že všichni, kdo jen si to mohli nějak zařídit, přišli. Šum davu zesílil a jemu se zdálo, že několikrát zaslechl slovo „bílý“. Pevně upíral pohled na záda muže jdoucího před ním, ale zřetelně si uvědomoval, že bílá tunika udělala velký dojem. Urostlý, pohledný světlovlasý muž s fascinujícíma očima by i tak přitahoval pohledy, avšak dnes mu jeho umyté světlé vlasy svítily téměř bíle, a čerstvě vykoupaný, oholený a oblečený v bělostné tunice byl prostě úchvatný.

„Kdybych si měla představit, že Lumi, milenec Velké Matky, přišel v lidské podobě na zem, pak bych řekla, že tamhle stojí!“ řekla Jondekamova matka, vysoká, světlovlasá Zelandonka Druhé jeskyně svému mladšímu bratrovi Kimeranovi, náčelníkovi Druhé jeskyně.

„Odkud asi má tu tuniku? Takovou bych taky rád měl,“ odpověděl Kimeran.

„To si teď asi myslí každý muž,“ řekla jeho sestra, „ovšem ty bys byl jedním z mála, který by ji mohl stejně dobře nosit, Kimerane.“ Podle jejího mínění byl její bratr nejen tak velký a světlovlasý jako jeho přítel Jondalar, ale byl stejně nebo rozhodně téměř stejně pohledný. „I Jondekam vypadá výborně. Jsem ráda, že si nechal narůst vous. Opravdu mu sluší.“

Když muži udělali půlkruh kolem obrovského ohně, byly na řadě ženy. Ajla se pokoušela zahlédnout něco z dění dřív, než vyjdou z chýše. Pozvolna nastával večer. Slunce, stále ještě nad horizontem, zatím dokázalo zastínit velký obřadní oheň svým

osluňujícím leskem, před nímž bledl svit pochodní, ohraničujících místo. Později však budou pochodně zapotřebí. U ohně stálo několik osob. Velká postava zády k ní, to musela být První zelandona. Na dané znamení vyšly ženy ven.

Sotva Ajla vyšla, hned zahlédla urostlou postavu v bílém koženém oblečení. Zatímco ženy vytvářely půlkruh proti mužům, potichu zajásala: Má ji na sobě! Vzal si mou tuniku! Všichni si oblékli svá slavnostní roucha, ale nikdo jiný nebyl v bílém, a Jondalar byl nepřehlédnutelný. V jejích očích byl nejkrásnější – ne, nejlépe vyhlížející muž mezi všemi. Většina lidí byla stejného mínění. Byl dobře viditelný ve svitu ohně a hleděl na ni z dálky tak upřeně, jako by nikdy nemohl odvrátit pohled.

Je tak krásná, říkal si. Ještě nikdy mu nepřípadala tak krásná. Nádherná slámově žlutá tunika, zlatě zářící, kterou pro ni ušila Nečije, se hodila přímo dokonale k jejím vlasům, které jí volně spadaly na ramena, tak jak se mu to nejvíc líbilo.

Její jediným šperkem byly jantarové náušnice, které jí visely v uších – pocházely od Tulije, jak si vzpomínal –, a náhrdelník z jantaru a mušlí, který jí darovala Marthona. Zářivé žlutooranžové kameny zachytávaly poslední sluneční paprsky a zářily na jejím odhaleném poprsí. Tunika, vpředu otevřená, v pase ale přepásaná, se lišila od oblečení ostatních žen, k Ajle se však hodila dokonale.

Marthona, která sledovala dění z první řady diváků, byla rovněž příjemně překvapená, když se její syn objevil v bílé tunice. Věděla, jaké oblečení si původně vybral, a proto snadno uhodla, že tunika byla obsahem balíčku, který Jondalarovi předala. Chybějící zdobení zdůrazňovalo jednoduchost a čistotu barvy, která už beztak byla dostatečnou ozdobou. Ocásky hranostajů tvořily zajímavý doplněk tuniky, ale nebyly by bezpodmínečně nutné. Marthona viděla těch několik málo mís a náradí, které Ajla používala, a všimla si její záliby v jednoduchých předmětech. Ta bílá tunika byla zvlášť nápadným příkladem jejího vkusu. Něco na tom bylo, když se hodnota předmětu měřila podle jeho kvality.

Prostota Jondalarova oblečení tvořila nápadný kontrast k bohatě zdobeným šatům Ajly. Marthona byla přesvědčená, že se mnohé z přítomných žen pokusí Ajliny šaty napodobit, ale zřejmě se to žádné tak docela nepodaří. Dobře si je prohlédla, když jí je Ajla ukázala, a proto věděla, s jakou pečlivostí a vkusem byly ušity. Její šaty svědčily o jediném bohatství, které mělo pro Zelandonce význam: o čase, který si vyžádalo jejich zhotovení.

Kvalita kůže, jantary, mušle a zuby a tisíce ručně vyřezávaných perel z mamutoviny na těchto slavnostních šatech byly důkazem, že Marthona oprávněně trvala na Ajlině vysokém postavení. Ohniště jejího syna bude mezi prvními.

Jondalar neodvracel pohled od Ajly. Její oči zářily, rty měla lehce pootevřené, dýchala rychle a poprsí se jí vzrušeně zvedalo a klesalo. Takhle ji znal, když obdivovala něco krásného nebo byla vzrušená lovem, a Jondalar cítil, jak mu do ledví proudí krev. Je zlatá, pomyslel si. Zlatá jako slunce. Toužil po ní, nemohl uvěřit, že tato krásná, smyslná žena bude jeho družkou. Jeho družka... líbil se mu zvuk toho slova. Budou spolu sdílet domov, kterým ji chtěl překvapit. Kdy už konečně začne obřad? Bude trvat dlouho? Nechtěl čekat, chtěl přeběhnout k ní, zvednout ji a odnést ji v náručí.

Když se dostavili všichni zelandoni, První zelandona předzpívala podmaňující nápěv. Jiná zelandona se přidala dlouhým tónem, pak další. Každý ze zelandonů si našel tón s určitou výškou a barvou, který mnohdy proměnil v jednoduchou melodii a kterou mohl bez námahy udržet. Byl z toho chór uchvacující silou a nádherným mnohohlasem. Pak promluvila zelandona, jež měla spojit první pár, a zpěv se rázem ztišil a doléhal jen jako vzdálené zurčení pramene zaznívající mezi šuměním lesa. A tak jako se slévají různé záchvěvy jednotlivých stromů, tak nabíraly dech a střídaly se jednotlivé hlasy v neumdlévajícím souzvuku.

Ztlumený, skoro jednotvárný tok melodických hlasů se dotkl Jondalarovy duše a naplno rozezněl jeho vnímavost, když jako očarovaný hleděl na milovanou ženu. Slova zelandony, která patřila prvnímu páru, sotva vnímal. Pak ucítil, jak ho muž za ním trochu popostrčil, a trhl sebou. Bylo vyvoláno jeho jméno. Vykročil k mohutné postavě První zelandony a viděl, jak z druhé strany přistupuje Ajla. Pak stáli proti sobě, rozdělení jen zelandonou.

První zelandona na oba laskavě pohlédla. Jondalar byl nejvyšším mužem široko daleko a podle jejího mínění byl i nejpřitažlivější. Tehdy, před mnoha lety, když byl téměř ještě chlapec, ho taky i z toho důvodu ráda vyučovala v darech Matky. A on se dobře učil, snad až příliš dobře. Málem by ji přiměl k tomu, aby zapomněla na své poslání.

Ted' byla ráda, že jí v tom okolnosti zabránily, ale když ho viděla před sebou v bílé tunice, která vzbuzovala takovou

pozornost, okamžitě zase věděla, proč ji tehdy málem přemluvil. Odkud má asi tu tuniku? Zřejmě ze své velké cesty. Samozřejmě si hned všimla barvy, ale i střih byl nezvyklý, a chybějící zdobení ji činilo ještě úžasnější. Jondalar se hodil k ženě, kterou si vyvolil. Obrátila se na Ajlu.

A ona se hodila k němu. Ne, ona ho zastínila, a to nebylo snadné, pomyslela si zelandona. Zelandona by byla zklamaná, kdyby si Jondalar zvolil někoho, kdo by neodpovídal vysokému mínění, které o něm měla. Nyní musela přiznat, že tato žena je mu nejen rovna, ale že ho dokonce převyšuje.

Oba byli z mnoha důvodů středem pozornosti. Všichni je znali nebo o nich něco slyšeli, a teď všichni uznávali, že je to nejkrásnější pár.

Připadalo jí správné a vhodné, že právě ona, která je První mezi těmi, kteří slouží Matce, má provést tento obřad a uvázat uzal tomuto vynikajícímu páru. I První zelandona byla zjevem, který nebylo možné přehlédnout. Tetované vzory na čele měla zdůrazněné barvou, vlasy měla pečlivě, i když trochu roztodivně vyčesány nahoru, čímž vypadala ještě větší, a bohatě zdobená tunika byla uměleckým dílem, které v podstatě mohlo plně vyniknout jen na osobě jejích rozměrů. Všechny oči se teď na ně upíraly a zelandona mlčela, aby zesílila dramatický účinek.

Nyní předstoupila Marthona a postavila se vedle svého syna. Její současný druh Vilomar se držel krok za ní, po její pravici. Vlevo od ní stál Dalanar a těsně za ním Jeryka, kteří by vlastně měli čekat až úplně na závěr, až přijde na řadu jejich dcera Joplaja s Echozarem, aby se spojili. Vedle Vilomara stáli Folar a Joharan, Jondalarova sestra a bratr. Za Joharanem následovali Proleva a její syn Jaradal. Přátelé a příbuzní se zdržovali v části shromaždiště, která byla pro ně během obřadu vyčleněna. Zelandona pohlédla nejdřív na ně, pak výš k davu shromážděných na svahu a ujala se slova.

„Všechny jeskyně Zelandonců byly svolány, aby dosvědčily spojení tohoto muže a této ženy,“ řekla slavnostním hlasem, „Dona, Velká Matka Země, První stvořitelka, Matka všeho, ta, která porodila Baliho, jenž ozařuje nebe, a ta, jejíž druh a přítel Lumi na nás taky této noci shlíží jako svědek, ta bude uctěna svatým spojením svých dětí.“

Ajla zvedla hlavu a pohlédla k měsíci. Byl vidět trochu víc než z poloviny, a ona si teprve teď všimla, že se zešeřilo. Slunce už

zapadlo před nějakou dobou, ale díky ohňům a mnoha pochodnám bylo stále ještě vidět téměř jako za dne.

„Tito dva, kteří tu stojí, připravili Velké Matce Zemi radost tím, že se rozhodli se spojit. Jondalar z Deváté jeskyně Zelandonců, syn Marthony, bývalé náčelnice Deváté jeskyně, nyní družky Vilomara, obchodníka Zelandonců, narozený u ohniště Dalanara, zakladatele a náčelníka Lanzadonců, bratr Joharana, náčelníka Deváté jeskyně Zelandonců...“

Zelandona uvedla veškerá jména a příslušnosti ve všech podrobnostech a Ajliny myšlenky se odpoutaly, protože beztak většinu z uvedených lidí neznala. Toto byla jedna z mála příležitostí, při níž se vyjmenovávaly veškeré vztahy. Její zájem se opět probudil, když zelandona na konci dlouhé litanie zvýšila hlas.

„...volíš si za družku Ajlu z Deváté jeskyně Zelandonců, Donou požehnanou a poctěnou jejím požehnáním...“ Davem prolétl šepot. Bylo to požehnané spojení, ona už čeká dítě. „...dříve Ajlu z tábora Lva Mamutonů, dceru ohniště Mamuta, vyvolenou duchem jeskynního lva, ochraňovanou jeskynním medvědem, přítelkyni koní Víhy a Vítěze a čtyřnohého lovce Vlka?“

Ajla uvažovala, kde asi Vlk je. Neobjevil se po celé odpoledne ani večer a ona byla trochu zklamaná. Věděla, že tenhle obřad pro něho nemá význam, ale bylo by ji potěšilo, kdyby ho tu měla.

„...kterou přijal Joharan, bratr Jondalara a náčelník Deváté jeskyně Zelandonců, a Marthona, matka Jondalara a bývalá náčelnice Deváté jeskyně, a kterou uznal Dalanar, zakladatel a náčelník Lanzadonců, muž ohniště při Jondalarově narození.“

Zelandona vypočítávala postupně veškeré příbuzné Jondalara. Ajla pochopila teprve teď, kolik nových příbuzenských vztahů spojením s Jondalarem získala. Avšak zelandona si přála, aby jich bylo ještě víc. Musela dlouho uvažovat, než našla dostatek příslušností, aby byly naplněny požadavky obřadu, když Ajla mohla prokázat tak málo vlastních příslušností.

Jondalar pohlédl na Ajlu a řekl: „Volím ji za svou družku.“

„Chceš ji ctít, pečovat o ni, když bude nemocná, postarat se o ni, když bude mít dítě, a pomoci jí postarat se o všechny děti narozené u tvého ohniště, pokud budete žít spolu?“ pronesla zpěvavě zelandona.

„Chci ji ctít, pečovat o ni a postarat se o ni a její děti,“ řekl Jondalar.

„A ty, Ajlo z Deváté jeskyně Zelandonců, dříve Ajlo z tábora Lva Mamutonů, dcero ohniště Mamuta, vyvolená duchem jeskynního lva, ochraňovaná jeskynním medvědem, přijatá Devátou jeskyní Zelandonců, volíš si za druhu Jondalara z Deváté jeskyně Zelandonů, syna Marthony, bývalé náčelnice Deváté jeskyně, nyní družky Vilomara, obchodníka Zelandonců, narozeného u ohniště Dalanara, zakladatele a náčelníka Lanzadonců?“ Zelandona se rozhodla vypočítat teď jen podstatné příslušnosti a neodříkat je všechny ještě jednou. Ajla si oddechla a posluchači rovněž.

Pohlédla na Jondalara a řekla: „Volím ho za svého druhu.“ Její slova jí zněla ozvěnou v hlavě. Volím ho za druhu. Já ho volím. Chtěla jsem ho už před tak dávnou dobou, a teď ho konečně a opravdově volím za svého druhu.

„Chceš ho ctít, pečovat o něho, když bude nemocný, učit své děti, aby ho ctily, jak náleží tvému druhovi a jejich životeli, včetně dětí, kterými tě už Dona požehnala?“ pokračovala První zelandona.

„Chci ho ctít, pečovat o něho a učit své děti, aby ho ctily,“ slíbila Ajla.

Zelandona dala znamení. „Kdo má oprávnění schválit spojení tohoto muže a této ženy?“

Marthona několik kroků předstoupila. „Já, Marthona, bývalá náčelnice Deváté jeskyně Zelandonců, jsem k tomu oprávněna. Prohlašuji, že souhlasím, aby se můj syn Jondalar spojil s Ajlou z Deváté jeskyně Zelandonců.“

Pak byl na řadě Vilomar. „Taky já, Vilomar, obchodník Zelandonců, druh Marthony, bývalé náčelnice Deváté jeskyně, souhlasím s tímto spojením.“ Vilomarův souhlas nebyl nutný, ale tím, že se zúčastnil obřadu, dostalo spojení syna jeho družky s cizí ženou předběžné schválení, na které mohl s o to větší vahou navázat Marthonin dřívější druh, který teď předstoupil.

„Já, Dalanar, zakladatel a náčelník Lanzadonců, muž ohniště při Jondalarově narození, rovněž souhlasím se spojením Jondalara, syna mé bývalé družky, s Ajlou z Deváté jeskyně Zelandonců, dříve Ajlou z Mamutonů.“

Dalanar hleděl na Ajlu s takovým zalíbením, že jí okamžitě připomněl Jondalara, a musela se trochu pousmát sama sobě, když její tělo odpovědělo stejným způsobem. Nebylo to poprvé. Dalanar a Jondalar si přes rozdíl věku nebyli jen velmi podobní, ale probouzeli v Ajle i podobné pocity. Nemohla jinak, musela

staršímu muži věnovat úsměv. Zdálo se, jako by ji zevnitř prosvětloval sluneční paprsek, a Dalanar si na krátký okamžik přál, aby si to mohl se svým synem vyměnit. Pak pohlédl k Jondalarovi a viděl jeho úšklebek. Ten kluk ví, co si myslím, a čeká jen na to, kdy mi to strčí pod nos! Málem by se hlasitě rozesmál.

„Souhlasím bez výhrad,“ dodal.

„Kdo má oprávnění schválit spojení této ženy s tímto mužem?“ zeptala se zelandona.

„Já, Ajla z Deváté jeskyně Zelandonců, dříve Ajla z tábora Lva Mamutonů a dcera ohniště Mamuta, mám oprávnění mluvit sama za sebe. Oprávnění mi udělil mamot ohniště Mamuta, nejstarší a nejváženější ze všech mamotů, a Talut, náčelník tábora Lva, a jeho sestra Tulijs, náčelnice tábora Lva. Jejich jménem souhlasím se spojením s Jondalarem z Deváté jeskyně Zelandonců.“ Z této části obřadu měla Ajla největší strach, protože věděla, že se musí slova naučit z paměti a přesně je odříkat.

„Mamot od ohniště Mamuta, Ten, který slouží Matce za Mamutony,“ prohlásila První zelandona, „dal dceři svého ohniště právo, aby rozhodla sama za sebe. Jako Ta, která slouží Matce za Zelandonce, mohu mluvit i za mamota. Ajla se rozhodla vzít si za druhu Jondalara, proto má její rozhodnutí stejnou váhu jako souhlas mamota.“ Pak První zelandona zvolala veškerou silou svého hlasu: „Kdo se přimlouvá za tento pár?“

„Já, Joharan, náčelník Deváté jeskyně Zelandonců, se přimlouvám za tento pár a vítám Jondalara a Ajlu v Deváté jeskyni Zelandonců.“ Jondalarův nejstarší bratr se otočil k těm, kteří stáli přímo za ním mezi diváky.

„My z Deváté jeskyně Zelandonců je vítáme,“ oznámili na jeho pokyn všichni jednohlasně.

Zelandona rozpřáhla náruč, jako by chtěla všechny obejmout. „Slyšte, všechny jeskyně Zelandonců!“ řekla tónem vyžadujícím úctu. „Jondalar a Ajla se vzájemně vyvolili. Bylo to schváleno a Devátá jeskyně je přijala. Co říkáte tomuto spojení?“

Odpovědí byl bouřlivý souhlas. Kdyby měl někdo námitky, byly by smeteny. První zelandona vyčkala, dokud bouře neodezněla, pak řekla: „Dona, Velká Matka Země, je spojení svých dětí nakloněna. Tím, že Ajle požehnala, usmála se na toto spojení.“

Na její znamení Ajla a Jondalar spojili ruce a napřáhli je k zelandoně. Vzala prostý proužek kůže, omotala jím jejich ruce a zavázala ho. Až se vrátí ze své zkušební doby, vrátí jí tento

řemínek neporušený, nepřeřezaný, a výměnou jako dar zelandonů dostanou k sobě se hodící náhrdelníky. To platilo za znamení, že jejich spojení bylo schváleno a že smějí přijímat další dárky.

„Uzel byl uvázán. Jste spojeni. Kéž se Dona na vás neustále usmívá.“ Mladý pár se postavil tvářemi ke shromáždění a zelandona oznámila: „Toto jsou nyní Jondalar a Ajla z Deváté jeskyně Zelandonců.“

Pak všichni společně ustoupili, i zelandona, aby udělali místo dalšímu páru. Zatímco jejich příbuzní dělali ve vyhrazené části shromaždiště místo příbuzným dalšího páru, odešli Ajla a Jondalar tam, kde už čekaly ostatní páry se svázanými rukama. Obřad ještě dál pokračoval.

Většina diváků pociťovala radost při pohledu na pár, který byl obdařen takovým štěstím, a s potěšením přihlížela, jak dali svůj slib a jak jim byl uvázán uzel. Avšak u některých vzbudil tento obřad zcela jiné pocity. Byla mezi nimi krásná žena se světlými vlasy, velmi světlou kůží a temně šedýma, téměř černýma očima. Většina mužů se dívala na Maronu se zalíbením, dokud si nevšimli, jak se mračí. Ona si však nikoho nevšímala.

Marona sledovala obřad tohoto nádherného páru s pocity, které měly daleko do radosti. S nenávistí pozorovala cizí ženu i muže, který jí byl kdysi zaslíben. Ona měla být onoho roku středem pozornosti všech, jenže on místo toho odešel na velkou cestu a zanechal ji tady ostudně bez druha. A korunu všemu nasadila jeho sestřenice prvního stupně, ta zvláštní černovláška, kterou všichni považují za tak krásnou, která přišla, vybrala si nejošklivějšího muže, jakého si kdo uměl představit – a pak se všichni zajímali už jen o ni. Jistě, Marona tehdy našla přijatelného muže, dřív než léto skončilo, ale prostě to nebyl Jondalar, ten, kterého chtěly všechny a kterého měla dostat ona. Po několika letech ona a její druh zase s úlevou uzel rozvázali. To bylo nejhorší letní setkání, které Marona kdy zažila. Nejhorší, dokud nenastalo toto.

Ted' se vrátil Jondalar s cizí ženou, která se obklopila zvířaty a bez mrknutí oka nosila zimní spodní prádlo chlapců. Byli svázáni a ona čeká dítě, už je požehnaná. To bylo nespravedlivé. A odkud měla ty šaty, rozepnuté, aby všichni mohli obdivovat její prsa? Marona by je takhle taky nosila, kdyby ty šaty měla dřív než ona, ale ted' už ne, i kdyby to tak dělaly všechny ostatní ženy. Jednoho dne jim ukážu, pomyslela si Marona. Jednoho dne toho budou litovat. Jednoho dne uvidí.

Byli ještě další, kteří se nijak z tohoto spojení neradovali. Laramar neměl tyhle dva rád. Jondalar na něho vždycky shlížel pohrdavě, i když pil jeho barmu, a tahle žena, Ajla s vlkem, dělala okolky kolem Tremediny nejmladší a nasadila Lanoze brouka do hlavy. Lanoga už teď často nebyla doma, aby mu uvařila jídlo. Místo toho se potulovala kolem s jinými ženami, jako by to dítě bylo její, a přitom ještě ani nebyla dospělá. Ale dlouho to už trvat nebude. Možná z ní bude dokonce hezká žena, rozhodně bude mnohem hezčí než ta nepořádnice, která je její matkou. Jen ať se Ajla drží daleko od mé chýše, pomyslel si Laramar. Pak se potměšile zašklebil. Jedině že by chtěla trochu uctít Matku. Jak se asi bude chovat při obřadu na oslavu Matky, až se pořádně napije barmy? Kdo ví? To se ukáže.

A ještě někdo nepřál dvojici štěstí. Jmenuji se teď Madroman, pomyslel si pomocník, a přeji si, aby si to všichni zapamatovali, obzvláště Jondalar. Jen pohleďte, jak samolibě a vyšňořené tam stojí v té bílé tunice. Všechny ženy se na něho usmívají, a přitom ho právě svázali s jinou. Byl pořádně překvapený, když zjistil, že teď patřím k zelandonům. To nečekal, to by do mě neřekl, ale já jsem mnohem chytřejší, než si myslí. A budu zelandonem, navzdory té tlusté ženě, která se má k té Jondalarově cizince, jako by už byla zelandonou.

Hezká je, to se jí musí nechat. Taky bych takovou měl, kdyby mi nevyrazil zuby. Neměl důvod, aby mě tak zmlátil. Já řekl jenom pravdu. Chtěl Zolenu za družku a ona by souhlasila, kdybych to neřekl. Měl jsem jim ale dát pokoj, pak by ta rozzářená tvář byla teď spojená s tou tlustou stařenou místo s cizinkou. Ta se chová, jako by byla zelandona, ale mně nebude nic namlouvat. Není ani pomocnice, a ani neumí pořádně mluvit. Rád bych věděl, kolik žen by ho ještě považovalo za tak úžasného, kdyby mu někdo vyrazil zuby. To by byl příjemný pohled. To by se mi skutečně líbilo.

A také čtvrtý pár očí pozoroval bez radosti zářící svázanou dvojici. Brukeval nemohl odtrhnout oči od ženy se zlatými vlasy rozpuštěnými na ramena, jejíž krásná prsa se tak viditelně dmula. Byla těhotná, byla to prsa matky. Víc než cokoli na světě si přál, aby se jich mohl dotýkat, hladit je, sát z nich. Byla tak dokonalá. Připadalo mu, jako by mu ukazovala toto dokonalé poprsí záměrně, aby ho lákala jeho plností, tvrdými, růžovými poutaty, jako by se mu nabízela.

Jondalar se bude těchto prsů dotýkat, bude je držet, bude tyto bradavky brát do úst a sát z nich. Pořád Jondalar, vždycky on, vším obdařený, vždycky šťastný. Měl dokonce nejlepší matku. Maronina matka o mě nikdy nestála, ale Marthona tu byla vždycky, když už jsem to nemohl vydržet. Mluvila se mnou, vysvětlovala mi věci, nechala mě chvíli u sebe. Byla vždycky přívětivá. Jondalar na mě nebyl sprostý, to ne, ale cítil ke mně jen soucit, protože jsem neměl takovou matku jako on. Teď se spojil s ženou, matkou, zlatou jako Bali, velký, zlatý syn Matky, s ženou s překrásným poprsím, která bude brzy matkou.

Zdálo se, že má takovou radost, když ho spatřila přicházet s pochodni do jeskyně a když ji vyvedl ven. Řekla, že kdyby nebylo Jondalara, uvažovala by o něm, ale to nemyslela vážně. Když pak přišel Jondalar a ten lanzadonský ploskolebec, dala zřetelně najevo, že i jeho považuje za ploskolebce. Já nevím, jak Dalanar vůbec mohl připustit, aby se nějaký ploskolebec ucházel o dceru jeho družky nebo aby se s ní dokonce spojil, pomyslel si Brukeval. To není správné. On je zrůda, napůl člověk, napůl zvíře. To by se nemělo dovolit. Joplaja vypadá jako slušná mladá žena, která k němu byla vždycky milá, ale jak si může vzít za druha ploskolebce? To prostě není správné. Někdo by měl zakročit.

Možná bych to měl být já, uvažoval dál. Kdyby o tom Ajla uvažovala v klidu, věděla by, že dělám, co je správné. Možná by si mě pak jinak vážila. Uvažovala by skutečně o mně, kdyby se něco... stalo? Kdyby tu Jondalar už nebyl? Kdyby se Jondalarovi něco přihodilo, vzala by si pak snad jednoho dne mě?

32.

Levela a Jondekam zvedli na pozdrav svázané ruce, když se k nim přidružila Ajla s Jondalarem v místě, kde měly čekat páry, které už prošly obřadem. Levela se nedočkavě ptala: „Řekla První zelandona skutečně, že jsi požehnaná, Ajlo?“

Ajla přikývla. Raději nemluvila, protože nedůvěřovala svému hlasu.

„To je ale báječné! Proč jsi mi o tom nic neřekla? A Jondalar to už věděl? Ty máš ale štěstí!“ Nepustila Ajlu ke slovu, a dokonce se ji pokusila obejmout. Zapomněla, že má ruku svázanou s Jondekamem, a tak se jejich paže zamotaly. Všichni, včetně kolemstojících, se rozesmáli a Levela nakonec objala Ajlu jen svou volnou rukou.

„A máš opravdu kouzelné šaty, Ajlo. Ještě nikdy jsem neviděla něco tak krásného. Jsou ozdobené tolika perlami z mamutoviny a jantaru, že na mnohých místech ani není vidět podklad. Kůže má přesně tu správnou barvu. A že je nosíš takhle otevřené, to se mi líbí, vždyť taky budeš brzy matkou. Musí být ale hodně těžké. Odkud je máš?“ Levela byla tak vzrušená, že to až Ajlu rozesmálo.

„Ano, jsou těžké, ale na to jsem zvyklá. Dlouho jsem je měla ve svém zavazadle. Necije mi je dala, když si myslela, že se spojím s jedním mužem Mamutonů, a taky mi řekla, jak je mám nosit. Ona je družkou náčelníka tábora Lva. Když jsem se pak ale rozhodla odejít s Jondalarem, řekla, ať si je vezmu a obléknu je, až se s ním spojím. Měla ho ráda, jako všichni ostatní Mamutoni. Chtěli, aby u nich zůstal a stal se Mamutonem, ale on se chtěl raději vrátit domů. Myslím, že teď už vím proč.“ Ajla byla obklopena posluchači, kteří

chtěli vědět, co říká ta cizí žena o svých bohatě zdobených šatech, aby měli později o čem vyprávět.

„Jondalar ale taky vypadá velkolepě,“ řekla Levela. „Tvé šaty vynikají kvůli zdobení a perlám a Jondalarova tunika právě naopak, ta působí jen svou barvou.“

„To je pravda,“ souhlasil s ní Jondekam. „My všichni máme na sobě slavnostní roucha,“ ukázal na sebe, „a ta jsou zpravidla hodně zdobená, i když ne tak neuvěřitelně bohatě, jako jsou tvé šaty, Ajlo. Ale když Jondalar vyšel ven, byli všichni jako oslněni. Ta jeho tunika je skutečně překrásná, zvlášť když ji má na sobě on. Já vím, jak to bude. Všechny ženy teď budou chtít mít šaty jako máš ty, Ajlo, a všichni muži budou chtít tuniku, jako má Jondalar. Někdo ti ji daroval, Jondalare?“

„Ajla.“

„Ajlo! To jsi dělala ty?“ zvolala Levela užasle. „Jedna mamutonská žena mě naučila, jak se kůže barví doběla.“

Další zelandona předstoupila a dav se obrátil k ní. „Měli bychom raději ztichnout, obřad pokračuje,“ řekla Levela.

Zmlkli a sledovali, jak probíhá obřad dalšího páru. Ajla zatím přemýšlela o tom, proč se při tomto obřadu svazují ruce uzlem, který se dá tak těžko rozvázat. Levelin pokus ji obejmout, který všechny rozesmál, jí názorně předvedl, jak toto svázání dvojici doslova nutí, aby mysleli jeden na druhého, než něco překotně provedou. Není to špatné ponaučení pro život ve dvou.

„Prál bych si, aby si pospíšili,“ zašeptal jeden z mužů, „já už padám hlady. Po tom dlouhém půstu je zřejmě slyšet až v poslední řadě, jak mi kručí v žaludku.“

Ajla byla ráda, že zelandona v klidu a beze spěchu odříkávala všechna jména a příslušnosti. Měla tak čas věnovat se svým myšlenkám. Byla teď spojena s Jondalarem. On je jejím druhem. Možná se teď konečně bude naplno cítit Ajlou z Deváté jeskyně Zelandonců, i když byla ráda, že Ajla z Mamutonů stále ještě patřilo k jejím jménům. Že teď žila v Deváté jeskyni neznamenalalo, že by se změnila. Mohla pouze k výčtu jmen připojit nová příbuzenská označení a příslušnosti. Přitom neztratila svůj klanový totem.

Myšlenkami se vrátila zpět do doby, kdy žila jako malá dívka u tlupy klanu. Tam zvyk vázání uzle neznali, ani to nepotřebovali. Od nejranějšího mládí se ženy klanu učily brát ohled na muže, především na své druhy. Od dobré ženy klanu se očekávalo, že

bude předvídat potřeby a přání svého druha, protože muž klanu se odmalička učil své potřeby, potíže a bolesti potlačovat nebo je přinejmenším nedávat najevo. Nikdy by ji nepožádal o pomoc, ona musela vědět, co on potřebuje.

Broud vlastně její pomoc nepotřeboval, přesto však neustále od ní něco požadoval. Vymýšlel si pro ni úkoly, jen aby jí mohl poroučet – tu mu musela přinést pohár vody, hned zase chtěl uvázat obutí. Měl výmluvu, že je ještě dívka a musí se učit, ale v podstatě mu bylo lhostejné, jestli se něco naučí, a nedělal rozdíl, když se mu snažila vyhovět. Chtěl jen ukázat, že má nad ní moc, protože mu odporovala, a ženy klanu jinak nikdy úmyslně mužům klanu poslušnost neodepřely. Vyvolávala v něm pocit, že není opravdový muž, a za to ji nenáviděl. Nebylo to žádné snadné ponaučení, ale Broud ji svými neustálými nároky tak vychoval, že jí to přešlo do krve. Teď to byl Jondalar, kdo z toho měl prospěch. Vždycky si uvědomovala jeho přítomnost a cítila se nepříjemně, když nevěděla, kde je. To platilo i pro její vztah ke zvířatům.

Najednou, jako by ho ta myšlenka přivolala, se objevil Vlk. Sklonila se k němu a hladila ho levou rukou, protože pravou byla spojená s Jondalarem.

Vzhlédla k Jondalarovi. „Dělala jsem si o něj starost,“ řekla, „ale on opravdu vypadá spokojeně.“

„Možná k tomu má dobrý důvod,“ ušklíbl se Jondalar.

„Když si Drobek našel družku, tak odešel. Ještě jednou mě navštívil, ale od té doby žil s ní. Jestli má Vlk družku – myslíš, že nás opustí a zůstane u ní?“

„To nevím. Vždycky jsi říkala, že považuje lidi za svou smečku, ovšem svou družku si samozřejmě musí najít mezi vlky.“

„Chtěla bych, aby byl šťastný, ale strašně by mi chyběl.“ Ajla se narovнала. Okolostojící, zvláště ti, kteří ji ještě tak dobře neznali, se nestačili divit. Ajla dala Vlkovi znamení, aby zůstal těsně u ní.

„Ten je ale opravdu veliký,“ řekla jedna z žen, které trochu ustoupily.

„Ano,“ odpověděla Levela, „ale ti, kteří ho znají, říkají, že ještě nikdy neohrožoval člověka.“

V tom okamžiku Vlka kousla blecha. Sedl si, stočil se a vydatně se drbal. Žena se nervózně zachichotala. „To skutečně nevypadá moc hrozivě,“ připustila.

„Hrozivé to je jen pro tu blechu,“ zasmála se Levela.

Najednou se Vlk zarazil, natočil hlavu na stranu, jako by něco slyšel nebo něco ucítil, pak vstal a podíval se tázavě na Ajlu.

„Jen běž, Vtku,“ řekla Ajla a propustila ho posunkem. „Jestli chceš jít, tak jdi.“

Okamžitě vyrazil kupředu a propletl se davem lidí, kteří na něho vyděšeně hleděli.

Další uzel nebyl uvázán mezi dvěma, ale mezi třemi lidmi. Jeden muž se stal druhem sester dvojčat. Nebylo nijak neobvyklé, že dvojčata nebo sestry, které si byly velmi blízké a nechtěly se rozloučit, uzavíraly takový vztah. Pro mladého muže ostatně nebylo nijak snadné starat se o dvě ženy a jejich děti. V tomto případě byl muž už trochu starší, požíval úctu a měl vysoké postavení. Ale ani tady nebylo vyloučeno, že si ženy jednoho dne vezmou ještě jednoho muže.

Když přišel na řadu poslední pár, shromážděné lidi už pomalu začínaly nudit nekonečné výčty, zvlášť když se týkaly lidí, které neznali. Tento poslední pár ale přesto vzbudil nový zájem. Když předstoupili Joplaja a Echozar, davem prolétl šum a pak se všichni mezi sebou vzrušeně dohadovali. Žádný z nich nevypadal jako Zelandonec, a i když většina lidí věděla, že patří k Lanzadoncům, byli někteří z nich jejich zevnějškem překvapeni.

Viděli urostlou, štíhlou, tmavovlasou ženu cizokrajného vzhledu, něžnou a jemnou, až neuvěřitelně krásnou. Muž vedle ní by nemohl být větším protikladem. Byl o něco menší a měl výrazné, nezvyklé rysy tváře, které většině lidí připadaly ošklivé. Jeho silné huňaté obočí se klenulo nad temnými, hluboce posazenými očima. I jeho nos byl nápadný, částečně proto, že jeho dlouhá široká tvář jím vybíhala do špice, a částečně proto, že se podobal obrovskému orlímu zobáku, který se ostatně hodil k proporcím tváře. Jako většina mužů si nechával i on v zimě narůst plnovous, protože mu zahříval tvář, a v létě se ho zbavoval. Nedávno se oholil, a tak mu byly zřetelně vidět čelisti. Jako všem mužům klanu mu chyběla výraznější brada, a díky velkému nosu byla ustupující brada ještě nápadnější.

Echozarova tvář byla tváří muže klanu – s výjimkou čela. Neměl ploché, silně ustupující čelo klanu, nebyl ploskolebec. Nad Echozarovým mohutným obočím se zvedalo čelo, které bylo vysoké a oblé jako u všech ostatních přítomných mužů. A zatímco muži klanu byli spíš malí, byl on velký jako průměrně velcí muži Druhých. Jen jeho robustní trup, mohutný hrudní koš prozrazoval,

že je potomkem klanu. I jeho nohy byly poměrně kratší a lehce vybočené, ale stejně svalnaté jako jeho paže. Nebylo pochyb o tom, že je to silný muž.

A ani o tom nebylo pochyb, že je mužem smíšených duchů. Pro mnohé to znamenalo totéž co zrůda: napůl člověk, napůl zvíře. Nebylo málo těch, kteří se domnívali, že by se mu mělo zakázat spojit se s ženou vedle něho. I když vypadala cizokrajně – byla bezpochyby jednou z nich, ne jedním z těch ploskolebých zvířat. Zelandoni by to oběma měli rozmluvit, neměli by je povzbuzovat nebo dokonce při takovém spojení spoluúčinkovat.

Protože Lanzadonci neměli vlastní léčitelku, vykročila vpřed opět První zelandona. Nebyla jen První, ale taky zelandonou Deváté jeskyně, v níž Dalanar dlouho žil. Stále ještě měl k této jeskyni bližší vztahy než ke kterékoliv jiné, a Joplaja byla dcerou jeho ohniště.

Když První zelandona zaujala své místo, všimla si, jak je Echozar silný, a pomyslela si, že by ho asi sotva kdo mohl vyzvat na souboj. Protože šlo o poslední pár, byla už v myšlenkách u her a soutěží. Říkala si, že po obřadech bude zřejmě nejvhodnější doba k tomu, aby oznámila, že První pomocnice zelandony Druhé jeskyně obstála ve zkoušce a byla povolána mezi zelandony. Chtěla po letním setkání odejít s Dalanarem a jeho lidmi a stát se první lanzadonou, která slouží Velké Matce Zemi.

První zelandona přelétla pohledem shromážděný dav. Dalanar stál před ní hrdě vzpřímený. Bylo až neuvěřitelné, jak velice se mu Jondalar podobal. Přesto si První zelandona všimla několika rozdílů, protože Jondalara tak důvěrně znala. Jondalar, stále spojený s Ajlou, se s ní vzdálil od ostatních párů a přistoupil ke své rodině. Joplaja byla přece jeho sestřenicí prvního stupně. Vedle Dalanara stála Jeryka, Joplajina matka, a za ní Hochaman, muž Jeryčina ohniště. Opíral se ztěžka o mladého muže, kterého První zelandona neznala. Považovala ho za Zelandonce z některé vzdálenější jeskyně nebo dokonce Losadunaje, ale vzor na jeho oblečení a jeho šperky ho označovaly za Lanzadonce.

Hochaman byl vrásčitý, malý starý muž, který sotva mohl stát, natož chodit. Dalanar a Echozar ho celou cestu na letní setkání nesli na zádech. Vyprávěl všem, že na své velké cestě používal své nohy a tak daleko jako on že ještě nikdo jiný nedošel. Putoval od Nekonečných moří východu až k Velké vodě západu a strávil skoro celý svůj život na cestách. Uměl vyprávět mnoho napínavých

příběhů, dělal to rád a nenechal se nikdy dlouho prosit. Zřejmě k tomu bude mít brzy příležitost, až po obřadech začnou hry, soutěže a vyprávění příběhů. Nové páry se tentokrát musejí vzdát zábavné části, protože mají uloženou dvoutýdenní mlčenlivost. Zelandoni úmyslně zvolili tuto časnou dobu. Pokud některý pár nebude brát své spojení dostatečně vážně, aby se kvůli němu vzdal některých her a radovánek, pak nebyly jeho úmysly dost dobré.

Chór zelandonů stále zněl ztišeným, ale podmaňujícím vícehlasým zpěvem. Zatím se už celá skupina vyměnila. První zelandona zahájila obřad. „Všechny jeskyně Zelandonců byly svolány, aby dosvědčily spojení tohoto muže a této ženy,“ ozval se její libě znějící hlas, „Dona, Velká Matka Země, První stvořitelka, Matka všeho, ona, která porodila Baliho, jenž ozařuje nebe, a ona, jejíž druh a přítel Lumi na nás taky této noci shlíží jako svědek, ona bude uctěna svatým spojením svých dětí. Tito dva, kteří tu stojí, připravili Velké Matce Zemi radost tím, že se rozhodli se spojit.“

Šum mezi shromážděnými povážlivě narůstal. Obřad probíhal rychleji než ostatní, protože nebylo tolik jmen a příslušností, které by bylo nutno vypočítat: Echozar neměl téměř žádné. Byl Echozar z První jeskyně Lanzadonců, syn ženy, požehnané Donou, přijatý Dalanarem a Jerykou z První jeskyně Lanzadonců. Joplaja mohla nabídnout delší seznam jmen a příslušností, které se převážně vztahovaly přes Dalanara k Zelandoncům. Byli jmenováni i Jondalar a Ajla. Po své matce Jeryce dostala Joplaja jen jméno její matky Anlaje, která putuje ve světě duchů, a Hochamana, muže jejího ohniště.

„Já, Dalanar, náčelník První jeskyně Lanzadonců, se přimlouvám za tento pár a jsem potěšen, že Joplaja a Echozar budou nadále žít v První jeskyni Lanzadonců,“ prohlásil náčelník ke konci, „a tímto je vítám.“ Pak se obrátil ke zbývajícím Lanzadoncům, kteří se tu shromáždili a společně s ním podnikli cestu na letní setkání Zelandonců, aby schválili toto spojení.

„My z První jeskyně Lanzadonců je vítáme,“ zvolali všichni jednohlasně.

Pak První zelandona rozpřáhla ruce, jako by chtěla všechny přítomné obejmout. „Slyšte, jeskyně Zelandonců a Lanzadonců – Joplaja a Echozar se vzájemně vyvolili. Bylo to schváleno a byli přijati První jeskyní Lanzadonců. Schvalujete toto spojení?“

Převážná část diváků zvolala „Ano“, ale část z nich taky odpověděla „Ne“.

První zelandona byla na okamžik vyvedena z míry. Ještě nikdy neřídila svatební obřad, při němž by nesouhlasili všichni jednohlasně. Pokud byly nějaké námitky, vždycky se vyřizovaly předem. Nyní poprvé zaslechla „ne“. Dalanar a Jeryka svažili čelo a mnozí Lanzadonci se tázavě rozhlédli. Působili zneklidněně, někteří dokonce rozzlobeně. První zelandona se rozhodla nevšímat si toho „ne“ a pokračovala, jako by je neslyšela.

„Dona, Velká Matka Země souhlasí se spojením svých dětí. Usmívá se na toto spojení. Už Joplaje požehnala.“ Naznačila oběma, aby jí podali ruce. Po krátkém zaváhání se Joplaja a Echozar vzali za ruce a podali je zelandoně. Obtočila je koženým řemínkem a pak je svázala pevným uzlem.

„Uzel byl uvázán. Jste spojeni. Kéž se Dona na vás vždycky usmívá.“ Otočili se, takže diváci mohli vidět jejich tváře, a První zelandona oznámila: „Nyní jsou to Joplaja a Echozar z První jeskyně Lanzadonců.“

„Ne!“ zaznělo volání z davu. „To nejde. To není správné. On je zrůda.“

Ten hlas mnozí znali. Patřil Brukevalovi. První zelandona se opět rozhodla si toho nevšímat, ale ozval se další hlas.

„Má pravdu. Neměli by se spojit. On je napůl zvíře!“ zvolala Marona.

Chápu Brukevala, pomyslela si První zelandona, ale Maroně je to přece lhostejné, ta chce jen způsobit rozruch. Chce se pomstít Jondalarovi a Ajle tím, že poníží jeho sestřenku?

Pak z rohu, kde seděla Pátá jeskyně, zazněl ještě jeden hlas: „Mají naprostou pravdu. Zelandoni by neměli souhlasit s tímto spojením!“ Byl to muž, který se marně snažil dostat mezi zelandony. Další nespokojenci rovněž mručeli, šlo jim očividně jen o to, aby způsobili mrzutost.

Patřil k nim i Laramar. První zelandona ho poznala po hlase. Proč ten se do toho vměšuje? Ostatní možná mohli mít pocit, že se jich to osobně dotýká, ale on? Jindy se přece o nic nezajímá.

„Možná bychom měli toto spojení zrušit,“ ozval se další hlas. Patřil Denaně, náčelnici Tří slují Devětadvacáté jeskyně.

Musím tomu učinit přítrž, pomyslela si První zelandona. „Proč to říkáš, Denano? Tito dva mladí lidé se vzájemně zvolili a byli svým lidem přijati. Nechápu tvé námitky.“

„Ale prosila jsi o souhlas i nás, nejen jejich lid,“ odpověděla Denana.

„A většina Zelandonců s tím souhlasí. Zná každou jednotlivou osobu, která se vyslovila proti tomuto spojení.“ Vzhledla k početnému davu na svahu, a i když v temnotě nerozeznávala podrobnosti, měli všichni, kdo se vyslovili proti, nepříjemný pocit, že se dívá přímo na ně. „Jejich nespokojenost nemá nic společného s tímto párem. Jen několika se tato otázka skutečně dotýká. Nevidím důvod, proč by těch několik málo lidí mělo narušit tento obřad, urážet Lanzadonce a zelandony uvádět do rozpaků. Joplaja a Echozar jsou spojeni. Po jejich zkušební době bude jejich spojení posvěceno. Víc k tomu nemám co říct. Teď je čas na průvod a na oslavu.“

Dala znamení zelandonům, kteří spojili nové páry, postavila se do jejich čela a vedla je v průvodu kolem ohně, který už dohořival. Po pěti pomalých okruzích byly páry uvedeny na místo, kde bylo připravené jídlo. Slavnost mohla začít, ale radostná nálada zmizela.

Ti, kteří k tomu byli určeni, rozkrájeli obrovské tuří kýty, jež se od rána pekly na rožni. Tužší kusy byly zahrabány s kořenovou zeleninou do jámy, vyložené horkými kameny. Polévka, které se říkalo zelená, se vařila z pupenů a výhonků denice, zemních oříšků, zelených bylin, mladých špiček kapradí a cibule. Tradičně se podávala při prvních svatebních obřadech. Vyzrálé kořeny denice a orobince, které se rozdrtily, aby se oddělila vlákna, se smísily s prvním ovsem a černými semeny merlíku, opražily se a rozemlely na mouku. Z ní se upekly tvrdé chlebové placky, které se pojídaly k polévce.

Drobné červené bobule, jahody, které rostly blízko země a byly pokryté malými zrníčky, znala Ajla z dřívějška a zaradovala se, když jich objevila celé mísy. Plody, které byly utrženy před delší dobou a už změkly, byly smíchané s různými jinými plody a s červenými tlustými stonky rostliny, jejíž listy byly odstraněny. Uvařené trpké stonky dodaly bobulím a plodům příjemně nakyslou chuť, ale listy byly škodlivé, z těch by mohl člověk i onemocnět. Kromě toho tu byly spařené mladé starčeky, ochucené solí od Velké vody na západě, a k pití tu byla Laramarova barma.

Když byla slavnost v plném proudu a všichni se barmy vydatně napili, napětí polevilo. Jondalarovi svítily oči. Srdečně děkoval Dalanarovi, že přišel z takové dálky, aby se zúčastnil svatebních obřadů.

„Byl bych přišel i jen kvůli tobě,“ řekl Dalanar, „ale chtěli jsme přirozeně doprovodit Joplaju a Echozara. Škoda že se to tak nepříjemně vyvinulo. Obávám se, že jim to pokazilo radost, a možná i všem ostatním.“

„Vždycky se najdou lidé, kteří rádi jiným zkazí radost,“ řekla Jeryka, „ale teď už alespoň nemusíme chodit na letní setkání Zelandonců, když se naši mladí lidé budou chtít spojit. Teď máme naši vlastní lanzadonu.“

„To je dobře, i když já přece jen doufám, že sem tu a tam přijdete,“ odpověděl Jondalar. „A kdo to vlastně je?“

„Prostě lanzadona. To přece víš,“ řekl Dalanar s úsměvem. „Vzdávají se svého jména, spojují se se svým lidem a používají počítačí slova, když se oslovují. Byla První pomocnicí zelandony Druhé jeskyně. Teď se stala lanzadonou První jeskyně Lanzadonců.“

„Já ji znám,“ řekla Ajla. „Byla jednou z pomocnic, které nás vedly do Hluboké jeskyně, když jsme zelandoně pomáhali najít ducha tvého bratra, vzpomínáš si, Jondalare?“

„Ano. Bude určitě dobrou lanzadonou, je velmi zodpovědná a je dobrá léčitelka.“

Když se večer nachýlil, prohodily nové páry posledních pár slov se svými přáteli a příbuznými. Následujících čtrnáct dní budou smět mluvit už jen mezi sebou. Mnohým to připadalo podivné, jako by se loučili, aniž by odcházeli. Jednotlivé jeskyně ještě uspořádají menší slavnosti, až se k nim páry po zkušební době vrátí. Pak dostanou taky dárky pro svůj budoucí společný život. Spojení bylo uznáno teprve po zkušební době, protože se předtím stále ještě mohlo bez uvedení důvodu zrušit.

Obvykle se páry vzdálily dřív, ale pro ostatní slavnost pokračovala až do ranního úsvitu.

Když odcházeli Ajla a Jondalar, několik mladých mužů je doprovázelo vulgárními poznámkami a narážkami, zřejmě opojeno Laramarovou barmou. Většinu z nich Jondalar neznal, byl už pryč, když dorůstali. Jeho vrstevníci už měli dávno za sebou dobu, kdy obtěžovali páry po svatebním obřadu, sami už měli družky a jedno nebo více dětí u svého ohniště.

Jondalar si vzal jednu z pochodní, kterými bylo označeno shromaždiště, aby našel cestu a mohl rozdělat oheň, až dorazí na místo. Šli podél malé řeky nahoru do svahu a zastavili se u pramene, aby se napili. Ajla nevěděla, kam jdou, dokud nespátřila

stan. Byl to tentýž stan, který používali během své velké cesty, a jí bylo trochu smutno, když ho spatřila. Byla ráda, že mají cestu za sebou, ale nikdy na ni nezapomene. Uslyšela zaržání a usmála se na Jondalara.

„Ty jsi sem vzal koně!“ řekla šťastně.

„Myslel jsem, že bychom si mohli zítra ráno vyjet,“ řekl a zvedl pochodeň, aby je uviděla.

Ohniště bylo připravené, takže stačilo je zapálit pochodní. Pak šli ke klisně a hřebečkovi. Byli zvyklí společně pracovat a přitom každý vykonávat jiné úkony, ale když teď měli svázané ruce, obtížně mohli i jen obstarat koně a neustále si překáželi.

„Sundejme ten řemen,“ navrhl Jondalar. „Bylo hezké, že nás svázali, ale bude ještě hezčí, když to sundáme.“

„Ano, jenže nám má připomínat, že jeden musí dbát na druhého,“ řekla Ajla.

„Já nepotřebuji nic, co by mi to připomínalo, a určitě ne této noci!“

Ajla zalezla pod důvěrně známou plachtu a podržela ji zvednutou, aby ji Jondalar mohl následovat. Jondalar zapálil pochodní kamenou lampičku a pak vyhodil pochodeň ven na ohniště. Když opět pohlédl dovnitř, seděla Ajla na kožešinách na spaní, které ležely rozprostřené na zemi na koženém polštáři, pečlivě vycpaném suchou trávou. Zarazil se v pohybu a nehnutě hleděl na ženu, která se právě stala jeho družkou.

Mírné světlo lampičky roztančilo za ní stíny a její vlasy se leskly ve svitu malého plamínku. Viděl vpředu rozevřenou tuniku, a především její plné poprsí a na něm krásný jantarový přívěsek. Ale něco chybělo. Pak si uvědomil, co to je.

„Kde máš svůj amulet?“ Přisunul se blíž k ní.

„Sundala jsem ho,“ odpověděla. „Chtěla jsem si vzít šaty, které mi dala Nečijs, a náhrdelník tvé matky, a k tomu se nehodil. Marthona mi dala jako amulet malý balíček ze surové kůže. To mi připadalo vhodné. Vzala ho s sebou do svého obydlí. Říkala, že bychom zítra mohli přinést oblečení, které máme dnes na sobě, abychom je nemuseli nosit s sebou. Ptala se taky, jestli mám něco proti tomu, aby ukázala mé šaty několika lidem. Řekla jsem, že proti tomu vůbec nic nemám, a Neciji by to určitě moc potěšilo. Při té příležitosti si zase amulet vezmu. Od té doby, kdy mě k sobě přijal klan, jsem ho ještě nikdy neodložila. Cítím se trochu divně, když ho nemám u sebe.“

„Ale ty už nepatříš ke klanu,“ řekl Jondalar.

„Já vím, a už k němu taky nikdy patřit nebudu. Byla nade mnou vyřčena smrtelná kletba a nemůžu se nikdy vrátit, ale klan zůstane navždycky mou součástí, nikdy na něj nezapomenu. Můj první amulet mi udělala Iza a dala do něho kousek červeného okru... Přála bych si, aby tu byla. Měla by za mě velkou radost. Všechny předměty v mém amuletu jsou pro mě důležité, představují významné okamžiky v mém životě. Dal mi je můj totem, duch jeskynního lva, který mě vždycky ochraňoval. Kdybych někdy svůj amulet ztratila, zemřela bych.“ Poslední větu pronesla s naprostým přesvědčením.

Jondalar pochopil, jak důležitý pro ni amulet je a co pro ni znamenaly svatební obřady, když ho kvůli nim odložila. Ale představa, že by zemřela, kdyby ho ztratila, se mu vůbec nelíbila. „Není to jen pověra? Pověra klanu?“

„O nic víc než tvůj elandon, Jondalare. Marthona to pochopila. Amulet obsahuje mého ducha, díky tomu mě může můj totem najít. Když mě přijal tábor Lva, nevymazalo to můj život u klanu. Jen k němu něco přibýlo. Proto mamot připojil můj totem k mému jménu. A když jsem teď členem Deváté jeskyně, tak zůstávám přece taky Ajlou z Mamutonů.“ Usmála se. „Ajla z Deváté jeskyně Zelandonců, dříve z tábora Lva Mamutonů, dcera ohniště Mamuta, vyvolená duchem jeskynního lva, ochraňovaná jeskynním medvědem, přítelkyně koní a Vlka... a družka Jondalara z Deváté jeskyně Zelandonců. Jestli bude mé jméno ještě delší, tak už si ho snad ani nezapamatuju.“

„Hlavně když nezapomeneš poslední část: družka Jondalara z Deváté jeskyně Zelandonců,“ řekl, natáhl ruku a jemně se dotkl její bradavky, která se pod jeho dotykem stáhla a ztvrdla. Ajlu projelo blažené zamrazení.

„Pojď, rozvážeme ten řemínek,“ řekl Jondalar. „Překáží mi.“

Ajla se sklonila nad zápěstí a pokusila se uzel rozvázat, ale měla volnou jen levou ruku, a protože byla pravačka, nešlo jí to a připadala si nešikovná.

„Budeš mi muset pomoci, Jondalare,“ řekla. „Nedokážu levou rukou ten uzel rozvázat. Bylo by snazší ho přeríznout.“

„Na to nesmíš ani pomyslet!“ odpověděl Jondalar zděšeně. „Nikdy bych nechtěl přeseknout uzel. Chci být s tebou spojen až do konce života.“

„To už přece jsme, já zůstanu s tebou spojená, ať už s řemínkem nebo bez něho,“ řekla Ajla. „Ale máš pravdu. Má to zřejmě být výzva. Počkej, ať se na ten uzel můžu pořádně podívat.“ Chvilí ho prohlížela. „Když podržíš tenhle konec, já zatáhnu sem a uzel se rozváže. Je to zvláštní druh uzlu.“

Učinil, jak řekla, ona zatáhla a řemínek se rozvázal.

„Jak jsi to věděla?“ zeptal se Jondalar. „Já se v uzlech vyznám, ale to bych nepoznal.“

„Viděl jsi přece můj léčitelský vak.“ Přikývl. „Tak víš, že všechny balíčky v něm jsou převázány. Způsob uzlu a jejich počet mi prozradí, co v kterém balíčku je. Někdy ale musím některý balíček otevřít hodně rychle. Nemám čas zdržovat se s uzly, když musím někoho rychle ošetřit. Znáám hodně uzlů. To mě naučila Iza.“

„To je dobře,“ řekl Jondalar a zvedl úzký kožený proužek do výšky. „Schovám ho k sobě do kapsy, aby se neztratil. Musíme pak dokázat, že jsme ho nepřeřízli, a vyměníme ho za náhrdelníky.“ Sbalil řemínek, zastrčil ho a opět obrátil svou pozornost k Ajle. „Takhle tě držím nejraději, když tě líbám,“ řekl a objal ji oběma rukama.

„Já to taky tak mám nejraději.“

Políbil ji na ústa, jazykem jí otevřel rty a rukou jí pohladil prsa. Pak ji položil na kožesiny a sklonil se nad ni, aby svými rty laskal její bradavky. Jondalar cítil, jak její vzrušení narůstá, když sál a něžně kousal jednu bradavku a druhý prs třel prsty.

Odstrčila ho a zvedla bílou tuniku, kterou pro něho ušila. „Co budeš dělat, až přijde dítě, Jondalare? Budou plné mléka.“

„Slibuji, že ho příliš mnoho neukradnu, ale ochutnat bych ho určitě chtěl,“ řekl s úsměvem. Pak si stáhl tuniku přes hlavu. „Ty už jsi měla dítě. Je to stejný pocit, když saje dítě?“

Ajla o tom krátce uvažovala. „Ne, není to stejné. Kojit dítě je po několika dnech příjemný pocit. Dítě saje tak silně, že bradavky nejdřív bolí, než si na to zvyknou. Ale neměla jsem při tom ten pocit úplně hluboce ve mně, jaký mám, když saješ z bradavek ty. Někdy stačí, že se mě jen dotkneš, a už to mnou projede až docela dolů. To se nikdy nestane, když saje dítě.“

„Já to někdy cítím hodně hluboko, když se na tebe jen podívám,“ řekl. Rozepnul opasek, který držel její tuniku, hladil její lehce klenuté břicho a vnitřní stranu stehů. Byla to rozkoš, když se jí dotýkal. Pomohl jí vysvléknout se z tuniky. Rozvázala stuhy

kolem boků a odložila zbývající části oblečení, pak mu pomohla rozvázat pevně uvázané obutí.

„Byla jsem tak šťastná, Jondalare, když jsem viděla, že sis vzal na sebe tuhle tuniku.“

Zvedl tuniku, kterou předtím odhodil na spací kožešinu, obrátil ji a pečlivě složil, než si odvázal nohavice. Ajla si zatím sundala jantarový náhrdelník s mušlemi a náušnice – ušní lalůčky ji ještě trochu bolely – a uložila šperky do vaku. Rozhodně je nechtěla ztratit. Když se otočila, viděla, jak Jondalar, který se nemohl ve stanu narovnat, balancuje na jedné noze a snaží se stáhnout nohavice. Jeho vztyčený úd byl víc než připravený. Nemohla odolat a natáhla se po něm, čímž Jondalar ztratil rovnováhu. Padl na kožešinu a oba se rozesmáli.

„Jak tě mám uspokojit, když jsi tak lačná?“ zeptal se a stáhl si obutí z druhé nohy. Odhodil je stranou a natáhl se vedle ní. „Kdy jsi pro mě udělala tu tuniku?“ Opřel se o loket, aby ji mohl lépe pozorovat. Ve světle malé lampičky se mu rozšířily zorničky a v temných očích jen na několika místech prosvítala modř, když ji s láskou a pln náruživosti pozoroval.

„Když jsme byli v táboře Lva.“

„Ale té zimy jsi byla slíbena Rankovi. Proč jsi šla tuniku pro mě?“

„To nevím tak přesně. Myslím, že jsem prostě doufala. A pak jsem měla podivný nápad. Vzpomněla jsem si, jak jsi říkal, že jsi chtěl zachytit mého ducha, když jsi mi vyřezal tu malou figurku, a nějak jsem doufala, že zachytím tvého ducha, když něco pro tebe udělám. Tehdy mluvili všichni o černých a bílých zvířatech, a ty jsi říkal, že bílá je pro tebe něčím zvláštním. Když mi pak Krocije nabídla, že mi ukáže, jak se kůže barví na bílo, rozhodla jsem se, že pro tebe nějaké kůže vydělám. Vždycky, když jsem na tom pracovala, myslela jsem na tebe. Dokonce jsem si představovala, že tě v tom vidím při svatebních obřadech. Ta práce udržovala mou naději při životě. Proto jsem taky vzala tuhle tuniku s sebou na cestu.“

Jondalarovi zvlhly oči.

„Je mi líto, že není zdobená. Nikdy jsem nebyla dobrá v přišívání perel a takových věcí. Několikrát jsem s tím začala, ale vždycky mě někdo vyrušil. Stačila jsem přišít jen ocásky hranostajů. Chtěla jsem jich přišít ještě víc, ale za celou zimu se mi to nepodařilo. Možná příští zimu ještě nějaké hranostaje ulovím.“

„Ta tunika je dokonalá, Ajlo. A bílá barva je dostatečnou ozdobou. Všichni mysleli, že jsi tuniku úmyslně nezdobila, a udělalo to velký dojem. Marthona mi říkala, jak moc se jí líbí, že jsi neměla strach nechat za sebe mluvit prostou dokonalost svého řemeslného umění. Určitě brzy uvidíš víc bílých tunik.“

„Když mi Marthona řekla, že tě budu smět vidět až při obřadu, porušila bych všechny zákazy Zelandonců, jen abych ti tuhle tuniku mohla dát. Proto Marthona nabídla, že ti ji donese, i když ani ona se neměla s tebou setkat. Ale já nevěděla, jestli se ti líbí a jestli pochopíš, proč si přeju, aby sis ji vzal na sebe.“

„Jak jsem jen mohl být tu zimu tak hloupý a slepý? Tolik jsem tě miloval! Tolik jsem po tobě toužil. Pokaždé, když jsi ležela v Rankově lůžku, bylo mi hrozně. Nemohl jsem spát, slyšel jsem každý zvuk. Proto jsem tehdy s tebou odjel do stepi, abych cvičil Vítěze. Cítil jsem každý pohyb tvého těla, když jsme seděli spolu na Vize. Odpustíš mi někdy, že jsem se ti vnutil?“

„Už jsem ti to řekla mockrát, ale ty jsi nikdy nechtěl poslouchat: ty ses mi nevnutil, Jondalare. Copak sis nevšiml, jak rychle jsem byla připravená? Jak sis mohl myslet, že bych to cítila jako násilí? Byl to pro mě nejšťastnější den z celé té zimy. Celé dny potom jsem o tom ještě snila. Vždycky, když jsem zavřela oči, cítila jsem tě a chtěla jsem, aby ses vrátil.“

Políbil ji, přemožen žádostí. Pak už nedokázal déle čekat.

Rozevřel jí nohy, položil se na ni, našel její teplý klín a vnikl do ní. Vlahé teplo ho objalo. Byla pro něho připravená. Cítila, jak do ní proniká, a vzpínala se proti němu, a když ho do sebe zcela přijala, zasténala. Stáhl se a pak do ní pronikal znovu a znovu. Když byl rychlejší, vyšla mu vstříc, aby cítila tlak tam, kde to chtěla. Tam. Tak to bylo dobře. Už dosáhla vyvrcholení. A on taky. Jondalarovi připadalo, jako by v něm něco puklo, a pak se nesmírné napětí uvolnilo ve vlně vše přesahující rozkoše, až nakonec nic jiného na světě nemělo význam. Ještě několikrát přirazil, pak klesl na ni.

„Miluji tě, Ajlo. Já nevím, co bych dělal, kdybych tě měl ztratit. Budu tě vždycky milovat, vždycky jen tebe.“ Držel ji pevně v náručí a hlas se mu téměř lámal.

„Ach, Jondalare, já tě taky miluji. Vždycky jsem tě milovala.“ V očích měla slzy, tak velká byla její láska k němu a natolik ji přemohlo rychlé vystřídání stupňujícího se vzrušení a uvolnění.

Chvíli leželi mlčky ve svitu plápolající lampičky, pak se Jondalar pomalu narovnal, vytáhl z ní ochabující úd a odkulil se na svou stranu. Znovu jí položil ruku na břicho.

„Měl jsem strach, že jsem pro tebe příliš těžký. Neměl bych teď na tobě líhat,“ řekl.

„Ještě nikdy jsi mi nebyl příliš těžký,“ odpověděla. „Můžeme později uvažovat, jak to uděláme, až dítě ve mně naroste.“

„Je pravda, že cítíš, jak se v tobě pohybuje?“

„Ještě ne, ale bude to jistě už brzy. Taky to ucítíš. Musíš mi jen položit ruku na břicho, tak jako teď.“

„Jsem rád, že už jsi měla dítě. Víš, co tě čeká.“

„Ale není to vždycky stejné. Když jsem čekala Durka, bylo mi téměř celou dobu špatně.“

„A jak je ti teď?“

„Báječně. Ani zpočátku mi nebylo nijak moc zle, a teď už je mi úplně dobře.“

Mlčeli dlouho. Jondalar uvažoval, jestli neusnula. Kdyby bylo po jeho, mohli by začít ještě jednou od začátku, tentokrát beze spěchu, ale jestli už usnula...

„Ráda bych věděla, jak se mu daří,“ řekla najednou. „Mému synovi.“

„Postrádáš ho?“

„Někdy mi chybí tak moc, že vůbec nevím, co mám dělat. Při setkání zelandonů zpívala zelandona píseň o Matce. Miluji ten příběh. Vždycky, když ho slyším, musím plakat, zvláště na místě, kde Matka nemůže mít svého syna u sebe, když se musejí navždy rozloučit. Myslím, že vím, jak se cítila. Ale i když ho už nikdy neuvidím, ráda bych věděla, jestli se mu dobře daří. Jak se k němu chová Broud a ostatní.“ Zmlkla.

Její slova ho přiměla k zamyšlení. „V té písni se říká, že Velká Matka porodila v bolestech. Je porod hodně bolestivý?“

„Byl to těžký porod. Nemyslím na to ráda. Ale jak je to v písni o Matce – dítě odměnilo její odvahu.“

„Máš z porodu strach, Ajlo?“

„Trochu. Jenže tentokrát je mi tak dobře, že možná ani porod nebude tak těžký.“

„Já nevím, jak to ženy dokážou.“

„Dokážeme to, protože to stojí za tu námahu, Jondalare. Na Durka jsem se nesmírně těšila a pak mi řekli, že je znetvořený a že si ho nemůžu ponechat.“ Ajla se rozplakala a Jondalar ji vzal do

náruče. „Bylo to strašné. Já to nemohla udělat. U Zelandonců má matka alespoň možnost volby. Tady mě nikdo nebude k ničemu nutit.“

V dálce vyli vlci a docela blízko jim odpovědělo zvíře, jehož hlas poznali. Vlk se zdržoval nablízku, ale nepřišel k nim do stanu. „Jestlipak mě i on opustí?“ zeptala se. Zabořila hlavu Jondalarovi na prsa.

Jondalar ji držel, utěšoval. Je těžké být požehnaná Donou. Požehnání, jistě, ale přece... Pokoušel se představit si, jaké by to bylo, kdyby v něm rostl život, ale bylo to nad jeho chápání. Muži děti nerodili. Proč Dona vůbec udělala muže? Kdyby nebylo mužů, ženy by se o sebe postaraly samy. Všechny ženy nejsou těhotné současně. Některé by mohly lovit a jiné by mohly pomáhat těm, které mají velké břicho a jejichž děti jsou malé. Ženy si vždycky vzájemně pomáhají při porodech. Zřejmě by dokonce přežily i bez lovení zvěře. Sbírání potravy je pro ženy s malými dětmi beztak snazší.

Už si tyto otázky kladl dřív a uvažoval, jestli se na to ptají i ostatní muži. Pokud ano, tak o tom rozhodně nikdy nemluvili. Dona musela mít nějaký důvod, proč stvořila dva druhy lidí. To, co dělá, má vždycky smysl. Svět je uspořádán. Slunce každý den vychází, měsíc pravidelně mění svou velikost a podobu, roční doby se neustále střídají.

Má Ajla pravdu? Je muž nutný k tomu, aby vznikl život? Byli proto stvoření muži a ženy? Jondalar o tom uvažoval, když držel Ajlu v náručí. Chtěl, aby byl nějaký důvod pro jeho bytí, opravdový důvod. Nejen proto, aby vychutnával slasti, nejen proto, aby pomáhal, pečoval o ženu a děti a chránil je. Chtěl, aby jeho život, jeho pohlaví byly nutné. Chtěl věřit, že by bez mužů nevznikl nový život, že by bez mužů nebylo dětí, že by děti země nemohly existovat.

Byl tak ponořen do svých myšlenek, že si nevšiml, že Ajla přestala vzlykat. Teprve po chvíli na ni opět pohlédl a musel se usmát. Hluboce spala a klidně dýchala. Byl to dlouhý den a ona vstávala velmi brzy. Vytáhl zpod ní ruku, zacvičil s ní, aby ji prokrvil, a slastně zazíval. I on byl unavený. Vstal, aby sfoukl hořící knot v lampičce, pak potmě dotápal ke spící Ajle a zalezl pod kožešinu vedle ní.

Když Jondalar ráno otevřel oči, trvalo chvíli, než si uvědomil, kde je. Zvykl si na to, že spí v chýši. Vnitřek stanu byl mnohem těsnější, ale byl i důvěrnější. Po celý rok v něm spali. Pak si připomněl svatební obřady. Ajla teď byla jeho družka. Sáhl vedle sebe, ale Ajla byla pryč. Pak nasál do nosu příjemnou vůni něčeho vařeného. Posadil se, bezděčně sáhl po svém poháru a ke svému překvapení ho skutečně našel vedle kožešiny, plný horkého mátového čaje. Napil se. Čaj měl přesně tu teplotu, kterou měl rád, a vedle poháru ležela čerstvě oloupaná větvička. Už zase to dokázala. Vytušila, co má ráno rád, a připravila to pro něho. Stále ještě nevěděl, jak se jí to podařilo.

Znovu se napil, odhrnul kožešinu stranou a vstal. Ajla byla u koní a Vlk pobíhal kolem nich. Jondalar si vypláchl ústa, rozžvýkal větvičku a použil vláknitý konec, aby si vyčistil zuby. Pak si ještě jednou vypláchl ústa a zbylý čaj vypil. Natáhl se pro své oblečení, ale rozmyslel si to. Nablízku nebyl nikdo, koho by mohlo rušit, že je nahý. Ajla se na něho usmála a pohlédla na jeho úd. A víc ani nebylo třeba k tomu, aby se pohnul. Z jejího úsměvu se stal škádlivý úšklebek. Usmál se na ni.

„Je krásný den,“ řekl a šel s hrdě vzprímeným údem k ní.

„Právě jsem si pomyslela, že bych se dnes ráno ráda s tebou vykoupala,“ řekla. „Jezírko, co je nad táborem proti proudu řeky, není odtud daleko, když se vydáme zadní cestou.“

„Kdy chceš vyrazit? Já číchal jídlo.“

Šíbalsky se usmála. „Mohli bychom jít teď. Stačí, když sundám jídlo z ohně.“

„Tak to udělejme, ženo,“ řekl, vzal ji do náruče a políbil ji. „Já si donesu něco na sebe a vezmeme koně. Tak tam budeme rychleji.“

Ajla si vzala vak, ale nasedla bez cestovní přikrývky. Po krátké jízdě dojeli k jezírku a nechali koně pást. Rozprostřeli v trávě koženou přikrývku a se smíchem se vrhli do vody. Vlk pobíhal vedle nich, když však vystříkla voda, našel si raději jinou činnost.

„Je to příjemné, osvěžující,“ řekla Ajla, než se ponořila.

Jondalar se k ní přidal a pak plavali až na druhý břeh a zase zpět. Když se blížili ke břehu, sáhl po ní. „Ty jsi taky příjemná na dotek, a určitě taky dobře chutnáš,“ řekl. Zvedl ji a vynesl z vody. Opatrně ji položil na přikrývku. „Včera se toho dělo až příliš, ale dnes máme čas.“ Zářivě na ni hleděl svými modrými očima, sklonil se nad ni a pomalu a něžně ji políbil. Přitiskl se k ní a cítil

její chladnou kůži a jak se zevnitřku zahřívá. Líbal jí ušní lalůček, krk, pak sklouzl rukou k prsům a vzal do prstů bradavku. To bylo to, co chtěl, co i ona chtěla.

Dopřál si čas, hmatal, třel, nechal své prsty kroužit, vzal druhý prs do rtů, sál a cítil, jak to v něm buší, a byl připraven. Jeho dotyky a laskání dávaly Ajle pocit, jako by jí projížděly blesky a místo její slasti zapalovaly plamenem. Jondalar hladil její zakulacené břicho a těšil se z jeho vyklenutí, protože věděl, že v něm roste dítě. Pak sáhl níž na její pahorek a skulinu pod ním.

Přivinula se k němu a on našel její bod slasti. Její tělo začalo prudce pulzovat. Vzpřímil se a poklekl mezi její nohy. Roztáhl její růžové okvětní lístky a obdivoval je. Pak zavřel oči a popustil uzdu svému jazyku. Toto byla žena, kterou chtěl, jediná, která takhle chutnala. To byla jeho Ajla.

Ležela klidně a nechala ho pátrat a pronikat do všech teplých zákoutí. Pak opět našel její bod slasti a jeho jazyk si s ním pohrával – kroužil, tlačil, sál. Zasténala, její pocity vyletěly do osvobozujících výšek, které uměl otevřít jen Jondalar. Vzepjala se proti němu, zatímco on stupňoval tempo, a její vzdychání a sténání bylo stále hlasitější.

Vnímal, jak mu úd naběhl, a toužil po tom, aby ho Ajla cele sevřela, ale nejdřív musel cítit její vyvrcholení. Blížilo se, už jen několik dechů chybělo, a pak bylo najednou tady a vzedmulo se jako vlna tříštící se v příboji stále se vracející slasti. A pak Ajla vášnivě zatoužila přijmout ho do sebe.

Přitáhla ho a pomohla mu a čekala na první slastné přirazení. Nadzvedl se a přirazil, úplně ji naplnil. Její teplé záhyby se kolem něho zavřely, když se nořil hluboko do ní. Tak dobře se k sobě hodili! Ona byla ženou, po které toužil. Mohla ho do sebe zcela pojmout, nemusel si dělat starost kvůli své velikosti. Odtáhl se od ní téměř docela, znovu se ponořil a opakoval pohyb, a pokaždé byl pocit silnější, a s každým dechem byl její hlas vyšší, neboť už nedokázala krotit své vzrušení.

A pak vystoupala pulzující rozkoš, až ho úplně zaplavila. Poddal se tomu a dosáhl vrcholu. Ještě několikrát přirazil a pak klesl na Ajlu a zůstal v nehybném napětí, které zvolna odeznívalo. Milovala ten okamžik naplnění, kdy ji celou vahou zalehl a ona cítila, jak se jeho tělo uvolňuje ze slastného napětí.

Ještě jednou si šli zaplavat, ale když tentokrát vyšli na břeh, vytáhla Ajla z vaku měkkou kůži na utření. Pískli na koně a vydali

se zpátky. Vlk už tam byl, neklidně přecházel kolem stanu a kňučel. I koně byli neklidní.

„Tam venku něco je,“ řekla Ajla. „Vlk to nemá rád a i koně to zneklidnilo. Myslíš, že by to mohli být vlci, které jsme v noci slyšeli?“

„Nevím, ale po jídle můžeme sbalit stan a udělat si dlouhou vyjížďku,“ navrhl Jondalar. „Třeba bychom mohli strávit noc na jiném místě.“

„To je dobrý nápad,“ souhlasila Ajla. „Můžeme se nejdřív zastavit v chýši, nechat tam svatební oblečení a vzít si věci, které potřebujeme na cestu. Trochu propátráme okolí. Později můžeme postavit stan v blízkosti jezírka. Tam sotva někdo zabloudí. A Vlka vezmeme s sebou. Smečka by se mohla domnívat, že si dělá nárok na její území. Vlci bojují s cizími vlky, když hájí svůj prostor.“

33.

Když Jondalar a Ajla vjížděli do tábora Deváté jeskyně a před chýší seskakovali z koní, lidé se dívali skrz ně, jako by byli neviditelní, procházeli kolem nich a odvraceli oči nebo se záměrně dívali do dálky. Ajle přejel mráz po zádech. To už jednou zažila, takové to bylo v tlupě klanu, když nad ní byla vyřčena smrtelná kletba. Věděla, jaké to je, když se jí lidé, které milovala, najednou vyhýbali a úmyslně ji přehlíželi, i když stála před nimi, mávala pažemi a křičela.

Pak si všimla, že po nich pokukuje Folara a snaží se potlačit úsměv, a to ji uklidnilo. Tady necítila zlou vůli. Byla to přece jejich zkušební doba, s Jondalarem mohli mluvit jen mezi sebou. Ale i další lidé se dívali jejich směrem a potlačovali úsměv. Očividně si mnozí dobře uvědomovali jejich přítomnost. Když vcházeli do chýše, potkali Marthonu, která právě chtěla vyjít. Vyhnuli se vzájemně, ale Marthona jim při tom pohlédla s úsměvem do očí. Nepovažovala za nutné dodržovat všechny složité příkazy vyhýbání, podle ní stačilo, že je neoslovila a ani je nepovzbudila k mluvení.

Ajla a Jondalar odložili svatební oblečení na rohože vycpané trávou na svém místě na spaní a sbalili si věci, které nutně potřebovali na cestu. Pak šli do spacího prostoru Marthony a Vilomara. Marthona položila balíček s Ajliným amuletem na své lůžko a vedle dala trochu jídla. Ajla by jí málem hlasitě poděkovala, ale vzpamatovala se zavčas a udělala němé gesto klanu, které znamenalo: „Jsem ti vděčná za tvou laskavost, matko mého druhá.“

Marthona jejím posunkům nerozuměla, ale domnívala se, že mají vyjádřit dík, a přívětivě se usmála na mladou ženu, která se teď stala družkou jejího syna. Pomyslela si, že by mohlo být užitečné znát několik takových znaků. Nebylo špatné, když se lidé mohli dorozumět bez řeči a když jiní nerozuměli, co se říká.

Když Ajla a Jondalar opustili chýši, šla Marthona ke svému místu na spaní a pozorně si prohlížela oblečení, které měli ti dva minulého večera na sobě.

Jondalarova tunika vzbudila pozornost, ale to nebylo nic nového. I když vypadala skvěle a vzhled kůže svědčil o dovedném způsobu zpracování, přece jen největšího účinku dosáhl Ajlin celkový vzhled, přesně jak v to Marthona doufala. Už teď mnozí váhali v otázce, jaké postavení by jí měli přisoudit. Marthona pozvala na pozdější dobu sousedky, aby ochutnaly její brusinkové víno, které otevřela teprve před nedávnem – po dva roky bylo uloženo v zemi, v temnu a suchu, v dobře vymytém a pevně uzavřeném losím žaludku. Rozhodla se v šeré chýši rozmístit ještě několik lampiček, aby byla lépe osvětlená. Pak ještě působivěji upravila tuniku a nohavice, aby vyniklo nákladné zdobení perlami, které až dosud zakrýval záhyb.

Ajla a Jondalar plně vychutnávali vynucené odloučení od ostatních lidí. Připadalo jim jako pokračování jejich velké cesty, avšak bez jakýchkoliv obav a spěchu. Trávili dlouhé letní dny lovem, rybařením a sběrem pro vlastní potřebu, chodili si zaplavat a podnikali dlouhé vyjíždky na koních, na kterých je často doprovázel Vlk. Ajla ho postrádala, když u ní nebyl. Zdálo se, že se nemůže rozhodnout, jestli má zůstat u lidí, které miloval, nebo se vrátit do divočiny, která ho lákala. Nacházel je snadno, ať už nocovali kdekoliv, a vždycky, když se objevil před stanem, byla Ajla šťastná. Věnovala se mu, hladila ho, drbala, mluvila s ním, vydávala se s ním na lov. To většinou vedlo k tomu, že nějakou chvíli zůstal, ale nakonec přece jen zase zmizel a často zůstal jednu nebo více nocí pryč.

Prozkoumávali hory a údolí v okolí, a i když si Jondalar myslel, že zná dobře krajinu, kde se narodil, viděl ji teď, když se na koních dostali o tolik dál, ve větším měřítku a v jiných souvislostech. Získával nové názory a učil se hodnotit bohatství krajiny jiným způsobem. Setkali se s nesmírně pestrou růzností

zvířat, mnohdy kolem nich táhla velká stáda, některá jen zběžně zahlédli zdálky.

Většina zvířet se mírumilovně pásla na loukách a světlínách a obvykle si nevšímala obou koní s jejich jezdci. Proto se dostávali ke zvířet mnohem blíž. Ajla ráda seděla tiše Vize na zádech, když se klisna pásla, a pozorovala ostatní zvířet. Často se k ní přidružil Jondalar, ale ten se rád věnoval i jiné činnosti. Pracoval na oštěpech a vyráběl vrhač oštěpů pro Lanidara, který byl přizpůsobený jeho tělesné výšce a měl mu umožnit vrhat oštěp jednou rukou. Když se však jednoho odpoledne přiblížilo stádo bizonů, byl Jondalar právě v Ajlině blízkosti.

Při lovu složili Zelandonci hodně bizonů a turů, ale byl to nevýznamný počet ve srovnání s obrovskými stády, která táhla rovinami. Bizoni a tuři si šli vzájemně z cesty, nikdy nebyli vidět pohromadě. Ajla a Jondalar před nedávnem lovili bizony, ale když je teď pozorovali v jejich přirozeném prostředí, byli uchváteni. Zvířata ztratila hustou, tmavou chundelatou zimní srst a měla světlejší letní. Ajla obzvlášť ráda pozorovala mladinká hravá telátka, která se rodila pozdě na jaře nebo v časném létě. Telátka se vyvíjela pomalu a byla tedy pečlivě ochraňována, ale přesto jich mnoho padlo za obět medvědům, vlkům, rysům, hyenám, leopardům i lvům, kteří se tu objevovali jen zřídka – a také lidem.

Vysokou zvířet všeho druhu viděli téměř na každém kroku, od jelena obrovského až po něžné srny. Jondalar a Ajla objevili malé stádo jeleních samců a obdivovali jejich úchvatná paroží. Měla dlanitý tvar, a už i mladá zvířata nesla takřka čtyřmetrové paroží o váze dospělého člověka. Mladí jeleni ještě neměli plně vyvinuté svalnaté zátylky jako starší zvířata, ale všem se už zřetelně rýsoval hrb v kohoutku, kde se upínají šlachy právě těch svalů, jejichž síla ovládá vznešeně nesené paroží.

I mladí jeleni obrovští se vyhýbali lesům, v nichž snadno mohlo jejich paroží uvíznout. Skvrnití daňci se naopak v lese zdržovali rádi. V močálovité krajině pozorovali Ajla s Jondalarem jakési zvířet, velké a neohrabané, mělo menší, i když stále ještě pozoruhodné paroží, a stálo ve vodě, sklánělo hlavu a vytahovalo tlamou zelené vodní rostliny, z nichž crčela voda. Mělo obrovský klenutý nos, Jondalar je podle toho poznal a řekl Ajle, že ho nazývají los.

Rozšíření tu byli také menší jeleni s velkým parožím, jenže silně rozvětveným. Tito jeleni se nejraději pásli na travnatých

loukách a dokázali přežít v každé otevřené krajině, od hor až po stepi. Protože obratně šplhali, neodradily je příkré svahy či kamenité kraje, ani úzké skalní římsy nad hranicí lesa, pokud jen šťavnatá tráva odměnila jejich námahu. Stejně tak pro ně byly přijatelným životním prostorem i řídké lesy, kde rostla tráva a kapradí, nebo slunečné světliny, vřesoviště a otevřené stepi.

Jeleni na svých dlouhých nohách postupovali pružným klusem rychle kupředu, a když byli pronásledováni, prokazovali velkou vytrvalost, skákali až deset metrů daleko a dva a půl metru vysoko. Byli taky výborní plavci. Dávali sice přednost trávě, ale když to muselo být, živili se listy, pupeny, bobulemi, houbami, vřesem, kůrou, žaludy, ořechy a bukvicemi. V tuto roční dobu se shlukovali do menších stád, Jondalar a Ajla jich spatřili několik na louce u řeky a mohli je v klidu pozorovat. Zelená tráva právě zezlátla a hustě olistěné vzrostlé buky lemovaly břeh.

Byli to samci rozdílného stáří a jejich paroží bylo v plném lýčí. Paroží jim začínalo růst ve věku jednoho roku špičkou. Tu na jaře shodili, načež se v druhém roce na každé straně vytvořila nová vidlička. Každým rokem pak přibyla další výsada paroží a v časném létě byla dokonce už i ta největší paroží potažená lýčím, měkkou blánou plnou krevních cév, které dopravovaly výživné látky, potřebné pro tento rychlý růst. Během léta a v časném podzimu tato vyživující blána usychala a působila zvířatům silné svědění, takže otloukali paroží o stromy a skály, aby lýčí svlékli, ale často jim ještě nějakou dobu v paroží zůstávaly viset krvavé cáry.

Jondalar a Ajla napočítali u největšího a nejtěžšího zvířete dvanáct výsad. Tento dvanáctěrák byl černohnědý, ostatní ve stádu měli světlejší rudohnědou srst, někteří spíš šedohnědou, a jedno zvíře bylo úplně světlé. Taký objevili mladé zvíře s náznakem paroží, které mělo ještě v srsti zbytky bílých kolouších skvrn. Jondalar byl v pokušení ulovit velkého dvanáctěráka, ale rozmyslel si to, i když by ho svým vrhačem snadno skolil.

„Tenhle krasavec je v nejlepších letech,“ řekl. „Rád bych se sem vrátil a pozoroval ho, protože oni často přicházejí na stejné místo. V této době slastí bude bojovat o tolik samic, kolik jen zmůže, a zřejmě své soky zastraší už jen svým parožím. Ale budou odvážně bojovat celý den dál. Dělá to takový rámus, když do sebe narazí parožím, že je to slyšet dodaleka. Dokonce se stavějí na

zadní a bojují předními nohama. Tenhle veliký musí být velmi dobrý útočník.“

„Já je slyšela bojovat, ale ještě nikdy jsem je při tom neviděla,“ řekla Ajla.

„Jednou, když jsem žil u Dalanara, viděli jsme dva jeleny, kteří se do sebe zaklesli parohy. Už se nedokázali od sebe odtrhnout, i když to zkoušeli vší silou. Byli pro nás snadnou kořistí, ale Dalanar říkal, že jsme je vlastně vysvobodili od smrti hladem a žízní.“

„Mně připadá, že tenhle velký jelen už měl někdy co dělat s lidmi,“ řekla Ajla a dala Vize znamení k ústupu. „Vít se právě otočil a donesl mu náš pach. Je neklidný, vidíš, jak se od nás vzdaluje. Jestli odběhne, budou ho všichni následovat.“

„Je skutečně neklidný,“ přitakal Jondalar a připojil se k Ajle.

Najednou na záda nejmladšího zvířete, toho, které mělo ještě znát bílé kolouší skvrny a páslo se pod bukem, seskočil rys, který číhal ve větvích stromu. Jelínek vyskočil a snažil se rysa setřást, ale divoká kočka s chomáčky chlupů na uších do něho zaťala drápy a prokousla mu tepnu. Ostatní jeleni prchli, ale mladé zvíře s šelmou na zádech běhalo v kruhu. Když Ajla a Jondalar viděli, jak se zvíře v panické hrůze řítí k nim, zvedli pro jistotu vrhače oštěpů, ale zvíře už ztratilo příliš mnoho krve a bylo vyčerpané. Zakoplo, rys se ještě víc zakousl a vytrysklo víc krve. Jelínek udělal ještě několik nejistých kroků, pak padl k zemi. Rys mu prokousl lebku a pustil se do mozku.

Bylo rychle po všem, ale koně neklidně tančili a i lidem se chtělo raději toto místo opustit. „Proto byl ten velký jelen tak neklidný,“ usoudila Ajla. „To nezpůsobil náš pach.“

„Tenhle jelínek byl hodně mladý,“ řekl Jondalar. „Možná jeho matka zemřela a opustila ho příliš brzy. Možná našel samčí stádo, ale moc mu to nepomohlo. Mladá zvířata jsou vždycky zranitelná.“

„Jako malá dívka jsem se jednou pokusila zabít rysa prakem,“ vyprávěla Ajla.

„Prakem? Kolik ti bylo?“

Krátce přemýšlela. „Myslím tak osm nebo devět let.“

„Mohla jsi umřít jako tenhle jelen!“

„Já vím. Ten rys se tehdy pohnul a kámen po něm sklouzl. Podráždilo ho to a skočil na mě. Podařilo se mi odkulit se stranou a nahnátla jsem klacek, kterým jsem ho mohla udeřit, a on utekl.“

„Velká Matko! Tak to jsi měla štěstí!“ řekl Jondalar a zaklonil se, načež Vítěz hned zpomalil.

„Potom jsem měla nějakou dobu strach jít sama ven, ale pak mě napadlo mít u sebe dva kameny. Myslela jsem, že když budu mít druhý kámen v zásobě, mohla bych rýsa zasáhnout ještě jednou, než by na mě vyrazil. Jak to stihnout jsem nevěděla, ale zkoušela jsem to a nakonec jsem na to přišla. Ale teprve když jsem zabila hyenu, dostala jsem odvahu zase jít sama lovit.“

Jondalar jen potřásl hlavou. Když tak o tom přemýšlel, byl to zázrak, že ještě byla naživu. Na zpáteční cestě ke stanu potkali stádo zvířat, která připadala Vize a Vítězovi nanejvýš zajímavá. Byli to koním podobní oslové, onageři, kříženci osla a koně. Víha se zastavila a očichávala jejich výkaly a Vítěz na ně ržál. Celé stádo zvedlo hlavy a pohlédlo ke koním. Zvuk, kterým odpověděli, zněl spíš jako hýkání oslů, ale oba zvířecí druhy jako by si uvědomovaly svou příbuznost.

Trochu později spatřili antilopu sajgu s dvěma mladými. Tyto antilopy podobné kozám se nejraději zdržovaly v rovinách a stepích. Ajla si připomněla, že stepní antilopa byla Iziným totemem. Následujícího dne potkali stádo koní, a toto setkání dělalo Ajle větší starost, než si chtěla přiznat. Jak Víhu tak Vítěze stádo viditelně přitahovalo.

Když Ajla a Jondalar koně pozorovali, všimli si zřetelných rozdílů mezi těmito koňmi a zvířaty, která přivedli s sebou z východu. Zatímco srst Víhy byla matně plavá jako u většiny koní na východě a Vítěz byl temně hnědý, což bylo vzácnější vybarvení, měla většina koní tohoto stáda modrošedou barvu a bílé břicho. Všichni, i jejich dva ochočení koně, měli vzhůru trčící hřívu a černý ohon, černý pruh podél páteře a černé běhy. Byli malí, měli široká záda a kulatá břicha, ale zvířata ve stádu se zdála být v kohoutku trochu vyšší a měla trochu kratší hlavy.

Stádo pozorovalo Víhu a Vítěze se stejným zájmem jako oba koně je, ale tentokrát na Vítězovo zaržání přišla hlasitá, vyzývavá odpověď. Ajla s Jondalarem na sebe významně pohlédli, když viděli, jak se od stáda oddělil velký hřebec a rozběhl se k nim. V němém souhlase odvedli svá zvířata co možná nejrychleji opačným směrem. Jondalar nechtěl, aby se Vítěz pustil do boje s vůdčím hřebcem, a protože Vlk byl už tak často pryč, měla Ajla strach, že by i koně mohli podlehnout pokušení opustit ji a zůstat u svých druhů.

V příštích dnech se Vlk častěji zdržoval v Ajlině blízkosti a dopřál jí pocit, že má zase svou rodinu kolem sebe. Velmi moudře

se vyhnuli divokému kanci, hledajícímu lanýže, a u nádrže, kterou vytvořil bobr přehrazením potoka, se smáli dovádění páru vyder. Bobr se rychle potopil, sotva je spatřil. Objevili výkaly medvěda a chomáč jeho srsti, který se zachytil v kůře stromu, ale medvěda samotného nespatri, a ucítli nezaměnitelný zápach rosomáka. Zahlédli strakatého leoparda, který elegantně seskočil z vysoké skalní římsy, a kozorožce, kteří hbitě šplhali vzhůru po téměř kolmé skalní stěně. Naopak několik kamzičích koz se svými mladými, kteří ve své husté srsti vypadali jako neforemné míče se čtyřmi rohy, scházelo z hor, aby se napásly bohaté trávy v rovinách. Měly dlouhé rohy stočené nad záda, oči hodně daleko od sebe, hrb na hlavě a tvrdá pevná kopyta, mezi nimiž byly měkké poddajné blány, díky kterým na tvrdé skále nesklouzávaly.

Jondalar viděl, že Ajla zavřela oči, jako by se na něco soustředila, a pak točila hlavou sem a tam, aby lépe slyšela. „Myslím, že se k nám blíží mamuti.“

„Jak to víš? Já nic nevidím.“

„Slyším je. Především velkého samce.“

„Já vůbec nic neslyším,“ přiznal Jondalar.

„Je to takové temné dunění.“ Ajla napjatě naslouchala. „Tamhle, Jondalare! Tamhle naproti, vidíš?“ volala vzrušeně, když v dálce zahlédla mamutí stádo. Slyšela hlasité troubení říjného mamuta, které normálně lidské ucho nezachytí. Mamutí samice slyšela tón na vzdálenost až pěti kilometrů, protože nízké frekvence se tak rychle neoslabovaly. Ajla měla natolik jemný sluch, že ten zvuk sice přímo neslyšela, ale přesto ho vnímala.

Stádo bylo složené především z krav a jejich mláďat, ale protože jedna z mladých krav byla růjná, zdržovalo se nablízku několik samců, kteří se ještě nevzdávali naděje, i když se k ní přidružil vedoucí samec. Až do jeho příchodu odmítala samice vytrvalé pokusy mladých samců o sblížení. Teď je vůdčí samec udržoval v odstupu a samice se tak mohla v klidu napást trávy a až do příští doby páření kojit své první tele.

Huňatí mamuti byli úplně pokrytí hustou srstí, od nohou až po konec dlouhého chobotu, dokonce malé uši měli potažené vrstvou srsti. Zblízka mohli Ajla a Jondalar rozeznat, že jejich srst byla rozdílně zbarvená. Mladá zvířata měla zpravidla světlejší srst, mladší kráva, kterou pozorovali, ji měla kaštanově hnědou, zatímco stará kráva byla temně hnědá. Samci byli ve stáří téměř

černí. Pod srstí měli vrstvu husté podsady, z níž vyrůstaly dlouhé rovné chlupy.

„Na mamuty je brzy,“ řekl Jondalar. „Jindy je vídáme teprve na podzim, spíš pozdě na podzim. Mamuti, nosorožci, pižmoní a sobi, to jsou zimní zvířata.“

V poslední den svého odloučení Ajla a Jondalar vstali časně ráno. Strávili předchozí den prozkoumáváním krajiny na západ od Zelavy, do které vtékala téměř souběžně další řeka. Sbalili své věci, ale chtěli podniknout ještě jednu delší vyjížďku, než se vrátí do tábora. Čekalo tam na ně hodně lidí, kterým budou muset věnovat mnoho času, ale kteří jim připraví i hodně radosti. Vychutnali si nynější přestávku a byli teď připraveni k návratu. Už se těšili na to, že uvidí blízké lidi. Vždyť předtím strávili téměř celý rok jen spolu a se zvířaty a dobře znali radosti a starosti osamělého života.

Vzali si jídlo a vodu a vydali se beze spěchu a bez určitého cíle na cestu. Vlk je k Ajlině zármutku přede dvěma dny opustil. Na jejich velké cestě se od ní nikdy na delší dobu nevzdálil, ale tehdy byl taky ještě vlče. Ani teď ještě nebyl dospělý. I když jim to připadalo mnohem déle, od doby, kdy ho Ajla našla jako malé chlupaté klubičko, uběhl jen rok a půl, pouhých šest ročních období. Přes svou statnost byl Vlk ještě mladý.

Ajla nevěděla, jak dlouho vlci žijí, ale domnívala se, že se nedožijí tolika let jako lidé, a považovala Vlka za dospívajícího – což většina matek i jejich druhů považuje za obtížné roky. Jsou to roky přebujelé energie a malých zkušeností, kdy mladiství přeceňují své síly, dychtí po činech a podstupují rizika, která je přivádějí do nebezpečí života. Pokud přežijí, rozšíří obzor svých zkušeností, což jim ulehčí další přežití. Zřejmě tomu je u vlků podobně, pomyslela si Ajla a bezděčně si dělala starosti.

Bylo to chladné léto, navíc sušší než léta, na která si Jondalar vzpomínal. V otevřené stepi se zvedala mračna prachu, zavířila a pak se zase usadila na zemi. Oba byli rádi, když objevili menší jezírko. Zastavili koně a sdíleli slasti ve stínu smuteční vrby, jejíž visící větve s nespočtenými kopinatými lístky tvořily hustý závěs. Pak odpočívali a tiše si povídali, než si šli zaplavat.

Ajla chvíli spokojeně plavala ve vodě, pak zavolala na Jondalara: „Budu naproti první!“ a vyrazila mohutnými záběry přes jezírko. Jondalar se nedal dlouho pobízet a následoval ji. Přestože

měl dlouhé paže a silné svaly, měl co dělat, aby ji dohonil. Podívala se přes rameno, viděla, jak se blíží, a zrychlila tempo. Dorazili na druhý břeh ve stejném okamžiku.

„Měla jsi náskok, takže jsem vyhrál já,“ tvrdil Jondalar, když padli na břeh a těžce oddychovali.

„Vyhráli jsme oba,“ tvrdila Ajla se smíchem.

V pohodě plavali zpátky na druhou stranu. Slunce už překročilo zenit a nastalo odpoledne. Trochu posmutněle sbalili své věci, protože věděli, že příjemný čas plný pohody končí. Vyhoupli se na koně a vyrazili k velkému táboru, ale Ajla postrádala Vlka a přála si, aby byl s nimi.

Když už se blížili k táboru, uslyšeli křik a viděli před sebou na vyprahlé rovině oblak prachu. Krátce nato poznali několik mladých mužů, zřejmě obyvatel okrajových chýší, kteří podle zdobení na svém oblečení pocházeli převážně z Páté jeskyně. Každý z nich držel oštěp a obstoupili zvíře s dlouhou huňatou srstí a dvěma obrovskými rohy, které mu trčely z nosní kosti.

Byl to srstnatý nosorožec, obrovské zvíře, téměř čtyři metry dlouhé a přes půldruhého metru vysoké. Jeho mohutný trup nesly krátké tlusté nohy. Živil se obrovskými spoustami trávy, stepními keři, ale taky zelenými výhonky stromů a větvemi vrb na březích řek. Oči měl umístěné po stranách hlavy, takže měl dopředu omezený výhled, ale čich a sluch měl zvlášť vytříbený, což vyrovnávalo jeho špatný zrak.

Přední z jeho rohů byl přes metr dlouhý a vypadal velice nebezpečně, když nosorožec komíhal skloněnou hlavou zprava doleva. V zimě tak mohl odhrabávat sníh a dostat se k suché, stlačené stepní trávě. Jeho tělo pokrývala hustá, huňatá šedohnědá srst, jejíž svrchní vrstva visela téměř až k zemi. Široký pruh srsti ve středu těla byl o odstín tmavší a vypadalo to, jako by mu někdo přehodil přes záda jezdeckou přikrývku – jen by zřejmě nikoho ani ve snu nenapadlo, aby si vyjel na tak mocném, nevypočitatelném a mnohdy zlomyslném zvířeti, pomyslela si Ajla.

Huňatý nosorožec dupal a pohyboval hlavou ze strany na stranu, aby zahlédl mladíka, kterého ucítil jeho citlivý nos. Najednou zaútočil. Muž zůstal stát a uhnul teprve v posledním okamžiku. Dlouhý roh ho minul jen o vlasek.

„To vypadá nebezpečně,“ řekla Ajla a stáhla se s Víhou do bezpečné vzdálenosti.

„Proto to taky dělají,“ poznamenal Jondalar. „Vždycky je těžké ulovit nosorožce. Jsou náladoví a nevypočitatelní.“

„Jako Broud,“ řekla Ajla. „Srstnatý nosorožec byl jeho totem. Muži klanu je lovili, ale já jsem to nikdy neviděla. Co to tam dělají?“

„Dráždí ho, chápeš? Každý se snaží upoutat na sebe jeho pozornost, a když pak nosorožec vyrazí, oni uskočí stranou. Mají z toho legraci a chtějí vyzkoušet, kdo se k nosorožci dostane nejbliž, než uskočí stranou. Nejstatečnější je ten, kdo se zvířete dotkne, když se řítí kolem něho. Většinou takhle loví jen mladíci. Když ho zabijí, věnují své jeskyni maso a všichni je ohromně chválí. Pak si rozdělí ostatní části mezi sebou, ale ten, kdo zvíře zabil, smí volit jako první, co si chce vzít. Většinou si vezme roh. Rohy jsou velmi oblíbené, dají se z nich udělat nástroje, střenky nožů a podobně, a je k tomu i jiný důvod. Protože tvarem připomínají muže, který chce sdílet slasti, tak se proslýchá, že když muž nasype ženě trochu rozmělněného rohu tajně do pití, jeho vyvolená k němu zahoří velkou vášní.“ Jondalar se usmál.

„Maso není špatné a pod tlustou kůží je hodně tuku,“ řekla Ajla. „Ale nosorožci jsou jen málokdy vidět.“

„Zvlášť v tuhle roční dobu,“ souhlasil Jondalar. „Jsou to samotáři a v létě se tu téměř neukáží. Cítí se líp v chladu, i když pokaždé na jaře shazují huňatou srst. Zůstává viset v křovinách a lidé ji sbírají, především tkadleny a košíkářky. Častokrát jsem matku při sběru doprovázel, ona ví, kdy které zvíře ztrácí srst – kozorožci a mufloni, onageři, dokonce koně a lvi a samozřejmě mamuti a srstnatí nosorožci.“

„Už jsi někdy dráždil nosorožce, Jondalare?“

Zasmál se. „Ano, jako většina mužů, když jsou mladí. Dráždí tímhle způsobem i jinou zvěř, tury a bizony, ale nejraději nosorožce. Někdy se toho účastní i ženy. Například Tamija tehdy, když jsem jim ukázal, jak se nosorožec loví. Byla to Saramudonka, která se stala Thonolanovou družkou. Byla velmi obratná. Její lidé nikdy nosorožce nelovili. Byli obratní v lovu jeseterů ve Velké Matce řek, lovili je ze člunů, které ti ukázali, ale jak se loví nosorožci, to ještě nevěděli.“ Jeho tvář se zachmuřila. „Dík nosorožci jsme vlastně Saramudony poznali. Thonolana napadl a těžce zranil a Saramudoni mu zachránili život.“

Přihlíželi mladým mužům při jejich nebezpečné hře. Jeden mladík stál stranou a snažil se křikem a divokým máváním rukama

vydráždit zvíře k útoku. Jemný sluch nosorožce byl zmatený přítomností tolika tvorů. Když konečně malými krátkozrakými očima zahlédl pohyb, rozběhl se a byl stále rychlejší, čím víc se blížil svému protivníkovi. Přes své krátké nohy vyvinul povážlivé tempo. Sklonil hlavu a mávl rohem, aby protivníka nabral. Ten však místo toho projel vzduchem, protože mladík hbitě uhnul stranou. Zvíře potřebovalo chvíli na to, aby pochopilo, že minulo cíl. Pak se zastavilo.

Nosorožec byl zmatený a už unavený. Podrážděně dupal, zatímco mladíci kolem něho rychle utvořili nový kruh. Další mladík předstoupil a začal křičet a máchat rukama. Nosorožec se otočil, zaútočil a mladík uskočil. Příště to trvalo ještě delší dobu, než se zvíře rozhodlo zaútočit. Lovcům se podařilo nosorožce unavit. Spousta namáhavých výpadů ho stála mnoho sil.

Velké zvíře tiše stálo s hlavou skloněnou a těžce dýchalo. Mladíci stahovali kruh, připraveni k smrtelnému úderu. Ten, jehož úkolem bylo nosorožce dráždit, opatrně předstoupil se zvednutým oštěpem. Zdálo se, že ho nosorožec vůbec nebere na vědomí. Avšak když se mladík ještě víc přiblížil, zachytily krátkozraké oči pohyb. Nosorožec po krátkém oddechu opět ožil a vyburcoval ubývající síly, hnán nezkrotným vztekem. Bez varování znovu zaútočil. Všechno šlo tak rychle, že to mladíka zaskočilo. Tentokrát mohutný roh obrovského zvířete nezasáhl jen vzduch. Uslyšeli bolestný výkřik a mladík ležel na zemi. Ajla bez uvažování pohnala koně kupředu.

„Ajlo! Stůj! To je příliš nebezpečné!“ křičel Jondalar, který se řítí za ní a vytahoval vrhač oštěpů.

Ale to už ostatní mladíci vrhli oštěpy. Když Ajla seskočila z koně a běžela ke zraněnému mladíkovi, obrovský nosorožec se zhroutil, zasažen mnoha oštěpy, které z něho trčely na všechny strany jako bodliny obrovského ježka. Ale složily ho pozdě. Zuřící zvíře našlo svou oběť.

Zraněného mladíka, který ztratil vědomí, obklopili zděšení mladí muži, kteří ustrašeně a bezradně postávali kolem. Když k nim přiběhla Ajla s Jondalarem, překvapeně vzhledli a jeden z nich jim dokonce chtěl zastoupit cestu a zeptat se, kdo jsou, ale Ajla si ho nevšímala. Poklekla ke zraněnému mladíkovi, obrátila ho, zkoušela mu nahmatat tep a hned vzápětí mu nožem rozřízla kreví nasáklé nohavice. Ruce měla okamžitě od krve, i na tváři měla rudou šmouhu, protože si bezděčně odhrnula vlasy z čela.

Mladý muž jí už dál v ničem nebránil. Nebyla zelandona, protože neměla tetování, ale zdálo se, že ví, co dělá.

Mladík měl pravou nohu v koleni nepřírozně vytočenou dozadu. Když Ajla odhalila ránu, viděla, že špičatý roh zasáhl lýtko a zlomil mu obě kosti. Sval byl přetržený, jeden konec kosti trčel ven a z rány prýštila krev, která tvořila na zemi kaluž.

Pohlédla na Jondalara. „Pomoz mi, narovnáme kosti, dokud je v bezvědomí. Až procitne, bolelo by ho to mnohem víc. A dones mi měkkou kůži, tu, kterou se utíráme, ta by byla dobrá. Musím zastavit krvácení a pak potřebuju pomoc, abych nohu zpevnila.“

Jondalar hned běžel pro potřebné věci. Ajla se obrátila na jednoho z mladíků, kteří stáli kolem s otevřenými ústy.

„Musíme ho odtud odnést. Víš, jak se dělají nosítka?“ Sklidila nechápavý pohled. „Potřebujeme něco, na co bychom ho položili,“ zopakovala Ajla.

Přikývl. „Nosítka.“ Byl to ještě chlapec.

„Jondalar ti pomůže,“ řekla, když se její druh vrátil s měkkou kůží.

Položili zraněného mladíka na záda. Zasténal, ale k vědomí nepřišel. Ajla ho ještě jednou prohlédla, aby zjistila, jestli při pádu neutřil ránu na hlavě, nic však neobjevila. Pak se sklonila nad nohu a pokusila se zastavit krvácení. Krátce uvažovala o podvázání žíly, ale pak si řekla, že když se jí podaří srovnat kosti a nohu zavázat, zřejmě to ani nebude zapotřebí. Tlak na ránu by měl postačit. Rána sice ještě krvácela, ale už viděla horší.

Obrátila se na Jondalara. „Potřebujeme dlahu, rovné dřevo, asi tak dlouhé jako jeho noha. Zlomte oštěpy, jestli nenajdete nic vhodnějšího.“

Jondalar přinesl dlouhé kusy dřeva, které kdysi byly oštěpem. Ajla rozstříhala na pásy kůži a omotala jimi dlahy. Pak zvedla chodidlo zlomené nohy tak, že jednou rukou držela prsty a druhou patu, a zatáhla. Cítila odpor a jemně ho překonala. Mladík sebou několikrát trhl, zakřičel a málem se už probral k vědomí. Ajla bez váhání sáhla do krvácející rány a pokusila se zjistit, jestli kosti leží správně.

„Jondalare, drž mu pevně stehno,“ řekla. „Musím mu nohu narovnat dřív, než se probere a dokud rána ještě krvácí. Krev udrží ránu čistou.“ Pak pohlédla k mladíkům – byli to spíš ještě chlapci – , kteří zděšeně přihlíželi. „Ty a ty,“ řekla a podívala se dvěma z nich do očí. „Já teď tu nohu zvednu a zatáhnu za ni, aby kosti

srostly rovně. Kdybych to neudělala, už by nemohl chodit. Chci, abyste podrželi dlahy a podsunuli je pod nohu, a až ji zase položím, aby ležela mezi dlahami. Dokážete to?“

Přikývli a uchopili omotané oštěpy. Když byli všichni připraveni, Ajla ještě jednou vzala nohu za patu a prsty a jemně ji zvedla. Zatímco Jondalar držel stehno, silně a rovnoměrně táhla. Nebylo to poprvé, kdy viděla, jak se kost narovná, ale tentokrát to byly dvě kosti současně. Byla nanejvýš soustředěná a snažila se poznat, jestli se kosti dostaly do správné polohy. Dokonce i Jondalar si všiml lehkého klouznutí, když kost zapadla na správné místo. Ajla pak opatrně nohu položila a znovu ji ohmatala. Jondalarovi se zdálo, že je rovná, ale co on o tom věděl? Přinejmenším už nebyla vytočená dovnitř.

„Už ho můžeš pustit,“ řekla Ajla Jondalarovi a prohlížela krvácející ránu. Stiskla ji dohromady, co to šlo nejvíc, a pak omotala nohu a dlahy připravenými pásy kůže. Nakonec si sedla na paty.

Teprve teď si Jondalar všiml, co je kolem krve. Byla všude, na prouzcích kůže, na dlahách, na Ajle, i na něm a na mladých pomocnících. Mladík na zemi určitě ztratil hodně krve. „Musíme ho rychle odnést domů,“ řekl.

Krátce mu prolétlo hlavou, že ještě nebyl zrušen zákaz mluvení a ještě nebyl proveden obřad, který páry od tohoto zákazu osvobozuje, ale Ajla na to ani nepomyslela, a tak si tím ani Jondalar hlavu dál nelámал. Tady šlo o naléhavý případ a široko daleko nebyl žádný zelandon, který by mohl pomoci.

„Musíte udělat nosítka,“ řekla Ajla mladíkům, kteří stále ještě stáli kolem jako ochromeni.

Pohlédli na sebe a zdálo se, že je toho na ně moc. Všichni byli ještě velmi mladí a nezkušení, zřejmě teprve nedávno prošli mužnými obřady. Někteří z nich složili během lovu na bizony na počátku léta své první zvíře, avšak to bylo ve srovnání s nosorožcem mnohem snazší. Nechystali se na lov nosorožce, byla to náhoda, že na něho narazili. Dali se vyprovokovat chlapcem, který pozoroval jednou svého staršího bratra při lovu, ostatní o něčem podobném zatím jen slýchali. Všichni věděli, že by měli dojít pro zkušené starší lovce, ale mysleli jen na slávu, na závist ostatních okrajových chýší a na obdiv, který získají, když přitáhnou tak obrovské zvíře. Teď byl jeden z nich těžce zraněn.

„Ke které jeskyni patříte?“ zeptal se Jondalar.

„K Páté,“ dostalo se mu odpovědi.

„Tak běžte a řekněte, co se stalo.“

Mladík, který odpověděl, se rozběhl. Jondalar by na Vítězovi byl rychlejší, ale někdo musel dohlédnout na přípravu nosítek. Chlapci byli stále ještě tak vydešení, že potřebovali dospělého, který by jim uděloval příkazy.

„Potřebujeme tři nebo čtyři z vás, kteří ho ponesou. Ostatní zůstanou tady a vyvrhnou zvíře. V tomhle teple se to musí udělat rychle. Pošlu lidi, kteří vám pomohou. Maso bychom neměli nechat zkazit, vyžádalo si příliš velkou cenu.“

„Je to můj bratranec. Chtěl bych ho nést,“ přihlásil se jeden mladík.

„Dobře. Vyber si ještě další tři, to by mělo stačit. Ostatní zůstanou tady.“

Jondalar si všiml, že chlapec je zoufalý a sotva dokáže zadržet slzy. „Jak se jmenuje tvůj bratranec?“ zeptal se.

„Matagan. Je to Matagan z Páté jeskyně Zelandonců.“

„Já vím, ty si děláš starosti o Matagana, a bylo to pro tebe zlé. Je těžce zraněný, jenže abych byl upřímný, měl velké štěstí, že byla nablízku Ajla. Nemůžu ti nic slíbit, ale myslím, že se zase uzdraví a možná bude zase dokonce chodit. Ajla je vynikající léčitelka. Já to vím. Mě jednou zle zřídil jeskynní lev a málem bych umřel ve stepi na východě, ale Ajla mě našla, ošetřila mi rány a zachránila mi život. Jestli někdo může Matagana zachránit, pak Ajla.“

Mladík si oddechl a snažil se ovládnout.

„Teď mi doneste pár oštěpů, abychom mohli odnést tvého bratrance domů,“ řekl Jondalar. „Potřebujeme přinejmenším čtyři, dva na každé straně.“

Pod jeho dohledem svázali oštěpy řemeny na pevná nosítka, přes řemeny nakladli kusy oblečení a měkce nosítka vystlali. Ajla ještě jednou prohlédla zraněného, pak jim přikázala, aby ho opatrně na nosítka položili.

Nebyli příliš daleko od tábora. Ajla a Jondalar dali znamení Vize a Vítězovi, aby šli za nimi, a kráčeli pěšky vedle zraněného. Ajla ho měla neustále na očích, a když mladíci zastavili, aby se nosiči vyměnili, zkontrolovala mu dech a tep. Tep byl slabý, ale pravidelný.

Blížili se k hlavnímu táboru proti proudu řeky, z místa, kde rozbila svůj tábor Devátá jeskyně. Zpráva o nehodě se rozšířila rychlostí větru, takže už jim spěchala naproti celá skupina lidí. A

mezi nimi byl Joharan, který je zahlédl zdálky. Když se potkali, nosiči se vystřídali a blížili se k táboru ještě rychlejším tempem.

„Marthona poslala někoho k První zelandoně a poslala i pro zelandona Páté jeskyně,“ hlásil Joharan. „Byli na druhém konci tábora při setkání zelandonů. Doneseme ho do našeho tábora, nebo někam jinam?“

„Chtěla bych vyměnit tyhle pruhy kůže a dát mu na ránu obklad, aby se nezanítila,“ řekla Ajla. Chvíli uvažovala. „Neměla jsem příliš mnoho času probrat své léky, ale zelandona jich má jistě dost, a taky bych chtěla, aby se na něho podívala. Vezměme ho do chýše zelandonů.“

„To je dobrý nápad. Potřebovala by nějakou dobu, než by došla sem, my se tam zřejmě dostaneme rychleji. Ona už nedokáže chodit tak rychle jako dřív,“ řekl Joharan s opatrnou narážkou na její tloušťku. „Zelandon Páté jeskyně ho jistě taky bude chtít prohlédnout, ale pokud vím, není zrovna nejlepší léčitel.“

Když dorazili k chýši zelandonů, stála už První zelandona u vchodu. Uvnitř udělali místo a Ajla uvažovala, jestli sem už někdo přiběhl se zprávou, že se rozhodli nenechat zraněného v Deváté jeskyni, nebo jestli První zelandona prostě předpokládala, že zraněného donesou k ní.

Venku před chýší stálo víc zelandonů, ale uvnitř v chýši nebyl kromě nich nikdo.

„Položte ho tamhle,“ řekla První zelandona a ukázala na vyvýšené místo proti vchodu. Muži ho tam donesli a položili ho na lůžko. Až na Joharana a Jondalara všichni muži opustili chýši.

Ajla se ujistila, že noha zraněného leží rovně, a pak odvinula obvaz. „Je třeba dát mu obklad, aby se rána nezanítila.“

„To může chvíli počkat,“ řekla První zelandona. „Pověz mi, co se stalo.“

Ajla a Jondalar střídavě vyprávěli, jak došlo k nehodě. Nakonec Ajla řekla: „Obě kosti ve spodní části nohy jsou zlomené, v místě zlomu byla noha stočená dozadu. Kdybych ji nenarovnala, už by nikdy nemohl dobře chodit. Je ještě mladý. Rozhodla jsem se narovnat mu nohu hned na místě, dokud byl ještě v bezvědomí a než mu noha opuchne, protože později by to bylo obtížnější. Musela jsem sáhnout do rány a pevně táhnout, aby se kosti mohly srovnat, ale teď jsou rovné. Cestou sem naříkal, je možné, že brzy přijde k vědomí. Bude mít velké bolesti.“

„Něco o tom víš, to vidím,“ řekla První zelandona, „ovšem musím ti položit ještě několik dodatečných otázek. Předpokládám, že už dřív jsi rovnala kosti?“

Jondalar odpověděl za Ajlu. „Jedna žena Saramudonů, přítelkyně, kterou jsem měl velmi rád, družka náčelníka, spadla ze skály a zlomila si paži. Jejich léčitel zemřel a nemohli dojít pro žádného jiného, a proto jí kost špatně srostla a působila jí velké bolesti. Viděl jsem, jak jí Ajla ještě jednou kost zlomila a dala do správné polohy. A viděl jsem, že narovnala několikrát zlomenou nohu jednomu muži klanu. Seskočil z vysoké skály, aby chránil svou družku před losadunajskými mladíky, kteří napadali ženy klanu. Pokud se Ajla v něčem vyzná, tak je to léčení zlomených kostí a otevřených ran.“

„Kde ses to naučila, Ajlo?“ zeptala se První zelandona.

„Lidé klanu mají hodně silné kosti, ale muži si je někdy zlomí při lovu. Oni málokdy vrhají oštěpy, spíš pronásledují zvíře a pak se na ně vrhnou. Nebo dělají to, co dělali tito chlapci, štvou zvíře, dokud není tak unavené, že se k němu můžou natolik přiblížit, aby ho oštěpem probodli. To je hodně namáhavé. I ženy si někdy zlomí kost, ale většinou jsou to muži. První věci jsem se naučila od Izy. Lidé v Brunové tlupě se taky tu a tam zranili, ale teprve v létě při setkání klanu jsem se od ostatních léčitelek klanu skutečně naučila, jak se léčí zlomené kosti a rány.“

„Ten mladík měl velké štěstí, že jsi tam byla, Ajlo,“ řekla První zelandona. „Ne každá zelandona by věděla, co si s tak složitou zlomeninou počít. Budou ti klást otázky, zelandon Páté jeskyně s tebou bude určitě chtít mluvit a přirozeně i matka chlapce, ale udělala jsi to dobře. Jaký obklad jsi mu chtěla dát?“

„Cestou sem jsem vyhrabala kořeny. Ty říkáš té rostlině anemonka, pokud vím,“ odpověděla Ajla. „Rána krvácela, když jsem ji ošetřovala, a vlastní krev se dobře hodí k tomu, aby ránu očistila, ale teď krev zaschne. Chtěla jsem rozdrtit kořeny, uvařit je a udělat nálev, abych ránu vyčistila, zbytek pak smíchám s čerstvými kořeny na kaši. Ve svém léčitelském vaku mám ještě trochu rozdrceného kořene kakostu, který ředí krev, a plavuň, která saje vlhkost, a pak jsem se tě chtěla zeptat, jestli máš některé rostliny nebo jestli víš, kde rostou.“

„Ptej se.“

„Je jeden takový kořen, Jondalar říkal, že se jmenuje kostival, když jsem mu ho popsala. Je velmi účinný k vnějšímu i vnitřnímu

čištění. Pro zhmožděniny se hodí mast s tukem, ale je použitelná i při otevřených nebo řezných ranách. Kašovitý obklad z kostivalu působí proti otokům, když je kost zlomená, a usnadňuje její srůst.“

„Ano, mám kostival a znám místo, kde roste. Popsala bych jeho vlastnosti stejně jako ty.“

„Kromě toho používám ty hezké žluté květy, kterým říkáte měsíček,“ pokračovala Ajla. „Jsou zvlášť dobré při otevřených ranách a také u starých ran, které se nechtějí zahojit. Vymačkám šťávu z čerstvých květů nebo uvařím sušené okvětní lístky, pak je dám na ránu a udržuji ji vlhkou. To zabrání páchnoucímu hnití a obávám se, že to tenhle chlapec bude potřebovat. Jeho jméno ale neznám.“

„Matagan,“ řekl Jondalar. „Jeho bratranec mi pověděl, že se jmenuje Matagan z Páté jeskyně.“

„A co bys ještě použila?“ chtěla vědět zelandona.

Na okamžik měla Ajla dojem, jako by před ní seděla Iza a zkoušela ji. „Rozdrcené jalovcové bobule pro krvácející rány, nebo tu houbu, co vypadá jako bílá koule, pýchavku. Ta staví krvácení...“

„To stačí,“ přerušila První zelandona. „Jsem přesvědčena, že víš, co děláš. Léčení, které navrhuješ, je přiměřené, ale nejdřív bych chtěla, abys ji, Jondalare, odvedl na nějaké místo, kde se oba můžete umýt. Jste celí od krve toho chlapce, a to by byl pro jeho matku strašný pohled. Nech kořeny anemonky u mě, já někoho pošlu, aby donesl čerstvý kostival. My už se o něho postaráme. Až se umyjete a odpočinete si, můžete se vrátit. Běžte okolo, abyste nemuseli procházet celým hlavním táborem. Venku určitě čeká spousta lidí. Vyjděte druhým východem, to jde rychleji a nebudou vás zdržovat zvědavci. Než ale odejdete, měli byste být zproštěni zákazu mluvit. Tak mě napadá, že vaše zkušební doba skončila o jeden den dřív,“ usmála se zelandona.

„Ach, na to jsem zapomněla!“ zvolala Ajla. „To jsem si vůbec neuvědomila.“

„Já o tom věděl, jenže jsem neměl čas si tím lámat hlavu,“ řekl Jondalar.

„Toto byl jasný případ nouze,“ řekla První zelandona, „ale já se vás teď musím zeptat, jak náleží: Jondalare a Ajlo, ukončili jste zkušební dobu – rozhodli jste se zůstat spolu jako druh a družka, nebo byste chtěli teď toto spojení zrušit a najít si někoho jiného, kdo se k vám lépe hodí?“

Oba na sebe pohlédli a Jondalar protáhl tvář do úšklebku. Ani Ajla si nemohla odpustit grimasu.

„A kdo by se už ke mně měl líp hodit než Ajla?“ zeptal se Jondalar. „Teprve teď jsme prošli svatebními obřady, ale v mém srdci jsme už spolu spojení dávno.“

„To je pravda. Říkali jsme takováhle slova, ještě než jsme překročili ledovec, hned když jsme se rozloučili s Gubanem a Jorgou. Už tehdy jsme věděli, že jsme druh a družka, ale Jondalar chtěl, abys ty pro nás uvázala uzel, zelandono.“

„Chceš toto spojení zrušit, Ajlo? Ty, Jondalare?“

„Ne, já ne,“ řekla Ajla a usmála se na Jondalara. „A ty?“

„To rozhodně ne,“ řekl. „Dost dlouho jsem čekal, tak se s tebou přece teď nerozejdu.“

„Pak jste zproštění zákazu mluvit a můžete všem oznámit, že Jondalar a Ajla z Deváté jeskyně Zelandonců zůstávají spojení. Ajlo, všechny děti, které se ti narodí, se narodí u Jondalarova ohniště. Je to zodpovědnost vás obou, abyste o ně pečovali, dokud nevyrostou. Máte ještě kožený řemínek?“

Zatímco hledali dlouhý řemínek, První zelandona donesla ze stolku dva náhrdelníky. Vzala od nich řemínek a každému dala kolem krku prostý náhrdelník. „Přeji vám oběma dlouhý a šťastný společný život,“ uzavřela obřad.

Ajla a Jondalar vyklouzli zadním vchodem a pospíchali do svého tábora. Lidé je zahlédli a něco za nimi volali, ale oni se neotočili. Když dorazili k prameni u jezírka, Ajla se ponořila do vody tak, jak byla, v šatech. Jondalar ji následoval. Poté co je zelandona upozornila na krev, cítili ji tím silněji a chtěli se jí co nejrychleji zbavit. Pokud vůbec, pak skvrny od krve zmizí z kůže ve studené vodě. A jestli ne, budou muset oblečení zahodit a ušít si nové. Po velkém lovu měla Ajla zatím dost kůží, které by mohla použít.

Cestou k chýši zelandonů zanechali koně na pastvině v blízkosti tábora Deváté jeskyně. Věděli, že už sami najdou cestu do ohrady. Pach krve je vždycky zneklidnil, a jak srstnatý nosorožec, tak mladý muž hodně krváceli. Ohrada jim dávala pocit bezpečí. Jondalar na sebe natáhl své mokré oblečení a běžel do tábora, v naději, že tam najde koně a něco suchého na sebe.

Překvapeně spatřil Lanidara, který uklidňoval koně. Chlapec vypadal ustaraně a řekl, že chce mluvit s Ajlou. Jondalar mu slíbil,

že Ajla přijde, jakmile jí donese suché oblečení. Nejdřív sundal z koní koše a přikrývky a odebral jim ohlávku.

Když Ajla konečně přišla a viděla Lanidara, poznala už zdálky, jak nešťastně vypadá. Možná mu matka zakázala, aby se nadále staral o koně.

„Copak je, Lanidare?“ zeptala se, když stála před ním.

„Lanoga,“ řekl. „Celý den plakala.“

„Ale proč?“

„To dítě. Vezmou jí Loralu.“

34.

„Kdo jí chce vzít dítě?“ zeptala se Ajla zděšeně.

„Proleva a pár dalších žen,“ odpověděl Lanidar. „Říkaly, že našly pro Loralu matku, ženu, která ji může pravidelně kojit.“

„Musíme zjistit, co to má znamenat,“ řekla Ajla. „Pak se sem vrátíme a podíváme se na koně.“

Když přišli do tábora, pospíchala jim naproti Proleva. „Je to teď tedy platné? Jste druh a družka? Můžeme oslavovat a donést dárky? Už nemusíte odpovídat, vidím vaše náhrdelníky.“

Ajla zářila. „Ano, jsme druh a družka,“ řekla.

„Zelandona to právě potvrdila,“ dodal Jondalar.

„Musím s tebou o něčem mluvit, Prolevo,“ řekla Ajla, která opět zvážněla.

„Copak se stalo?“ Proleva si hned všimla, že Ajle něco dělá starost.

„Lanidar říkal, že chcete Lanoze odebrat dítě.“

„Tak bych to neřekla. Myslela jsem, že tě to potěší, že jsme pro Loralu našli domov. Jedna žena ze Čtyřiadvacáté jeskyně ztratila své dítě, přišlo na svět s těžkým znetvořením a zemřelo. Má hodně mléka a říkala, že by si ráda Loralu vzala, i když je starší. Ona si opravdu přeje dítě, a pokud vím, už několik dětí jí umřelo. Pokládala jsem to za výborné řešení.“

„Zřejmě ano. A ženy, které Loralu kojily, s tím chtějí přestat?“

„Ne, to ne. Já sama jsem byla překvapená. Když jsem to pověděla dvěma z nich, byly dokonce trochu smutné. Stelona říkala, že je jí líto, že ani neuvidí, jak Loralu roste a jak se jí daří, protože Čtyřiadvacátá jeskyně je od nás tak daleko.“

„Já vím, že jsi chtěla pro Loralu to nejlepší, ale zeptala ses Lanogy?“ chtěla vědět Ajla.

„Ne, neptala jsem se. Ptala jsem se Tremedy. Myslela jsem, že Lanoga by se možná ráda zbavila tak velké odpovědnosti. Je ještě tak mladá a musí se o Loralu neustále starat. Na to má času dost, až bude sama matkou,“ dala do úvahy Proleva.

„Lanidar říkal, že Lanoga celý den plakala.“

„Já vím, že je smutná, ale myslela jsem, že to překoná. Koneckonců Loralu nekojí, ještě přece ani není ženou. Může jí být tak jedenáct let.“

Ajla uvažovala, že jí nebylo dvanáct, když přivedla na svět Durka, a přesto se ho nechtěla vzdát. Raději by zemřela, než by ho ztratila. Když už neměla mléko, ženy klanu jí s kojením pomáhaly, ale nadále zůstávala jeho matkou. Bolelo ji, že ho musela opustit, když byla z tlupy vyhnána. Chtěla si ho vzít s sebou. Jen obava, co by se s ním asi stalo, kdyby se jí něco přihodilo, ji přiměla nechat tříletého Durka u tlupy. Neutěšilo ji ani vědomí, že Uba se o něho bude starat a bude ho milovat jako vlastního syna. Stále ještě cítila prudkou bolest, když na něho pomyslela. Nikdy rozloučení s ním nepřekonal a nechtěla, aby i Lanoga tak trpěla.

„Kojení nedělá matku matkou, Prolevo. A věk už vůbec ne. Podívej se na Janidu. Není o mnoho starší a ani ve snu by nepomyslela na to, aby si své dítě dala vzít.“

„Janida má druha, který má postavení, a její dítě se narodí u jeho ohniště. On za ně vždycky ponese odpovědnost. A i kdyby jejich spojení nemělo mít trvání, už několik mužů projevilo zájem, že by se s Janidou spojili. Ona má vysoké postavení, je hezká a je těhotná. Já jen doufám, že Peridal ví, jak je Janida žádoucí. Jeho matka už teď dělá mrzutosti a chce ho přimět k rozvázání uzle.“ Proleva zmlkla. To mohla vyprávět Ajle později. „Ale Lanoga není Janida.“

„Ne, Lanoga není tak žádoucí, ale měla by být,“ řekla Ajla. „Tremeda se po celý rok o dítě nestarala, a nemiluje je tedy. Loral je teď dítě Lanogy, ne Tremedy. Je mladá, ale byla po celou dobu dobrou matkou.“

„Ano, ovšem, byla dobrá matka. To je právě to. Ona je obdivuhodná dívka a jednou bude dobrou matkou, když k tomu bude mít příležitost. Ale až dosáhne věku, kdy by se mohla rozhlédnout po druhovi, kdo si ji bude chtít vzít, když s sebou přivede malou sestřičku, dítě, které se ještě nehodí za druhou ženu

a za něž se musí převzít odpovědnost, a která se ani nenarodila u jeho ohniště? Lanoga musí nést už teď dost velké břemeno, když se uváží, od kterého ohniště ona a Loralá pocházejí. Obávám se, že přes všechny její přednosti si ji nakonec vezme někdo jako Laramar. Přála bych jí, aby jednou mohla vést lepší život.“

Proleva měla naprostou pravdu, toho si byla Ajla vědoma, a bezesporu měla Lanogu ráda a snaží se pro ni udělat všechno, aby jí pomohla. Ajla přesto věděla, jak se bude Lanoga cítit, když Loralu ztratí.

„Lanoga si nemusí dělat starosti kvůli druhovi,“ přihlásil se najednou Lanidar.

Ajla a Proleva docela zapomněly, že stál vedle nich. I Jondalar byl překvapený. Naslouchal a chápal oba názory.

„Naučím se lovit a později budu přivolávač zvěře, a až vyrostu, spojím se s Lanogou a pomůžu jí s Loralou a ostatními bratry a sestrami, když bude chtít. Už jsem se jí ptal a ona souhlasila. Ona je jediná dívka, kterou znám a které nevádí má paže, a její matce je to zřejmě stejně jedno.“

Ajla a Proleva hleděly na Lanidara s otevřenými ústy, pak si vyměnily pohled, aby se ujistily, že dobře slyšely, a obě si myslely totéž. To by skutečně nebylo špatné spojení, zvlášť když tato vyhlídka Lanidara povzbudila, aby něco ze sebe udělal. Oba byli ještě děti, ale na svůj věk byli obdivuhodně vyspělí. Samozřejmě byli ještě mladí a mohou svůj názor změnit, ovšem na druhé straně – jakou vyhlídku jinak mají?

„Nedávejte dítě Lanogy jiné ženě. Já to nerad vidím, když pláče,“ prohlásil Lanidar.

„Ona to dítě skutečně miluje,“ řekla Ajla, „a Devátá jeskyně byla ochotná jí pomáhat. Proč nenecháme všechno tak, jak to je?“

„A co mám říct ženě, která si chtěla maličkou vzít?“ zeptala se Proleva.

„Řekni prostě, že matka Loraly se jí nechce vzdát,“ navrhla Ajla. „To je taky pravda. Tremeda už není její matkou – tu vystřídala Lanoga. Pokud ta žena skutečně chce dítě, tak je jednoho dne dostane, buď vlastní nebo nějaké jiné, které potřebuje matku, možná dokonce nějaké menší. Zelandonci mají hodně jeskyní a mnoho lidí. Neustále se něco děje. Nikde jinde jsem nezažila tolik změn.“

Téměř všichni obyvatelé Deváté jeskyně Zelandonců a První jeskyně Lanzadonců se shromáždili k velké hostině, při níž jejich příslušníci oslavili svatební obřady – bratr náčelníka jedné jeskyně a dcera ohniště náčelníka druhé jeskyně. Oba byli navíc spolu příbuzní. Vyšlo najevo, že se ještě dvě ženy Deváté jeskyně spojily s muži z jiných jeskyní, a Proleva dbala na to, aby i oni byli zahrnuti do oslavy. Mladá žena jménem Tišona se spojila s Marševalem ze Čtrnácté jeskyně a bude žít u něho. A jedna trochu starší žena, Dynoda, před časem odešla a porodila syna, ale pak rozvázala uzel a spojila se s Jaksomanem ze Sedmé jeskyně. Nový pár bude žít opět v Deváté jeskyni, neboť Dynodina matka byla nemocná a ona jí chtěla být nablízku.

V průběhu dne přicházeli lidé, aby jim blahopřáli. Levela a Jondekam a Levelina matka Velima, která byla i Prolevinou matkou, u nich strávili téměř celý den. Ajla a Jondalar se cítili ve veselé společnosti dobře, a taky Joplaja a Echozar byli patřičně slaveni. Jondekamova matka a jeho strýc se u nich rovněž zastavili.

Ajla a Jondalar měli obzvláštní radost, že vidí Kimerana. Jeho synovec si vzal za družku sestru družky Jondalarova bratra, a tak s nimi byl teď vzdáleně příbuzný. Ajla stále ještě neprohlédla všechny složité příbuzenské vztahy.

Potěšeně objevila mezi hosty Jondekamovu matku, zelandonu Druhé jeskyně. Byla vždycky ráda, když se setkala se zelandonou, která byla zároveň matkou, zvlášť když se její syn choval tak přívětivě a sebevědomě jako Jondekam.

Taky Janida a Peridal se zdržovali u Deváté jeskyně. Mnozí si všimli, že Peridalova matka nepřišla. Janida a Peridal chtěli opustit Devětadvacátou jeskyni a ptali se Kimerana a Joharana na možnost přesídlit do Druhé nebo Deváté jeskyně. Jondalar byl přesvědčen, že jedna z těch jeskyní je určitě přijme. První zelandona už vedla předběžné rozhovory s náčelníky a zelandonou Druhé jeskyně. Považovala za rozumné mladý pár přinejmenším na přechodnou dobu odloučit od Peridalovy matky. První zelandona jí ostře vyčínila, protože se snažila vměšovat mezi Janidu a Peridala v době jejich zkušební doby.

Když se večer rozhostil klid, Marthona uvařila čaj pro těch několik málo příbuzných a přátel, kteří ještě zůstali. Proleva, Ajla, Joplaja a Folara roznášely misky. Mladý muž, kterého zelandona Páté jeskyně před nedávnem přijala za svého pomocníka, taky ještě zůstal sedět s nimi, protože byl poprvé v tak vznešené společnosti a

nemohl se odhodlat k odchodu. Zvlášť s velkou úctou vzhlížel k První zelandoně.

„Už nikdy by nemohl chodit, kdyby nebyl nablízku někdo, kdo věděl, co má udělat,“ řekl pomocník. Pronesl tu poznámku, aby ji slyšeli všichni, ale chtěl tím především udělat dojem na První zelandonu.

„Tak to máš naprostou pravdu, Čtvrtý pomocníku zelandony Páté jeskyně. Jsi velmi bystrý,“ řekla První zelandona. „Všechno ostatní je teď v rukou Velké Matky.“

Mladému muži se hrdostí dmula hrud', že mu odpověděla, a téměř nechápal své štěstí. Že se mohl zúčastnit tohoto důvěrného setkání s První zelandonou, pociťoval jako velké vyznamenání.

„Protože jsi teď pomocníkem, tak se tě ptám, jestli bys nezůstal chvíli u Matagana? Patří do tvé jeskyně, ne?“ řekla První zelandona. „Samozřejmě je obtížné v noci bdít, ale on by teď měl u sebe někoho mít. Předpokládám, že tě tvůj zelandon požádal o pomoc. Pokud ne, mohl by ses nabídnout dobrovolně. Jistě by ho to velice potěšilo.“

„Ano, samozřejmě zůstanu u něho,“ řekl mladík a vstal. „Mockrát děkuji za čaj. Teď musím jít. Mám odpovědnost.“ Dodal svému hlas důstojný tón, vzpřímil se a na tváři se mu objevily starostlivé vrásky.

Když se vzdálil, objevil se na tvářích ostatních pobavený úsměv. „Udělala jsi toho mladého muže velmi šťastným, zelandono,“ řekl Jondalar. „Přímo pukal hrdostí. To ti všichni zelandoni takhle leží u nohou?“

„Jen ti mladí,“ odpověděla zelandona. „Ostatní se se mnou prou. Někdy se ptám, proč mě stále ještě nazývají První zelandonou. Možná proto, že jsem z nich nejtěžší,“ usmála se.

Jondalar se na ni rovněž usmál. Marthona povytáhla obočí a významně na ni pohlédla. Ajla si všimla výměny pohledů a domnívala se, že ví, oč jde, ale jistá si tím nebyla. Jemnosti v dorozumívání dvou lidí, kteří se dlouho a dobře znali, jí stále ještě nebyly pochopitelné.

„Spory jsou mi ostatně milejší,“ pokračovala První zelandona. „Je to trochu namáhavé, když se s každým mým výrokiem zachází, jako by přicházel přímo z úst Dony. To pak mám vždycky dojem, že musím každé slovo odvažovat.“

„Kdo rozhoduje, která zelandona bude První?“ zeptal se Jondalar. „Je to jako při volbě náčelníka jeskyně? Sdělují všichni

zelandoni své mínění? Musejí být všichni jednotní, nebo jen většina, nebo jen někteří?“

„Mínění jednotlivých zelandonů ovlivňuje volbu, ale tak docela jednoduché to není. Bere se v úvahu mnohé. Dar léčení je důležitý bod, a nikdo neposuzuje přísněji než léčitelky a léčitelé mezi zelandony. Čekatel může možná před lidmi skrýt své nedostatky, ale znalce oklamat nemůže. Na druhé straně není léčení až tak podstatné. Už tu byly První zelandony, které měly jen základní znalosti v léčitelství, ale vyvažovaly to zvláštními schopnostmi v jiných oblastech. Mnozí mají určitá jiná nadání nebo vlastnosti.“

„Slyšíme vždycky jen o První zelandoně. Je taky nějaká Druhá nebo Třetí? Někdo, kdo zaskočí, kdyby se První zelandoně něco přihodilo? A je taky nějaká Poslední?“ Jondalara to velice zajímalo a taky všichni ostatní napjatě naslouchali, protože zelandona málokdy mluvila tak otevřeně o vnitřních záležitostech zelandonů, ale vycítila Ajlin zájem a měla pro svou neobvyklou otevřenost své důvody.

„Nepoužíváme další počítací slova, i když takové pořadí existuje. Uvaž, že pro jeskyni by bylo obtížné uznávat zelandona nebo zelandonu, kteří by byli označeni za Poslední. Pomocnice a pomocníci mají samozřejmě nejnížší postavení, ale i to je odstupňované a řídí se jejich rozdílnými schopnostmi. Jistě jste si všimli, že ten mladý muž, Čtvrtý pomocník zelandona Páté jeskyně, byl přijat teprve nedávno. Je nováček, to je nejnížší postavení, ale i on má jisté schopnosti, jinak by nebyl přijat. Mnozí chtějí zůstat pomocníky navždy. Nechtějí nést celé břemeno odpovědnosti, ale jen využívat své znalosti, a to mohou nejlépe mezi zelandony.“

Po pomocnících je nejbližší vyšší stupeň nově přijatý zelandon nebo zelandona. Každý se musí osobně cítit povolán a především přesvědčit druhé, že toto povolání je opravdové. Mnozí nikdy nevystoupí z řad pomocníků, i kdyby si to sebevíc přáli. Někteří pomocníci občas natolik usilují se stát zelandony, až předstírají, že cítí volání, ale takové pomocníky bez váhání odmítáme. Kdo obstál v těžké zkoušce, ten zná rozdíl. Mnohý takový odmítnutý pomocník je proto velmi roztrpčený.“

„Co je ještě zapotřebí, aby se někdo stal První zelandonou?“ naléhal dál Jondalar. Ostatní byli rádi, že se ptá. Někteří mezi přítomnými, jako Marthona, byli kdysi pomocníky a znali

požadavky, ostatní však ještě nikdy nezažili, že by První zelandona tak otevřeně odpovídala na otázky.

„Aby se někdo stal zelandonem, musí znát z paměti všechny legendy a chápat jejich význam. Musí znát počítací slova a jejich užití, roční doby, měnící se obraz měsíce na obloze a různé jiné věci, které jsou vyhrazené zelandonům. Avšak to nejdůležitější je, že musí umět navštívit svět duchů. Proto je žádoucí, aby k tomu byl člověk opravdu povolán. Většina zelandonu ví od počátku, kdo bude První a kdo pravděpodobně další. To se může vyjevit, když se poprvé dostaví volání k výletu do světa duchů. Být První taky znamená být vyvolen, a není to vždy bezpodmínečně tak, že by si to každý zelandon přál.“

„Jak to vypadá ve světě duchů? Je to nebezpečné? Máš strach, když tam vstoupíš?“ ptal se dál Jondalar.

„Jondalare, nikdo nemůže popsat svět duchů někomu, kdo tam ještě nebyl. Ano, je to nebezpečné, především poprvé. A zůstane to vždycky trochu nebezpečné, ale s meditací a s náležitou přípravou je to zvládnutelné. Zvláště když víme, že ostatní zelandoni a celé jeskyně pomáhají. Bez pomoci lidu vlastní jeskyně by byl návrat obtížný.“

„Ale jestliže z toho máš strach, tak proč se tam vydáváš?“ ptal se Jondalar.

„Nemůžu odmítnout volání.“

Ajle najednou přejel mráz po zádech a otřásla se.

„Mnozí proti tomu bojují a mnohým se to nějakou dobu i daří,“ pokračovala První zelandona, „ale nakonec Velká Matka prosadí svou vůli. Nejlepší je, když je člověk dobře připraven, než se tam vydá. Povoláním nejsou zamlčovány možná nebezpečí, proto může zasvěcení vzbuzovat takový strach. Zkouška na druhé straně je ale ještě horší. Cítíš se, jako bys byl rozerván, jako by ses rozprášil na všechny strany a rozplynul se ve větru a ve tmě. Mnozí se už nikdy nevrátí zpět do vlastního těla. Jiní, kteří se vrátí, tam zanechají část sebe a už nikdy nejsou jako dřív. Ale taky je možné tam jít a nezměnit se. A pokud slyšíš volání, musíš je přijmout i s povinnostmi a odpovědnostmi, které jsou s tím spojeny. Proto má tak málo zelandonů druha nebo družku. Není to zakázané, ale je to podobné jako u náčelníků. Může být obtížné najít druha nebo družku, kteří jsou ochotni žít s někým, kdo se musí vyrovnávat s tolika požadavky. Nemám pravdu, Marthono?“

„Ano, zelandono,“ odpověděla Marthona a usmála se na Dalanara, než se obrátila na svého syna. „Proč myslíš, že jsme s Dalanarem rozvázali uzel, Jondalare? Mluvili jsme o tom den po tvých svatebních obřadech. Za tím bylo víc než jen chuť cestovat – tu má Vilomar taky. Jako náčelník své vlastní jeskyně – svého vlastního lidu – je teď Dalanar šťastný, ale trvalo chvíli, než pochopil, že to je to, co chce. Dlouho bojoval proti odpovědnosti, ale na druhé straně se právě proto cítil přitahován ke mně. Jokonan zemřel a já už byla náčelnicí, když jsme se spojili. Zpočátku jsme spolu byli velmi šťastni. Ale pak byl Dalanar čím dál neklidnější. Bylo to k našemu dobru, že jsme se rozešli. Jeryka je správnou ženou pro něho. Má silnou vůli a on potřebuje silnou ženu, přičemž ale Dalanar je a zůstane náčelníkem.“ Oba ti, o nichž mluvila, si vyměnili pohled plný náklonnosti, a Dalanar uchopil Jeryku za ruku.

„Losadun je První, kdo slouží svému lidu na druhé straně ledovce. Má družku a ta má čtyři děti. Připadá mi velmi šťastný,“ namítla Ajla. Naslouchala zelandoně se směsicí úžasu a strachu.

„Losadun má štěstí, že našel ženu, jako je ona. Tak jako jsem já měla štěstí, že jsem našla Vilomara,“ odpověděla Marthona. „Neměla jsem vůbec chuť spojovat se s novým druhem, ale jsem ráda, že Vilomar zůstal neoblomný. To byl jistě taky důvod, proč jsem se vzdala vedení jeskyně. Byla jsem dlouhá léta náčelnicí s Vilanem po svém boku, a nikdy jsme s tím neměli problémy, ale na mě toho pak bylo příliš. Chtěla jsem mít čas pro sebe a víc času pro Vilomara. Po narození Folary jsem chtěla být opět jen matkou. Joharan se zdál vhodný, a tak jsem ho začala na jeho úkol připravovat, a když byl dost starý, přenesla jsem na něho odpovědnost. Je Jokonanovi velmi podobný, jsem si jistá, že je synem jeho ducha.“ Usmála se láskyplně na svého nejstaršího syna. „A uchovala jsem si ještě trochu vlivu. Joharan se mě ptá na radu, ale myslím, že to dělá, jen aby mě potěšil, ne proto, že by to potřeboval.“

„To není pravda, matko. Já si velmi cením tvých rad,“ nesouhlasil Joharan.

„Milovala jsi hodně Dalanara, matko?“ zeptal se Jondalar. „Víš, že jsou písně a celé příběhy o vaší lásce.“ Často je slýchal a vždycky se ptal, jak je možné, že se Marthona a Dalanar rozešli, když se tolik milovali.

„Ano, milovala jsem ho, Jondalare. Malá část ze mě ho stále ještě miluje. Není snadné zapomenout na někoho, koho jsi tak miloval, a jsem ráda, že jsme zůstali přáteli. Myslím, že teď se máme raději než v době, kdy jsme byli spojeni.“ Pohlédla na svého nejstaršího syna. „Já miluji stále ještě i Jokonana. Mám živě před očima jeho obraz, připomíná mi dobu, kdy jsem byla mladá a poprvé zamilovaná – i když jemu trvalo dlouho, než se rozhodl.“

Jondalar si připomněl příběh, který na své velké cestě slyšel o své matce. „Myslíš mezi tebou a Bodoou?“ zeptal se.

„Bodoa! To jméno jsem téměř zapoměla!“ zvolala zelandona. „Nebyla to ta cizí žena, kterou vzdělávali zelandoni? Z východního lidu, jak se jmenovali? Sar... Sard...“

„Sarmunajové,“ řekl Jondalar.

„Ano, to je ono. Byla jsem ještě mladá, když odešla, ale říkalo se, že má velké schopnosti.“

„Je teď sarmunou. Setkali jsme se s ní na naší velké cestě. Vlčí ženy Sarmunajů mě zajaly a Ajla je sledovala. Měli jsme velké štěstí, že jsme vyvázli životem. Bez Vlka by teď zřejmě nikdo z nás tady nebyl. Umiš si představit, jak jsem byl překvapený, když jsem mezi těmito lidmi objevil ženu, která nejen mluvila zelandonsky, ale znala i mou matku!“

„Co se stalo?“ chtěli všichni vědět.

Jondalar krátce vyprávěl o hrozné ženě Ataře a táboře Sarmunajů, kterého se zmocnila. „Sarmuna nejdřív Ataře pomáhala, ale pak litovala svého konání a rozhodla se pomoci svému lidu a napravit škody, které Atara způsobila.“

Posluchači nevěřicně kroutili hlavou.

„To je nejpodivnější příběh, jaký jsem kdy slyšela,“ řekla zelandona, „ale dokazuje, co se může stát, když někdo z Těch, kteří slouží Matce, jedná zavrženíhodně. Bodoa to mohla přivést daleko, kdyby svou moc nezneužila. Naštěstí přišla opět k rozumu. Říká se, že Ta, která slouží Matce, zaplatí v příštím světě za zneužití moci v tomto světě. I z tohoto důvodu jsou zelandoni při své volbě tak opatrní. Pro nás už není cesta zpátky. V tom jsme jiní než náčelníci jeskyní. Zelandon zůstane zelandonem po celý svůj život. I kdybychom chtěli, nemůžeme toto břemeno odložit.“

Rozhostilo se ticho. Jondalarovo vyprávění dalo látku k přemýšlení. Teprve když vešla Ramara, probrali se ze svého zamyšlení. „Mám ti vyřídit, Joharane, že sem přinesli srstnatého nosorožce. Jondalarovi patří čest, že ho zabil jeho oštěp.“

„To rád slyším, Ramaro, děkuji.“

Ramara by ráda zůstala a naslouchala rozhovoru, ale měla jiné povinnosti a nebyla výslovně pozvána, i když by ji nikdo neposlal pryč.

„Můžeš volit jako první, Jondalare,“ řekl Joharan, když Ramara odešla. „Vezmeš si roh?“

„Myslím, že ne. Raději bych měl kůži.“

„Řekni mi, jak to bylo venku s tím nosorožcem,“ požádal ho Joharan.

Jondalar vyprávěl, jak přihlíželi, když mladíci dráždili nosorožce. „Teprve po té nehodě jsem si všiml, jak jsou mladí. Jim ani tak nešlo o nosorožce jako o obdiv a chválu a závistivé pohledy jejich přátel.“

„Nikdo z nich neměl zkušenost se srstnatým nosorožcem, a ani ještě nebyli častěji na lovu,“ ozval se Joharan. „Neměli se pokoušet zabít ho bez pomoci starších. Bylo to pro ně ponaučením. Lovit srstnatého nosorožce nebo i jinou zvěř, to prostě není dětská hra.“

„Ale je pravda, že kdyby sami ulovili toho nosorožce, byli by zasypáni chválou, a všichni by jim záviděli,“ namítla Marthona. „Do jisté míry může být tato nehoda varováním, a i když byla strašná, možná zabránil pokusům s mnohem horším koncem. Jen pomyslete, kolik mladíků by se je snažilo následovat, kdyby měli úspěch. Teď si to ale ostatní dobře rozmyslí, aby si takhle zahrávali – nu, přinejmenším na nějakou dobu. Matka toho mladíka jistě trpí, ale její zármutek ušetří možná jiným matkám ještě větší bolest. Jen doufám, že to Matagan přežije a nezůstane zmrzačený.“

„Ajla mu okamžitě přišla na pomoc, když viděla, jak ho nosorožec nabral,“ vyprávěl Jondalar. „Nebylo to poprvé, že se vydala v nebezpečí, když byl někdo zraněn, ale mně při tom moc dobře nebylo.“

„Měl velké štěstí, že tam byla,“ řekla zelandona. „Jinak by jistě zůstal po zbytek života mrzákem nebo by to mohlo dopadnout ještě hůř, kdyby nepřišla Ajla, která přesně ví, co je třeba udělat. Co vlastně jsi udělala nejdříve?“ Zelandona se tázavě podívala na Ajlu.

Ajla vysvětlila v hrubých rysech, jak ho ošetřila. Zelandona ji přerušovala a chtěla znát podrobnosti a vysvětlení. Pod pláštíkem přátelského povídání zkoušela zelandona Ajliny znalosti v léčitelství. Potají se už utvrdila v záměru, že svolá zelandony, aby je obeznámila s mírou Ajliných znalostí, ale byla ráda, že ji nejdříve může vyzpovídat v soukromém prostředí. Byla to smůla pro

chudáka Matagana, ovšem zelandona byla ráda, že Ajla na něm mohla během letního setkání předvést své znalosti v léčitelství. Při této příležitosti mohla První zelandona připravit ostatní zelandony na to, že podle jejího názoru by měla být Ajla přizvána mezi ně.

Zelandona už několikrát opravila svůj první dojem, ale nyní viděla mladou ženu znovu ve zcela jiném světle. Ajla nebyla žádný nováček. Byla rovnocennou ve znalostech i schopnostech. Dost možná by se zelandoni od ní mohli ledacos naučit. Například ta plavuň. Zelandona ji ještě nikdy nepoužila, ale když tak o tom přemýšlela, hodila se zřejmě dobře jako lék. Chtěla si co nejdříve promluvit s Ajlou mezi čtyřma očima, aby porovнала své a její znalosti. Těšila se na to, že bude mít v Deváté jeskyni zajímavou partnerku rozhovorů.

Zelandona spolupracovala s ostatními zelandony a během letního setkání s nimi domlouvala vnitřní záležitosti. Kromě toho měla samozřejmě několik pomocníků a pomocnic, avšak ti se v léčitelství nevyznali. Mít opravdovou léčitelku ve vlastní jeskyni, která zná dokonce spoustu nových postupů, mohlo být velmi užitečné.

„Ajlo,“ řekla, „bylo by dobře, kdybys promluvila s rodinou Matagana.“

„Já nevím, co bych jim měla říct,“ odpověděla Ajla. „Dělají si starosti a určitě by rádi věděli, co se stalo. Mohla bys je trochu uklidnit.“

„A jak je mám uklidnit?“

„Můžeš říct, že všechno leží v rukách Velké Matky, ale že Matagan má velkou naději se uzdravit. Nemyslíš si to snad? Já si to myslím. Myslím si, že se Dona na toho mladého muže usmála, protože jsi byla v tu zlou chvíli v jeho blízkosti.“

Jondalar potlačoval zívání, když svlékal tuniku. Byla nová, jeho matka ji utkala ze lnu a dala mu ji při slavnosti jejich spojení. Marthona požádala jinou ženu, aby ji vyzdobila výšivkami a perlami. Tunika byla lehká a pohodlná. Podobnou věnovala i Ajle. Její byla širší a se záhyby, aby ji mohla nosit během celé doby těhotenství.

„Ještě nikdy jsem neslyšel zelandonu mluvit tak otevřeně o zelandonech,“ poznamenal, když zalézal pod spací kožešinu. „Bylo to zajímavé. Nevěděl jsem, jak těžká může být jejich cesta, ale taky přece řekla, že za zkoušky, v kterých musela obstát, vždycky

dostala odměnu. Rád bych věděl, co tím myslí. O tom toho zase tak moc neřekla.“

Leželi chvíli mlčky vedle sebe. Ajla byla rovněž hodně unavená. Tak unavená, že už sotva dokázala přemýšlet. Spala velice málo díky včerejší nehodě při dráždění srstnatého nosorožce, dlouhému večeru v chýši zelandonu a následné slavnosti u příležitosti jejich spojení, a byly to pro ni náročné chvíle. Ve spáncích jí bušilo a chvíli uvažovala, jestli by neměla vstát a uvařit si čaj z vrbové kůry, ale i na to byla příliš unavená.

„A matka,“ pokračoval Jondalar nahlas ve svých myšlenkách, „vždycky jsem si myslel, že se s Dalanarem prostě jen tak rozešli. Nevěděl jsem proč. Člověk zřejmě vidí ve vlastní matce jen matku. Osobu, která ho miluje a pečuje o něho.“

„Já si myslím, že pro ni rozchod nebyl nijak snadný. Myslím, že Dalanara opravdu milovala,“ řekla Ajla. „Taky chápu proč. Ty jsi mu hodně podobný.“

„Ne v každém ohledu. Nikdy jsem nechtěl být náčelníkem. To stále ještě nechci. Postrádal bych pazourky, kdybych je nemohl držet v ruce. Není nic tak uspokojivého jako pohled na dokonalý úštěp, který je přesně takový, jak ho chceš mít.“

„Dalanar je taky roztloukač pazourků.“

„Ano, je dokonce nejlepší, ale už na to nemá tolik času. Jediný, kdo se s ním může srovnávat, je Vymek, jenže ten žije v táboře Lva a dělá překrásné hroty pro oštěpy Mamutonů. Škoda že se nikdy nepotkají. Určitě by se rádi jeden od druhého ledacos naučili.“

„Ty je přece znáš oba,“ řekla Ajla. „A umíš opracovávat kámen líp než kdokoliv jiný. Nemůžeš Dalanarovi ukázat, co ses naučil od Vymeka?“

„Ano, s tím jsem už začal. Dalanara to zajímá stejně jako mě. Jsem rád, že posunuli svatební obřady až do příchodu Lanzadonců. A jsem rád, že Joplaja a Echozar se s námi zúčastnili obřadů. Vždycky jsem měl svou sestřenici moc rád, a proto jsme si teď ještě bližší. Myslím, že i Joplaja tomu byla ráda.“

„Docela určitě byla ráda, že prošla svatebními obřady s tebou, Jondalare. Myslím, že si to vždycky přála.“ A víc se svému přání přiblížit nemohla, pomyslela si Ajla v duchu. Cítila soucit s Joplajou, musela si ale taky přiznat, že je velmi ráda, že se bratranec a sestřenice prvního stupně nesmějí spojit. „Echozar se zdá velmi šťastný.“

„Zpočátku jako by tomu stále ještě nemohl uvěřit. A ostatní na tom zřejmě byli podobně, jen ne ze stejného důvodu.“ Jondalar objal Ajlu a zabořil tvář do jejího krku.

„Echozar ji nade vše miluje. Taková láska může mnohé vynahradit,“ řekla Ajla, která bojovala se spánkem.

„On vlastně vůbec není tak ošklivý, když si na něho člověk zvykne. Prostě vypadá jinak, jsou na něm poznatelné rysy klanu.“

„Mně vůbec nepřipadá ošklivý. Připomíná mi Rydaga a Durka. Myslím, že muži klanu vypadají dobře.“

„Já vím, co si myslíš, a máš pravdu. Svým způsobem vypadají dobře. Ale ty taky vypadáš proklatě dobře, ženo.“ Putoval svými rty po jejím krku a něžně ji líbal na ústa. Jeho žádost se probudila, ale viděl, že Ajla už téměř spí. Neodmítla by ho, kdyby na ni naléhal, to neudělala nikdy, ale teď k tomu nebyla vhodná doba. Usoudil, že bude lepší, když si trochu odpočine.

„Doufám, že se Mataganovi bude brzy dařit líp,“ řekl Jondalar, když se Ajla otočila na bok a on se přimkl k jejím zádům. Už vůbec nebyl unavený a dělalo mu dobře, že ji může držet v náručí.

„Ještě na něco jsem si vzpomněla, Jondalare.“ Ajla se obrátila na záda a dívala se na něho. „První zelandona, zelandon Páté jeskyně a já jsme mluvili s Mataganovou matkou. Museli jsme jí říct, že možná zůstane trochu postižený. Může být, že bude opět chodit, ale jisté to není.“

„Bylo by to zlé, kdyby nemohl chodit. Je ještě tak mladý.“

„I když bude chodit, je možné, že bude kulhat,“ řekla Ajla.

„Zelandona se zeptala jeho matky, jestli se víc zajímá o některé řemeslo. Jediné, co ji napadlo vedle lovu, bylo to, že si sám dělá hroty pro oštěpy. Hned jsem musela myslet na ty chlapce Sarmunajů, které Atara zmrzačila. Jendoho z nich jsi naučil roztloukat pazourek. Řekla jsem jeho matce, že se tě zeptám, jestli bys mu to neukázal.“

„On pochází z Páté jeskyně, je to tak?“ zeptal se Jondalar.

„Ano, ale možná by mohl nějakou dobu bydlet v Deváté jeskyni. Vzpomínáš si, že Danug žil asi rok v jiném táboře Mamutonů, aby se víc dozvěděl o roztloukání pazourku? Možná bychom to pro Matagana taky mohli udělat.“

„To je pravda. Danug se právě vrátil od hledačů pazourku, u nichž se seznamoval s kamenem na místě, kde se těží. Tak jako já u Dalanara. Pro zpracování pazourku bych si nemohl přát lepšího učitele než Vymeka, jenže dobrý roztloukač pazourku musí znát i

složení kamene.“ Jondalar nerozhodně svraštil čelo. „Já nevím. Rád bych ho něco naučil, ale co se týká jeho přestěhování do Deváté jeskyně, o tom bych musel nejdřív promluvit s Joharanem. Ten chlapec potřebuje místo k bydlení. Joharan by tu záležitost musel projednat s Pátou jeskyní, pokud by to Matagan vůbec chtěl. Možná dělal hroty jen proto, že neměl nic lepšího na práci nebo nikoho na to nenašel. Ale byla by to určitá možnost. S tak těžkým zraněním se bude muset naučit nějaké řemeslo.“

Přetáhli přes sebe kožešiny, ale i když byla Ajla k smrti unavená, nemohla hned usnout. Její myšlenky putovaly do budoucnosti k dítěti, které nosila v sobě. Co jestli to bude chlapec, který jednoho dne bude chtít dráždit srstnatého nosorožce? Co jestli se mu něco stane? A kde byl Vlk? Když konečně usnula, snila o malých dětech a vlčích a zemětřesení. Nenáviděla zemětřesení. Nahánělo jí strach a ještě víc, připadalo jí jako zvěstovatel špatných zpráv.

„To je neuvěřitelné, co lidé stále ještě mají proti spojení Joplaji a Echozara,“ řekla První zelandona. „Už se na tom nedá nic změnit. Jsou druh a družka. Prošli zkušební dobou a nerozvázali uzal. Dokonce to oslavili. Víc se k tomu nedá říct.“

První zelandona se rozhodla vypít ještě jeden šálek čaje, než se vrátí do chýše zelandonů. Strávila noc v táboře Deváté jeskyně. Kolem ohňové jámy sedělo pár lidí, kteří právě skončili ranní jídlo a chystali se pustit do činností nadcházejícího dne.

„Mají v úmyslu vrátit se domů dřív, než původně zamýšleli,“ řekla Marthona.

„To by byla opravdu škoda, když přišli z takové dálky,“ zalitoval Jondalar.

„Alespoň že mají, co chtěli. Joplaja a Echozar byli prohlášeni před svědky za druha a družku, a dostali svou zelandonu, nebo lépe řečeno lanzadonu,“ prohlásil Vilomar.

„Doufal jsem, že se s nimi ještě setkám,“ povzdechl si Jondalar. „Obávám se, že je nějakou dobu neuvidíme.“

„Taky jsem doufal, že s nimi strávíme víc času,“ řekl Joharan. „Ptal jsem se Dalanara, proč vlastně oddělil Lanzadonce jako skupinu od nás. Nejde jen o to, že se usídlili tak daleko od nás. Má zajímavé myšlenky.“

„Ty měl vždycky,“ namítla Marthona.

„Echozar a Joplaja už vůbec nechodí do hlavního tábora, protože lidé na ně civí, jako by proti nim něco měli,“ řekla Folara.

„Možná jsou po těch poznámkách při svatebních obřadech trochu přecitlivělí,“ dohadovala se Proleva.

„Já jsem zkoumala všechny námitky,“ řekla První zelandona. „Žádná neobstojí. Brukeval uvedl lavinu do pohybu, zrovna Brukeval, ale všichni vědí, jaký je jeho problém. A Marona působí mrzutosti jen proto, že Lanzadonci jsou příbuzní s Jondalarem a ona se stále ještě chce pomstít jemu a jeho lidem.“

„Ta žena zřejmě vyšroubovala nenávist do vysokého umění,“ řekla Proleva. „Potřebovala by se zaměstnat něčím rozumnějším. Možná by ji dítě přivedlo na jiné myšlenky.“

„Já bych žádnému dítěti nepřála, aby ji mělo za matku,“ řekla Salova.

„Dona si to zřejmě taky myslí,“ podotkla Ramara. „Ještě jí nepožehnala, pokud vím.“

„Není Marona příbuzná s tebou, Ramaro?“ zeptala se Folara. „Máte stejně světlé vlasy.“

„Je mou vzdálenou sestřenicí,“ řekla Ramara.

„Myslím, že Proleva má pravdu,“ vmísila se do hovoru Marthona. „Marona se potřebuje něčím zaměstnat, ale to neznamená, že by měla mít dítě. Měla by se naučit nějaké řemeslo, něco užitečného, co by trochu rozptýlilo její pomstychtivé myšlenky. Zřejmě příliš přemýšlí o tom, že její život neprobíhá tak, jak si představovala. Všichni lidé by měli mít nějakou dovednost, něco, co by jim přinášelo uspokojení, co se jim líbí a co dobře umějí. Pokud Marona nic takového mít nebude, bude vždycky znovu dělat mrzutosti, už jenom proto, že bude chtít, aby si jí vůbec někdo všiml.“

„To vždycky nestačí,“ namítl Solaban. „Podívejte na Laramara, ten něco umí, dělá moc dobrou barmu, všichni to uznávají a dokonce ho za to obdivují, a přesto neustále působí mrzutosti. Dal se na Brukevalovu stranu, co se Joplaji a Echozara týče, a nachází své posluchače. Slyšel jsem taky, když několika lidem z Páté jeskyně říkal, že Jondalarovo ohniště by nemělo mít jedno z nejvyšších postavení, protože se Jondalar spojil s cizí ženou, která má nejnižší postavení. Zřejmě má stále ještě Ajle za zlé, že při Sevonarově pohřbu musel jít za ní. Tváří se, jako by mu bylo lhostejné, že je posledním v jeskyni, ale já mu to nevěřím.“

„Pak by měl něco proti tomu dělat,“ zlobila se Proleva, „například by se měl starat o děti svého ohniště.“

„Jondalarovo ohniště je naprosto správně zařazeno,“ řekla Marthona se sotva znatelným úsměvem uspokojení. „Rozhodli o tom náčelníci a zelandoni společně, tak jak to má být. Laramarovo mínění je nepodstatné.“

„O něčem uvažuji, možná by to nebyl špatný nápad,“ řekla První zelandona. „Promluví s Dalanarem a svoláme zelandony a náčelníky a prohovoříme problém s Joplajou a Echozarem. Budeme o celé záležitosti jednat veřejně a dáme možnost lidem, kteří mají námítky, aby je uvedli.“

„To by taky byla příležitost pro Ajlu a Jondalara, aby sdělili své zkušenosti s ploskolebci... s klanem,“ dodal Joharan. „Chtěl jsem o tom stejně mluvit s ostatními náčelníky.“

„Mohli bychom přece s nimi promluvit hned teď,“ navrhla zelandona, „já stejně musím zpátky do chýše zelandonů. Něco se přihodilo. Někdo ze zelandonů nedokáže uchovat tajemství, mluví o věcech, které by měly zůstat utajeny. Jde zčásti o velmi osobní věci, ale taky o znalosti, o kterých by se nemělo jinde mluvit. Musím zjistit, kdo to je, nebo přinejmenším zabránit, aby to pokračovalo.“

Ajla pozorně naslouchala a o všem přemýšlela, když ostatní vstali a rozcházeli se různými směry. Zelandonci jí připomínali řeku. Pod klidnou hladinou probíhaly různé proudy. Marthona a zelandona zřejmě věděly víc než ostatní lidé o věcech, které probíhaly pod povrchem, ale ani ony nevěděly o všem, dokonce ani o sobě navzájem. Výraz tváře lidí, jejich postoj a zvuk hlasu Ajle prozrazovaly, co se odehrává hlouběji, ale byla na tom stejně jako zelandona ve vztahu k porušení tajemství: vždycky, když byl nějaký problém vyřešen, objevil se nový. Spodní proudy se zanořovaly a zanechávaly na povrchu malé vlny a víry. Pokud budou lidé existovat, jiné to nebude.

„Jdu se podívat na koně,“ řekla Jondalarovi. „Půjdeš se mnou, nebo máš v úmyslu něco jiného?“

„Půjdu s tebou, ale chvilku na mě počkej,“ odpověděl Jondalar. „Jen si donesu vrhač oštěpů a oštěpy pro Lanidara. Už je mám téměř hotové a chtěl bych je vyzkoušet, jenomže já jsem příliš velký. Byl bych rád, kdybys mi s tím pomohla. Asi budou pro tebe malé, ale třeba bys přece jen mohla líp posoudit, jestli se pro Lanidara hodí.“

„Určitě budou dobré, ovšem ráda je vyzkouším. Nejlepší by bylo, kdyby to posoudil sám Lanidar, jenže to půjde až pak, až se naučí, jak se vrhač oštěpů používá. Rozhodně může cvičit, a z toho bude mít jistě velkou radost. Mám pocit, že ho to potěší.“

Slunce už stálo téměř v zenitu, když opět sbalili své věci. Vykartáčovali koně a Ajla je pečlivě prohlédla. Když se oteplilo, hmyz se často snažil uložit vajíčka do teplých, vlhkých očních koutků pasoucích se zvířat, zvláště koní a srn. Iza jí kdysi poradila namodralou rostlinu, která roste ve stinných lesích a vypadá jako neživá. Bere si živiny ze ztrouchnivělého dříví a její povrch zčerná, když se ho člověk dotkne, ale nebyl lepší prostředek pro zanícené nebo hnisavé oči než chladivá tekutina, která vytékala ze zlomeného stonku.

Ajla vyzkoušela vrhač oštěpů a usoudila, že by měl být pro Lanidara dobrý. Jondalar byl hotov s oštěpy a rozhodl se vyrobit ještě pár dalších. Vyhlédl si skupinku mladých olší se štíhlými kmínky, které měly přesně správný průměr pro malé oštěpy, a uřízl je. Ajla se procházela podél potoka za ohradou, a vlastně ani nevěděla, kam jde.

„Kam máš namířeno, Ajlo?“ zeptal se Jondalar. „Měli bychom myslet na návrat. Musím dnes odpoledne ještě zajít do hlavního tábora.“

„Hned se vrátím,“ zavolala.

Jondalar viděl, jak zmizela za stromy, a uvažoval, jestli tam možná neuviděla něco, co se pohybuje. Možná něco, co by mohlo ohrozit koně. Právě chtěl jít za ní, když uslyšel její výkřik.

„Ne! Ach ne!“

Běžel co nejrychleji směrem, odkud přicházel její hlas,razil si cestu podrostem a při spěchu si rozedřel kůži o kmen stromu. Když dorazil k Ajle, i on vykřikl a padl na kolena.

35.

Jondalar poklekl do bahna na břehu malého potůčku a sklonil se nad Ajlou, která se celým tělem tiskla k mohutnému, na boku ležícímu vlkovi a držela jeho hlavu v rukách. Jedno ucho měl roztržené, krev jí kapala do dlaní. Vlk se pokusil olíznout jí tvář.

„To je Vlk! Je zraněný!“ vzlykala Ajla. Slzy jí stékaly a zanechávaly bílé pruhy na ušpiněné tváři.

„Co myslíš, že se mu stalo?“ zeptal se Jondalar.

„Nevím, ale musíme ho ošetřit,“ řekla a narovнала se. „Musíme udělat nosítka a dopravit ho do tábora.“ Když vstala, chtěl vstát i Vlk, ale byl příliš slabý.

„Zůstaň u něho, Ajlo. Já zatím udělám nosítka z kmínků, které jsem právě uřízl pro násady oštěpů,“ řekl Jondalar.

Když se Jondalar a Ajla vrátili s Vlkem domů, lidé přispěchali, aby jim pomohli. Ajla měla radost, že si zatím tolik lidí Vlka oblíbilo.

„Připravím mu místo v chýši,“ nabídla se Marthona a pospíchala napřed.

„Můžu nějak pomoci?“ ptal se Joharan, který se právě vrátil do tábora.

„Mohl bys zjistit, jestli zelandoně nezbylo ještě trochu kostivalu, který přikládala Mataganovi, a květy měsíčku. Obávám se, že Vlk bojoval s jinými vlky. Je pokousaný, a takové rány mohou být zlé. Potřebuje silný lék a musím mu rány vyčistit,“ řekla Ajla.

„Budeš potřebovat vařící vodu?“ zeptal se Vilomar. Ajla přikývla. „Rozdělám oheň. Dobře že jsme právě přinesli dříví.“

Joharan se vrátil v doprovodu Folary a Prolevy z chýše zelandonů a řekl, že První zelandona hned přijde. Zakrátko vědělo celé letní setkání, že Ajlin Vlk byl zraněn, a většina lidí si o něho dělala starost.

Jondalar zůstal u Ajly, aby jí pomáhal, když prohlížela Vlka. Podle výrazu její tváře poznal, jak vážná jsou Vlkova zranění. Ajla si byla jista, že ho napadla celá smečka. Byl div, že ještě vůbec žil. Požádala Prolevu o kus tuřího masa, rozmělnila je, jako by jím chtěla krmit malé dítě, smíchala je s rozdrcenými kořeny anemonky a krmila Vlka tou kaší, aby se uvolnily křeče a on usnul.

„Jondalare, přines mi prosím kus kůže nenarozeného telete tura, kterého jsem zabila,“ požádala Ajla. „Potřebuju měkkou savou kůži na vyčištění ran.“

Marthona pozorovala, jak vkládá do různých misek s horkou vodou rozdrcené kořeny a sušené léky v prášku, a podala jí kus látky. „Zelandona ráda používá tohle,“ řekla.

Ajla pohlédla na látku. Byla měkká, ale nebyla z kůže. Vypadala spíš jako kus jemně utkané dlouhé sukně, kterou jí Marthona darovala. Ponořila látku do misky s vodou a tkanina vodu dobře nasála. „To je skutečně výborné. Mockrát děkuji,“ řekla Ajla.

Přišla První zelandona, právě když Jondalar a Joharan pomáhali Ajle Vlka otočit, aby ho mohla ošetřit i na druhém boku. Hned jí pomohla vyčistit zvlášť zlou ránu. Pak Ajla k překvapení kolemstojících navlékla tenký kus šlachy do malé dírky protahovače vláken a sešila tím nejhorší rány, přičemž na několika vhodných místech udělala uzly. Už ukázala tento nástroj několika lidem, ale ještě nikdy nikdo neviděl, jak se jím sešívá kůže živého tvora. Dokonce sešila Vlkovi i roztržené ucho, i když mu zůstanou roztrpané okraje.

„Takhle jsi to tedy udělala tehdy se mnou,“ řekl Jondalar se zamyšleným úsměvem.

„Zdá se, že to pomůže, aby okraje rány zůstaly u sebe a rána se řádně zhojila,“ hodnotila zelandona. „Tohle tě taky naučila léčitelka klanu? Sešívá kůži?“

„Ne. Iza to nikdy nedělala. Ženy klanu vlastně nešijí, ale věci svazují dohromady uzly. Jako šídlo k tomu používají ostrou malou kůstku z přední nohy jelena a tou dělají do kůží dírky. Pak vezmou šlachy, které vysušily, až jsou na koncích tvrdé, protáhnou je dírkami a svážou na uzly. I nádoby z březové kůry takhle dělají.“

Když se Jondalarovy rány pořád otvíraly, ačkoli jsem je pevně zavázala, uvažovala jsem, jestli bych neměla udělat pár uzlů, abych jeho kůži a svaly udržela ve správné poloze. Zkusila jsem to a zdálo se, že to pomáhá, jen jsem nevěděla přesně, kdy mám zase šlachy odstranit. Nechtěla jsem, aby se mu rány znovu otevřely, na druhé straně ale nesměly uzly srůst s kůží. Myslím, že jsem čekala trochu moc dlouho, než jsem je nakonec odřezala. Možná to při odstraňování bolelo víc, než bylo nutné.“

„Chceš tím říct, že jsi ránu zašívala poprvé u mě?“ zeptal se Jondalar. „Ty jsi nevěděla, jestli to půjde, a přesto jsi to na mně vyzkoušela?“ Zasmál se. „Jsem rád, že jsi to zkusila. Až na ty jizvy se sotva pozná, že mě lev téměř roztrhal.“

„Takže jsi tenhle způsob zašívání ran vymyslela sama,“ žasla zelandona. „Jen velmi obratný člověk s přirozeným nadáním pro léčitelství si může něco takového vymyslet. Ajlo, ty patříš mezi zelandony.“

Ajla k ní nešťastně vzhledla. „Ale já nechci mezi zelandony. Já... já si té nabídky vážím... chci říct... Prosím, nechápej mě špatně, cítím se poctěna, ale já bych prostě chtěla být Jondalarova družka, donosit jeho dítě a být dobrou zelandonskou ženou.“ Vyhнула se pohledu zelandony.

„Ani ty mě nechápej špatně,“ řekla zelandona. „To nebyla žádná neuvážená nabídka jako třeba pozvání k jídlu. Řekla jsem, že patříš mezi zelandony. Dlouho jsem o tom přemýšlela. Člověk s tvými schopnostmi se musí spojit s ostatními, kteří mají podobné znalosti. Ty jsi přece ráda léčitelkou, nebo se mýlím?“

„Já jsem léčitelka. Na tom se nedá nic změnit,“ odpověděla Ajla.

„Samozřejmě že jsi léčitelka, o to nejde, Ajlo,“ řekla První zelandona, „ale u Zelandonců platí za léčitele jen ti, kteří patří k zelandonům. Lidé nebudou věřit léčitelce bez této příslušnosti. Nebudou tě volat, když budou potřebovat pomoc, dokud nebudeš mezi zelandony. Nemohla bys tu být léčitelkou. Proč se tomu tak bráníš?“

„Vyprávěla jsi, co všechno se musí člověk naučit a kolik času tomu musí obětovat,“ odpověděla Ajla. „Jak bych mohla být Jondalarovi dobrou družkou a jak bych se mohla dobře starat o své dítě, kdybych musela strávit tolik času tím, abych se stala zelandonou?“

„Jsou zelandony, které mají druha a děti. Sama jsi mi vyprávěla o muži na druhé straně ledovce, který má družku a více dětí, a seznámila ses přece se zelandonou Druhé jeskyně,“ řekla První zelandona. „A je jich takových víc.“

„Ale ne příliš mnoho,“ namítla Ajla.

První zelandona se na Ajlu pozorně zadívala a byla přesvědčená, že za tím je víc, než Ajla přiznává. Odůvodnění se jí nezdálo. Ajla byla výtečná léčitelka, zvědavá, rychle a ráda se učila. Nikdy by nezanedbávala svého druha a děti, a kdyby se někdy musela na delší dobu vzdálit, vždycky by tu byl někdo, kdo by jí pomohl. Vždyť kolik jen času tráví se svými zvířaty! A přesto se s ní dá mluvit, vždycky je ochotná přiložit ruce k dílu, když to je zapotřebí, a vždycky udělala víc, než se od ní očekávalo.

Na První zelandonu udělalo velký dojem, jakým způsobem Ajla přiměla jiné mladé matky k tomu, aby Lanoze pomohly s její mladší sestřičkou a i s péčí o ostatní sourozence. A jak pomohla tomu chlapci se znetvořenou rukou. To byly skutky, které vyznačovaly dobrou zelandonu. Ujala se své role naprosto samozřejmě. První zelandona se rozhodla zjistit, v čem je ve skutečnosti problém, protože tak nebo tak byla rozhodnuta udělat z Ajly zelandonu. Prostě ji musela zavázat slibem. Bylo by to příliš velké ohrožení pro autoritu zelandonu, kdyby někoho s těmito znalostmi a těmito schopnostmi nechala mimo svůj vliv, aby si dělal, co se mu zlíbí.

Lidé se usmívali, když Vlk se svými obvazy z Marthoniny látky a z měkkých kůží procházel vedle Ajly táborem. Vypadal, jako by měl na sobě lidské oblečení, a to propůjčovalo nebezpečnému divokému masožroutovi směšné vzezření. Mnozí se ptávali, jak se mu daří, a jiní zase tvrdili, jak dobře vypadá. Vlk se po celou dobu svého léčení zdržoval vedle Ajly. Když ho poprvé opustila, byl tak nešťastný, že začal výt, utrl se a hledal ji. Vypravěči příběhů už začínali spřádat legendy o vlkovi, který miloval ženu.

Znovu ho musela naučit, že se nesmí pohnout z místa, když mu to přikáže. Nakonec si zvykl zůstat u Jondalara, Marthony nebo Folary. Cítil se odpovědný za táborové území Deváté jeskyně a Ajla ho znovu musela učit, že nesmí ohrožovat návštěvníky. Zvlášť lidé, kteří byli Ajle blízcí, žasli nad její nekonečnou trpělivostí se zvířetem, ale taky si všimli, čeho všeho tím dosáhla. Mnozí by si

přáli taky mít vlka, který by je na povel poslouchal, ale sotva kdo byl ochoten věnovat tomu tolik času a námahy. Přinejmenším bylo lidem jasné, že Ajlina moc nad zvířaty nemá nic společného s kouzly.

Ajle se zdálo, že konečně zase dosáhla toho, že Vlk s klidem přijímá i příležitostné návštěvníky. Už si kvůli tomu nedělala starosti, dokud jeden mladý muž – byl jí představen jako Palidar z Jedenácté jeskyně – nenavštívil Vilomarova pomocníka Tivonana. Když se Palidar blížil k Vlkovi, ten začal vrčet a hrozivě cenil zuby. Poručila mu, aby si lehl, ale ani pak se neuklidnil. Mladý muž ustrašeně ustoupil a Ajla se mu moc omlouvala. Vilomar, Tivonan a někteří další, kteří byli u toho, na ni tázavě pohlédli.

„Já nevím, co s ním je,“ řekla Ajla nešťastně. „Myslela jsem, že už to překonal. Normálně se tak Vlk nechová, ale zažil zlé věci, na které ještě nezapomněl.“

„Prý byl zraněn,“ řekl mladý muž.

Ajla si všimla, že Palidar má náhrdelník z vlčích tesáků a že nese vak zdobený vlčí kožešinou. „Smím se zeptat, odkud máš tu vlčí kožešinu?“ zeptala se.

„Nu ano... mnozí si myslí, že lovím vlky, ale řeknu ti pravdu. Našel jsem ji. Našel jsem dokonce dva vlky. Museli se spolu dost porvat podle toho, jak zle byli zřízení. Byla to černá vlčice, ten druhý byl obvyklý šedý vlk. Vzal jsem si nejdřív zuby, ale pak jsem se rozhodl, že si nechám i kožešinu.“

„A na tvém vaku visí kožešina šedého vlka,“ řekla Ajla. „Teď chápu. Vlk se zřejmě zapletl do téhož boje a byl přitom zraněn. Věděla jsem, že našel družku, zřejmě tu černou vlčici. Je ještě mladý, a já si nemyslím, že by se už skutečně pářil. Nejsou mu ještě ani dva roky, ale seznámili se. Buďto to byla postavením nejnižší vlčice tamější smečky, nebo osamělá vlčice z jiné smečky.“

„Jak to můžeš vědět?“ zeptal se Tivonan. Počet posluchačů zatím narostl.

„Vlci mají rádi, když vlci vypadají jako vlci. Zřejmě dokážou snadněji pochopit jednání druhého vlka, když má jeho srst obvyklé zbarvení. Vlky, kteří se odlišují a jsou celí černí nebo bílí nebo strakatí, mezi sebe neradi přijímají – výjimku tvoří bílí vlci, a to když je po celý rok hodně sněhu, jak mě poučili moji mamutonští přátelé. Pak nejsou bílí vlci tak neobvyklí. Ale vlci s neobvyklou černou barvou, jakou měla ta vlčice, mají ve smečce úplně nejnižší

postavení. Zřejmě proto smečku opustila. Osamělí vlci si většinou hledají vlastní místo na okraji území různých smeček. A když potkají jiného osamělého vlka, mohou se pokusit založit vlastní smečku. Myslím, že zdejší vlci hájili své území proti těm dvěma,“ řekla Ajla. „A i když je Vlk tak veliký, má podstatnou nevýhodu. Zná jen lidi, nevyrostl mezi vlky. Něco ví, protože je vlk, ale neměl ani sourozence, ani strýce nebo tety. Nebyli tu jiní vlci, kteří by ho naučili, co se vlci obvykle od sebe navzájem učí.“

„Odkud to všechno víš?“ zeptal se Palidar.

„Pozorovala jsem vlky mnoho let. Když jsem se naučila lovit, lovila jsem nejdřív jen masožravce, žádná zvířata, která nám slouží za potravu. Chtěla bych tě požádat o laskavost, Palidare,“ řekla Ajla. „Jde o tuhle vlčí kožešinu. Vlk zřejmě vrčí a ohrožuje tě, protože cítí vlka, s kterým bojoval a kterého zabil. Smečka zabila jeho družku a málem i jeho. Mohlo by to být pro tebe nebezpečné, kdybys tuhle kožešinu nosil v jeho blízkosti. Už bys s ní sem neměl chodit, protože nevím, jak by se příště zachoval.“

„Já ti ji daruju,“ řekl mladý muž. „Je to jen volně sešitý, bezcenný kus kožešiny. Nechtěl bych vstoupit do písni a příběhů jako muž, jehož napadl vlk, který miloval ženu. Nemáš nic proti tomu, když si ponechám tyhle tesáky? Ty mají určitou hodnotu.“

„Ano, nech si tesáky, ale radila bych ti, abys je několik dní namočil do silného čaje. A ukázal bys mi, kde jsi ty vlky našel?“

Když muž dal Ajle vlčí kožešinu, hodila ji Vlkovi. Ten po ní skočil, popadl ji tlapami, zakousl se do ní a snažil se ji roztrhat.

Mohlo by to být k smíchu, kdyby kolemstojící nevěděli, že byl těžce zraněn a ztratil svou možnou družku. Místo toho všichni projevovali soucit a říkali si, že by se na jeho místě asi zachovali stejně.

„Jsem rád, že už tu kožešinu nemám u sebe,“ prohlásil Palidar.

Nakonec se Ajla a Palidar rozhodli, že se na místo nálezu podívají později, protože v této chvíli měli oba před sebou něco jiného. Ajla vlastně ani nevěděla, co tam doufala najít. Mrchožrouti už zřejmě zatím stejně odstranili všechny stopy, ale byla zvědavá, jak daleko se Vlk i se svým těžkým zraněním dovedl, aby ji našel. Když Palidar odešel, přemýšlela o písni a příbězích, o kterých mluvil a v nichž šlo o vlka, který miloval ženu.

Zнала tábor vypravěčů a hudebníků. Bylo to živé, barevně pestré místo. I jejich oblečení bylo pestřejší, než měli obvykle ostatní. Neměli společný původ a žádný kamenný příbytek, jen své

putovní stany a chýše. Putovali od místa k místu, táhli od jeskyně k jeskyni, ale nedalo se přehlédnout, že se dobře znají a že mezi sebou cítí příbuznost. Ať byli kdekoliv, hemžilo se to tam dětmi. I teď navštěvovali jako obvykle různé jeskyně, jen v tuto chvíli ne v jejich stálých bydlištích, nýbrž v letních táborech. Pořádali představení na velkém shromaždišti, kde se konaly svatební obřady, a diváci seděli kolem na svahu.

Ajla věděla, že vypravěči příběhů už začali vyprávět historie o zvířatech v Deváté jeskyni. Mnohé pojednávaly o tom, jak užitečná mohou zvířata být: že koně nosí těžké náklady a vlk pomáhá při lovu tím, že například plaší ptáky pro lovce vyzbrojeného vrhačem oštěpů. Byl už i nový příběh o tom, jak jí pomohl najít novou jeskyni, ale vypravěči měli sklon mísit do historek nadpřirozené nebo magické prvky. V jejich příbězích Vlk nelovil, protože ho k tomu Ajla vycvičila, ale protože mezi nimi panovalo zvláštní porozumění, což sice byla pravda, nemělo to však co dělat se společným lovem. Vyprávění o vlkovi, který miloval ženu, se nakonec proměnilo v příběh muže, který miloval ženu a který se při cestě do světa duchů proměnil ve vlka a zapomněl se proměnit zpátky, když se vrátil do svého světa.

Takové příběhy se vyprávěly tolikrát, že brzy našly cestu do ság a legend. Mnozí vypravěči vymýšleli nové historie o zvířatech, která chovali lidé, někteří děj dokonce otočili a vyprávěli o lidech, které vychovala zvířata. Mnohé pojednávaly o duchu zvířete, který pomáhal lidem. Se vši pravděpodobností se budou předávat z generace na generaci a uchovávat vědomí, že zvířata mohou být zkrocena, vycvičena a chována, místo aby byla jen lovena.

„Vlkovi bude u Folary dobře,“ řekl Jondalar. „Návštěvníky už neohrožuje, oni taky už jsou opatrnější a raději ohlašují předem svůj příchod u některého obyvatele Deváté jeskyně. Není nebezpečí, že by někoho napadl. Víme přece, proč se choval tak útočně k Paridalovi. Má za sebou těžkou dobu, která na něm jistě zanechala stopy, ale je to stále ještě tentýž Vlk, který tě od malička miluje a kterého jsi vychovala. Přesto si myslím, že bychom ho neměli brát s sebou na tohle setkání. Víš, jak se tam lidé chovají, často se dostanou do ráže. Vlkovi by se vůbec nelíbilo, kdyby slyšel křik, zvláště když jsi u toho ty. Mohl by si myslet, že jsi ohrožená.“

„Kdo všechno přijde?“ zeptala se Ajla.

„Hlavně náčelníci, zelandoni a lidé, kteří mluvili proti Echozarovi,“ odpověděl Joharan.

„Tedy Brukeval, Laramar a Marona,“ řekla Ajla. „Ti nám nejsou přátelsky nakloněni.“

„Je to ještě horší,“ opáčil Jondalar, „bude tam taky zelandon Páté jeskyně a Madroman, jeho pomocník, který rozhodně není mým dobrým přítelem. A Denana z Devěťadvacáté jeskyně, i když vlastně nevím, proč ona si stěžuje.“

„Asi se jí nelíbí, že zvířata žijí pohromadě s lidmi. Víš přece, co se stalo, když jsme se cestou sem u nich zastavili: nechtěla, aby zvířata šla s námi,“ řekla Ajla, „i když mi to v podstatě bylo vhod, že jsme se utábořili dole na louce.“

Když přišli do chýše zelandony, závěs se odhrnul dřív, než oznámili svůj příchod, a hned byli vpuštěni dovnitř. Ajla se mimoděk podívala, jak zelandoni vždycky tak přesně vědí, kdy přichází návštěva.

„Znáš už novou příslušnici Deváté jeskyně?“ zeptala se zelandona hezké ženy se smířlivým úsměvem, v němž přesto Ajla rozpoznala jistou přísnost.

„Byla jsem při obřadném představení a přirozeně při svatebních obřadech, ale osobně jsme se ještě neseznámily,“ řekla žena.

„To je Ajla z Deváté jeskyně Zelandonců, družka Jondalara z Deváté jeskyně Zelandonců, syna Marthony, bývalé náčelnice Deváté jeskyně, dříve Ajla z Mamutonů, příslušnice tábora Lva, dcera ohniště Mamuta, vyvolená duchem jeskynního lva a ochraňovaná jeskynním medvědem,“ představila zelandona obřadně Ajlu.

„Ajlo, to je zelandona Devěťadvacáté jeskyně.“

Ajla pozdravila ženu, podívala se ale krátkostí obřadného představení. Víc zřejmě nebylo nutné. Jako zelandona se sice vzdala svého osobního zařazení a stala se ztělesněním Devěťadvacáté jeskyně Zelandonců, ale kdyby si to přála, mohlo by být při představení uvedeno její původní jméno a dřívější příslušnosti a dřívější postavení. Většinou to však bylo zbytečné, protože původní osoba už neexistovala.

Ajla myslela na svá nová jména a příslušnosti. Líbilo se jí, jak ji zelandona představila. Byla Ajlou ze Zelandonců, stala se Jondalarovou družkou, a to bylo uvedeno na prvním místě. Ale byla taky Ajlou z Mamutonů, nemusela přerušit tyto dřívější

svazky, které pro ni hodně znamenaly. A stále ještě byla ta, kterou vyvolil duch jeskynního lva a ochraňoval jeskynní medvěd. Byla ráda, že zelandona uvedla jak totem, tak i její klanové svazky.

Když Ajla poprvé slyšela dlouhé výčty jmen a příslušností při obřadném představování Zelandonců, potají se divila těm nekonečným řadám neznámých jmen a příslušností. Proč jim nestačilo pouhé jméno, jímž se lidé obvykle oslovovali – Jondalar, Marthona, Proleva? Ale teď ji tolik těšilo, když slyšela vyjmenovávat všechny své rodinné svazky i dřívější příslušnosti, že už by se nerada vzdávala tohoto zelandonského zvyku. Dříve se považovala za Ajlu, která nikoho nemá, byla sama a jen kůň a lev jí byli jedinými společníky. Teď byla spojena s mnoha lidmi, byla družka a nastávající matka.

Ještě jedna myšlenka jí prolétla hlavou, když obrátila svou pozornost opět k setkání: jak ráda by připojila ke svým příslušnostem „matka Durka z klanu“ – ale vzhledem k příčině tohoto setkání a k mnoha dalším okolnostem pochybovala, že někdy bude moci vyprávět Zelandoncům o svém synovi Durkovi.

Když se První zelandona postavila do středu chýše, nastalo ticho. „Nejdřív bych chtěla upozornit, že toto setkání nic nezmění,“ řekla. „Joplaja a Echozar jsou druh a družka, a jen oni sami to mohou změnit. Ale zdá se, že jsou v oběhu ošklivé pomluvy a zlomyslnosti vůči nim a to já považuji za ostudné. Vůbec nejsem hrdá na to, že jsem zelandona lidu, který se tak necitelně chová ke dvěma mladým lidem, kteří právě stojí na počátku svého společného života. Dalanar, muž Joplajina ohniště, a já jsme rozhodli, že tuto záležitost projednáme veřejně. Pokud chce někdo otevřeně přednést nějakou stížnost, tak ať teď vystoupí.“

Nastal neklid. Většina přítomných se vyhýbala přímému pohledu do jejích očí. Zavládly rozpaky, zvláště mezi těmi, kteří žádostivě naslouchali a možná sami rozšiřovali tu nebo jinou pomluvu. Ani skupinové a duchovní vůdci nebyli prosti lidských slabostí. Nikomu se nechtělo téma nakousnout, a První zelandona už se chystala přejít k dalšímu důvodu setkání.

Laramar viděl, že okamžik, na který se připravoval, hrozí pominout, a byl koneckonců jedním z prvních údajných pomlouvačů. Musel jednat. „Je to přece pravda, že Echozarova matka byla ploskolebec, ne?“ zeptal se.

Pohled, který na něho První zelandona vrhla, byl směsicí opovržení a nepochopení. „To přece nikdo nepopíral.“

„To znamená, že je dítětem smíšených duchů, a dítě smíšených duchů je zrůda. On je zrůda,“ řekl Laramar.

„Kdo říká, že dítě smíšených duchů je zrůda?“

Laramar pokrčil čelo a rozhlédl se kolem sebe. „To se prostě ví.“

„Odkud se to ví?“

„Lidé to říkají.“

„Kterí lidé to říkají?“ naléhala zelandona. „Všichni.“

„Když všichni lidé budou říkat, že zítra slunce nevyjde, pak skutečně nevyjde?“ zeptala se zelandona.

„No to ne, samosebou. Ale to o dětech smíšených duchů lidi skutečně vždycky říkali,“ hájil se Laramar.

„Pokud si dobře vzpomínám, slyšela jsem to od zelandonů,“ namítla jedna z přítomných.

První zelandona na ni pohlédla. Poznala ten hlas. „Chceš tím říct, že zelandoni učí, že děti smíšených duchů jsou zrůdy, Marono?“

„Hmm, ano. Jsem si jistá, že jsem to slyšela od zelandonů,“ opakovala žena vyzývavě.

„Marono, věděla jsi, že i hezká žena vypadá ošklivě, když lže?“

Marona zrudla a zuřivě blýskla očima po První zelandoně. Mnozí se na ni otočili a snažili se rozpoznat, jestli má První zelandona pravdu. Někteří skutečně objevili zlomyslný výraz ve tváři mladé ženy, který hyzdil její nepochybnou krásu. Marona se odvrátila a odfrkla si: „Jak to ty můžeš vědět, ty hromado masa!“

Těm, kteří seděli vedle ní, doslova spadla brada při takové urážce Té, která slouží Velké Matce. Ajla, která seděla na protilehlé straně, rovněž zadržela dech. Měla neobyčejně dobrý sluch a doufala, že ostatní nic nezaslechli. První zelandona však velmi dobře slyšela, co Marona pronesla.

„Prohlédni si dobře tu tučnou starou ženu, Marono,“ řekla, „a uvaž, že jsem kdysi byla pokládána stejně jako ty za nejkrásnější ženu na letním setkání. Krása je prchavý dar. Užívej ji moudře, dokud ji máš, jakmile pomine, budeš velmi nešťastná, pokud je to to jediné, co máš. Já jsem ztráty krásy nikdy nelitovala, protože to, co jsem za to získala na vědomostech a zkušenostech, mě uspokojuje mnohem víc.“

Pak se První zelandona obrátila na ostatní přítomné: „Marona tvrdí – a Laramar s ní souhlasí –, že zelandoni učí, že děti, které

jsou směsicí duchů jednoho z nás s někým z těch, které nazýváme ploskolebci, jsou zrůdy. V uplynulých dnech jsem se pohroužila do hlubokého rozjímání a přivolala jsem si do paměti všechny staré příběhy a legendy, které jsou známy jen zelandonům, abych zjistila, odkud pochází tato myšlenka. Protože v jednom ohledu má Laramar pravdu – je to něco, co si ‚všichni‘ myslí.“

Odmlčela se a rozhlédla se kolem sebe. „Tato myšlenka však nebyla nikdy učením zelandonů.“

Zelandoni se ji neodvážili přerušit, když ji viděli meditovat o samotě s obráceným šperkem na hrudi. Když zelandona skryla ornamenty a vrypy své ozdobné spony a obrátila ji hladkou stranou nahoru, znamenalo to, že nechce být rušena. Teprve teď to pochopili.

Zvedl se všeobecný šepot. „Ale jsou to zvířata.“ – „Nejsou to lidé.“ – „Jsou příbuzní s medvědem.“

Zelandona Čtrnácté jeskyně to vyslovila nahlas: „Matka je zděšená takovým smíšením.“

„Jsou to zrůdy,“ řekla Denana, náčelnice Devětadvacáté jeskyně. „To jsme vždycky věděli.“

Madroman pošeptal zelandonovi Páté jeskyně: „Denana má pravdu. Jsou to napůl lidi, napůl zvířata.“

První zelandona počkala, dokud se všichni neztišili. „Přemýšlejte, kde jste něco takového slyšeli. Pokuste se rozpomenout na jediný případ z vyprávění zelandonů nebo příběhů a legend Zelandonců, kde je výslovně zmínka o tom, že děti smíšených duchů jsou zrůdy, nebo taky jen o tom, že ploskolebci jsou zvířata. Žádné skryté náznaky nebo mnohovýznamnosti, ale jednoznačné důkazy, prosím,“ dodala.

Dala všem čas na rozmyšlenou, než pokračovala: „Pokud byste o tom jen jednou důkladně přemýšleli, muselo by vám být jasné, že Matka v tom nevidí nic odporného a ani od nás neočekává, že bychom je považovali za zrůdy. Jsou to děti Matky jako my. A kromě toho: kdo rozhoduje, který duch muže se smísí s duchem ženy? Nestává se to často, my nemáme mnoho společného s ploskolebci, ale když se Matka příležitostně rozhodne stvořit nový život, v němž smísí životního ducha ploskolebce s životním duchem Zelandonce, tak je to její vůle. Nepřísluší jejím dětem, aby tyto potomky soudily. Velká Matka Země je možná stvořila z určitého důvodu. Echozar není žádná zrůda. Echozar se narodil ženě, tak jako my všichni. Skutečnost, že jeho matka byla ženou

klanu, nemění nic na tom, že je dítětem Velké Matky. Když se on a Joplaja vzájemně zvolili, je Dona spokojená, a my bychom měli taky být spokojeni.“

Její výroky vyvolaly rozruch, ale protože neslyšela žádné vážné námitky, přešla k dalšímu bodu: „Druhým důvodem pro toto setkání je Joharanovo přání, abychom si promluvili o těch, které nazýváme ploskolebci. Ale nejdřív považuji za smysluplné, abyste se o nich dozvěděli víc od někoho, kdo je zná z vlastní zkušenosti. Ajla byla vychována těmi, které nazýváme ploskolebci a kterým ona sama říká lidé klanu. Ajlo, předstup, prosím, a vyprávěj nám o nich.“

Ajla vstala a vykročila k První zelandoně. Bylo jí mdlo a ústa jí vyschla. Nebyla zvyklá mluvit veřejně před shromážděním, a protože nevěděla, kde by měla začít, začala prostě tam, kde začínaly její vzpomínky.

„Pokud vím, bylo mi pět let, když jsem ztratila rodinu, ve které jsem se narodila. Už si na to tak dobře nepamatuji, ale myslím, že moji rodiče přišli o život při zemětřesení. Někdy se mi o tom ještě zdá. Zřejmě jsem putovala nějakou dobu sama a vzpomínám si ještě dobře, že jsem nevěděla, kam bych měla jít a co bych měla dělat – a taky jsem nevěděla, jak dlouho už jsem sama, když na mě zaútočil jeskynní lev. Zřejmě jsem se schovala do průrvy mezi skalami, musela být hodně úzká, protože lev se dovnitř nedostal. Strčil do ní pracku a zasáhl mou nohu. První, na co si zřetelně vzpomínám, je to, že jsem otevřela oči a viděla jsem před sebou Izu, ženu těch, kterým vy říkáte ploskolebci. Ještě vím, jak jsem při pohledu na ni zděšeně vykřikla. Vzala mě do náruče a chovala mě, dokud jsem se neuklidnila.“

Posluchače příběh malého pětiletého děvčátka okamžitě zaujal. Ajla vyprávěla dál, že domov tlupy klanu byl rovněž zničen zemětřesením a že se vydali hledat nové obydlí, a přitom náhodou narazili na Ajlu. Bylo jim jasné, že není dítětem klanu, nýbrž dítětem Druhých lidí, jak oni nazývají lidi jejího druhu. Vyprávěla o léčitelce Brunovy tlupy, která ji přijala za dceru, a o jejím bratrovi Krebovi, velkém mog-uovi, jak se u nich říká zelandonům. Nakonec Ajla hovořila už úplně uvolněně, s citem a náruživě o svém životě u lidí, kteří sami sobě říkají klan Velkého medvěda.

Nezamlčela nic, ani obtíže, které měla s Broudem, synem družky náčelníka Bruna, ani nadšení, s jakým se od Izy učila léčit.

Vyprávěla o své lásce ke Krebovi, lze a své klanové sestře Ubě, a o zvědavosti, s kterou poprvé vzala do ruky prak. Vyprávěla, jak se sama naučila s ním zacházet a co se z toho později vyvinulo. Váhala však mluvit o svém synovi. Přes chytrý úvod První zelandony a její tvrzení, že lidé klanu jsou rovněž dětmi Velké Matky, prozradil jí výraz tváří a řeč těl některých přítomných, zvláště těch, kteří měli námitky proti spojení Echozara a Joplaji, že své názory nezměnili. Jen se zřejmě rozhodli ponechat si je prozatím pro sebe. Proto považovala Ajla za rozumné nezmiňovat se o svém synovi.

Vyprávěla posluchačům, jak byla nucena opustit klan, když se Broud stal novým náčelníkem. Když mluvila o smrtelné kletbě, měla dojem, že posluchači nechápou, jak nesmírnou moc taková kletba má: že pro jednotlivé příslušníky klanu skutečně znamenala smrt, když už pro ně nebylo místo, kam by mohli jít, a nikdo, ani ti, kteří jim stáli nejbliž, je už vůbec nebral na vědomí. O čase v údolí se zmínila jen krátce, ale mluvila tím podrobněji o Rydagovi, dítěti smíšených duchů, které přijala za své Necije, družka náčelníka tábora Lva.

„Na rozdíl od Echozara neměl klanovou sílu a byl vnitřně slabý, ale stejně jako lidé klanu nedokázal vyslovovat některé hlásky. Naučila jsem ho mluvit rukama, a později i Neciji a celý tábor Lva a taky Jondalara. Necije byla velmi šťastná, když ji Rydag posunkem poprvé nazval matkou,“ skončila Ajla své vyprávění.

Potom předstoupil Jondalar a vyprávěl, jak on a jeho bratr Thonolan narazili na muže klanu, když přešli přes ledovec do východní vysočiny. Nakonec vyprávěl veselou příhodu, jak chytil jen půl ryby, protože se o ni rozdělil s jedním mladým mužem klanu. Vysvětlil i okolnosti, které vedly k tomu, že strávili několik nocí s Gubanem a Jorgou, párem klanu, a jak se dorozumívali znakovou řečí, kterou ho Ajla naučila.

„Pokud jsem se něco na své cestě naučil,“ shrnul nakonec Jondalar, „pak to bylo to, že ti, které jsme vždycky nazývali ploskolebci, jsou lidé, rozumní lidé. Nejsou o nic víc zvířata než vy a já. Jejich způsob života je jiný, možná i jejich uvažování je jiné, ale není proto o nic horší. Je jenom jiné. Jsou věci, které ovládáme jen my a oni ne, ale jsou taky věci, které znají zase jenom oni a my ne.“

Pak vstal Joharan a mluvil o svém záměru navázat styk s ploskolebci. Nakonec promluvil Vilomar o možnosti začít s nimi obchodovat. Nato následovalo mnoho otázek a dlouze se to probíralo. Pro zelandony a pro náčelníky bylo toto setkání přímo zjevením. Někteří nechtěli uvěřit novým poznatkům, ale většina z nich se zájmem naslouchala. Nikdo nepochyboval o tom, že Ajlin příběh je pravdivý. Ani nejlepší vypravěč příběhů by si nedokázal vymyslet tak přesvědčivou historii. A ta dokazovala, že v klanu žijí lidé, i když někteří nadále odmítali tomu uvěřit. Nedošlo se k žádnému rozhodnutí, ale mnozí měli bohatou látku k přemýšlení.

Pak se zvedla První zelandona a ukončila setkání: „Myslím, že jsme se dozvěděli pár důležitých věcí, a já oceňuji Ajlinu ochotu, že před námi promluvila tak otevřeně o svých neobvyklých zážitcích. Poskytla nám vzácný pohled do života lidí, kteří jsou možná zvláštní, ale byli ochotni přijmout dítě jiného druhu a chovat se k němu jako k vlastnímu. Někteří z nás se vždycky báli, když při lovu nebo sběru náhodou spatřili nějakého ploskolebce. Je zřejmé, že tento strach z lidí, kteří jsou ochotni ujmout se osamělého zbloudilého člověka, je neopodstatněný.“

„Narážíš tím na tu ženu z Deváté jeskyně, která před dlouhou dobou zabloudila a které se oni ujali?“ zeptal se bělovlasý zelandon Devatenácté jeskyně. „Jestli si dobře vzpomínám, byla při návratu těhotná. Matka se zřejmě rozhodla jí požehnat, když byla u ploskolebců, a použila k tomu ducha někoho z nich, aby...“

„Ne! To není pravda! Moje matka nebyla zrůda!“ vykřikl Brukeval.

„Je to tak, tvoje matka nebyla zrůda,“ řekla Ajla. „Přesně to jsme tím chtěli říct. Nikdo z lidí smíšených duchů není zrůda.“

„Moje matka nebyla ze smíšených duchů,“ řekl. „Proto nebyla zrůda.“ Podíval se na Ajlu s takovou nenávistí, že se musela odvrátit. Pak se vyřítit ven.

Dál už o tom nikdo nemluvil. Přítomní lidé se zvedli a odešli z chýše. Cestou ven si První zelandona všimla, jak sprostě a nestydatě na ni Marona zírá, a zaslechla, jak se Laramar baví se zelandonem Páté jeskyně a jeho pomocníkem Madromanem.

„Jak může Jondalarovo ohniště patřit k nejvýše postaveným?“ ptal se. „Až dosud se tvrdilo, že měla u Mamutonů, u lidí, z nichž údajně pochází, vysoké postavení, a proto že by neměla být u nás zařazena níže, ale vždyť ona přece ani neví, ke kterým lidem vlastně patří. Když ji vychovali ploskolebci, je spíš jednou z nich

než Mamutonkou. Řekněte mi, jaké postavení má takový ploskolebec? Měla by být poslední, ale ona je jednou z prvních. To se mi nezdá správné.“

Po dlouhém a vyčerpávajícím setkání, jež skončilo takovým rozruchem, připadala si Ajla citově prázdná a otupená. Možná opravdu bylo pro ostatní těžké pochopit, že bytosti, které až dosud považovali za zvířata, teď najednou mají být myslící laskaví lidé. To vyžadovalo zásadní změnu v myšlení a nikomu to nepřipadalo snadné. Ale Brukevalovo počínání bylo nerozumné a jeho nenávistný pohled Ajlu skutečně vyděsil.

Jondalar navrhl, aby si došli pro koně a vyjeli si, aby ze sebe setřásli nepříjemný dojem ze setkání. Ajla měla radost, že Vlk – sice bez obvazů, ale stále ještě ne plně uzdravený – s nimi dokázal držet krok.

„Snažila jsem se ovládat, ale měla jsem hroznou zlost na tyhle lidi, kteří jen proto napadají spojení Echozara a Joplaji, že jeho matka pocházela z klanu,“ řekla Ajla. „A i když zelandona a Dalanar požádali o zvláštní setkání, pochybuji, že by to věc vyjasnilo. Podle mého mínění někteří souhlasili s jejich svatebními obřady jen proto, že ti dva nejsou Zelandonci. Sami si říkají Lanzadonci, ale já vlastně nevidím rozdíl. Můžeš mi to vysvětlit, Jondalare?“

„Na jedné straně to říká, že my, Zelandonci, jsme děti Velké Matky země, ale totéž platí pro Lanzadonce. Zelandonci, to přesně znamená děti Matky Země z jihozápadu, a Lanzadonci jsou děti Matky Země ze severovýchodu,“ vysvětloval Jondalar.

„Proč Dalanar nezůstal Zelandoncem a prostě nenazval lidi své jeskyně dalším, vyšším počítacím slovem?“

„To netuším. Nikdy jsem se na to neptal. Možná proto, že žijí tak daleko odtud. Nedá se tam dojít během odpoledne, dokonce ani za jeden nebo dva dny. Pravděpodobně ví, že jistá příslušnost vždycky zůstane, ale že budou jednoho dne úplně jiným lidem. Od té doby, co má vlastní zelandonu, vlastně lanzadonu, bude mít ještě míň důvodů, aby podnikal dlouhou cestu na naše letní setkání. Zřejmě se budou jejich lanzadony ještě nějakou dobu vzdělávat u zelandonů, ale pokud jejich počet dál takhle poroste, budou brzy schopny ujmout se samy vzdělávání.“

„Budou se vyvíjet jako Losadunajové,“ řekla Ajla. „Jejich řeč a zvyky jsou tak podobné zelandonským, že určitě kdysi museli patřit ke stejnému lidu.“

„Asi máš pravdu. Pravděpodobně s nimi taky proto stále ještě máme tak dobré přátelské vztahy. Nezmiňujeme se o nich v našich jménech a příbuzenských souvislostech, ale určitě byla doba, kdy to ještě bylo jinak.“

„Chtěla bych vědět, jak je tomu dlouho. Teď je hodně rozdílů, dokonce jejich píseň o Matce zní jinak,“ řekla Ajla, když jeli dál. „Pokud Zelandonci a Lanzadonci patří ke stejnému lidu, proč tedy nakonec souhlasili ti, kteří se nejdříve vyslovili proti, aby se Joplaja spojila s Echozarem? Jen proto, že jejich jméno říká, že žijí na severovýchodě? To by nedávalo smysl. Ale v tom případě především nedávaly smysl jejich námitky.“

„Nezapomeň, kdo za tím vězí,“ připomněl Jondalar. „Laramar. Proč právě on musí dělat takový rozruch? Přece jsi jeho rodině hodně pomohla. Lanoga tě obdivuje a já dokonce pochybuji, že by Loralá dnes byla naživu, kdybys nezasáhla. Ptám se, jestli mu skutečně o to šlo, nebo jestli jen chtěl vzbudit pozornost. Až dosud nebyl nikdy pozván na takové setkání, jako bylo tohle. Různí vysoce postavení lidé, včetně První zelandony, si dali tu námahu, aby mu případ vysvětlili, a jiní z jeho námitky udělali důležitou záležitost. Teď se obávám, že se mu to natolik zalíbilo, že bude nadále dělat mrzutosti, jen aby vzbudil pozornost. Ale ze všeho nejmíň chápu Brukevala. Zná přece Dalanara a Joplaju, je s nimi dokonce příbuzný.“

„Víš, co mi vyprávěla Mataganova matka? Brukeval byl v táboře Páté jeskyně, aby ještě před svatebními obřady našel spojence pro své námitky proti Joplajinu spojení,“ řekla Ajla. „Má silný odpor ke klanu. Přitom musí vidět, když stojí vedle Echozara, jak je mu podobný. Jeho rysy tváře mají jednoznačně něco z klanu, nejsou tak výrazné jako u Echozara, ale přece jen jsou zřetelné. Zřejmě mě nenávidí, protože jsem řekla, že jeho matka pochází ze smíšených duchů, ale já tím chtěla jen zdůraznit, že smíšení lidé nejsou zlí a nejsou to žádné zrůdy.“

„On to stále ještě vidí jinak. Proto tak tvrdohlavě popírá svůj původ. Musí být strašné nenávidět něco, čeho se člověk sám v sobě děsí,“ řekl Jondalar. „Nemůže to přece změnit. Je to zvláštní, Echozar taky nenávidí klan. Proč ti dva tak nenávidí lidi, z kterých pocházejí?“

„Možná proto, že je druzí kvůli jejich původu urážejí a oni nemůžou utajit svůj jiný vzhled. Brukeval se na mě podíval tak nenávistně, než odešel, že jsem opravdu dostala strach. Připomíná mi trochu Ataru, protože i s ním něco není v pořádku. Jako by měl i on nějaký nedostatek nebo znetvoření, jako má Lanidar, jenomže ve svém nitru.“

„Možná do něho vjeli zlí duchové nebo se jeho životní duch pomátl,“ odpověděl Jondalar. „Já nevím, možná by sis měla dát na Brukevala pozor, Ajlo. Mohl by se pokusit ti ublížit.“

36.

Léto pokročilo a dny byly stále teplejší. Trávy na lukách se zbarvily dozlatova a sklonily své hlavy pod tíží klasů – příslibu nového života. I Ajlino tělo bylo těžší, jak v ní rostlo očekávané dítě. Pracovala právě po boku Jondalara a trhala klasy ovsu, když poprvé ucítila pohyb dítěte. Zarazila se a přitiskla si ruku na vyklenuté břicho. Jondalar si toho všiml. „Copak je, Ajlo?“ zeptal se starostlivě.

„Dítě se pohnulo. Poprvé cítím, že žije!“ zvolala a usmála se přítom. „Tady.“ Vzala Jondalarovi z ruky kámen na vydrolení semen trav a položila si ji na břicho. „Možná se ještě jednou pohne.“

Napjatě čekal, ale nic necítil. „Já to nepoznám,“ řekl nakonec, ale právě v tom okamžiku to jemně zaškubalo pod jeho dlaní. „Cítím to! Cítím to dítě!“

„Brzy to bude zřetelnější,“ řekla Ajla. „Není to báječné, Jondalare? Co bys chtěl, aby bylo tvé dítě? Chlapec, nebo děvče?“

„To je jedno. Hlavně aby bylo zdravé a abys neměla porod příliš těžký. Co bys ty raději?“

„Myslím, že holčičku, ale z chlapce bych měla stejnou radost. Skutečně to nehraje roli. Důležité je, že budu mít dítě, tvé dítě. Je to taky tvé dítě.“

„Haló, vy dva. Pátá jeskyně jistě zvítězí, když se budete takhle dál ulevvat.“ Otočili se na mladého muže, který se k nim blížil. Byl středně veliký a svalnatý. Pod paží měl berli, ve volné ruce držel měch s vodou. „Je libo něco k pití?“ zeptal se zvesela.

„Bud' pozdraven, Matagane! Moc rád se napiju, je hrozné horko,“ odpověděl Jondalar, vzal měch, zvedl ho nad hlavu a lil si vodu do úst. „Jak se daří tvé noze?“ zeptal se a podal vodu Ajle.

„Den za dnem je to lepší. Brzy už nebudu berli potřebovat. Vlastně jsem měl donést vodu jen pro Pátou jeskyni, ale když jsem spatřil svou oblíbenou léčitelku, rozhodl jsem se trochu švindlovat. Jak se máš, Ajlo?“

„Dobře. Právě jsem poprvé v sobě ucítila život. Dítě roste,“ odpověděla.

„A? Kdo vede podle tvého mínění?“

„Těžko říct. Čtrnáctá jeskyně už naplnila několik košů, ale Třetí právě objevila velké nové naleziště.“

„A jak je na tom Devátá jeskyně?“ zeptal se Jondalar.

„Myslím, že máte šanci, ale podle mého vyhraje Pátá.“

„Ty jsi zaujatý. Chceš sám vyhrát cenu,“ smál se Jondalar. „Co daruje Pátá jeskyně letos?“

„Sušené maso ze dvou turů, kteří byli zabiti při prvním lovu, tucet oštěpů a velkou dřevěnou mísu, kterou udělal jeden z našich nejlepších řezbářů. A Devátá?“

„Velký měch Marthonina vína, pět oštěpů z břízy, ozdobených rytinami, pět pazourků a dva velké koše od Salovy, jeden plný lískových oříšků, druhý s jablky.“

„Já se budu snažit získat Marthonino víno, jestli Pátá jeskyně zvítězí. Doufám, že budeme mít štěstí. Až se konečně zbavím téhle hole,“ Matagan zvedl berli, „nastěhuju se zpátky k mužům. Kdyby bylo po mém, bydlel bych tam už teď, ale matka mi to nechce dovolit. Ona je skutečně báječná, žádná jiná by se o mě tak nestarala, ale pomalu je té péče až moc. Od té nehody se mnou jedná jako s malým dítětem.“

„Neměl by sis na ni stěžovat,“ řekla Ajla.

„Já si nestěžuju. Taký ji chápu. Chci se jen vrátit do okrajové chýše. Pozval bych tě dokonce na slavnost, kterou uspořádáme s vínem, co vyhraje, Jondalare, kdybys nebyl svázaný.“

„Přesto děkuji, ale okrajových chýší jsem si užil už dost. Jednou, až budeš starší, pochopíš, že to není tak zlé, jak si myslíš, když se svážeš s družkou,“ řekl Jondalar.

„Jenže ženu, kterou bych já chtěl, už máš ty,“ odpověděl mladík a škádlivě pohlédl na Ajlu. „Kdybych měl takovou družku, taky bych se hned z okrajové chýše odstěhoval. Při svatebních obřadech byla nejkrásnější ze všech žen, které jsem kdy

viděl. Určitě si to mysleli všichni ostatní muži a rádi by si to s tebou vyměnili, Jondalare.“

I když byl Matagan zpočátku v Ajlině přítomnosti velmi nesmělý, po mnoha dnech, které strávila jeho ošetřováním v chýši zelandonů, svou nesmělost ztratil. Čím líp ji poznával, tím víc vystoupily do popředí jeho přirozená otevřenost a lehký šarm.

„Slyšel jsi to?“ usmála se Ajla a poplácala si své vystouplé břicho. „To je kráska, tahle stará žena s velkým břichem.“

„Jsi tím ještě krásnější. Kromě toho mám rád starší ženy,“ prohlásil Matagan. „Možná si skutečně jednou vezmu družku, ale jen když najdu takovou, jako jsi ty.“

Jondalar se zašklebil na mladíka, který mu připomínal Thonolana. Ted' byl očividně zblázněný do Ajly, ale jednoho dne bude velkým svůdcem a možná se na to bude muset spolehnout, jestli jeho zmrzačení úplně nezmizí. Jondalarovi nevadilo, že se trochu dvořil Ajle. I on se kdysi zamiloval do starší ženy.

„A jsi moje nejmilejší léčitelka.“ Jeho tvář zvažněla. „Několikrát jsem se probral, když mě nesli na nosítkách, a připadalo mi, že se mi to zdá, když jsem tě viděl. Myslel jsem, že jsi krásná donka, která mě vede k Velké Matce Zemi. Zachránila jsi mi život, to je jasné, Ajlo, a bez tebe bych už jakživ nemohl chodit.“

„Náhodou jsem tam byla a jen jsem udělala, co jsem mohla.“

„Může být, ale jedno bys měla vědět: kdybys někdy něco potřebovala...“ Sklonil hlavu, tváře mu rozpaky zrudly. Neodvažoval se říct, co měl na srdci. Opět vzhlédl. „Kdybych pro tebe někdy mohl něco udělat, stačí, když řekneš.“

„Já si ještě dobře vzpomínám na dobu, kdy jsem taky Ajlu považoval za donku,“ pomáhal mu Jondalar z rozpaků. „Věděl jsi, že mi sešila kůži? Na naší velké cestě ji dokonce celý tábor Sarmunajů považoval za samotnou Velkou Matku, za oživlou donku, která přišla, aby pomohla svým dětem. Když na to pomyslím, jak jí všichni muži leželi u nohou, tak jí asi skutečně je.“

„Jondalare! Co mu to tady nasazuješ do hlavy!“ zlobila se Ajla.

„Pusťme se raději zase do práce, jinak ještě Devátá jeskyně skutečně prohraje. A kromě toho bych si taky ráda nechala něco z tohohle zrní pro koně a brzy možná pro nové hříbě. Jsem sice ráda, že jsme zavčas nasbírali žito, ale oves by měli koně určitě raději.“

Pohlédla do koše, který měla pověšený kolem krku, aby měla ruce volné, přesvědčila se, kolik zrní už nasbírala, vzala kámen a pustila se znovu do práce. Jednou rukou uchopila svazek zralého ovsa, druhou přitiskla stébla ostrým kamenem kousek pod klasy na kulatý kámen a mírným pohybem je táhla zpátky, takže se zrní na ostré hraně vydrolilo a spadlo jí do ruky. Hodila je do koše a vzala další svazek.

Byla to zdoluhavá, jednotvárná práce, ale nebyla těžká, pokud se našel správný rytmus. Kamenem se dalo zrní lépe a taky rychleji vydrolit. Když se Ajla ptala na původ tohoto způsobu, nikdo jí nedokázal odpovědět, protože se to tak dělalo už odpradáвна.

Matagan se odbelhal a Jondalar a Ajla dál plnili své koše.

„Máš v Páté jeskyni oddaného obdivovatele, Ajlo,“ řekl Jondalar. „A není jediný. Při tom setkání jsi získala mnoho přátel. Většina lidí tě považuje za zelandonu. Léčitelka, která není zelandona, na to nejsou zvyklí.“

„Matagan je příjemný mladík,“ souhlasila Ajla, „a ten kožešinový přehoz s kapuci, který mi vnutila jeho matka, je nádherný a tak volný, že se do něho vejdu ještě i v zimě. Prosila mě, abych ji navštívila na podzim při zpáteční cestě. Nešli jsme cestou sem kolem Páté jeskyně?“

„Ano, leží u malého přítoku Zelavy. Možná se tam při zpáteční cestě zastavíme na odpočinek. Mimochodem, půjdu za několik dní s Joharanem a několika dalšími na lov. Zřejmě budeme nějakou chvíli pryč,“ řekl Jondalar co nejlhostejnějším hlasem.

„Já asi s vámi nemůžu jít, že ne?“ povzdechla si Ajla.

„Je mi líto, ale lovu se budeš muset teď na nějakou dobu vzdát. Viděla jsi přece Mataganovo zranění. Lov by byl pro tebe nebezpečný, když už nejsi tak pohyblivá jako jindy. A po narození dítěte se mu budeš muset věnovat, budeš mít dost co dělat.“

„Po Durkově narození jsem taky zase hned lovila. Některá jiná žena ho za mě nakojila, když jsem se zavčas nevrátila.“

„Ale nebyla jsi jistě pryč několik dní za sebou.“

„Ne, lovila jsem jen malá zvířata prakem,“ přikývla.

„Zase budeš jistě lovit, ale neměla by ses vydávat na cestu s loveckými skupinami na více dní. Nehleď na to, že máš teď druhá. Je to můj úkol, abych pečoval o tebe a dítě. To jsem slíbil, když jsme se spojili. Pokud se muž nemůže postarat o svou družku a děti, tak k čemu by pak byl dobrý? Jaký úkol by zůstal muži, kdyby ženy nejen rodily děti, ale i samy se o ně staraly?“

Takhle ho Ajla ještě nikdy neslyšela mluvit. Jestlipak takhle uvažují všichni muži? Hledali všichni neustále nějaké zdůvodnění svého bytí, protože nemohli mít děti? Pokusila se představit si, jak by to bylo naopak, kdyby nemohla rodit děti a jejím jediným příspěvkem by bylo to, že by o ně pečovala. Pohlédla mu do očí.

„Tohle dítě by bez tebe ve mně nebylo, Jondalare.“ Položila si ruce na vyklenutí pod prsy. „Tohle dítě je stejně tvé jako mé. Jen chvíli roste ve mně. Bez tvé životní šťávy by k tomu nikdy nedošlo.“

„Tak přesně se to neví,“ odpověděl. „Ty tomu věříš, ale ostatní ne, dokonce ani zelandona.“

Stáli proti sobě na otevřeném poli a hleděli si do očí, ne jako protivníci, ale přece jen s rozdílnými názory. Jondalar sledoval, jak vítr uvolnil Ajle sluncem vybělený pramen vlasů z kožené čelenky. Pozoroval její bosé nohy, její nahé opálené paže a prsa nad prostou koženou zástěrou ovázanou kolem narůstajícího břicha, která jí sahala ke kolenům a chránila jí tělo před ostrými listy suchých trav. Její pohled byl sebevědomý, téměř útočný, a přesto měl v sobě cosi zranitelného. Rysy jeho tváře se uvolnily.

„V podstatě na tom nezáleží. Miluji tě, Ajlo. Chtěl bych se prostě jen starat o tebe a tvé dítě,“ řekl a vztáhl k ní paže.

„Naše dítě, Jondalare. Naše dítě.“ Objala ho a přitiskla se na jeho nahé tělo. Cítil její odhalená prsa a klenutí břicha, a obojí mu bylo příjemné.

„No dobře, Ajlo. Naše dítě,“ ustoupil, a rád by tomu i věřil.

Vzduch byl znatelně svěžejší, když vyšli z chýše. Listy na stromech malých lesíků se zbarvily do žlutá a do červena, trávy a byliny, které přežily nápor lidí, byly hnědé a svraštělé. Kolem dokola byl dávno sebrán a spálen každý kousíček dřeva a suchého chrástí a lesy znatelně prořídly.

Jondalar zvedl hromadu věcí, vyrovnaných na zemi v blízkosti vchodu. „Koně budou velkou pomocí při dopravě zimních zásob. Bylo to dobré léto.“

Vlk přiběhl s vyplazeným jazykem. Se svým znetvořeným svěšeným uchem vypadal dost zpustle. „Asi vycítil, že se chystáme k odchodu,“ řekla Ajla. „Jsem tak ráda, že se k nám dokázal vrátit, i když byl zraněný, a že u nás zůstal. Moc by mi chyběl. Těším se sice na návrat do Deváté jeskyně, ale na tohle letní setkání nikdy nezapomenu. Je to setkání, při kterém jsme se spojili.“

„I mně se tohle letní setkání moc líbilo. Už dlouho jsem se žádného nezúčastnil. Ale teď, když se chystáme k odchodu, bych měl všechno balení nejraději rychle za sebou.“

Jondalar se usmál a myslel na překvapení, které na Ajlu čekalo. Všimla si změny ve výrazu jeho tváře. Byl to spíš úšklebek než úsměv a prozrazoval, že se na něco těší. Měla pocit, že jí něco zatajuje, ale neměla nejmenší tušení, co by to mohlo být.

„Bylo hezké, že přišli Lanzadonci. Znamenalo to pro ně dlouhou cestu, ale Dalanar dostal dobrou lanzadonu,“ pokračoval Jondalar, „a Joplaja a Echozar se spojili. Teď ještě jsou Lanzadonci malou skupinou, ale už brzy u nich vznikne druhá jeskyně. Mají hodně potomků a stejně hodně štěstí. Většina dětí přežila.“

„Jsem moc ráda, že je Joplaja těhotná,“ řekla Ajla. „Byla požehnaná, než se spojili, ale myslím, že si toho při svatebních obřadech moc lidí nevšimlo.“

„Většina měla v hlavě jiné věci, ale i mě to těší. Joplaja se změnila, je nějak smutnější. Možná jí dítě pomůže, aby to překonala.“

„Měli bychom si pospíšet,“ napomínala Ajla. „Joharan chce brzy vyrazit.“

Joplajin smutek, to nebylo pro ni nijak příjemné téma, protože znala důvod a nechtěla mluvit o svém dlouhém rozhovoru s Jerykou. Joplajina matka se jí ptala na radu. Vyprávěla Ajle, jaké potíže měla sama při porodu, a chtěla, aby ji Ajla zasvětila do všeho, co by mohlo porod usnadnit, pokud by se vyskytly těžkosti. Chtěla taky vědět všechno o prostředcích, které zamezují početí a mohou způsobit potrat, kdyby všechno ostatní zklamalo. Obávala se o život svého jediného dítěte a raději by se zřekla vnoučete, než aby ztratila svou dceru. Ale protože už Joplaja byla těhotná a rozhodla se dítě si ponechat, chtěla mít Jeryka alespoň jistotu, že už ji neohrozí žádné další těhotenství, pokud porod přežije.

Jedenáctá jeskyně dopravila všechny své vory nahoru proti proudu řeky a Joharan se postaral o to, aby část zavazadel byla dopravena zpět touto cestou, ale počet vorů byl omezený a také ostatní jeskyně je chtěly využít. Devátá jeskyně naložila co nejvíc balíků z nevydělané kůže se sušeným masem a koše s nasbíranými plody na smyky a na záda koní. Chýše, kde přes léto bydleli, byly strženy, a co bylo ze zbytků ještě použitelné, rovněž naložili na koně. I lidé nesli nacpané vaky na zádech. Někteří napodobili smyk koní a udělali si pro vlastní potřebu podobné zařízení. Ajla si

pohrávala s myšlenkou, že udělá vlečné zařízení i pro Vlka, ale tahat břemena ho ještě nepřivykla, a tak to odložila na další rok.

Joharan neúnavně pobízel své lidi ke spěchu, dával rady a staral se o to, aby bylo všechno připraveno k odchodu. Sotva měla Devátá jeskyně všechno sbaleno, postavil se do čela průvodu s oštěpem v ruce, ale to spíš jen na znamení své hodnosti a odpovědnosti. Přes den putovali ve velké skupině, takže se žádná čtyřnohá šelma neodvážila do jejich blízkosti. Přesto byl Joharan připraven při nejmenším náznaku nebezpečí okamžitě vložit oštěp do vrhače a vystřelit. Během léta se důvěrně seznámil s touto novou zbraní a získal určitou obratnost. Po stranách šli další strážci a Solaban a Rušemar tvořili závěr průvodu. Stráže se postupně střídaly, všichni ostatní pomáhali při dopravě bohaté letní kořisti do Deváté jeskyně.

Ajla se před odchodem naposledy ohlédla na tábořiště letního setkání. Hory kostí a odpadků pokrývaly malé údolí. Některé jeskyně vyrazily na cestu domů už dřív a zanechaly mezi pozůstalými tábory holá místa, kde mezi černými kruhy ohnišť trčely osamělé kůly a dřevěné stojany. Uvolněné kůže už nepoužitelného stanu vlály ve větru, který před sebou hnal i starý koš. V té chvíli jedna z dalších jeskyní už rovněž strhla své chýše. Letní tábor vypadal bezútěšně a opuštěně.

Odpadky patřily zemi a brzy zetlejí. Příští jaro už tady sotva budou stopy po letošním letním setkání. Země se zotaví z přepadení lidským davem.

Cesta domů byla namáhavá. Těžce naložení lidé se vlekli kupředu a večer padali vyčerpáni na svá lůžka. Joharan nasadil zpočátku ostré tempo, ale zmírňoval ho, čím dál pokračovali, aby mu i slabší stačili. Všichni už toužili po domově a byli v dobré náladě. Břemena, která nesli, jim umožní přežít nadcházející krušné zimní měsíce.

Když se blížili k obrovskému převisu Deváté jeskyně, důvěrně známá krajina v nich probudila nové síly. Začali spěchat, aby co nejdřív dorazili do svého skalního příbytku, a vzájemně se povzbuzovali, aby už nemuseli strávit další noc venku. První večerní hvězdy už stály na obloze, když se objevila na dohled dobře známá silueta Padajícího kamene. Nebylo snadné v šeru a s velkými břemeny překročit po kamenech Lesní řeku. Pak už

dorazili na stezku ke svému převisu. Když vystoupili na skalní římsu pod převis, byla už naprostá tma.

Patřilo k Joharanovým povinnostem zapálit první oheň a vnést hořící pochodeň do jeskyně, a byl rád, že má křesací kameny k rozdělení ohně. Rychle jimi oheň rozdělal a zapálil světlo. Lidé už netrpělivě čekali, až První zelandona odstraní malou figurku donky. Když poděkovali Velké Matce za ochranu, kterou skýtala během jejich nepřítomnosti jejich příbytkům, byla zapálena další světla. Lidé následovali mohutnou zelandonu v dlouhém průvodu, když nesla donku na její místo za velkým ohništěm. Pak všichni pospíchali k vlastním příbytkům, aby konečně odložili svá zavazadla.

Avšak nejdřív bylo nutné zjistit škody, které možná v jejich nepřítomnosti způsobila plundrující zvěř. Byly tu stopy výkalů, několik kamenů z ohnišť bylo rozházeno, několik košů povaleno, ale vcelku byla škoda nepatrná. Všichni zapálili ohniště ve svých příbytcích, uložili potraviny a zásoby, rozprostřeli kožešiny na dobře známé spací lavice. Devátá jeskyně se vrátila domů.

Ajla už byla na cestě k Marthonině příbytku, ale Jondalar ji zastavil, vzal ji za ruku a vedl ji jiným směrem. Vlk je následoval. S pochodní v druhé ruce zamířil Jondalar hlouběji pod převis, kde zatím Ajla ještě nikdy nebyla. Kousek před vchodem se Jondalar zastavil, odtáhl závěs a postrčil ji dovnitř. „Dnes budeš spát ve vlastním příbytku, Ajlo,“ řekl.

„Můj vlastní příbytek?“ Byla tak překvapená, že sotva dokázala mluvit. Vešla s Vlkem do tmavého vnitřního prostoru. Jondalar ji následoval s pochodní, takže se mohla rozhlédnout.

„Líbí se ti tady?“ zeptal se.

Ajla se rozhlížela. Vnitřek byl převážně holý, až na dřevěný stůl u stěny vedle vchodu a vyvýšené místo pro kožešiny na spaní. Podlaha byla vyložena hladkými plochými kusy vápence z blízkého příkrého svahu, které spojovalo ztvrdlé říční bahno. Ohniště bylo připravené a ve výklenku v protilehlé stěně stála malá ženská figurka bujných tvarů.

„Můj vlastní domov.“ Ajla se točila uprostřed prázdného prostoru a oči jí zářily. „Příbytek jenom pro nás dva?“ Vlk si sedl na zadní a díval se na ni. Místo bylo pro něho nové, ale kde byla Ajla, tam se cítil doma i on.

Jondalar se široce šklebil. „Nebo pro nás tři.“ Láskyplně se dotkl jejího břicha. „Je to tu ještě trochu holé.“

„Moc se mi tu líbí. Moc. Opravdu, je to tu překrásné, Jondalare.“

Její radost ho tak dojala, že cítil, jak se mu hrnou do očí slzy, a jen stěží je zadržoval. Podal jí pochodeň. „Teď musíš zapálit lampu, Ajlo. To bude znamenat, že toto místo přijímáš. Mám tady rozpuštěný tuk. Nesl jsem ho celou cestu z tábora sem.“

Sáhl pod svou tuniku a vytáhl malý váček, který zahříval vlastním tělem. Byl to usušený jelení měchýř, zavnutý do většího váčku ze zvířecí kůže. Měchýř byl téměř vodotěsný, i když po dlouhé době a díky tělesné teplotě trochu tuku mohlo prosáknout. Druhý váček byl obrácený srstí dovnitř, aby srst zachytila případně prosáklý tuk. Váček a měchýř byly nahoře připevněny k jelenímu obratli a jejich vyčnívající límec byl přehnut a převázán šlachou. Dokonale opilovaný obratel s přirozeným otvorem pro míchu sloužil jako výlevka, která byla ucpána těsnou zátkou z přehnutého a zauzlovaného koženého řemínku.

Jondalar vytáhl zátku a nalil trochu tekutého loje do nové kamenné lampičky. Ponořil do loje konec svého knotu z lišejníků, které nasbíral z větví stromů v letním táboře, a přiložil k němu pochodeň. Knot se rozhořel. Když byl tuk horký a úplně rozpuštěný, Jondalar vzal balíček jiných knotů zabalených do listů. Byly to nasákové houby, které nařezal na proužky a usušil. Dával přednost těmto houbovým knotům, protože déle hořely a dávaly teplejší světlo. Umístil knot do středu ploché misky a nechal ho trochu přechýlat přes okraj. Stejným způsobem strčil dovnitř druhý a třetí knot, takže lampa dávala trojnásobné světlo.

Pak nalil lůj do druhé lampy a podal Ajle pochodeň. Podržela plamen nad knotem. S praskotem vzplál a jasně se rozhořel. Jondalar odnesl lampu k výklenku s donkou a postavil ji před figurku. Ajla šla za ním. Když se otočil, pozorovala svého statného muže.

„Tento příbytek patří nyní tobě, Ajlo. Když mi dovolíš, abych v něm zapálil své ohniště,“ řekl Jondalar, „bude každé dítě, které se tu narodí, patřit mému ohništi. Dáš mi k tomu své svolení?“

„Ano, ovšem.“

Vzal od ní pochodeň a šel k ohništi, ohraničenému kruhem kamenů. Ve středu byla připravená hranice dříví. Přiložil plamen k troudu a pozoroval, jak oheň přeskakuje z menších třísek na větší polínka. Čekal, až se oheň rozhoří, a když si byl jistý, že už

neuhasne, vzhledl k Ajle a všiml si láskyplného pohledu, kterým sledovala jeho konání. Narovnal se a sevřel ji do náruče.

„Jondalare, jsem tak šťastná,“ řekla Ajla rozechvělým hlasem a oči se jí zalily slzami.

„Ale proč tedy pláčeš?“

„To štěstím.“ S úsměvem se k němu přitulila. „Nikdy bych si neuměla představit, že někdy budu tak šťastná. Budu žít v tomhle nádherném příbytku, Zelandonci jsou mými lidmi, budu mít dítě a jsem tvoje družka. A proto jsem obzvlášť šťastná. Tolik tě miluju, Jondalare.“

„Taky tě miluju, Ajlo. Proto jsem tenhle příbytek vybudoval.“ Předklonil se a jejich rty se našly. Slíbal z nich slanou chuť jejích slz.

„Ale kdy jsi to všechno stačil udělat?“ zeptala se, když se nakonec od sebe odpoutali. „A jak? Byli jsme přece celou dobu na letním setkání.“

„Vzpomínáš si na loveckou výpravu, na kterou jsem odešel s Joharanem a ostatními? Sice jsme lovili, ale nejen to. Šli jsme sem a společně jsme to tady postavili.“

„Vy jste šli celou cestu zpět, abyste postavili příbytek? Proč jsi mi o tom nic neřekl?“

„Chtěl jsem tě překvapit. Nejsi jediná, kdo dokáže připravit překvapení.“ Jondalar se radoval z jejího stále ještě nevěřícího pohledu.

„To je nejkrásnější překvapení v celém mém životě.“ Slzy jí znovu tekly po tvářích.

„Jedno musíš vědět, Ajlo.“ Jeho tón najednou zvážněl. „Kdybys někdy vyházela kameny mého ohniště, vrátím se do obydlí mé matky nebo bych si musel najít něco jiného. To by znamenalo, že chceš rozvázat uzel našeho spojení.“

„Jak si jen můžeš něco takového myslet, Jondalare? To bych nikdy neudělala!“ Zděšeně na něho hleděla.

„Kdyby ses narodila jako Zelandonka, nemusel bych ti něco takového říkat, protože bys to už věděla. Já bych jen chtěl, abys správně pochopila, že je to tvůj příbytek a příbytek tvých dětí, Ajlo. Mně patří jen ohniště.“

„Ale ty jsi přece tady to všechno postavil. Jak to může patřit jen mně?“

„Pokud chci, aby se tvé děti narodily u mého ohniště, jsem odpovědný za to, abych zřídil tobě a tvým dětem místo k životu. Místo, které ti patří, ať už se stane cokoliv.“

„Chceš říct, že to byla tvoje povinnost, abys mi postavil příbytek?“

„Ne tak docela. Mou povinností je postarat se, abys měla místo k životu, ale já chtěl, aby toto místo patřilo jen tobě. Mohli bychom zůstat u mé matky. Není to nic neobvyklého u párů, které se právě spojily. Kdybys byla Zelandonka, mohli bychom bydlet i u tvé matky nebo někoho jiného z tvé rodiny, dokud bych ti nezařídil vlastní domov. V tom případě bych byl přirozeně tvé rodině zavázaný.“

„Já vůbec nevěděla, že jsi za mě převzal takovou odpovědnost, když jsme se spolu spojili,“ řekla Ajla.

„Nejen za tebe, ale i za tvé děti. Ty se nemohou o sebe postarat a musí být ochraňovány. Mnozí lidé zůstanou po celý život u své rodiny, většinou u ženy matky. Když matka zemře, patří obydlí jejím dětem, přičemž mají přednost děti, které u ní žily. Když přejde domov matky na dceru, nemusí její druh stavět žádný nový příbytek, je ale za to zavázaný příbuzným své družky. Když převezme příbytek syn, má povinnosti vůči vlastnímu příbuzenstvu.“

„Musím se toho zřejmě o Zelandoncích ještě hodně naučit,“ řekla Ajla a svažila čelo.

„A já se toho musím zase ještě hodně naučit o tobě, Ajlo,“ odpověděl Jondalar a přitáhl ji k sobě. Ráda se k němu přivinula. Když se líbali, cítila, jak velice po ní touží, a přitiskla se k němu.

„Počkej tady,“ řekl.

Vyšel ven a vrátil se s kožešinami na spaní, rozbalil je a hodil na podestu. Vlk ho pozoroval ze středu místnosti, zvedl hlavu a zavyl.

„On by asi chtěl taky znát své místo na spaní,“ řekla Ajla.

„Dobře, já teď rychle dojdou k matce pro jeho příkryvku. Neuteč mi,“ řekl Jondalar. Krátce nato se vrátil s Ajliným starým oblečením, které sloužilo Vlkovi za lůžko, a položil je do blízkosti vchodu i s jeho miskou na žrádlo. Vlk všecko očichal, několikrát se zatočil a pak se na podložce stočil do klubíčka.

Jondalar došel k Ajle, která čekala u ohně, zvedl ji, odnesl na vyvýšené místo a položil ji na kožešiny. Pomalu ji začal svlékat. Chtěla mu pomoci a rozvazovala tkaničky.

„Ne. Dovol mi, ať to udělám já, Ajlo. Mně se to tak líbí,“ řekl.

Spustila ruce. Jondalar ji opatrně svlékal z jejího oblečení, přitáhl ji k sobě a lehl si vedle ní. Něžně a mírně se milovali celou polovinu noci.

Jeskyně se rychle vrátila k obvyklému dennímu pořádku. Byl nádherný podzim. Ostrý vítr kolébal trávy na lukách ve zlatých vlnách a stromy podél Zelavy zářily v nesčetných červených a žlutých odstínech. Keře se ohýbaly pod tíhou zralých plodů, ořechy padaly ze stromů, kyselá jablka se červenala a čekala, až jim první mráz dodá trochu sladkosti. Pokud vydrželo pěkné počasí, lidé sbírali plody, ořechy, bobule, kořeny a byliny. Když teploty v noci klesly pod bod mrazu, konaly se pravidelně lovy, aby se sušené zásoby masa z letního lovu doplnily čerstvým úlovkem.

Během teplých dnů po návratu lidé přezkoumali zásobní jámy a vyhrabali nové jámy v hlíně, která během léta rozmrzla až k věčnému ledu. Jámy vyložili kameny. Maso čerstvě ulovené zvíře nařezali, a než je zmrazili, uložili je přes noc na vysoká místa, kam se nemohly dostat potulující se čtyřnohé šelmy. Ráno maso uložili do hlubokých jam, aby během dne neroztálo. V blízkosti Deváté jeskyně bylo hodně takových chladících jam. Ovoce a zeleninu ukládali do chladu mělkých sklepů, které je uchránily před mrazem. Jak se postupně blížila ledová zima a půda zamrzala, odstěhovali zásoby do zadní části jeskyně.

Lovili do sítí lososy táhnoucí proti proudu řeky, udili je nebo mrazili. Ostatní ryby chytali způsobem, který Ajla neznala: pomocí rybích pastí, jak to poprvé viděla ve Čtrnácté jeskyni. V době rybolovu Ajla navštívila Malé údolí a Brameval jí vysvětlil, jak pletené pasti, které závaží udržovalo u dna, dovolily rybám snadno vklouznout, ale už je nepustily ven. Brameval k nim byl vždycky velmi přátelský a laskavý. Ajla se taky velice těšila na Tišonu a Marševala. I když oba neznala tak dobře, skutečnost, že společně podstoupili svatební obřady, je sblížila.

Mnozí také rybařili s udicí. Brameval jí dal malý, na obou koncích zašpičatělý kousek kosti, k níž byla ve středu připevněna tenká pevná šňůra, a nechal ji, aby si sama ulovila svou kořist. Tišona a Marševal jí dělali společnost, aby jí v případě potřeby pomohli. Jondalar jí nejdříve ukázal, jak se udice používá.

Jako návnadu používala Ajla červy a malé kousky masa. Nejdříve napíchla na kůstku červa. Stála na břehu Zelavy a hodila

šňůru do vody. Když si všimla, že ryba spolkla návnadu a šubala za šňůru, krátce trhla a s vítězným úsměvem vytáhla na břeh třepající se kořist.

Když se při zpáteční cestě zastavila k odpočinku u Jedenácté jeskyně, Kareja tam nebyla. Zato se Ajla setkala se zelandonem Jedenácté jeskyně a s Marolanem, jeho statným laskavým přítelem, a popovídala si s nimi. Už na letním setkání je oba často spolu vídala a všimla si, že byli víc než jen přátelé, spíš něco jako druzi, i když nepodstoupili žádné svatební obřady. Ostatně svatební obřad taky sloužil spíš dětem, které ze spojení vzešly. Mnozí dávali přednost tomu, že spolu žili bez obřadu, mezi ně patřili jak ti, kteří měli větší zájem o stejné pohlaví, tak třeba starší páry, pro které už děti nepřípadaly v úvahu, anebo ženy, které vychovávaly své děti bez druhá a chtěly žít pohromadě s jedním nebo dvěma přáteli.

Když šel Jondalar na lov, Ajla ho často doprovázela na kus cesty. Když se pak lovci vydali hledat větší zvířata, zůstávala v blízkosti jeskyně, a aby nevyšla ze cviku, používala prak nebo zkoušela házet vrhací holí. V nížině na druhé straně řeky byla spousta sněžných a lesních kurů. Snadno by je mohla ulovit prakem, ale ona se chtěla zdokonalit v házení vrhací hole. Zajímala se i o to, jak se tahle zbraň vyrábí. Bylo obtížné oddělit pomocí klínů tenké kusy dřeva z kmenů, a bylo k tomu zapotřebí hodně času, než se dobře vytvarovaly a vyhladily. Ale ještě obtížnější bylo hodit je tak, aby se naplocho otáčely aploše prosvíštěly vzduchem. Jak se to správně dělá, viděla kdysi u jedné mamutonské ženy. Ta házela tuhle zbraň do nízko letícího hejna a často zasáhla tři nebo čtyři ptáky současně. Ajla ráda lovila zbraněmi, které vyžadovaly obratnost.

Od té doby, kdy mohla cvičit s touto novou zbraní, se už necítla tak vyloučena. Časem ji ovládala stále lépe. Zřídka se vrátila domů bez jednoho nebo dvou ptáků. Protože nikdy nevycházela bez praku, přinesla často taky křečka nebo zajíce. To jí dávalo pocit nezávislosti. I když byla se svým příbytkem opravdu spokojená – mnohé dárky, které Jondalar a ona dostali při svatebních obřadech, jí teď přišly velice vhod –, cvičila se i ve výměnném obchodě a směňovala ptačí peří a ulovené maso za věci, které mohla potřebovat pro své nové obydlí. Dokonce duté ptačí kosti se daly ještě zpracovat na perly nebo malé hudební nástroje, například flétny s velmi vysokým tónem, nebo použít na různé nástroje a náčiní.

Kůži z králíků a zajíců, které složila prakem, ale i měkké tenké kožky ptáků si však ponechala. Až se ochladí a ona bude muset zůstat doma, zhotoví z toho oblečení pro své dítě.

Jednoho rezavě chladného dne se Ajla rozhodla připravit místo pro své dítě. Vytáhla chlapecké spodní zimní oblečení, které jí dala Marona, a prohlížela je. V této chvíli byla příliš tlustá, aby se do něho vešla, ale později je bude moci ještě použít. Bylo velmi pohodlné. Možná bych si měla ušít nějakou volnější tuniku, uvažovala. Zbylo jí ještě několik jeleních kůží. Spodní oblečení zase složila a dala stranou.

Slíbila Lanoze, že ji odpoledne navštíví, a chtěla jí přinést trochu potravin. Cítila k dívce a její malé sestřičce náklonnost a navštěvovala ji, i když proto musela s Laramarem a Tremedou mluvit častěji, než jí bylo milé. Poznala postupně trochu lépe i další děti, zvláště Bologana, i když spolu mluvili trochu koženě.

Potkala Bologana před Tremediným obydlím. Právě se učil od muže svého ohniště, jak se připravuje barma. Ajla to zaznamenala se smíšenými pocity. Na jedné straně bylo správné, že muž vyučoval děti svého ohniště, ale muži, kteří neustále přicházeli k Laramarovi, aby pili barmu, se jí nezdáli být dobrou společností pro Bologana. Současně jí ale nepříslušelo, aby otevřeně vyslovila své pochybnosti.

„Bud' pozdraven, Bologane,“ řekla. „Je tu Lanoga?“

I když ho po návratu do Deváté jeskyně už několikrát pozdravila, jeho to očividně vždycky překvapilo a uvádělo ho to do rozpaků.

„Bud' pozdravena, Ajlo. Ano, je vevnitř,“ odpověděl a hned chtěl odejít.

Protože právě probrala své oblečení, Ajlu najednou napadlo, že mu kdysi něco slíbila. „Měl jsi toto léto štěstí?“ zeptala se.

„Štěstí? Co tím myslíš?“ Podíval se na ni zmateně.

„Několik mladých mužů ve tvém věku na letním setkání ulovilo svou první kořist. Měl jsi taky štěstí při lovu?“

„Trochu. Při prvním lovu jsem složil dva tury.“

„Máš ještě kůže?“

„Jednu z nich jsem vyměnil za přísady do barmy. Proč?“

„Slíbila jsem ti, že ti ušiju zimní spodní oblečení, když mi pomůžeš,“ řekla Ajla. „Teď se ptám, jestli bys na to chtěl použít tu

druhou tuří kůži, i když si myslím, že jelení kůže by pro to byla vhodnější. Třeba by se ti podařilo ji vyměnit.“

„Chtěl jsem ji vyměnit za další přísady do barmy. Myslel jsem, že jsi na to dávno zapoměla,“ odpověděl Bologan. „Slíbila jsi mi to první den, když jsi sem přišla. A to už je dávno.“

„Je to skutečně už dávno, ale právě se chystám šít několik jiných věcí, a tak jsem si přitom vzpomněla na tebe. Já ještě mám nějaké jelení kůže, ale musel by ses u mě zastavit, abych tě mohla změřit.“

Chvilí vypadal podivně zamyšlený. „Hodně jsi pomohla Lorele. Lanoze taky. Proč?“

Krátce uvažovala. „Nejdřív pro mě byla Lorala jen dítě, které prostě potřebovalo pomoc. Lidé vždycky rádi pomáhají malým dětem, proto se vždycky najdou ženy, které dítě nakrmí, když už vlastní matka nemá mléko. A pak jsem si ji zamilovala, a Lanogu taky.“

Bologan mlčel. „No dobře,“ řekl potom. „Jestli mi skutečně chceš něco ušít, tak mám taky jelení kůži.“

Jondalar byl na delší lovecké výpravě s Joharanem, Solabanem, Rušemarem a Jaksomanem, který se nedávno se svou družkou Dynodou přestěhoval do Deváté jeskyně. Chtěli se porozhlédnout po sobech, nejen aby je lovili, ale především aby zjistili, kde se zdržují a kdy se podle všeho přiblíží do jejich oblasti, takže by mohli napláňovat velký lov. Ajla byla neklidná. Na kus cesty lovice doprovázela, ale pak se vrátila. Vlk vyslídil několik sněžných kurů, jejichž peří nebylo ještě úplně bílé a které snadno zastřelila.

Vilomar se vypravil zřejmě na poslední obchodní cestu v tomto roce. Chtěl na západ, aby donesl sůl od lidí, kteří žili v blízkosti Velké vody. Ajla pozvala Marthonu, Folaru a zelandonu, aby s ní snědly sněžné kury. Slíbila jim, že je připraví tak, jak to vždycky dělala pro Kreba, když ještě žila u klanu. Vyhrabala malou jámu v lesním údolí, na úpatí stezky, která vedla ke skalnímu výběžku, vyložila ji kameny a pak v ní rozdělala oheň. Než dohořel, oškubala kury, i jejich opeřené nohy, a zabalila je do sena.

Kdyby našla vejce, udělala by z nich nádivku, ale roční doba pro vejce už pominula. Tak krátce před zimou už kuři nevychovávali kuřátka. Místo vajec vycpala proto kury hrstí vonných bylin a Marthona jí přinesla poslední zbytek soli, což Ajla s díky přijala. Zatímco se sněžní kurové dusili společně s

rozdrcenými ořechy v jámě, stačila vykartáčovat koně a uvažovala, co by ještě mohla udělat, než bude maso kurů dobře propečené.

Rozhodla se zeptat se zelandony, jestli pro ni nemá nějakou práci. Zelandona potřebovala rozdrcený červený okr, který jí Ajla ráda slíbila přinést. Šla zpátky do Lesního údolí, pískla na Vlka, kterého předtím nechala jít na jeho objevitelské cesty, a vracela se s ním podél Zelavy zpátky. Vyhrabala červený okr a našla kulatý kámen, který se dobře hodil jako drtič na rozmělnění hrudek. Pak zase pískla na Vlka a zamyšleně se vracela po svahu nahoru.

Málem se k smrti vyděsila, když se najednou div nesrazila s Brukevalem. Od shromáždění v chýši zelandonů, kdy se mluvilo o Echozarovi a klanu, se jí vyhýbal, ale pozoroval ji z dálky. Spokojeně si všiml jejího těhotenství a představoval si, že dítě, které nosí, bude z jeho ducha. Každý muž si mohl představovat, že těhotná žena nosí dítě jeho ducha, ale většina se příležitostně ptala, jestli to u té které ženy skutečně tak je. Jen Brukeval byl svou myšlenkou přímo posedlý. Celé noci probděl a představoval si život s Ajlou, a zvláště to, při čem ji a Jondalara tajně pozoroval. Ale když se s ní teď setkal, nevěděl, co by měl říct, a vyhnout se jí už taky nemohl.

„Brukevale,“ Ajla se pokusila usmát. „Už dávno jsem s tebou chtěla mluvit.“

„Tak jen do toho.“

„Doufám, že víš, že jsem tě při tom setkání nechtěla urazit. Jondalar mi říkal, že ti dřív děti vždycky nadávaly do ploskolebců, dokud jsi tomu neudělal přítrž. Obdivuji tě, jak ses bránil a skončil s těmi urážkami. Ty nejsi ploskolebec... nejsi z klanu. Nikdo nemá právo tě tak nazývat. Ani bys u nich nemohl žít. Ty jsi jeden z Druhých lidí jako všichni Zelandonci, rozhodně v jejich očích.“

Jeho tvář se uvolnila. „To jsem rád, že to tak vidíš.“

„Ale podle mého mínění musíš uznat, že jsou to lidé,“ pokračovala. „Nemohou to být zvířata. Pro mě nikdy zvířaty nebyli. Našli mě opuštěnou a zraněnou, ujali se mě, starali se o mě a vychovali mě. Bez nich bych dnes nebyla naživu. Pro mě jsou to obdivuhodní lidé. Já si neuvědomovala, že bys mohl vzít jako urážku, když se lidé domnívají, že tvoje babička u nich žila, když byla tak dlouho nezvěstná, a že se o ni mohli i postarat.“

„Nu ano, to jsi asi nemohla vědět.“ Ted' se usmíval.

S úlevou se na něho rovněž usmála a snažila se mu ještě zřetelněji vysvětlit své stanovisko. „Ty mi prostě připomínáš lidi,

kterí pro mě mnoho znamenali. Proto mě to od počátku k tobě tak přitahovalo. Byl tu jeden malý chlapec, kterého znám, kterého miluji, a ty mi ho připomínáš.“

„Počkej! Ty chceš pořád ještě tvrdit, že oni jsou mou částí? Neřekla jsi, že nejsem ploskolebec?“ přerušil ji Brukeval.

„To taky nejsi. Ani Echozar jím není. Jen proto, že jeho matka pochází z klanu, ještě zdaleka nepatří do klanu. On u nich nevyrostl, a ty taky ne...“

„Ale ty pořád ještě považuješ mou matku za zrůdu. Řekl jsem ti, že to není pravda! Ani moje matka, ani moje babička s nimi neměly nic společného. Nikdo z těch hnusných zvířat neměl se mnou nic společného, rozuměla jsi mi?“ rozkřičel se s tváří rudou vztekem. „Já nejsem ploskolebec! Jen proto, že tě ta zvířata vychovala, nemusíš mě stahovat do toho hnusu.“

Vlk na zuřícího Brukevala zavrčel, připraven kdykoliv na něho skočit, aby Ajlu chránil. Ajla si uvědomila, že to zase pokazila. Proč jen nepřestala, když se ještě usmíval? Jenže to by nesměl mluvit o hnusných zvířatech, to prostě lidé klanu nebyli.

„Zřejmě považuješ i tohoto vlka za lidskou bytost,“ ušklíbl se potměšile Brukeval. „Nedokážeš ani rozeznat rozdíl mezi člověkem a zvířetem. Je to nepřirozené, že se vlk zdržuje ve společnosti lidí.“ Byl tak rozčilený, že si očividně nevšiml, jak blízko byl tomu, aby se seznámil s Vlkovými tesáky. Ale zřejmě by mu i to bylo v této chvíli lhostejné. „Já ti řeknu jedno: Kdyby ta zvířata nenapadla moji babičku, nebyla by tak vystrašená a neporadila by tak slabou ženu. A moje matka by se o mě mohla starat a milovala by mě. Ti hnusní ploskolebci zabili mou babičku a moji matku taky. Podle mě nejsou vůbec k ničemu. Měli by být všichni mrtví, jako moje matka. Už se neodvažuj tvrdit, že mám s nimi něco společného. Kdyby bylo po mém, tak bych jim všem vlastnoručně zakroutil krkem.“

Při tomhle divokém výbuchu zlosti zatlačoval Ajlu pořád dolů po stezce. Popadla Vlka za srst v týle, aby mu zabránila zaútočit na zuřícího muže. Brukeval se nakonec přerítit kolem ní, odstrčil ji stranou a běžel ze svahu dolů. Ještě nikdy tak nezuřil. Nejen proto, že ho Ajla dávala do souvislosti s ploskolebci, ale také protože ve svém vzteku prozradil své nejnějnější pocity. Víc než cokoliv jiného postrádal svou matku, která by ho chránila před jeho trýzniteli. Ale žena, která ho přijala s pozůstalostí po jeho matce, neměla ani trochu lásky pro dítě, které jen s nechutí vychovávala.

Byl pro ni břemenem a připadal jí odporný. Měla dost vlastních dětí, mezi nimi Maronu, a bylo pro ni snadné si Brukevala nevsímat. Ale ani vlastním dětem nebyla dobrou matkou. Od ní Marona zdědila chladné, necitelné způsoby.

Ajla se celá chvěla. Teď si to u něho s konečnou platností úplně pokazila. Na zpáteční cestě k zelandonině příbytku se pokusila trochu sebrat. Když vešla, zelandona si však okamžitě všimla, že něco není v pořádku.

„Co se stalo, Ajlo? Vypadáš, jako bys viděla duchy.“

„Ach, zelandono, zřejmě to tak bylo. Potkala jsem Brukevala.“ Ajla propukla v pláč. „Snažila jsem se mu vysvětlit, že jsem se ho při onom setkání nechtěla dotknout, ale nějak nenacházím správná slova, když s ním mluvím.“

„Posad' se a všechno mi v klidu pověz,“ požádala ji zelandona.

Ajla vyprávěla o svém setkání při zpáteční cestě. Zelandona chvíli mlčela, a když Ajla skončila, nabídla jí čaj. Ajla si oddechla. Tím, že se svěčila, pocítila úlevu.

„Pozoruji Brukevala už dlouho,“ řekla zelandona nakonec. „Je plný zlosti. Chce zničit celý svět, který mu způsobil tolik bolesti. Nevím, kdy za to všechno začal dávat vinu ploskolebcům, lidem klanu. Pro něho jsou původci jeho muk. Nenávidí na nich všechno a každého, kdo s nimi má něco společného. To nejhorší, co jsi mu mohla udělat, bylo to, že jsi řekla, že by s nimi mohl být příbuzný. Je to smutné, Ajlo, ale obávám se, že sis z něho opravdu udělala nepřítele. To už se nedá změnit.“

„Já vím. Viděla jsem to. Proč jen je někteří lidé tak hrozně nenávidí? Co je na nich tak zlého?“

Žena na ni zamyšleně hleděla. „Když jsem se na tom setkání zmínila, že jsem se pohroužila do hlubokého rozjímání, abych si přivolala v paměť všechny legendy a příběhy předků, řekla jsem pravdu. Využila jsem k tomu každou mně známou pomůcku k zapamatování. Člověk by to měl dělat častěji – velice to projasní jeho vidění. Problém je zřejmě v tom, Ajlo, že jsme pronikli do jejich území. Zpočátku to nebylo tak zlé. Bylo dost místa a mnoho prázdných jeskyní. Nebylo těžké sdílet s nimi zem. Oni zůstali sami pro sebe a my se jim vyhýbali. Tehdy pro nás nebyli žádnými zvířaty, byli jen ploskolebci, což je spíš jen popisovalo, než že by to bylo míněno pohrdavě.“

Ale čas ubíhal, rodilo se čím dál víc dětí a my jsme potřebovali víc místa. Někteří lidé si začali dělat nárok na jejich jeskyně.

Mnohdy došlo k boji, někdy jsme zabili my, někdy oni. V té době jsme tu žili už tak dlouho, že se toto místo pro nás stalo naším domovem. Ploskolebci tu sice byli dřív, ale my potřebovali místo pro život a vzali jsme si je od nich.

Když se lidé zachovají k někomu špatně, musí to nějak zdůvodnit, aby se s tím vyrovnali. Hledali jsme omluvy a tvrdili jsme, že Velká Matka dala tuto zemi nám. ‚Zemi a vodu a všechno, co v ní je obsaženo.‘ To znamenalo, že nám patří všechny rostliny a zvířata Matky. Pak jsme si namluvili, že ploskolebci jsou zvířata, protože pokud byli zvířata, mohli jsme si jejich přibytky nárokovat pro sebe.“

„Ale oni nejsou zvířata, jsou to lidé,“ namítla Ajla.

„Jistě. Máš pravdu, jenže my se snažili na to zapomenout. Matka taky řekla, že země je naším domovem, že o ni máme starostlivě pečovat a chytře ji spravovat. I ploskolebci jsou děti Země. I to jsem při svém rozjímání pochopila. Pokud Matka míchá jejich duchy s našimi, musejí to být lidé. Ale zřejmě by v tom nebyl velký rozdíl, jestli bychom je za lidi uznali, nebo ne. Stejně bychom se vůči nim zachovali stejně. Ostatním živým tvorům, kteří zabíjejí, aby žili, to Matka usnadnila. Nemyslím, že by si tvůj Vlk dělal výčitky kvůli králíkovi, kterého roztrhá, aby žil, nebo kvůli jelenovi, kterého smečka uštve k smrti. Narodil se k tomu, aby je zabíjel. Bez nich by umřel, a Dona každému tvorů dala touhu žít.

Jenže lidé navíc dostali schopnost myslet. Tím se učíme a rosteme. Odtud pochází naše vědomost, že spolupráce a pochopení jsou pro naše přežití bezpodmínečně nutné. Ovšem tyto pocity mají ještě druhou stránku. Soucit a láska k našemu vlastnímu druhu se často rozšíří na všechny živoucí tvory na zemi. Kdybychom se dali těmito pocity ovlivnit a nezabíjeli jeleny nebo jiná zvířata, dlouho bychom nežili. Ale my chceme žít a je to naše nejsilnější touha, to ona nás nabádá zacházet se svou ohleduplností a láskou výběrově. Naučili jsme se, jak si některé věci v duchu nepřipouštět. Svůj soucit jsme omezili a ohraničili.“

Ajla s údivem naslouchala.

„Je ale otázka, jak dalece v sobě můžeme potlačovat pocity, jako je láska, ohleduplnost a soucit, aby se v nás něco naprosto nezvrtlo. Podle mého mínění to je skutečný důvod, proč Joharanovi dělá starost poznání, které jsi přinesla k nám ty, Ajlo. Pokud ještě většina lidí věřila, že tvůj klan jsou jenom zvířata, mohli jsme je

zabíjet a nepřemýšlet o tom. Ale zabíjet lidi je těžší. Soucit je pak tak silný, že si člověk pro jeho potlačení musí vymyslet dobré důvody. A takovým ospravedlňujícím zdůvodněním našeho násilí na ploskolebcích je tvrzení, že to děláme kvůli vlastnímu přežití. V duchu si to pak zarytě opakujeme, a tak se učíme nenávisli. Tvůj Vlk nemusí nenávidět to, co zabíjí. I pro nás by bylo snadnější, kdybychom mohli zabíjet bez výčitek svědomí jako tvůj Vlk, jenže pak už bychom nebyli lidmi.“

Ajla přemýšlela o tom, co zelandona řekla. „Ted' vím, proč jsi První mezi těmi, kteří slouží Matce. Je těžké zabíjet. Já vím, jak je to těžké. Vzpomínám si na první zvíře, které jsem zasáhla prakem. Byl to dikobraz. Cítila jsem se potom tak hrozně, že jsem pak dlouhou dobu nemohla lovit a nejdřív jsem musela najít zdůvodnění, abych s tím zase začala. Rozhodla jsem se lovit jen masožrouty, protože ti kradli lovcům maso a zabíjeli stejná zvířata, která sloužila klanu za potravu.“

„To znamená opravdovou ztrátu neviny, Ajlo, když začneme chápat, co musíme dělat, abychom žili. Proto je první kořist lovce tak důležitá. Nejsou to jen tělesné změny, kterými se člověk stává dospělým. První lov je nejobtížnější nejen proto, že z něho má člověk strach. Muž a žena musejí dokázat, že mohou přežít, že dokážou udělat, co je nutné, aby žili. Proto máme taky určité obřady, v nichž uctíváme duchy zvířat, která jsme zabili. Tímto způsobem dosvědčujeme svou úctu k Velké Matce. Musíme si to připomínat a uznat, že jejich život byl dán, aby umožnil život náš. Kdybychom tak nečinili, lidé by se příliš zatvrdili.

Musíme tomu, co si bereme, vždycky prokázat svou úctu, musíme uctívat i ducha stromů, trav, ano, ducha všeho, co roste. Musíme se všemi dary Matky zacházet s úctou. Matka by se mohla rozhněvat, kdybychom si jich nevážili, a ona si může život, který nám dala, kdykoliv zase vzít zpět. Kdybychom zapomněli na naši Velkou Matku Zemi, už by o nás dlouho nepečovala. A kdyby se Velká Matka měla ke svým dětem obrátit zády, pak by už neměly žádný domov.“

„Zelandono, ty mi v mnohém ohledu připomínáš Kreba. Byl přívětivý a já ho měla ráda, ale on především věděl, co se odehrává v lidech. Mohla jsem za ním kdykoliv přijít. Doufám, že se tě to nedotklo. Tak to nebylo míněno.“

Zelandona se usmála. „Ne, samozřejmě že se mě to nedotklo. Ráda bych ho byla poznala. A doufám, Ajlo, že víš, že i ke mně můžeš kdykoliv přijít.“

Zatímco byla Ajla zaneprázdněna přípravami na drcení červeného okru, dále uvažovala o tom, o čem hovořila s První zelandonou. Avšak když začala kulatým kamenem drtit hrudky okru na plochem, talířovitém kameni, soustředila se plně na práci a hleděla zapomenout na Brukevala. Při rovnoměrné tělesné námaze se zbavila napětí a současně si pročistila hlavu, aby v ní mohly myšlenky volně proudit. A zelandona jí dala hodně podnětů k zamyšlení. Má pravdu, pomyslela si Ajla. Udělala jsem si z Brukevala nepřítele. Můžu to ještě teď změnit? Asi sotva. Zřejmě jsem nikdy neměla jinou volbu. On si myslí, co chce, a je jedno, co řeknu nebo udělám.

Ajlu by ani ve snu nenapadlo, aby mu lhala a tvrdila, že nevypadá jako lidé klanu. To prostě nebyla pravda. Podle jejího mínění byl směsicí. Přemýšlela o jeho babičce. Ta žena byla nějakou dobu nezvěstná. Když ji opět našli, tvrdila, že byla napadena zvířaty, jenže zvířata, o kterých mluvila, musela být ta, která nazývala ploskolebci. Museli ji najít. Jak by jinak mohla přežít? Ale když se jí ujali a živili ji, očekávali od ní, že se bude podílet na práci jako všechny ostatní ženy. A každý muž klanu se cítil oprávněn uspokojit s ní svou potřebu. Pokud se bránila, byla k tomu určitě donucena, stejně jako Broud tehdy donutil ji. Pro ženu klanu bylo nemyslitelné, aby neposlechla. Rychle by jí napravili hlavu.

Ajla se snažila si představit, jak by se asi zachovala v takové situaci rozená Zelandonka. Pro Zelandonce byl dar slasti darem Velké Matky Země, který se nikdy nesměl vynucovat. To bylo něco, co se sdílelo, ale jen tehdy, když muž i žena k tomu byli ochotni. Brukevalova babička se bezpochyby cítila napadena. Jaký to byl asi pocit, když si myslela, že je znásilněna tvorem, kterého považovala za zvíře? Utrpěl by tím i její duch? Možná. Zelandonské ženy nebyly zvyklé, aby jim někdo poroučel. Byly stejně nezávislé jako muži.

Ajla skončila s drcením červeného kamene. Zřejmě to muselo být tak, že muž klanu donutil Brukevalovu babičku, aby se s ním pářila, koneckonců při tom otěhotněla. Výsledkem byla Brukevalova matka. Podle Jondalara byla slabá. I Rydag byl slabý. Možná takové míšení vede ke slabým potomkům.

Její Durk nebyl slabý, a Echozar taky není slabý. Ani Sarmunajové nebyli slabí. Nebyli slabí, a přesto byli podobní klanu. Možná ti slabí zemřeli mladí, jako Rydag, a jen silnější zůstali naživu. Byli Sarmunajové výsledkem takového míšení, které začalo před dlouhou dobou? Neměli předsudky proti míšení, možná proto, že na to byli zvyklí. Zdáli se být Druhými lidmi, ale měli v sobě některé rysy klanu.

Proto se Atařin druh pokusil ji ovládnout, než ho zabila? Bylo něco z názorů, které měl klan o ženách, přeneseno na ty, kteří jim byli tak podobní? Nebo to Atařin druh jen od nich převzal, když u nich žil? Ale Sarmunajové mají i mnoho dobrých vlastností a mají velké znalosti. Bodoa, sarmuna, objevila, jak se říční bahno dá vypálit na kámen, a její pomocník byl obratný řezbář. I Echozar byl něco docela zvláštního. Lanzadonci stejně jako Zelandonci věřili, že smísení duchů bylo odpovědné za to, že jeho vzhled má v sobě rysy klanu i rysy Druhých lidí. Ale jeho matka byla napadena jedním z Druhých lidí.

Ajla se znovu soustředila na drcení kamenů. Je to zvláštní, pomyslela si, že Brukeval nenávidí lidi, kteří mu dali život. Jsou to muži, kteří se postarají o to, že v ženě začne růst nový život. Je k tomu třeba obou pohlaví, tím jsem si jista. Není divu, že jeskyně Sarmunajů začala vymírat, když se stala náčelnicí Atara. Nemohla donutit duchy žen, aby se smísili a stvořili nový život. Jen ženy, které se tajně za noci vkradly ke svým mužům, dostaly děti.

Ajla myslela na život, který v ní rostl. Bylo to stejně Jondalarovo jako její dítě. Byla si jistá, že vzniklo, když překročili ledovec. Přestala si vařit čaj, který ji během velké cesty chránil před počutím. Krátce předtím, než se s Jondalarem dostala na druhou stranu, naposledy krvácela. Bylo potěšitelné, že jí tentokrát nebývalo tak špatně jako při těhotenství s Durkem. Smísení duchů je zřejmě pro ženy těžké, a mnohdy i pro dítě. Tentokrát se většinou cítila velmi dobře. Co se jí asi narodí? Chlapec, nebo holčička? A co bude mít Víha?

37.

Devátá jeskyně postavila přístřešek pro koně v méně používané jižní části prohlubně, v blízkosti mostu k Dolním jeskyním. Ajla se nejdřív zeptala Joharana, jestli pro ně smí s Jondalarem postavit jednoduché krytí, které by je ochránilo před deštěm a sněhem. Joharan k jejímu překvapení svolal lidi k řečnicku, aby zjistil jejich názor, a rozhodli se, že společně postaví řádný přístřešek pro zvířata – s nízkou kamennou zídou a střechou proti nečas, jenom u vchodu nebyl závěs a taky ohrazení nebylo nijak uzavřeno.

Koně mohli přicházet a odcházet, jak se jim zlíbilo. Dřív, když ještě Ajla žila v údolí, bydlela s ní Víha v jeskyni. Později v táboře Lva si oba koně zvykli na přístřešek, který Mamutoni připojili ke své podlouhlé podzemní chýši. Jakmile Ajla Vize a Vítězovi ukázala místo, dala jim tam seno a ovesnou slámu a vodu k pití, přijali je jako své. Přinejmenším se tam často vraceli přímoou cestou od břehu řeky. Cestu, která vedla z Lesního údolí podél rušného svahu kolem příbytků, používali jen tehdy, když je vedla Ajla.

Když byl přístřešek hotový, Jondalar s Ajlou se rozhodli zhotovit si hranatý dřevěný džber na vodu po saramudonském způsobu, čímž přilákali mnohé zvědavé diváky. Přestože měli hodně pomocníků – a ještě víc diváků –, potřebovali k tomu několik dní. Nejdřív si vyhlédli vhodný strom. Rozhodli se pro vysokou borovici ze středu hustého porostu. Blízkost druhých stromů způsobila, že kmeny rostly v boji o sluneční světlo poměrně rovně a bez četných rozvětvení.

Strom porazili kamennými sekerami, což bylo dost obtížné, protože sekery nepronikaly příliš hluboko do dřeva. Bylo třeba namáhavě se prosekat horou třísek a téměř svisle skrz kmen.

Zbylý pařez vypadal spíš na dílo bobra než na práci člověka. Pak musel být kmen ještě jednou přesekán pod nejnižším rozvětvením. Korunu stromu dostali řezbáři a výrobci nástrojů, a třísky se spálily. Ze stejného stromu pak udělali ještě džber na krmivo pro koně. Podle saramudonského zvyku zahrabali do země vedle poraženého stromu borové šišky jako dík Velké Matce Zemi. Tento malý obřad udělal na zelandonu velký dojem.

Příštím krokem byla příprava prken. Pomocí kladiva a klínů se vylamovala z kmene. Z hrubých prken byly pak podélně odštipnuty ztenčené krajnice a prkna tak získala boční hrany. V tomto provedení mohla mít mnohostranné použití, například jako police. Ještě víc obratnosti bylo třeba k výrobě beden. Prkno vhodné délky se pazourkovým rydlem nebo kamenným dlátem na obou koncích pod stejným úhlem zešíkmilo. Potom se pomocí tří značek rozměřilo na čtyři stejné díly a na těchto značkách se napříč vyryly klínovité zářezy dostatečně hluboké, aby bylo možné prkno v páře na těchto místech ohnout. Nesměly však být příliš hluboké, aby prkno při ohýbání neprasklo. Ještě než se začalo prkno naparovat a ohýbat, vyryl se podél jednoho okraje na vnitřku prkna souvislý žlábek. Natřikrát zohýbané prkno pak vytvořilo hranatou skládačku, jakýsi dřevěný „obal“ bez víka a dna. V jeho jediné otevřené rohové hraně – kde na sebe měly dosednout protilehlé konce prkna – jej bylo nutno pevně spojit. K tomu bylo zapotřebí vyvrtat kamenným vrtákem šikmo přes roh několik otvorů a připravit si spojovací kolíky. Dřevo skládačky se pískem a kamením vyhladilo a podobně se opracovalo i dno, které bylo vyrobené z jiného prkna tak, aby odpovídalo svým rozměrem velikosti bedny. Dno se kolem dokola na hranách zešíkmilo a zasadilo se do vnitřního žlábků v obalu. Teprve pak se bedna na rohových hranách pevně spojila pomocí klínků vsazených přes roh do před vrtaných otvorů.

I když bednička při prvním naplnění vodou tekla, dřevo brzy nabobtnalo a spoje se pevně zatáhly, takže vznikla vodotěsná nádoba. Ta se pak výborně hodila pro uchovávání tuku a tekutin nebo se v ní mohlo vařit, když se do vody vložily horké kameny. A když byla nádoba větší, byl to samozřejmě výborný džber na vodu

a krmení pro koně. Ajla a Jondalar se rozhodli, že v budoucnu vyrobí víc takových nádob.

Marthona pozorovala, jak Ajle v chladném vzduchu zčervenaly tváře, a viděla, jak se jí před obličejem srážejí obláčky dechu, když vystupovala nahoru po cestě. Měla na nohou mokašiny s tlustou podrážkou a horním dílem ovinutým kolem nohavic. Na sobě měla přehoz, který jí darovala Mataganova matka. Už neskrýval její těhotenství, zvláště když opasek, na němž nosila nůž a různé váčky, musela posunout dost vysoko. Kapuci měla staženou z hlavy a vlasy uvázané do uzle, z něhož vítr uvolnil několik pramínků a pohrával si s nimi.

Ajla stále ještě dávala přednost mamutonskému vaku, který si přehazovala přes jedno rameno. Ráda si ho brala při menších loveckých výpravách, aby tak měla při zpáteční cestě druhé rameno volné pro úlovek. Teď měla ještě vedle plně naceného vaku na záda přehozené tři sněžné kury, svázané za nohy, a vpředu nesla dva nádherné bílé zajíce.

Vlk ji těsně následoval. Na jejích výpravách byl většinou jejím průvodcem. Byl výborný ve vyslídění ptáků a menších zvířat a vodil Ajlu k bílým kurům a zajícům, kteří byli ve sněhu těžko rozeznatelní.

„Jak jen to děláš?“ uvítala ji Marthona na skalním výběžku. „Když jsem byla tak daleko jako ty, cítila jsem se tak tlustá a neohrabaná, že by mě ani ve snu nenapadlo jít na lov. Ale tebe nic neodradí, a dokonce ještě pokaždé přineseš úlovek.“

Ajla se usmála. „Já se taky cítím tlustá a neohrabaná, ovšem hodit čepel nebo použít prak můžu stále ještě docela dobře. Kromě toho mám velkého pomocníka ve Vlkovi, jak víš. Už dost brzy budu muset zůstat doma.“

Marthona s úsměvem poplácala Vlka po zádech. I když si o něho dělala velkou starost, když byl tenkrát napaden jinými vlky, teď se jí docela líbilo jeho svěšené ucho, které mu po boji zůstalo. Přihlížela, jak Ajla složila úlovek na vápencový kámen před svým příbytkem, který se používal někdy jako sedátko a jindy se na něj odkládaly věci.

„Já jsem nikdy nebyla dobrá v lovení drobné zvěře,“ řekla Marthona, „kromě do ok a pastí. Ale dřív jsem ráda chodila na větší lovecké výpravy. Ovšem naposled jsem byla na lovu tak

dávno, že bych už pravděpodobně ani nevěděla, jak se to dělá. Přinejmenším jsem tehdy měla ostrý zrak. I to se dnes změnilo.“

„Podívej, co jsem ještě našla,“ řekla Ajla a otevřela nacpaný vak. „Jablka!“ Jablko už sice neměla jediný lístek, zato však na ní visela spousta malých zářivě červených jablíček, která už nebyla tak tvrdá a kyselá, když je přešel mráz.

Obě ženy vykročily společně ke koňskému přístřešku. Ajla nečekala, že tam zastihne koně uprostřed dne, ale chtěla se podívat, jestli mají dost vody. V zimě, když klesly teploty pod bod mrazu, jim vždycky rozpouštěla trochu vody, i když si koně i v divočině dovedli sami poradit. Teď jim do krmiva přidala pár jablek.

Pak šla na okraj převisu a podívala se dolů na Zelavu, lemovanou stromy. Koně nebyli vidět, ale zapískala a doufala, že ji uslyší. Krátce nato uviděla Víhu, kterou následoval Vítěz, jak jdou po příkré stezce nahoru. Když dorazili ke vchodu, otřeli si Vlk a Víha o sebe nosy v téměř už obřadném pozdravu. Vítěz mu kývl a odpovědí mu bylo zavytí a hravé šťouchnutí do nozder.

I když Marthona viděla tak jednoznačné důkazy, potají se stále ještě divila, že Ajla tak dobře ovládá svá zvířata. Na Vlka, který žil neustále mezi lidmi, si už zatím zvykla. Ale koně byli nespoutanější, nebyli tak přístupní a ochočení – s výjimkou, když u toho byli Ajla a Jondalar – a víc jí připomínali divoká zvířata, která kdysi lovila.

Marthona slyšela zvuky, které Ajla většinou vydávala, když koně hladila, hřebelcovala a vedla do přístřešku. Nazývala to pro sebe Ajlinou koňskou řečí. Ajla podala koním jablka, aby si je vzali z její dlaně, a hlasitě si s nimi přitom povídala. Marthona se pokusila rozpoznat jednotlivá slova. Jako řeč to nevypadá, pomyslela si. I když to má jistou podobnost se slovy, jimiž Ajla předváděla řeč ploskolebců.

„Už máš velké břicho, Vího,“ řekla Ajla a poklepala Víhu po hřbetě, „stejně jako já. Zřejmě budeš mít hříbě na jaře, až bude tepleji. Do té doby by tu už mé dítě mělo být. Jak ráda bych si na tobě vyjela, ale na to jsme teď obě moc daleko v těhotenství. Zelandona říkala, že by to nebylo pro dítě dobré. A ani pro tebe ne. Cítím se dobře, ovšem nechci ohrozit dítě. Tebe, Vítězi, Jondalar projede, jakmile se vrátí.“

To chtěla sdělit koním, i když směsice klanových znaků, slov a zvuků její soukromé řeči vlastně byla nepřeložitelná. Koně

rozuměli teplému zvuku jejího hlasu a přinejmenším některým gestům a signálům.

Najednou tu byla zima. Jednoho odpoledne to začalo malými bílými vločkami, které byly stále hustší, a večer už řádila sněhová bouře. Celá jeskyně si oddechla, když se lovci, kteří ráno vyrazili na lov, před setměním vrátili, sice s prázdnými rukama, ale v pořádku.

„Joharan se rozhodl k návratu, protože viděl mamuty prchat na sever,“ řekl Jondalar, když pozdravil Ajlu. „U nás se říká: Nikdy nevycházej, když mamut prchá na sever. To většinou znamená sníh. Táhnou k severu, kde je sice chladněji, ale taky je tam větší sucho a sníh tam není tak hluboký. Ve vlhkých sněhových závějích by velice rychle zapadli. Joharan nechtěl nic riskovat, jenže bouře přihnala mraky tak rychle, že to možná překvapilo i mamuty. Vítr se obrátil k severu, než jsme se nadáli, a sněžilo tak hustě, že jsme sotva viděli ruku před očima. Zapadali jsme až po kolena, při zpáteční cestě jsme si museli obout sněžnice.“

Bouře zuřila celou noc, příští den i následující noc. Při pohledu ven nebylo vidět nic než vířící bílou clonu, za níž nebyla ani Zelava rozeznatelná. Tu a tam hnaly závany větru sníh proti svahu a způsobily víry tančících vloček. Když vítr ustal, sníh se snášel k zemi s uspávající pomalostí.

Ajla byla ráda, že chránící převis nad prohlubní sahá až k přístřešku pro koně. První noci si dělala velké starosti, protože nevěděla, jestli se koně vrátí dřív, než byl sníh příliš hluboký. Doufala, že si nenašli jiný úkryt. Kdyby je hustý bílý sníh překvapil a pak držel v zajetí, nemohla by s nimi být ve styku.

Když se příštího rána šla podívat, zaradovala se, protože už z dálky uslyšela Víhu ržát, a při pohledu na oba koně si oddechla.

Ale vycítila, jak jsou neklidní. Na tak hluboký sníh nebyli koně zvyklí. Zůstala nějakou dobu u nich a hřebelcovala je, protože to je zpravidla uklidnilo stejně jako i ji.

Uvažovala, jak se asi za takového počasí chovají divocí koně. Táhnou rovněž do chladnějších sušších oblastí na sever a na východ, kde není sníh tak hluboký a kde by ještě našli suchou trávu?

Byla ráda, že zavčas nashromáždila pro koně nejen zrní, ale i seno. To byl Jondalarův nápad. Věděl, jak hluboký tady může být sníh. Ovšem jestli to bude stačit? Na chlad si koně přivykli, s tím si

nemusela dělat starosti. Srst jim v zimě zhoustla. Huňatá vrchní vrstva skýtala společně s jemnou podsadou dostatečnou ochranu, ale vystačí tráva na celou zimu?

Zimy v Jondalarově zemi byly studené, ale ne suché. Neustále padal sníh ve velkých a načechraných, hustě vířících vločkách. Od doby u tlupy klanu neviděla Ajla tolik sněhu. Byla zvyklá na suchou, vymrzlou step kolem jejího údolí a na území lovců mamutů. Tady bylo podnebí pod vlivem Velké vody na západě. Zimy byly vlhčí a bohatší na sníh. Připomínalo jí to místo, kde vyrostla, hornatou špici poloostrova vnitrozemního moře na východě.

Sněhové spousty se vršily u okraje skalní plošiny a tvořily podél spodku prohlubně vydatný bílý zátaras, na němž se v noci zrcadlily ohně v nejkrásnějších zlatých tónech. Teď Ajla chápala, proč bylo tlustými kmeny zesíleno zábradlí podél cesty, vedoucí k místu, jehož se používalo v zimě na odpadky místo jam.

Sotva Ajla druhého rána po příchodu zimy otevřela oči, spatřila, jak se nad ní sklání smějící se tvář Jondalara, který ji jemně probouzel. Tváře měl zarudlé od chladu a jeho oblečení bylo ještě celé od sněhu. Podával jí šálek horkého čaje.

„Snad nechceš zaspát takové krásné ráno? Jindy jsi vždycky vzhůru dřív než já. Tamhle je ještě něco k jídlu. Přestalo sněžit. Oblékni se teple a pojď se mnou ven. Nejlíp bude, když si oblékneš teplé spodní prádlo, které jsi dostala od Marony.“

„Ty už jsi byl venku?“ Ajla se posadila a pomalu upíjela horký čaj. „Poslední dobou potřebuju zřejmě víc spánku.“

Jondalar počkal, dokud se neumyla a nenasnídala, sledoval ji při oblékání a snažil se na ni příliš nenaléhat.

„Tyhle nohavice nahoře nedotáhnu k sobě. Horní díl mi už vůbec nesedí. Skutečně si mám ty věci obléknout, Jondalare? Nechci je vytahat.“

„Nohavice jsou to nejdůležitější. Nevadí, když je úplně nezavřeš. Svaž je tak, jak to jde, a navlékni si přes to ostatní věci. Tady máš obutí. Kde máš přehoz?“

Venku bylo nebe zářivě modré a slunce ztopilo krajinu do oslnivého světla. Na tuto ranní hodinu byl venku čilý ruch. Cesta dolů k Lesní řece byla vyklizená od sněhu a posypaná vápenným štěrkem, aby to neklouzalo. Vlevo a vpravo se vršila hradba sněhu až po prsa, ale pohled do krajiny byl úchvatný.

Všechno vypadalo jako proměněné. Pod touto zářivou bílou přikrývkou se zdály obrysy mnohem měkčí, a nebe zářilo v kontrastu k oslnivě bílé krajině ještě modřeji, než už beztak bylo. Sníh praskal pod nohama a dech mrzl v ledovém vzduchu. Všude na náplavové rovině Zelavy se to hemžilo lidmi.

„Buď opatrná na cestě dolů. Je hodně hladká. Dej mi raději ruku,“ napomínal ji Jondalar starostlivě. Dole překročili malou zamrzlou říčku. Mnozí lidé na ně mávali.

„Nemyslela jsem si, že teď ještě vstaneš,“ pozdravila ji rozčileně Folara. „Je tu jedno místo, kam každý rok chodíme, ale na cestu tam je zapotřebí půl dne. Ptala jsem se Jondalara, jestli bychom tě mohli vzít s sebou, ale on říkal, že v současném stavu by to pro tebe bylo příliš namáhavé. Až bude sníh trochu pevnější, uděláme ti sedátko na sáně a střídavě tě potáhneme. Normálně používáme sáně na dopravu dřeva a potravin, ale když nebudou zapotřebí, můžeme si je vzít.“

„Uklidni se, Folaro,“ smál se Jondalar.

Sníh byl tak hluboký, že když se jím Ajla začala brodit, uklouzla, zapotácela se a ztratila rovnováhu. Ještě se stačila zachytit Jondalara a strhla ho s sebou na zem. Zabořili se do sněhu oba a smáli se tak, že nemohli vstát. Folara se svíjela smíchem.

„Nestůj tady a pomoz mi zvednout Ajlu se na nohy,“ zavolal na ni Jondalar, a společnými silami ji postavili.

Vzduchem proletěla sněhová koule a dopadla na Jondalarovu paži. Sotva Jondalar zjistil, že útočníkem je Matagan, už sám umačkal kouli a hodil ji po mladém muži, o kterém uvažoval, že by si ho vzal za pomocníka. Minul cíl a Matagan odkulhal pryč.

„Myslím, že pro dnešek to stačí,“ řekl Jondalar.

Ajla tajně taky udělala sněhovou kouli. Když se k ní Jondalar přiblížil, hodila ji a zasáhla ho do prsou, takže se mu sníh rozprskl do tváře.

„Tak ty si chceš zahrávat,“ vykřikl a snažil se jí nacpat hrst sněhu za krk. Bránila se, až nakonec se oba kouleli po zemi a vzájemně si cpali sníh do oblečení. Když měli dost, byli od hlavy až po paty celí bílí.

Došli ke břehu zamrzlé říčky, překročili ji a vydali se na cestu domů. Když šli kolem Marthonina příbytku, Jondalarova matka právě vycházela ven.

„Opravdu myslíš, že je to dobrý nápad, Jondalare, abys bral Ajlu v jejím stavu ven a ještě ji celou zmácel sněhem?“ zeptala se Marthona přísně. „Co kdyby upadla a dítě se proto narodilo dřív?“

Jondalar měl špatné svědomí. Na to vůbec nepomyslel.

„To je v pořádku, Marthono,“ uklidňovala ji Ajla. „Sníh je měkký. Neublížila jsem si a taky jsem nic nepřeháněla. Nikdy bych si nemyslela, že se sněhem může být taková legrace!“ Oči jí nadšeně zářily. „Jondalar mi pomohl dolů po pěšině a taky zase nahoru. Daří se mi opravdu dobře.“

„Ale Marthona má pravdu, Ajlo,“ řekl Jondalar provinile. „Mohla ses zranit. Byl jsem nepozorný a měl jsem na to myslet dřív. Koneckonců už brzy budeš matkou.“

Od té doby se Jondalar o Ajlu staral tak, že ji to až téměř obtěžovalo. Už nechtěl, aby opouštěla prohlubeň nebo se vydala po cestě dolů k řece. Často stála na skalním výstupku a toužebně se dívala dolů. Zatím se tak zakulatila, že už si neviděla na špičky nohou a při chůzi se musela zaklánět, aby vyrovnala tíhu břicha. To tlumilo její touhu, aby se odvážíla vydat z bezpečí kamenné střechy Deváté jeskyně do ledu a sněhu.

Raději zůstávala v blízkosti ohně, doma nebo u svých přítelkyň. Nebo zhotovovala v rušném ústředním pracovním prostoru pod ochranným převisem věci, které bude potřebovat pro dítě. Svou pozornost obracela víc a víc do svého těla, a sice na zcela určité místo. Její nenarozené dítě na sebe stále zřetelněji upozorňovalo.

Každý den navštívila koně, poplácala je, vykartáčovala a postarala se jim o zrní, seno a vodu. I koně omezili své výlety, nejdál se vydávali na louky na druhém břehu Zelavy. Dokázali si téměř jako sobi odhrabat sníh, aby se dostali k potravě, a jejich žaludky byly zvyklé na zmrzlé, suché kořeny trav, březovou kůru a větvičky. Dokonce pod sněhovou přikrývkou nalézali zdánlivě odumřelé kořeny bylin nebo už pučící větvičky a pupeny, které čekaly jen na první sluneční paprsky. Koně toho našli dost, aby zaplnili žaludky, ale díky krmení, kterým je zásobila Ajla, zůstávali taky zdraví.

Vlk se potuloval mnohem víc. Zima, tak tvrdá pro býložravce, byla pro masožravce požehnáním. Dělal daleké výpravy, často byl po celý den pryč, ale každou noc se vracel a spal ve svém pelechu z Ajlina starého oblečení. Přelozila mu pelech ode dveří blíž ke svému místu na spaní. Neklidně čekala často až pozdě do noci na

jeho návrat. Některé dny zůstal taky v její blízkosti a odpočíval nebo si hrál s dětmi, z čehož měla Ajla radost.

Lidé měli během zimních měsíců mnohem víc volného času a každý se mohl věnovat svému řemeslu. I když měli Zelandonci na zimu dostatek zásob a dříví, vydávali se občas na lov. Přitom pátrali především po sobech, protože tato zvířata, dobře přizpůsobená na chlad, měla hodně tuku. Dokonce i jejich kosti byly tučné. Po celý rok Zelandonci shromažďovali a připravovali všechno, co potřebovali pro svou zimní práci. Teď měli konečně příležitost sušit kůže, vydělávat je, barvit, mohli udělat vše potřebné pro to, aby se leskly nebo byly vodotěsné. V zimě měli víc času šít oblečení a zdobit je perlami nebo výšivkami. Vyráběli opasky a obutí a zdobili spony vyřezáváním. Zima byla i dobou, kdy se mohli učit nové práci nebo se zdokonalit v nějaké zručnosti.

Ajla se zajímala především o tkaní. Dívala se Marthoně přes rameno a poslouchala pozorně její vysvětlování. Nejdřív bylo třeba nasbírat vlnu, kterou zvířata na jaře ztrácela, ta se zachytávala v trnitém křoví nebo na suché zemi. Byla to nejrůznější vlákna, od srsti muflona až po kozorožce. Obzvlášť oblíbená byla teplá hebká podsada, která mnohým zvířatům včetně mamutů, srstnatých nosorožců a onagerů každou zimu narůstala pod huňatou svrchní vrstvou. Delší, hrubší srst se zpravidla sbírala jen z ulovené zvěře, například svrchní pesíky od zvěře s huňatou srstí a taky koňské žíně. I rostlinná vlákna se dala k mnohému použít. Z nich se stáčely šňůrky, provazy a tenká vlákna, která se buď ponechávala v přírodní barvě, nebo se různě barvila, splétala a tkaly se z nich látky na oblečení, rohože a koberce. Z vláken byly i přehozy, které chránily nástěnné malby nebo kterými se obkládaly chladné skalní stěny.

V této době se mnoho lidí věnovalo dlabání dřevěných mís, které leštili, zdobili řezbami a pomalovávali je. Pletli koše všech velikostí a tvarů, vyráběli šperky z mamutoviny, zvířecích zubů, mušlí a vzácných kamenů. Z mamutoviny, kostí, výsad paroží a rohů se dělaly talíře, podnosy, střenky nožů, hroty oštěpů, jehly na šití a mnohé další náčiní a ozdobné předměty. S velkým citem pro každou sebemenší jednotlivost se vyřezávaly zvířecí figurky samy pro sebe, nebo se jimi zdobily jiné vhodné materiály, především dřevo, kosti, mamutovina a kámen. I ženské figurky zvané donky vznikaly v tuto roční dobu. Lidé měli dokonce čas vyzdobit rytinami a kresbami stěny jeskyně.

Zima byla dobou, kdy si zdokonalovali schopnosti, ale byl to i čas odpočinku a zábavy. Velmi oblíbené byly hudební nástroje, zvlášť zvučné bicí nástroje a melodické flétny. Nacvičovaly se tance a zpěvy a vyprávěly se příběhy. Někteří lidé se věnovali zápasům a hodu na cíl, jiní si raději hráli a soutěžili.

Dospělí vyučovali výrostky v základních dovednostech, a pokud měl někdo talent pro něco zvláštního, vždycky se našel někdo starší a zkušenější, kdo ho v tom podpořil. Cesta mezi Devátou jeskyní a Dolními jeskyněmi byla dobře schůdná a mnozí cestující rádi strávili několik nocí u Deváté jeskyně.

Kdo chtěl, mohl se u První zelandony učit počítací slova a legendy, i když málokdy měla čas, protože se musela věnovat nemocným. Vždycky byl někdo nastydlý, měl bolesti hlavy, uší, břicha nebo zubů. V tuto roční dobu taky výrazně přibývalo nemocných se záněty svalů a kloubů a jinými vážnějšími chorobami. Když někdo v zimě zemřel, byl uložen až do jara v chladu v přední části k tomu určených jeskyní, protože v zamrzlé půdě se nedal vykopat hrob. V některých případech se tam dokonce mrtví ponechali. Také se ale rodily děti.

Zimní slunovrat přešel. Zelandona ukázala Ajle místo, kde slunce zapadalo v nejzazším levém bodě na obzoru, několik dní tam setrvalo a pak se odtud opět sotva znatelně začalo posouvat doprava. Bod obratu se slavil velkou slavností a obřadem a postaral se o vítanou změnu v těchto klidných dnech.

Každým dnem teď bude slunce zapadat trochu víc napravo na horizontu, dokud při letním slunovratu nedojde k nejzazšímu pravému bodu a několik dnů tam nesetrvá. Místo uprostřed mezi těmito dvěma body označovalo den rovnodennosti, které při cestě tam znamenalo počátek jara a při cestě zpět začátek podzimu. Zelandona ukázala na úžlabinu mezi pahorky na obzoru, kde se dal tento střední bod najít. Používala počítací slova a zářezy na plochem kusu paroží jako pomůcku pro zapamatování. Ajla byla těmito novými znalostmi nadšená a nemohla se jich nasytit.

Hluboko v zimě, v tomto nejnevlídnějším, nejchladnějším a nejdrsnějším čase roku, ztratil sníh svůj hravý půvab. Dokonce i menší pochůzky pro zmrzlé maso nebo dříví byly utrpením. Navrstvené kameny nad zásobárnami a ledovými sklepy byly často pevně zamrzlé a daly se jen těžko odlomit. Zeleninu a ovoce už dávno přenesli z kořenových sklepů do jam v zadní části prohlubně, které byly vyloženy kameny. Ale tam je museli dobře

kontrolovat a zabezpečit oky a pastmi, aby je nesežrala drobná zvěř. Zvláště malí hlodavci si rádi pochutnávali na plodech tvrdé práce a dali se jen těžko zapudit.

Oblíbenou hrou dětí bylo, že házely kamením na tyto hbité tvory. Dospělí je v tom jen povzbuzovali. Tvrdým úderem se takové zvířátko dalo dokonce zabít. Tak se bojovalo se žravými škůdci a pro děti to bylo současně dobré procvičení a příprava k lovu. Mnohé v tom vyvinuly velkou obratnost. Ajla si vzala na pomoc svůj prak a brzy učila děti, jak tu svou oblíbenou zbraň užívat. Dokonce i Vlk přispěl nemalou měrou k odstranění hlodavců.

Venkovní sklepy nebyly těmito škůdci tolik ohrožené, proto se využívaly tak dlouho, jak jen to šlo. Avšak když hrozilo, že mráz zásoby zničí, musely se přenést dovnitř. Pokud ovšem rostlinné zásoby jednou zmrzly, mohly se používat už jen uvařené, stejně jako sušená strava.

V posledních dnech svého těhotenství cítila Ajla nečekaný přísun energie. Předtím ji s narůstající tloušťkou přepadala nevolnost a vedla občas k citové nevyrovnanosti a výbuchům pláče, které Jondalara nemálo zneklidňovaly. Dítě se mělo čile k světu a v noci jí už nedalo spát, a bylo pro ni stále těžší aspoň poněkud důstojně se zvednout ze svého navyklého sedu na zkřížených nohách. To se jí už dávno nestalo. Čím víc se blížila doba porodu, tím víc se v ní ozýval dávný strach, provázený vzpomínkou na to, jak čekala první dítě. Nemohla se té vzpomínce ubránit. Avšak teď najednou cítila takovou touhu, aby už dítě konečně bylo na světě, že porod dokonce ztratil něco ze své hrůzy.

Zelandoně připadalo, že už nazrál čas. „Velká Matka Země ve své moudrosti učinila poslední dny těhotenství úmyslně tak nesnesitelné, aby byly ženy ochotné čelit strachu z porodu a konečně se zbavily všech potíží,“ poučovala Ajlu.

Ajla už několikrát obrátila celé obydlí naruby, aby je připravila na příchod dítěte. Teď právě se rozhodla uvařit Jondalarovi něco zvláště dobrého a vypočítala mu, co všechno jí má přinést ze zásobárny v zadní části prohlubně. Když se vrátil s masem a zeleninou, kterou si vyžádala, seděla však vedle ohně strnule a se zvláštní směsicí radosti a strachu ve tváři.

„Co se děje, Ajlo?“ zeptal se a upustil koš se zeleninou.

„Myslím, že už brzy přijde dítě.“

„Ted' hned? Tak snad bude nejlepší, když si lehneš, Ajlo. Já dojdou pro zelandonu. A radši hned taky pro mou matku. Nehýbej se z místa, odkud se nevrátím se zelandonou.“ Jondalar byl úplně vyvedený z míry.

„Nemusíš tak spěchat. Uklidni se, Jondalare. Nějakou chvíli to ještě potrvá. Raději ještě počkejme, než půjdeš pro zelandonu,“ uklidňovala ho a sklonila se nad košem se zeleninou. Pak šla do kouta na vaření a zeleninu vyndala.

„Nech mě, já to udělám. Ty si raději odpočiň. Určitě víš, že už nemám jít pro zelandonu?“

„Jondalare, přece jsi už někdy byl u porodu dítěte, ne? Nedělej si takové starosti.“

„Kdo si tu dělá starosti?“ snažil se to popírat.

Ajla mlčela a tiskla si ruku na břicho.

„Nemám už přece jen jít, Ajlo?“ Jeho čelo bylo samá vráska.

„No dobře, Jondalare. Dojdi pro ni, ale slib mi, že jí řekneš, že to teprve začalo. Že nemusí pospíchat.“

Jondalar se vyřítíl ven a krátce nato se vrátil se zelandonou v závěsu.

„Říkala jsem ti přece, Jondalare, že to tak nespěchá.“ Ajla se omluvně dívala na zelandonu. „Je mi líto, že za tebou tak pospíchal. Teprve to začalo.“

„Možná by měl jít Jondalar na chvíli k Joharanovi a při té příležitosti říct Prolevě, že ji tu později budu potřebovat,“ řekla zelandona. „Právě nemám co dělat, a tak ti ráda budu dělat společnost, Ajlo. Neměla bys pro mě čaj?“

„Hned nějaký uvařím,“ přikývla Ajla. „Myslím, že zelandona má pravdu, Jondalare. Proč nenavštívíš Joharana?“

„A cestou taky můžeš říct Marthoně, že už to začíná. Ale ne abys ji hned vlekl sem,“ připomněla zelandona.

Jondalar se okamžitě vyřítíl ven.

„Byl celou dobu u toho, když se narodila Folara, a zůstal naprosto klidný. Jenže u vlastní družky je to vždycky trochu jinak.“

Ajla zůstala ohnutá, čekala, dokud bolesti neodezní, a pak dál připravovala čaj. Zelandona sledovala, jak dlouho její bolesti trvají. Pak se posadila na širokou židli, kterou tu Ajla postavila zvlášť pro její návštěvy, protože věděla, že nerada sedí na zemi nebo na polštářích. V poslední době na ní i Ajla ráda sedávala.

Když vypily čaj při nezávazném povídání, během kterého se u Ajly dostavovaly zatím jen ojedinělé stahy, navrhla zelandona

Ajle, aby si lehla, že ji vyšetří. Ajla souhlasila. Zelandona počkala na příští stah a ohmatala jí břicho.

„Dlouho to už zřejmě trvat nebude.“

Ajla vstala, pohrávala si s myšlenkou, že se posadí na polštář, pak si to ale rozmyslela, šla do kouta na vaření, napila se ještě trochu čaje, a vtom ucítila další stah. Neměla by si přece jen raději lehnout? Zdálo se, že to pokračuje rychleji, než si myslela.

Zelandona ji ještě jednou vyšetřila, tentokrát důkladněji, a pak na ni přívětivě pohlédla. „To není tvé první dítě, že ne?“

Ajla počkala, až bolest odezní, než odpověděla. „Ne, není první. Mám syna,“ řekla tiše.

Zelandona uvažovala, proč nepřišel s Ajlou. Zemřel? Narodil se mrtvý? Bylo důležité vědět to před porodem. „Co se s ním stalo?“

„Musela jsem ho zanechat u klanu. Dala jsem ho své sestře Ubě. Žije stále ještě u klanu, alespoň doufám.“

„Porod nebyl snadný, že?“

„Nebyl. Málem bych byla umřela.“ Ajla se snažila, aby ji nepřemohly city, ale zelandona viděla v jejích očích strach.

„Kolik je mu let, Ajlo? Nebo jinak: kolik ti bylo, když jsi mu dala život?“

„Ještě mi nebylo dvanáct,“ s námahou vyhrkla Ajla v nové vlně bolesti. Odstupy mezi jednotlivými stahy byly stále menší.

„A teď?“ zeptala se zelandona, když bolest odezněla.

„Teď by mi mělo být tak devatenáct, po této zimě dvacet. Jsem na dítě stará.“

„Ne, to nejsi, ale byla jsi velmi mladá, když jsi porodila první dítě. Příliš mladá. Není divu, že to pro tebe bylo tak těžké. Takže jsi ho tedy zanechala u klanu.“ Zelandona chvíli uvažovala, než položila další otázku. „Tvůj syn – on je ze smíšených duchů?“

Ajla mlčela. Pohlédla na zelandonu, která otevřeně opětovala její pohled. Pak se zkroutila v náhlé bolesti. „Ano,“ přiznala ustrašeně, když bolest odezněla.

„To všemu ještě přitížilo. Pokud vím, tak může být porod dítěte smíšených duchů pro ženu velmi těžký. Jak jsem slyšela, způsobuje to jejich hlava. Je jinak tvarovaná, příliš velká, a méně povolí. Ale tenhle porod pro tebe nebude tak těžký, Ajlo. Půjde to dobře, věř mi.“

Zelandoně neuniklo, jak napjatá byla Ajla při posledním návalu bolesti. To napětí všechno jen zhoršuje, uvažovala, zřejmě si

vzpomněla na hrozná muka při prvním porodu. Kdyby mi to řekla dřív, mohla jsem jí možná pomoci. Už aby tu byla Marthona! Ajla teď potřebuje někoho, kdo by na ni dal pozor, ale já bych se měla postarat o to, aby se trochu uvolnila. Možná ji hovor trochu zbaví strachu. „Chtěla bys mi vyprávět o svém synovi, Ajlo?“

„Nejdřív si všichni mysleli, že je znetvořený a že bude tlupě na obtíž,“ řekla Ajla. „Zpočátku nedokázal ani zvednout hlavičku, ale pak zesílil. Všichni ho měli rádi. Grod mu dokonce udělal vlastní oštěp, který měl přesnou velikost pro něho. A uměl rychle běhat, mnohem rychleji než ostatní děti, už když byl docela malý.“

Ajla se usmívala a při té vzpomínce měla slzy v očích. Zelandona byla překvapená. Najednou pochopila, jak velice musela Ajla milovat své dítě, jak hrdá na ně byla, přestože bylo ze smíšených duchů. Když řekla, že dítě dala své „sestře“, bylo zřejmé, že se jí velmi ulevilo, když našla někoho, kdo se o něho může postarat.

Mezi zelandony se ještě často mluvilo o Brukevalově babičce. I když to nikdo nevyslovil otevřeně, většina lidí si myslela, že její dcera byla dítětem smíšených duchů. Nikdo se jí nechtěl po smrti její matky dobrovolně ujmout, a Brukevala čekal stejný osud. Zdědil vzezření své matky. Bylo na něm znát, i když ne tak zřetelně, že i on je dítětem smíšených duchů. Zelandona si tím byla jista, i když by to nikdy neřekla otevřeně a už vůbec ne v jeho přítomnosti.

Zelandona uvažovala, jestli Ajla takové duchy nějak nepřitahuje, když vyrostla u klanu. Mohlo by teď být její dítě taky míšencem? A pokud ano, co potom? Nejmodřejší by asi v tom případě bylo jeho život mlčky ukončit dřív, než skutečně začal. Mohlo by se to snadno vydávat za mrtvě narozené dítě. Tím by byla Ajla a i to dítě samo ušetřeno mnohého utrpení. Nebylo by dobré mít v jeskyni ještě jedno nechtěné a nemilované dítě, jako byl Brukeval.

Ale pokud Ajla milovala své první dítě, pomyslela si zelandona, nemilovala by i toto? Je úžasné, jak se chová k Echozarovi. Myslím, že ho má ráda, a on se cítí v její přítomnosti dobře. Možná by to dokonce šlo, kdyby Jondalar...

„Jondalar mi říkal, že už ti začaly bolesti, Ajlo.“ To přišla Marthona. „Sice proti své vůli řekl, že teprve začaly a že nemám pospíchat, ale doslova mě vystrčil ven, abych už konečně šla.“

„Dobře že tu jsi, Marthono. Chtěla bych jí něco připravit,“ řekla zelandona.

„Abys urychlila porod?“ zeptala se Marthona. „Poprvé to vždycky trvá hodně dlouho.“ Usmála se na Ajlu.

„Ne,“ řekla zelandona a chvíli mlčela. „Jen něco pro uvolnění. Jde to dobře a taky rychleji, než jsem si myslela, ale Ajla je moc stažená, zřejmě proto, že má z porodu strach.“

Ajla si dobře všimla, že zelandona nechala Marthonu ve víře, že je to její první porod. Hned vycítila, že zelandona zná mnohá tajemství, která si ponechává pro sebe. Možná by si své tajemství taky měla ponechat pro sebe a mluvit o synovi jen se zelandonou.

Ozvalo se zaklepání a vešla Proleva, aniž čekala na vyzvání. „Jondalar říkal, že u Ajly začaly porodní bolesti. Můžu být nějak nápomocná?“ Nesla své malé dítě v šátku na zádech.

„Ano, to můžeš,“ řekla zelandona. Se samozřejmostí sobě vlastní se ujala rozhodování, komu povolí přístup dovnitř a komu ne. Ajla jí za to byla vděčná. Protože cítila, že se blíží další bolest, měla opravdu jiné myšlenky, než aby si dělala starosti s tím, kdo se má zdržovat v jejím příbytku a kdo ne. Zelandona si všimla, že Ajla potlačuje bolest. Zřejmě nechtěla, aby ji viděli plakat. „Posaď se, Ajlo, než Marthona připraví horkou vodu. Já si zatím dojdou pro jeden lék.“

Zelandona pospíchala pryč. I přes svou tloušťku dokázala být opravdu hbitá, když to bylo zapotřebí. Sotva za ní zapadl závěs, běžela jí naproti Folara.

„Smím jít dovnitř, zelandono? Ráda bych pomohla, jestli můžu.“

Zelandona okamžik váhala. „Ano, jen jdi klidně dovnitř. Můžeš pomoci Prolevě ji uklidňovat.“

Při návratu viděla, že se Ajla svíjí v bolestech na lůžku, ale stále ještě si nepovolila projevít slabost. Marthona a Proleva si k ní přisedly a držely ji s ustaranými tvářemi za ruku. Folara vložila nový horký kámen do ohřáté vody, aby nevystydla. I ona se dívala ustaraně. Strach v očích Ajly vystřídal výraz úlevy, když spatřila zelandonu.

„Všechno bude dobré, Ajlo. Děláš to moc dobře. Musíš se jen trochu uvolnit,“ řekla zelandona. „Připravím ti teď něco, co ti při tom pomůže.“

„A co je to?“ zeptala se Ajla, když bolest polevila.

Zelandonu se na ni pronikavě zadívala. Poznala, že se neptá ze strachu, ale ze zvědavosti. Zřejmě byla její zvědavost silnější než strach.

„Hlavně vrbová kůra a listy maliníku,“ řekla, když pohlédla na vařící vodu. „K tomu dám pár lipových květů a trochu listů rybízu.“

Ajla přikývla. „Vrbová kůra je lehký prostředek proti bolesti, listy maliníku uvolňují, zvláště při křečích, lipové květy to všechno osladí a listy rybízu mohou zmírnit bolest a taky uklidnit.“

„Přesně tak, Ajlo,“ řekla Zelandonu. Když házela příměsi do vody, kterou Folara udržovala vřelou, uvažovala, že by bylo dobré nechat Ajlu, aby se účastnila vlastní léčby, protože ji to mohlo trochu rozptýlit. Kromě toho by bylo při jejích rozsáhlých znalostech dětinské, kdyby jí chtěla něco zamlčet.

Čaj se vylouhoval a na Ajlu znovu přišly bolesti, a tak byla velmi vděčná, že se ho konečně mohla trochu napít. Narovnála se, ochutnala ho, zamyšleně zavřela oči, nakonec přikývla a napila se. „Víc listů maliníku než vrbové kůry, a právě tolik lipových květů, aby překryly hořkou chuť přísad,“ řekla, opřela se a čekala na další stah.

Zelandonu už měla na jazyku ostrou poznámku, ale pak se sama sobě podívala. Byla zkušená léčitelka a nebyla zvyklá, aby se někdo k její práci vyjadřoval, nebo dokonce o ní pochyboval. Jenže neudělala by na jejím místě totéž? Ajla přece proti jejímu způsobu léčby nic nenamítala, jen se chtěla přesvědčit, nakolik je sama schopná z chuti čaje rozpoznat příměsi. Zelandonu se nakonec pousmála. Ajla jí byla velmi podobná. Samu sebe používala k otestování léku, čekala a tiše sledovala, jak dlouho na sebe nechá čekat jeho účinek a jak silný bude. A přesně tak, jak Zelandonu předpokládala, ji toto pozorování zbavovalo strachu a pomohlo jí, aby se uvolnila.

Ženy čekaly a tiše si povídaly. Zdálo se, že porod bude z těch lehčích. Zelandonu nevěděla, jestli to bylo lékem, nebo tím, že Ajlin strach zmizel, zřejmě zapůsobilo obojí, ale rozhodně se už tak nesvíjela bolestmi. Místo toho se Ajla plně soustředila na to, co se v ní děje, a srovnávala tento porod s předešlým. Určitě bude tentokrát snazší. Průběh byl podobný jako u ostatních žen, které rodily naprosto normálně. Dávala dobrý pozor při Prolevině porodu a musela se usmát, když teď viděla, jak kojí svou dcerušku.

„Marthono, víš, kde je porodní rohož? Už to nebude dlouho trvat,“ řekla Zelandonu.

„Tak rychle? To bych si při těch silných bolestech na začátku nepomyslela,“ řekla Proleva a maličkou položila na příkrývku.

„Dojdu pro porodní rohož,“ řekla Marthona. „Je na tom místě, jak jsi mi ukázala, Ajlo?“

„Ano.“ Ajla cítila, jak se jí svaly v celém těle stáhly. Zelandona přikázala Prolevě a Folaře, aby rozprostřely po zemi koženou porodní rohož, ozdobenou kresbami a symboly, a kývla na Marthonu.

„Je načase, abychom jí pomohly,“ řekla. „Musíš vstát, Ajlo, a dovolit Velké Matce, aby ti pomohla přivést na svět dítě. Můžeš se narovnat?“

„Ano,“ vydechla Ajla. Bolesti ji velice sužovaly a cítila v sobě nutkání tláčit, ale pokusila se je zadržet. „Myslím, že to půjde.“

Ženy společně pomohly Ajle na nohy a vedly ji k porodní rohoži. Proleva jí ukázala, jak má správně klečít, pak ji vzaly s Folarou mezi sebe. Marthona stála před ní a povzbudivě se na ni usmívala. Zelandona se postavila za ni, přitáhla záda Ajly na své těžké poprsí a objala ji nad vyklenutým břichem.

Ajla se cítila v měkkém teplém objetí této mohutné ženy v bezpečí, dělalo jí dobře, že se o ni může opřít. Bylo to, jako by se opírala o Velkou Matku samotnou, jako o všechny matky najednou, jako by to bylo měkké poprsí země samotné. Ale bylo tu ještě něco jiného. Pod těmito horami masa se skrývala nesmírná síla. Ajla byla přesvědčená, že tato žena ztělesňuje všechny projevy citů Velké Matky Země, od vlídnosti teplého letního dne až k hněvu divoké sněhové bouři. Když se jí zlíbilo, mohla zuřit silou vichřice, nebo vyzařovat bezpečí a péči hebké mlhy.

„Při příštím stahu zatlačíš,“ řekla zelandona. Obě ženy po Ajlině boku jí držely ruce, aby se mohla opřít.

„Cítím, že už jde,“ zvolala Ajla.

„Tak zatlač!“ poručila zelandona.

Ajla se zhluboka nadechla a zatlačila, jak mohla nejvíc. Všimla si, jak jí zelandona pomáhá dítě vytlačit. Na rohož se vylil proud teplé vody.

„Dobře. Na to jsem čekala,“ řekla zelandona.

„Už jsem si říkala, kdy konečně odteče voda,“ přidala se Proleva. „U mě odtekla tak brzy, že jsem byla téměř suchá, když konečně přišlo dítě. Takhle je to lepší. A ještě jednou!“

„Dělej, zatlač ještě jednou, Ajlo!“ zvolala zelandona.

Ajla tlačila a cítila pohyb.

„Vidím hlavičku,“ řekla Marthona. Poklekla přímo před Ajlu, když přišel další stah. „Zachytím dítě.“

Ajla se znovu zhluboka nadechla a zatlačila. „A je tady!“ zvolala Marthona.

Ajla cítila, jak hlavička vychází ven. Zbytek už byl snazší. Dítě vyklouzlo a Marthona je zachytila.

Ajla hleděla dolů na mokrý uzlíček v Marthonině náručí a usmívala se. I zelandona se usmívala.

„Ještě naposledy zatlač, Ajlo, aby vyšlo lůžko,“ pobídla zelandona a pomohla jí.

Ajla zatlačila a viděla, jak na porodní rohož spadlo krvavé plodové lůžko.

Zelandona ji pustila a postavila se před ni. Proleva a Folaro pomáhaly Ajle a zelandona vzala dítě, položila je na břicho a poklepala je na drobná zádíčka. Dítě tiše chrčelo. Zelandona je štípala do nohy a dítě vyrazilo první užaslý výkřik a poprvé se nadechlo životadárného vzduchu. Pak znovu slabě vykřiklo, spíš zamňoukalo, ale křik byl s každým nádechem silnější.

Marthona podržela dítě, zatímco zelandona Ajlu čistila od krve a tekutin. Pak jí pomohla spolu s Prolevou a Folarou zpátky na lůžko. Nakonec ovinula kouskem šlachy pupeční šňůru dítěte – na Ajlinu prosbu byla obarvená červeným okrem – a uvázala ji, aby nekrvácela. Ostrým pazourkovým nožem pak přeřízla šňůru a oddělila dítě od placenty, která je až do porodu živila. Teď bylo Ajlino dítě samostatnou, jedinečnou bytostí, malým človíčkem.

Marthona a zelandona očistily dítě hebkou králičí kůže, kterou Ajla připravila zvlášť pro tuto příležitost. Pak Marthona vzala druhou měkounkou přikrývku, hebkou jako dětská pokožka. Byla z kůže jeleního plodu krátce před porodem. Zelandona řekla Jondalarovi, že by pro novorozence jeho ohniště byla taková kůže zvlášť vhodná, a on se proto se svým bratrem krátce před koncem zimy vypravil na lov březí jelení krávy. Ajla mu pak pomohla z této kůže vydělat hebkou koženou přikrývku. Vždycky obdivoval její obratnost při zpracovávání koží, bylo to umění, které se naučila v tlupě klanu. Když jí při tom jednou pomáhal, viděl, kolik je za tím práce, právě i při tak hebké kůži nenarozeného plodu.

Zelandona položila dítě na přikrývku a Marthona je zabalila. Pak novorozence přinesla Ajle.

38.

„Můžeš být spokojená, Ajlo. Je to naprosto zdravá holčička,“ oznámila Marthona a podala malý uzlíček matce.

Ajla pozorovala své dítě. „Ta je krásná!“ Vybalila maličkou z měkké kůže a přes povzbudivá slova ji s tichými obavami prohlížela, jestli nemá nějaké znetvoření. „Je dokonalá. Viděla jsi někdy tak krásné dítě, Marthono?“

Marthona se usmála. Samozřejmě že ano – své vlastní děti. Ale tato holčička, dcera ohniště jejího syna, byla neméně krásná.

„Porod vůbec nebyl těžký,“ poznamenala Ajla, když se k nim přidružila zelandona. „Hodně jsi mi pomohla, takže to šlo docela snadno. Jsem tak ráda, že je to holčička. Podívej se, už hledá můj prs.“

Je vidět, že má zkušenost, pomyslela si zelandona.

„Nemohl by přijít Jondalar, aby se podíval na svou dceru? Myslím, že mu je podobná, nepřipadá ti, Marthono?“

„Hned pro něho pošlu,“ řekla zelandona, když Ajlu prohlédla a dala jí mezi nohy svou kůži. „Nic není roztržené, Ajlo, nemáš žádné zranění. Jen krvácíš, tím se všechno vypláchne. Byl to dobrý porod. Už máš pro maličkou jméno?“

„Ano, přemýšlela jsem o tom, když jsi mi řekla, že jsem to já, kdo určí jméno dítěte.“

„Dobře. Řekni mi jméno. Já nakreslím na tenhle kámen jeho symbol a pak ho vyměním za tohle,“ řekla První zelandona a zvedla porodní rohož, do níž bylo zabaleno plodové lůžko. „Pak tady to vynesu ven a zahrabu, dokud ještě životní duch zůstává v

plodovém lůžku a hledá domov, z kterého byl vypuzen. Musím si pospíšet. A pak sem pošlu Jondalara.“

„Rozhodla jsem se, že se bude jmenovat...“, pokračovala Ajla.

„Ne! Neříkej to nahlas, jen mi to pošeptej do ucha,“ přerušila ji zelandona.

První zelandona se naklonila nad Ajlu a poslechla si jméno. Pak rychle vyšla. Marthona, Folar a Proleva se posadily vedle mladé matky, obdivovaly dítě a tiše se bavily. Ajla byla unavená, ale šťastná a uvolněná, bylo to úplně jiné než po porodu Durka. Tehdy byla naprosto vyčerpaná a strašně trpěla. Teď si trochu zdřímla, ale hned se probudila, když se vrátila zelandona a podala jí malý kámen se záhadnými znaky v červené a černé barvě.

„Ulož ho na bezpečné místo, možná do výklenku za donku.“

Ajla přikývla, ale to už uviděla Jondalara, který k ní pospíchal a poklekl vedle lůžka. „Jak je ti, Ajlo?“

„Dobře. Nebyl to těžký porod, Jondalare. Mnohem lehčí, než jsem si myslela. Podívej se na ni!“ odhrnula přikrývku, aby se mohl podívat na svou dcerušku. „Je dokonalá!“

„Máš holčičku, jak sis přála.“ Pozoroval nábožně malého novorozence. „Jak je maličká! Podívej, jaké má malé nehtíky.“ Skutečnost, že tato žena darovala život úplně nové lidské bytosti, ho přemohla. „Jak jsi nazvala svou dceru?“

Ajla pohlédla tázavě na zelandonu. „Smím mu to říct?“

„Ano, teď už nehrozí žádné nebezpečí.“

„Dala jsem jí jméno Jonajla po nás obou, Jondalare, protože pochází od nás obou. Je to stejně má jako tvoje dcera.“

„Jonajla. To je hezké jméno, Ajlo.“

Marthoně se jméno taky líbilo. Ona a Proleva se na Ajlu chápavě usmívaly. Nebylo neobvyklé, že mladá matka posilovala svého druhu v přesvědčení, že dítě pochází od jeho ducha. I když Ajla nemluvila o duchu, myslely, že jí dobře rozumějí. Zelandona si tím nebyla tak jistá. Ajla obvykle říkala, co si myslí. Jondalar naproti tomu věděl přesně, co tím Ajla myslela.

Líbilo by se mu, kdyby měla pravdu. Hrdě pozoroval droboučkou holčičku. Zdálo se, že jí je bez přikrývky zima.

„Je překrásná. Bude vypadat přesně jako ty, Ajlo, to se hned pozná,“ řekl.

„Je ti taky podobná, Jondalare. Chtěl by sis ji pochovat?“

„Já nevím,“ řekl zděšeně. „Je tak maličká.“

„Není zase tak malá, abys ji nemohl vzít do náruče, Jondalare,“ řekla zelandona. „Počkej, já ti pomůžu. Posad’ se pohodlně sem.“ Zabalila zase dítě do přikrývky a ukázala Jondalarovi, jak je má držet.

Holčička otevřela oči a zdálo se, že se na něho dívá. Jsi skutečně moje dcera? ptal se. Jsi tak drobounká, budeš potřebovat někoho, kdo tě bude ochraňovat a starat se o tebe, dokud nevyrosteš. Přitiskl ji trochu silněji k sobě a cítil, že ho ta malá holčička potřebuje. Najednou se ho zmocnil naprosto překvapivě pocit tepla a náklonnosti k tomuto dítěti. Jonajla, pomyslel si, moje dcera Jonajla.

Příští den se zelandona zastavila u Ajly, která už na ni čekala. Seděla na polštáři na zemi a kojila své dítě, a zelandona se posadila na polštář vedle ní.

„Proč si nesedneš na židli, zelandono?“ zeptala se Ajla.

„To je v pořádku, Ajlo. Není to tak, že bych nemohla sedět na zemi, jen to někdy nechci. Jak se daří Jonajle?“

„Dobře. Je to zdravé děťátko. V noci mě sice budila, ale jinak většinou spí.“

„Chtěla jsem ti říct, že zítra jí bude sděleno jméno její jeskyně a že je Zelandonkou od ohniště Jondalara.“

„Dobře,“ řekla Ajla. „Jsem ráda, že je Zelandonkou a bude nazvána po Jondalarově ohništi. Tím je mé štěstí úplné.“

„Slyšela jsi o Reloně? Družce Sevonara, který byl krátce po tvém příchodu udupán bizonem?“ zeptala se zelandona přívětivým tónem.

„Ne, co je s ní?“

„Ona a Ranokol, Sevonarův bratr, se příští léto spojí. Zpočátku jí jen pomáhal, aby překonala ztrátu svého druha, ale pak k sobě pocítili náklonnost. Považuji to za šťastné řešení,“ vyprávěla zelandona.

„To mě těší. Sevonarova smrt Ranokola hrozně zasáhla, téměř tak, jako by jeho smrt zavinil sám. Zřejmě považuje za nespravedlivé, že nezemřel místo svého bratra,“ dohadovala se Ajla. Mlčely, ale Ajla cítila, že má zelandona něco na srdci.

„Je tu ještě něco, o čem bych s tebou chtěla mluvit,“ řekla První zelandona nakonec. „Ráda bych se dozvěděla víc o tvém synovi. Moc dobře chápu, proč jsi o něm až dosud mlčela, zvláště

po tom rozruchu kolem Echozara. Ale jestli ti to nevádí, ráda bych věděla některé věci přesněji.“

„Nevadí mi to, zelandono. Někdy toužím po tom, abych o něm mohla s někým mluvit,“ odpověděla Ajla.

A vyprávěla zelandoně všechno o svém synovi, který se jí narodil v tlupě klanu a který byl ze smíšených duchů. Vyprávěla, jak jí během celého těhotenství bylo téměř každé ráno špatně a většinou i celý den, a že ji porod málem roztrhl. Na bolest při Jonajlině porodu už téměř zapomněla, ale na bolest při porodu Durka zapomenout nemůže. Vyprávěla zelandoně, že ho lidé klanu považovali za zrůdu a že proto uprchla do malé jeskyně, aby mu zachránila život, a pak se s ním přece jen vrátila, i když se obávala, že ho ztratí. Vyprávěla, jakou měla radost, když ho tlupa přijala, jak mu Kreb dal jméno Durk, a pak jí vysvětlila i původ tohoto jména. Mluvila o tom, jak společně žili a smáli se, o její radosti, když dokázal tvořit stejné hlásky jako ona, a o řeči, kterou si pro sebe vymysleli. A vyprávěla, jaké to bylo, když ho musela zanechat u tlupy, když ji Broud donutil odejít. Nakonec už nedokázala zadržet slzy.

„Zelandono,“ Ajla vzhledla k velké mateřské ženě, „když jsem se s ním schovala v té malé jeskyňce, něco mě napadlo. A čím víc jsem od té doby o tom přemýšlela, tím správnější se mi to zdá. Jde o to, jak vzniká život. Nemyslím si, že nový život tvoří smíšené duchy. Život začne, když muž a žena spolu sdílejí slasti. Myslím, že muži způsobí, že v ženě vznikne nový život.“

Jaké zvláštní myšlenky má tahle mladá žena! Nikdo nikdy nic takového zelandoně netvrdil. Tak hrozně nemožné se jí to zase nezdálo, protože tu byl ještě někdo, kdo se to taky domníval, a to byla ona sama.

„Dlouho jsem o tom přemýšlela, a jsem teď víc než kdy jindy přesvědčená o tom, že život začne, když muž zasune úd do ženy, tam, odkud přicházejí děti, a zanechá tam svou šťávu. To způsobí nový život, a ne smíchání duchů.“

„Myslíš, když muž a žena sdílejí Matčin dar slasti?“ zeptala se zelandona.

„Ano,“ odpověděla Ajla.

„Jedno mi není jasné: muž a žena spolu sdílejí Matčin dar často, ale ne pokaždé se narodí děti. Kdyby začal život pokaždé, když spolu sdílejí slasti, muselo by se narodit mnohem víc dětí.“

„To jsem si už taky říkala. Ale protože život nevznikne vždycky po sdílených slastech, musí tu být ještě něco jiného. Třeba je nutné sdílet slasti častěji, nebo v určitou dobu, nebo možná rozhodne Velká Matka, jestli má nový život začít nebo ne. Ale jestli mám pravdu, nejsou to duchové, kteří se mísí, nýbrž šťáva muže a možná nějaká zvláštní šťáva ženy. Jsem si jistá, že Jonajla vznikla přímo po tom, když jsme s Jondalarem překročili ledovec, prvního rána, když jsme se probudili a sdíleli spolu slasti.“

„Říkáš, že jsi o tom uvažovala už dlouho. Kdy tě to napadlo poprvé?“ zeptala se zelandona.

„Když jsem se schovala s Durkem v té malé jeskyňce,“ řekla Ajla. „Poručili mi, abych ho odnesla ven a nechala umřít, protože byl znetvořený.“ Slzy jí stékaly po tvářích. „Ale já jsem ho pečlivě prohlédla. Nebyl znetvořený. Nevypadá jako oni, ale ani jako já. Lebku má podlouhlou, jeho zátylek je mohutný. Má vystouplé obočí jako oni, ale vysoké čelo jako já. Vypadá trochu jako Echozar, jen postavou se asi bude podobat spíš našim lidem, až bude dospělý. Nikdy nebyl tak tlustý a statný jako děti klanu, a nohy měl dlouhé a rovné, ne tak zakřivené jako Echozar. Je míšenec, ale silný a zdravý.“

„Echozar je míšenec, jeho matka však byla žena klanu. Jak by mohla sdílet slasti s některým z našich mužů? Proč by měl některý náš muž sdílet slasti s ploskolebcem?“ ptala se zelandona.

„Echozar mi vyprávěl, že nad jeho matkou byla vyřčena smrtelná kletba, protože její druh byl zabit, když ji bránil před mužem Druhých. Když zjistili, že je těhotná, nechali ji u sebe, dokud se nenarodil Echozar.“ Jonajla přestala pít a začala být neklidná. Ajla si ji přehodila přes rameno a klepala ji na zádička.

„Chceš tím říct, že jeden z nás jeho matku donutil ke sdílení slastí?“ zeptala se zelandona. „Něco takového jsem již slyšela, ale nemůžu to pochopit.“

„Jedné ženě, kterou jsem poznala na setkání klanu, se to stalo. Měla dceru, která byla smíšená. Tvrdila, že jeden muž Druhých lidí, který vypadal jako já, ji k tomu donutil. Její první dcera zemřela, když ji ten muž popadl a dítě jí přitom vypadlo z náručí. Když zjistila, že je znovu těhotná, přála si opět děvčátko, jenže to jejího druhu hrozně rozzuřilo. Ženy klanu si mají vždycky přát jen chlapce, ale mnohé si přesto tajně přejí holčičku. Když se holčička narodila znetvořená, donutil ji její druh, aby si ji za trest ponechala.“

„To je ale smutný příběh. Jak jen s ní mohl její druh tak krutě zacházet, když byla přepadena a přitom ještě ztratila své dítě?“

„Prosila mě, abych promluvila s Brunem, náčelníkem mé tlupy, aby zprostředkoval spojení mezi její dcerou Urou a mým synem Durkem. Měla strach, že její dcera nenajde žádného druha. Brun souhlasil. Teď je Ura zaslíbena Durkovi. Po příštím klanovém setkání se má přestěhovat do Brunovy tlupy, tedy, teď je to už Broudova tlupa. Už by tam vlastně měla být. Myslím, že se k ní Broud asi nebude chovat právě přívětivě.“ Ajla mlčela a uvažovala, jak se asi Uře daří u této cizí tlupy. „Určitě pro ni muselo být těžké opustit vlastní tlupu a matku, která ji miluje, a jít tam, kde není vítaná. Doufám, že Durk bude spolehlivým druhem a že jí bude pomáhat.“ Zavrtěla hlavou. Holčička si řihla a Ajla se usmála. Nechala si ji ještě chvíli na rameni a poklepávala ji na zádíčka.

„Když jsme s Jondalarem putovali, slyšeli jsme ještě jiná vyprávění o mladých mužích, kteří přepadají ženy klanu. Zřejmě to je pro ně něco jako zkouška odvahy, ale lidem klanu se to vůbec nelíbí.“

„Obávám se, že máš pravdu. Mnohé mladé muže láká přesně to, co je zakázané. Ovšem vzít si ženu násilím, i když je to žena klanu, to se mi zdá opravdu neodpustitelné,“ řekla První zelandona.

„Nevím, jestli všechny děti smíšených duchů jsou výsledkem násilných činů. Rydag byl taky smíšený.“

„To dítě, co se ho ujala družka náčelníka Mamutonů, u kterých jsi žila, je to tak?“

„Ano. Jeho matka byla žena klanu, a stejně jako ona neuměl ani on správně mluvit, dokázal ze sebe vydat jen pár hlásek, kterým nikdo nerozuměl. Byl slabý. Proto taky zemřel. Necije říkala, že Rydagova matka byla sama a sledovala jejich tlupu. To je pro ženu klanu neobvyklé. Musela z nějakého důvodu uprchnout, jinak by nebloudila sama, zvláště když byla těhotná. A musela znát někoho z Druhých lidí, někoho, kdo k ní byl přívětivý, jinak by se asi před Mamutony schovávala, místo aby šla za nimi. Možná to byl muž, který dal vzniknout Rydagovi.“

„Možná,“ řekla zelandona. Uvažovala, jestli toho Ajla ví o Echozarovi víc. Zajímala se o něho od té doby, kdy ho k sobě přijali Lanzadonci a kdy se stal druhem Jeryčiny dcery. „Jak to bylo s Echozarovou matkou? Říkala jsi, že na ni byla uvalena smrtelná kletba? Já nevím, co to přesně znamená.“

„Všichni se jí vyhýbali, pohrdali jí. Považovali ji za ženu, která přináší neštěstí, protože její muž byl zabit, když ji přepadli, a navíc pak porodila znetvořené dítě. Ani klan nemá rád smíšené děti. Muž jménem Andovan ji našel, když ji klan od sebe odvrhl. Byla sama a připravená se svým dítětem zemřít. Echozar říká, že to byl starší muž, který z nějakého důvodu žil sám. Ujal se jí a jejího dítěte. Myslím, že to byl Sarmunaj, ale žil na hranici zelandonského území a dokázal se s nimi domluvit. Zřejmě uprchl před Atarou. Vychoval Echozara a naučil ho řeč Zelandonců i řeč Sarmunajů. Jeho matka ho naučila znakovou řeč klanu. Andovan se ji musel taky naučit, protože ona nedokázala mluvit jako on. Echozar ale ano. On je jako Durk.“

„Mlčela a její pohled potemněl. „Durk by se taky mohl naučit mluvit, kdyby měl někoho, kdo by ho to učil. Trošku už to uměl, než jsem odešla, a především se uměl smát. Jak jen si mohli myslet, že Durk bude vypadat jako klanové dítě, když byl přece mým dítětem? Narodil se mně. Ale jako já taky nevypadal, ne tak jako Jonajla. Jak by taky mohl, když to byl Broud, kdo mu dal vzniknout.“

„Kdo je Broud?“

„To je syn Ebry, Brunovy družky. Brun byl náčelníkem tlupy. Byl dobrým náčelníkem. Broud mě donutil, abych tlupu opustila, když se stal náčelníkem. Nenáviděl mě. Odjakživa.“

„Ale neřekla jsi, že to byl on, kdo dal vzniknout tvému dítěti? A že děti vzniknou tím, když spolu muž a žena sdílejí slasti? Proč by měl s tebou Broud sdílet slasti, když tě nenáviděl?“

„My jsme spolu nikdy nesdíleli slasti. Pro mě to rozhodně slasti nebyly. Broud mě k tomu donutil. Já nevím, proč s tím začal, ale bylo to strašné. Ubližoval mi. Já ho nenáviděla a nenáviděla jsem to, co se mnou dělal. On věděl, jak moc to nenávidím, a proto to dělal. Možná věděl od začátku, že to budu nenávidět, později to rozhodně dělal jen proto.“

„A lidé tvé tlupy to dovolili?“ Zelandona byla pobouřena.

„Ženy klanu musejí být po vůli muže, když si to přeje a když jim dá znamení. Tak jsou vychovány.“

„To nechápu,“ řekla zelandona. „Proč by měl muž chtít ženu, když ho ona nechce?“

„Klanovým ženám to myslím zase tak moc nevadí. Znají dokonce prostředky, jak muže povzbudit k tomu, aby jim dal příslušné znamení. Iza mě to naučila, ale já to nechtěla používat. A

docela určitě ne u Brouda. Já ho tak hrozně nenáviděla, že už jsem ani jíst nemohla. Nechtěla jsem už ráno ani vstát, nechtěla jsem opustit Krebovo ohniště. Ale když jsem zjistila, že budu mít dítě, byla jsem tak šťastná, že mi byl Broud najednou lhostejný. Podřídila jsem se, ale nevšímal jsem si ho. A jeho to přestalo bavit, když už jsem se nebránila, když si mě nemohl vzít násilím.“

„Říkala jsi, že ti bylo teprve jedenáct let, když se tvé dítě narodilo. To jsi byla hodně mladá, Ajlo. Málokterá dívka v tom věku už je ženou. Jsou výjimky, ale není jich mnoho.“

„Pro klan jsem byla stará. Mnohé dívky tam mají děti už v sedmi letech a v deseti jsou téměř všechny ženami. Mysleli si, že nikdy nebudu mít děti, protože můj totem byl pro ženu příliš silný,“ řekla Ajla.

„Očividně se mýlili.“

Ajla přemýšlela. „Jen ženy mohou rodit děti. Ale když ženy otěhotní smísením duchů, proč pak Dona stvořila muže? Jen aby jim dělal společnost, jen kvůli slastem? Musí to mít ještě nějaký jiný důvod. Ženy si mohou dělat vzájemně společnost, podporovat se, starat se vzájemně o sebe a dokonce i spolu sdílet slasti.“

Atara ze Sarmunajů nenáviděla muže. Dala je všechny zavřít. Nedovolila jim, aby sdíleli se ženami dar Matky. Ženy žily ve svých obydlích s jinými ženami. Atara věřila, že když vypudí muže, donutí duchy žen, aby se smísily, a že se budou rodit jen dívky, ale mýlila se. Ženy spolu sdílely slasti, ovšem nemohly smísit své šťávy. Narodilo se jen velice málo dětí.“

„Ale pár dětí se přece jen narodilo?“ zeptala se zelandona.

„Několik dětí ano, nebyly to však jen holčičky – Atara dva z chlapců zmrzačila. Většina žen necítila jako Atara. Mnohé se tajně přikradly ke svým mužům a některé ženy, které měly držet stráž, jim při tom pomáhaly. Ženy, které dostaly dítě, byly ty, které v první noc, kdy byli muži osvobozeni, s některým z nich sdílely slasti. Byly to ty, které měly druhá nebo nějakého druhá chtít. Myslím, že měly jen proto děti, že navštívily některého muže. A nebylo to tak, že by s ním sdílely ohniště nebo byly dost dlouho pohromadě, aby duch některého muže mohl prokázat, že je hoden, aby byl vyvolen. Viděly své muže zřídka a jen krátce, právě tak dlouho, aby se spojili. Bylo to nebezpečné. Myslím, že ženy otěhotněly při sdílení slastí.“

Zelandona přikývla. „Zajímavé úvahy, Ajlo. Nás učili, že je to smísení duchů, což taky zřejmě zodpovídá většinu otázek, jak

vzniká život. Na druhé straně o tom sotva někdo pochybuje, všichni to prostě přijímají. Ty jsi vyrostla úplně jinak a pochybuješ o věcech, ale na tvém místě bych byla opatrná. Rozvaž si dobře, s kým o těchto myšlenkách budeš mluvit. Mohla bys tím mnohé lidi proti sobě popudit. Já jsem se taky často ptala, proč Velká Matka stvořila muže. Když na to přijde, ženy se skutečně dokážou o sebe samy postarat. Dokonce jsem se ptala, proč Matka stvořila zvířecí samce. Samice často vychovávají samy svá mláďata, a samci a samice netráví pohromadě mnoho času, s výjimkou určitých dní, kdy spolu sdílejí slasti.“

Ajlu to povzbudilo, aby pokračovala. „Když jsem žila u Mamutonů v táboře Lva, byl tam jeden muž, jmenoval se Ranek. Bydlel u Vymeka, roztloukače pazourků.“

„Je to ten, o kterém vyprávěl Jondalar?“

„Ano. Vymek se vydal jako mladý muž na dalekou cestu, a když se vrátil, byl o deset let starší. Cestoval na jižní stranu Velkého moře, obešel je z východu na západ. Spojil se s jednou ženou, s kterou se tam seznámil, a chtěl se s ní a s jejím synem vrátit k Mamutonům, ale ona cestou zemřela. Její syn přežil. Vymek vyprávěl, že kůže jeho ženy a lidí, s nimiž žila, byla téměř tak černá jako noc. Narodil se jí Ranek, když se spojila s Vymekem. Vymek tvrdil, že její dítě vypadalo jinak než ostatní děti, bylo mnohem světlejší. Mně naopak připadal stále ještě hodně tmavý. Kůži má hnědou, téměř tak tmavou, jako má Vítěz, a vlasy černé a hodně kudrnaté.“

„A ty myslíš, že ten muž je hnědý, protože jeho matka byla téměř černá a jeho otec měl světlou kůži? To se může stát i smísením duchů,“ dala do úvahy zelandona.

„Možná,“ připustila Ajla. „Mamutoni si to taky mysleli, jenže když tam byli všichni až na Vymeka černí, nemělo by tam být mnohem víc černých duchů, kteří by se smísili s duchem Rankovy matky? Vymek a ona byli druh a družka, a tedy spolu sdíleli i slasti.“ Pozorovala své dítě a pak se opět obrátila k zelandoně. „Ráda bych věděla, jak by vypadaly naše děti, kdybych se spojila s Rankem.“

„Byl to ten, kterého sis málem vyvolila za druha?“

Ajla se usmála. „Měl ohromně veselé oči, často mě rozesmál, a byl to nejlepší řezbář, jakého znám. Vyřezal mi zvláštní donku a koníka, který vypadal přesně jako Víha. Miloval mě a jeho největším přáním bylo, aby se se mnou spojil. Nikdy předtím jsem

se nesetkala s mužem, jako byl on, a ani nikdy později. Byl tak úplně jiný, dokonce jeho rysy obličeje byly jiné. Uchvacoval mě. Kdyby nebylo Jondalara, mohla bych Ranka milovat.“

„Pokud je pravda všechno, co o něm vyprávíš, pak bych ti to nemohla zazlívát,“ ušklíbala se zelandona. „Když o tom tak mluvíš, je zajímavé, že prý v jedné jeskyni na jihu žijí dva lidé s tmavou kůží, za horami na břehu Velkého moře. Slyšela jsem, že je to mladý muž a jeho matka. Nechtěla jsem tomu věřit. Člověk nikdy nemůže vědět, kolik pravdy je na těchhle podivných příbězích. Teď si tím už nejsem tak jistá.“

„Ranek byl Vymekovi velmi podobný, i když měl tmavou kůži a cizokrajné rysy ve tváři. Byli stejně velcí, měli stejnou postavu i stejnou chůzi,“ vzpomínala Ajla.

„Mnohé děti se podobají druhům své matky, ale mnohé se podobají taky jiným mužům jeskyně, které jejich matka sotva mohla znát,“ dala do úvahy zelandona.

„Nemohlo se to stát během oslav a obřadů na počest Velké Matky? Nesdílejí při té příležitosti mnohé ženy slasti s muži, kteří nejsou jejich druhy?“ namítla Ajla.

Zelandona chvíli mlčela. „Ajlo, tvá myšlenka vyžaduje důkladné prozkoumání a zvažování. Ještě mi není jasné, co by to znamenalo. Kdyby to byla pravda, vyplývaly by z toho určité změny, které ani ty, ani já nedohlédneme. Takové zjevení mohou sdělit jen zelandoni. Lidé by to přijali jen tehdy, kdyby byli přesvědčeni, že taková myšlenka pochází od někoho, kdo sám mluví za Velkou Matku. Komu ještě ses o tom zmínila?“

„Jen Jondalarovi a teď tobě,“ odpověděla Ajla.

„Bude lepší, když prozatím o tom s nikým dalším nebudeš mluvit. Musím Jondalara důrazně varovat, aby si to i on nechal pro sebe.“

Obě ženy se zahloubaly do vlastních myšlenek. „Zelandono,“ přerušila Ajla mlčení, „uvažovala jsi někdy o tom, jaké to je být mužem?“

„To je směšná otázka.“

„Já musela přemýšlet o tom, co řekl Jondalar, když odešel na lov a nechtěl, abych šla s ním. Částečně to bylo proto, že se chtěl tajně vrátit sem a postavit tenhle příbytek. Měl k tomu ale ještě jiný důvod. Řekl něco o tom, že by chtěl, aby jeho život měl nějaký smysl. Jaký životní úkol má muž, když ženy rodí děti a ještě se o ně samy starají?“ Tak to řekl. Až dosud jsem ještě nikdy

neuvažovala o smyslu života. Jaké by to asi bylo, kdybych nevěděla, jaký má můj život smysl?“

„Můžeš jít ještě o krok dál, Ajlo. Tvým úkolem je sice přivést na svět příští generaci, ale jaký smysl má rodit novou generaci? Co je smyslem života?“

„Já nevím. Co je smysl života?“ zeptala se Ajla.

Zelandona se zasmála. „Abych na to znala odpověď, musela bych být Velká Matka sama, Ajlo. Jen ona může zodpovědět tuhle otázku. Mnozí si myslí, že naším životním úkolem je uctívat ji. Možná je smyslem života jen prostě žít a starat se o příští generaci, aby život dál pokračoval. Možná se takhle Matka uctí nejlíp. V písni o Matce se říká, že nás stvořila, protože byla osamělá, protože chtěla, aby si na ni někdo vzpomněl a ctil ji. Jiní říkají, že není žádný vyšší smysl. Zřejmě na tomto světě není odpověď na tuto otázku, Ajlo. A já si ani nejsem jistá, že bude zodpovězena v příštím světě.“

„Ženy přece jen vědí, že jsou nutné pro příští generaci. Jaký to ale musí být pocit, když člověk nemá ani tuhle jistotu?“ trvala na svém Ajla. „Jaký to je pocit, když si muž musí myslet, že život by šel dál, ať už tu on je, nebo ne?“

„Ajlo, já jsem taky nikdy neměla děti. Mám se proto tedy cítit neužitečná?“ zeptala se zelandona.

„To není totéž. Ty bys možná mohla mít děti, a kdyby ne, tak jsi přesto žena. Stále ještě patříš k těm, které rodí děti.“

„Ale všichni jsme lidé. I muži. Jsme lidé. Muži a ženy tvoří společně příští generaci. Ženy rodí stejně často chlapce jako děvčata,“ odpověděla zelandona.

„No právě. Ženy rodí stejně často chlapce jako děvčata. Co s tím mají muži společného? Kdybys měla pocit, že ty a všichni příslušníci tvého pohlaví nemají vůbec žádný podíl na tvoření příští generace? Cítila by ses i potom ještě jako člověk? Nebo by sis připadala zbytečná? Jako něco, co je připojeno v posledním okamžiku, něco neužitečného?“ Ajla se vzrušeně předklonila a její hlas zněl vášnivěji.

Zelandona zvažovala odpověď, přeměřovala si vážnou tvář mladé ženy se spícím dítětem v náručí. „Ty patříš k zelandonům, Ajlo. Uvažuješ jako jedna z nás.“

Ajla sebou trhla. „Já nechci být zelandona,“ odpověděla.

Mohutná žena na ni pochybovačně pohlédla. „Proč ne?“

„Chci být jen matka a Jondalarova družka.“

„Už nechceš být léčitelka? Jsi přinejmenším tak obratná jako já.“

Ajla svraštila čelo. „Nu ano, léčitelkou bych ráda zůstala.“

„Vyprávěla jsi, že jsi pomáhala mamotovi při některých jeho dalších povinnostech. Nelíbilo se ti to?“ ptala se První zelandona dál.

„Bylo to zajímavé,“ připustila Ajla, „zvlášť když jsem se naučila něco, co jsem ještě neznala. Ale taky mi to nahánělo strach.“

„Oč větší strach bys asi měla, kdybys byla sama a nepřipravená? Ajlo, ty jsi dcera ohniště Mamuta. Když tě Mamot přijal, nebylo to bez důvodu. Já to vím, a myslím, že to víš i ty. Pohlédni do svého nitra. Měla jsi někdy strach z něčeho zvláštního a tajemného, když jsi byla sama?“

Ajla uhnula zkoumavému pohledu zelandony a hleděla k zemi, pak ale téměř neznatelně přikývla.

„Ty víš, že něco v tobě je jiné, něco, co mají jen nemnozí lidé, je to tak? Snažíš se nevšímat si toho, vytlačit to ze svých myšlenek, ale občas se ti to nepodaří, nemám pravdu?“

Ajla zvedla hlavu. Zelandona na ni upřeně hleděla a donutila ji, aby opětovala její pohled, jako při jejich prvním setkání. Ajla marně proti tomu bojovala.

„Ano,“ řekla tiše. „Mnohdy je to těžké.“ Zelandona odvrátila pohled a Ajla se opět zahleděla do země.

„Nikdo nemůže sloužit Velké Matce Zemi, pokud neuslyší volání, Ajlo,“ řekla zelandona mírně. „Ale co jestli uslyšíš volání a nebudeš pro to zralá? Nemyslíš, že by bylo lepší se na to pro jistotu připravit? Může k tomu dojít rychleji, než si myslíš, i když si to nechceš přiznat.“

„Ale nemůže se stát, že díky přípravě bude toto volání tím spíš pravděpodobné?“

„Ano, to je pravda. Ale bude to pro tebe zajímavé. Budu k tobě upřímná. Hledám pomocníci. Nemám už před sebou mnoho let. Chtěla bych svou nástupkyni sama zaučit. Tohle je moje jeskyně. Přála bych si pro ni to nejlepší. Jsem První mezi těmi, kteří slouží Velké Matce Zemi. Neříkám to často, ale nejsem bez důvodu První. Pokud je některá osoba nadaná, nemůže ji nikdo lépe vzdělat než já. Ty jsi nadaná, Ajlo. Možná jsi nadanější než já. Mohla bys být První.“

„A co Jonokol?“

„Znáš odpověď. Jonokol je vynikající umělec. Je šťastný, že smí zůstat pomocníkem. Nikdy se nechtěl stát zelandonem, a pak jsi mu ukázala tu jeskyni. Ty víš, že nás příští léto opustí. Pokud ho zelandona Devatenácté jeskyně přijme, najde omluvu, aby nás opustil a přesídlil tam. On chce tu jeskyni, Ajlo, a co mě se týče, má ji mít. On ji nejen překrásně vyzdobí, ale taky tam probudí k životu svět duchů.“

„Podívej se na to!“ zvolal Jondalar nadšeně a ukazoval Ajle pazourkový hrot. „Zahřál jsem kámen tak silně, jako to dělal Vymek. Když zchladl, viděl jsem, že jsem všechno udělal správně, protože se leskl a byl na omak tak hladký, jako by byl naolejovaný. Pak jsem ho opracoval z obou stran způsobem, který vymyslel on. Výsledek ještě není tak úplně dobrý jako u Vymeka, ale když to budu dál zkoušet, brzy toho dosáhnu. Jaké možnosti to otvírá! Můžu teď rozseknout tyhle dlouhé tenké úštěpy. To znamená, že můžu dělat téměř libovolně tenké hroty a s dlouhými, ostrými hranami pro nože a oštěpy, a to bez toho zakulacení, které jinak vždycky vznikne, když se odštípne úštěp z úlomku skály. Můžu dokonce tyhle čepele snadněji srovnat, když ohnutý úštěp opatrně opracuji na obou koncích z vnitřní strany. A můžu udělat libovolný zářez, a dokonce můžu udělat trn pro rukojeť. Neumíš si představit, jaký pocit mi to dává. Najednou můžu udělat všechno. Je to, jako bych mohl kameny ohýbat pouhou silou vůle. Ten Vymek je ohromně šikovný a nápaditý!“

Jondalarovo nadšení nebralo konce a Ajlu to až rozesmálo. „Vymek může být ohromný, ale ty za ním v ničem nezaostáváš.“

„Bylo by to hezké. Jenže ten nový způsob vymyslel on. Já se pokusil jen ho napodobit. Škoda že žije tak daleko odsud. Ale jsem vděčný za dobu, kterou jsem s ním mohl strávit. Přál bych si, aby tu byl Dalanar. Chtěl tuhle zimu taky zkoušet nové způsoby a já bych byl rád u toho.“

Jondalar ještě jednou kriticky prohlédl úštěp. Pak prudce vzhlédl a zasmál se. „Málem bych zapomněl. Vezmu si přes zimu k sobě za pomocníka Matagana. Pozoroval jsem ho, když byl v Dolních jeskyních, a on má skutečně talent a je obratný v zacházení s kameny. Už jsem mluvil s jeho matkou a s jejím druhem a Joharan s tím taky souhlasí.“

„Já mám Matagana ráda,“ řekla Ajla. „Je dobře, že ho chceš vyučovat ve svém umění. Máš velkou trpělivost a jsi v Deváté

jeskyni nejlepší roztloukač pazourku, dokonce nejlepší mezi všemi Zelandonci.“

Jondalar se polichoceně usmíval. Družka vždycky chválí svého druha, pomyslel si, ale v tomhle případě snad má skutečně pravdu. „Měla bys něco proti tomu, kdyby celou dobu zůstal u nás?“

„Nejsem proti tomu. Máme v hlavním prostoru tolik místa, že mu tam snadno můžeme udělat místo na spaní. Doufám, že ho maličká nebude příliš rušit. Jonajla se pořád ještě v noci budí.“

„Mladí muži mají zpravidla zdravý spánek. Myslím, že to ani neuslyší.“

„Chtěla jsem se s tebou poradit o něčem, o čem jsem mluvila se zelandonou,“ řekla Ajla.

Jondalarovi připadalo, že si dělá starosti, ale možná se mýlil.

„Zelandona mě žádala, abych se stala její pomocnicí. Chtěla by mě vzdělávat,“ vyhrkla Ajla.

Jondalar povytáhl obočí. „Nevěděl jsem, že bys chtěla být zelandonou, Ajlo.“

„To jsem taky nikdy nechtěla a vůbec si nejsem jistá, jestli to chci teď. Zelandona už dřív tvrdila, že patřím k zelandonům, a chtěla mě za pomocnici, ale tehdy se právě narodila Jonajla. Říká, že nutně potřebuje pomoc a že já už se v léčitelství opravdu dobře vyznám. Ale i kdybych se stala její pomocnicí, nemělo by to nutně za následek, že se stanu zelandonou. Jonokol byl celou dobu jen pomocníkem.“ Ajla sklopila pohled a dál krájela zeleninu.

Jondalar šel k ní, zvedl jí bradu a podíval se jí pevně do očí. Skutečně vypadala ustaraně. „Ajlo, každý ví, že Jonokol se stal pomocníkem zelandony proto, že je tak dobrým umělcem. Dokáže obratně zachytit ducha zvířat a zelandona ho potřebuje k obřadům. On nikdy nebude léčitelem.“

„Kdo ví? Zelandona říká, že se chce odstěhovat do Devatenácté jeskyně,“ řekla Ajla.

„Jde jistě o tu novou jeskyni, kterou jsi objevila. Nu ano, to by bylo místo přesně pro něho. Ale když se staneš pomocnicí, tak se staneš i zelandonou, je to tak?“

Ajla se už nemohla vyhnout této přímé otázce a lhát nechtěla. „Ano, Jondalare,“ řekla. „Jednoho dne bych se asi stala zelandonou, ale nebylo by to hned.“

„A přeješ si to? Nebo tě jen zelandona přemluvila, protože potřebuje pomocnici?“

„Říká, že jistým způsobem už zelandonou jsem. Možná má pravdu – já nevím. Říká, že bych se měla vzdělávat už kvůli vlastnímu bezpečí, že by mohlo být pro mě velmi nebezpečné, kdybych slyšela volání a nebyla na to připravená.“ Nikdy mu nevyprávěla o svých zvláštních zážitcích, a toto zamlčení jí teď připadalo téměř jako lež. Ovšem u klanu se některé věci mohly zamlčet. Mrzelo ji to, ale přesto mu o tom nechtěla vyprávět.

Ted' vypadal ustaraně i Jondalar. „Co ti k tomu mám říct? Tak nebo tak, je to tvoje rozhodnutí. Zřejmě bude lepší, když budeš připravená. Ani nevíš, jak hrozně jsi mě polekala, když ses s mamotem vydala na tu zvláštní cestu. Už jsem myslel, že jsi mrtvá, a prosil jsem Velkou Matku, aby tě vrátila. Ještě nikdy v životě jsem tak vroucně o něco neprosil, Ajlo. Doufám, že už se nikdy neocitnu v takové situaci.“

„Myslela jsem si, že jsi to byl ty. Nejdřív jsem si nebyla jistá, ale později ano. Mamot říkal, že nás někdo volal zpátky takovou mocí, až to Matka nemohla odmítnout. Měla jsem pocit, že tě vidím před sebou, když jsem se zase probrala k vědomí, ale pak jsi byl najednou pryč.“

„Byla jsi zaslíbena Rankovi. Nechtěl jsem mu stát v cestě.“ Jondalar si živě vzpomínal na tu strašnou noc.

„Ale ty jsi mě miloval. Kdybys mě tak nemiloval, můj duch by se určitě ztratil v té nesmírné prázdnotě. Mamot říkal, že už se nikdy nevypraví na takovou cestu, a varoval mě, abych se bezpodmínečně ujistila, že mám silnou ochranu, kdybych to ještě někdy chtěla udělat já. Jinak že by se taky mohlo stát, že už bych se nevrátila.“ Najednou k němu rozpřáhla ruce. „Proč já, Jondalare?“ rozplakala se. „Proč musím být zrovna já zelandonou?“

Jondalar ji objal. Ano, pomyslel si, proč ona? Připomněl si odpovědnost a nebezpečí, o kterých mluvila První zelandona. Ted' chápal, proč s nimi tehdy mluvila tak otevřeně. Chtěla Ajlu připravit. Už dávno to musela vědět, už v den jejich příchodu, tak jako to věděl mamot. Proto ji přijal ke svému ohništi. Můžu já být druhem zelandony? Myslel na svou matku a na Dalanara. Dalanar u ní nemohl zůstat, protože byla náčelnicí. A nároky na zelandonu jsou ještě větší.

Všichni tvrdí, že on je jako Dalanar. Nebylo pochyb o tom, že je synem Dalanarova ducha. Ale podle Ajlina názoru to nejsou duchové, na kterých záleží, pomyslel si Jondalar. Říká, že Jonajla

je i mou dcerou. Pokud má pravdu, musím být Dalanarovým synem! Ta myšlenka ho mátlala. Mohl by být stejně tak synem Dalanara jako synem Marthony? A pokud ano, byl by mu pak tak podobný, že by ani on nemohl zůstat u ženy, která by na sebe vzala tak důležité povinnosti? Byla to zneklidňující myšlenka.

Ajla se v jeho náručí chvěla. Pohlédl na ni. „Copak je, Ajlo?“

„Mám strach, Jondalare. Proto to nechci udělat. Mám strach stát se zelandonou,“ vzlykala. Nakonec se uklidnila. „Dělám si starosti, Jondalare, protože jsem prožila věci, o kterých jsem s tebou nikdy nemluvila.“

„Jaké věci?“ zeptal se a svraštil čelo.

„Nikdy jsem o tom nemluvila, protože jsem nevěděla, jak si to mám vysvětlit. Já nevím, jestli to dokážu teď, ale pokusím se o to. Když jsem žila v Brunové tlupě, byla jsem, jak víš, na setkání klanu. Iza byla nemocná a nemohla tam jít – zemřela krátce po našem návratu.“ Ajliny oči se při té vzpomínce znovu zalily slzami. „Iza byla léčitelka. Měla připravit pro mog–ury zvláštní nápoj. Jen ona věděla, jak se to dělá. Uba byla příliš mladá, ještě nebyla ženou, a ten nápoj musela připravit žena. Než jsme se vydali na cestu, Iza mi vysvětlila, které přísady do nápoje patří. Nikdy jsem si nemyslela, že by mog–urové dovolili, abych ho připravila já – pro ně jsem nebyla ženou klanu –, ale pak mi Kreb přikázal, abych ho přesto připravila. Byl to stejný nápoj, jaký jsem udělala pro mamota a pro sebe, když jsme se vydali na tu zvláštní cestu.“

Ale tehdy jsem to sama ještě nechápala a nakonec jsem se trochu napila. Nevěděla jsem ani, kam vede ta cesta, když jsem šla za mog–ury do jeskyně. Nápoj byl tak silný, že už jsem možná byla ve světě duchů. Když jsem uviděla mog–ury, schovala jsem se a tajně jsem je sledovala, ale Kreb o mně věděl. Jak jsem ti už řekla, Kreb byl mocný mág. Byl jako zelandona, První, největší z mog–urů. Vedl obřad a můj duch se nějak přidružil k jejich duchům. Vracela jsem se s nimi zpět, daleko nazpět až k počátkům. Dá se to těžko vysvětlit, ale byla jsem tam. Když jsme se vrátili do přítomnosti, byli jsme tady, na tomhle místě. Kreb donutil ostatní, aby odešli, aby se nedozvěděli, že jsem byla s nimi, pak je ale opustil a šel za mnou. Já vím, že to bylo tohle místo, poznala jsem Padající kámen. Tady žil klan po mnoho generací.“ Jondalar napjatě naslouchal.

„Před dávnou dobou jsme všichni patřili k týmž lidem,“ pokračovala Ajla, „ale pak jsme se změnili. Klan zůstal a my šli dál. I když byl Kreb mocný, nemohl mě následovat. Přesto něco viděl nebo vycítil. Když mi poručil, abych rychle opustila jeskyni, bylo to, jako bych ho slyšela v sobě, jako by mluvil v mé hlavě. Ostatní mog–urové se nikdy nedozvěděli, že jsem tam byla, jinak by mě zabili. A Kreb mlčel. Ženy se takových obřadů nesměly účastnit.“

Pak se Kreb změnil. Už nebyl takový jako dřív. Ztratil moc. Myslím, že už nechtěl vést ducha jiných. Já nevím jak, nějakým způsobem jsem ho však zranila. Přála bych si, aby se to nikdy nestalo, ale i on se mnou něco udělal. Od té doby jsem jiná, moje sny jsou jiné a mnohdy mám zvláštní pocit, že cestuji na zvláštní místo a – jak to mám říct – mnohdy vím, co si lidé myslí. Ne, to není tak docela pravda, já spíš vím, co cítí, i když ani to není řečeno přesně. Možná spíš tuším, co jsou. Ach, Jondalare, já nevím, jak to mám vyjádřit. Většinou se tomu bráním, ale některé věci nedokážu potlačit, zvláště když má někdo tak prudké výbuchy citu jako Brukeval.“

Jondalar měl v očích podivný výraz. „Víš, co si myslím já? Jaké myšlenky mi probíhají hlavou?“

„Ne, tak přesně myšlenky nerozpoznám. Ale vím, že mě miluješ.“ Viděla, jak se Jondalar zachmuřil. „Tobě se to nelíbí, vid'. Možná jsem měla mlčet.“ Jondalarova nálada jí padla na duši jako tíživé břemeno. Byl jí vždycky tak blízký. Nešťastně svésila ramena.

Jakmile si všiml její stísněnosti, potlačil svou nevoli. Vzal ji za ramena a pohlédl jí do očí. Měla zase ty nepochopitelně hluboké oči, které jako by viděly až do pradávných dob. Už dřív si toho u ní občas všiml. Vyjadřovaly nevýslovně hluboký smutek.

„Nemám nic, co bych před tebou chtěl skrývat. Mně je jedno, jestli víš, co si myslím nebo cítím. Já tě miluji. Nikdy tě nepřestanu milovat.“

Samou láskou a úlevou se Ajla rozplakala. Přitiskla se k němu a pak se políbili. Jondalar ji držel v náručí, jako by ji chtěl uchránit před každou bolestí. A tiskli se k sobě. Pokud byl Jondalar u ní, nemohlo se jí nic stát, nebo ano? Pak se rozkřičela Jonajla.

„Já chci být jen matka a tvá družka, Jondalare. Nechci být zelandonou,“ řekla Ajla, když šla pro dítě.

Má skutečně strach, pomyslel si, ale kdo by ho neměl? Mně je nevolno už v blízkosti pohřebiště. Nikdy v životě by mě nenapadlo, abych navštívil svět duchů. Díval se, jak se k němu Ajla blížila s dítětem v náručí a se slzami v očích, a pocítil velkou něhu a potřebu ji chránit. I kdyby se stala zelandonou, pro něho zůstane vždycky jeho Ajlou, jeho bude vždycky potřebovat.

„Dobře to dopadne, Ajlo,“ řekl. Vzal od ní dítě a choval je v náručí. Ještě nikdy v životě nebyl tak šťastný jako po svatebních obřadech, a po narození Jonajly se jeho štěstí ještě prohloubilo. Usmíval se na maličkou. Věřím, že jsi i mou dcerou, pomyslel si.

„Rozhodnutí je na tobě, Ajlo,“ řekl povzbudivě. „Kromě toho je to skutečně tak. I když se staneš pomocnicí zelandony, nemusíš se nutně stát zelandonou. A jestli přece, bylo by to taky v pořádku. Vždycky jsem věděl, že jsem se spojil s výjimečnou ženou. Ty nejsi jen krásná, ale máš i zvláštní nadání. Ty jsi Matkou vyvolená. To je čest. Ukázala ti to při našich svatebních obřadech dost zřetelně. A teď máme překrásnou holčičku. Je to přece tak, že Jonajla je i mou dcerou?“

Ajle opět vhrkly slzy do očí, ale usmála se. „Ano. Jonajla je tvoje a moje dcera,“ zavzlykala.

Volnou rukou ji přitáhl k sobě a objímal teď pevně oba lidi, které nejvíc miloval.

„Kdybys mě jednou přestal milovat, Jondalare, nevěděla bych, co mám dělat. Prosím, nepřestávej mě milovat,“ zašeptala Ajla.

„Samozřejmě tě nikdy nepřestanu milovat. Budu tě věčně milovat, a nic mi v tom nedokáže zabránit,“ ujistil ji Jondalar z celého srdce a doufal, že tomu skutečně vždycky tak bude.

Konečně se blížila zima ke konci. Špinavé sněhové závěje roztávaly a první krokusy vystrkovaly fialové a bílé hlavičky. Z rampouchů stékala voda, dokud úplně nezmizely, a první zelené pupeny se odvažily vyrašit. Ajla měla plné ruce práce s Víhou. S Jonajlou, kterou nosila ve velkém šátku, chodila vedle klisny nebo ji opatrně projížděla. Vítěz byl vysloveně bujný. Dokonce i Jondalarovi dávalo práci ho zkrotit, ale na druhé straně ho to i bavilo.

Víha zaržála na pozdrav, když ji Ajla poplácala po hřbetě a vroucně objala. Zamířila s ní kousek proti proudu Zelavy k Jondalarovi a ostatním, kteří pracovali ve výklenku pod jedním skalním převisem. Získali mízu z několika bříz, kterou částečně

svářeli na tuhý sirup, zčásti chtěli nechat vykvasit na lehce alkoholický nápoj. Nebylo to daleko, ale Ajla chtěla, aby měla Víha při projížděce trochu pohybu, a především chtěla být v její blízkosti. Už tam téměř byly, když začalo pršet. Ajla popohnala Víhu ke spěchu a všimla si, jak těžce dýchá. Právě když jí ohmatávala břicho, dostala klisna první bolesti.

„Vího,“ zvolala Ajla. „Snad už to nezačíná? Vydrž ještě chvíli. Hned budeme v suchu u ostatních. To ti přece nevádí, že tam bude víc lidí, nebo ano?“

Když dorazila k výklenku, zeptala se Joharana, jestli smí zavést Víhu dovnitř. Klisna už měla každým okamžikem porodit. Joharan bez váhání souhlasil. Ta novina se rozšířila rychlostí větru. Nikdo z přítomných nikdy neviděl z blízkosti, jak se rodí hříbě. To byl velký zážitek! Ajla zavedla Víhu pod skalní převis.

Jondalar přispěchal a ptal se, jestli potřebuje pomoc.

„Víha to zvládne sama, ale chtěla bych jí zůstat nablízku,“ řekla Ajla. „Mohl bys na tu dobu vzít k sobě Jonajlu? Právě jsem ji nakojila, teď by měla být nějakou dobu klidná.“

Jondalar vzal svou dceru, která se na něho podívala a potěšeně se usmála. Úsměv se právě nedávno naučila a zvykla si tak dávat muži svého ohniště najevo, že ho poznává.

„Usmíváš se jako tvoje matka, Jonajlo.“ Zvedl ji a rozzářeně se na ni smál. Holčička byla nadšená, spokojeně vrněla a opět se usmála. Jondalar byl dojatý. Udělal Jonajle pohodlí ve svém náručí a vrátil se klidem na druhém konci malého skalního převisu.

Zdálo se, že je Víha ráda, že našla úkryt před deštěm. Ajla ji do sucha vytřela a zavedla ji na místo co možná nejdále od lidí. Ti sice brali na vědomí, že se jim Ajla snaží co nejvíc vzdálit, ale výklenek byl tak malý, že přesto mohli všechno dobře sledovat. Jondalar se připojil k divákům. Sice už zažil, když Víha rodila hříbě, ale přesto byl vzrušený. Byl to malý zázrak smět být při tom, když na svět přichází nový tvor. Ať člověk, nebo zvíře – narození bylo největším darem Dony. Všichni mlčky přihlíželi.

Po delší době, když se zdálo, že Víha stále ještě není připravená, i když byla co nejlépe obstarána, přistoupila Ajla k ostatním u ohně, aby se napila trochu vody. Nabídli jí horký čaj, který ráda přijala, když i koně opatřila vodou.

„Ajlo, ještě jsi nám nevyprávěla, jak jsi přišla ke svým koním,“ řekla Dynoda. „Proč nemají strach z lidí?“

Ajla se usmála. Pomalu si zvykla na vyprávění příběhů, především když šlo o její koně. Vypověděla, jak chytila matku Víhy do jámy a zabila ji, jak pak najednou objevila hříbě a hyeny. Pak vylíčila, jak dopravila hříbě do své jeskyně, krmila je a vychovala. Stále víc se vcíťovala do svého příběhu a bezděčně upadala do živé řeči plné posunků, které se naučila u klanu.

S postranními pohledy na Víhu dramatizovala vyprávění svým přirozeným hereckým uměním tak, že posluchači, mezi nimi taky někteří obyvatelé sousedních jeskyní, poslouchali jako očiřovaní. Dík cizímu přízvuku a talentu, s jakým napodobovala zvířecí hlasy, bylo její vyprávění neodolatelné. Dokonce i Jondalara strhla, i když ten příběh dávno znal. Takhle ho ale ještě nikdy neslyšel vypravovat. Bylo mnoho otázek a Ajla začala povídat o svém životě v údolí. Když se dostala ke lvíčeti, které našla a vychovala, zvedly se sice hlasité pochybnosti, ale Jondalar hned její vyprávění potvrdil. Ať už jí skutečně věřili nebo ne, příběh o lvovi, koni a ženě, která s nimi žila společně v jeskyni v dalekém údolí, je v každém případě dobře pobavil. Tiché zaržání Víhy ji přerušilo.

Ajla hned spěchala ke klisně, která si lehla na bok. Objevila se hlava hříběte potažená tenkou blánou. Podruhé dělala Ajla porodní bábu klisně. Sotva bylo hříbě venku, hned se snažilo zvednout. Víha otočila hlavu a tiše zaržala. Hříbě se posunulo k její hlavě a cestou hledalo její struky. Víha hned začala hříbě pečlivě jazykem čistit. Krátce nato se malý koník pokusil postavit na všechny čtyři. Poprvé hned zase upadl, ale druhý pokus byl úspěšný. Jen několik okamžiků po narození stálo hříbě na vlastních nohách. Jak statné je to hříbě, pomyslela si Ajla.

Sotva bylo na nohou, zvedla se i Víha. Hříbě ji očichávalo a nejdřív nemohlo najít struky. Po druhém chybném pokusu je postrčila klisna správným směrem. Tentokrát byl pokus korunován úspěchem. Víha bez veškeré pomoci přivedla na svět malou klisničku s pavoucíma nohama.

Diváci kolem poprvé viděli, jakými znalostmi vybavila Velká Matka Země své tvory, aby o své novorozence dovedli pečovat, a s úctou mlčeli. Mladá zvířata tohoto druhu, stejně jako většina ostatních obyvatel širé stepi, měla jedinou šanci jak přežít: novorozenci se museli co možná nejrychleji postavit na vlastní nohy a běhat stejně hbitě jako dospělá zvířata. Bez této schopnosti by byli příliš snadnou kořistí šelem a brzy by vymřeli. Víha spokojeně kojila svou dceru.

Narození hříbče byla vzácná podívaná pro diváky a nepochybně bude brzy vyšperkována v příběh, který budou v budoucnu znovu a znovu vyprávět všichni, kteří u toho byli. Mnozí měli k Ajle ještě spoustu otázek, které také okamžitě položili, sotva opatřila koně.

„Ještě nikdy jsem si nevšiml, že hříbata dokážou hned po narození běhat. Naše děti na to potřebují téměř rok. Rostou hříbata taky rychleji?“

„Ano,“ odpověděla Ajla. „Vítěz se narodil den poté, kdy jsem našla Jondalara. Teď je dospělý hřebec, a přitom mu jsou teprve tři roky.“

„Musíš dát hříběti jméno, Ajlo,“ připomínal Jondalar.

„Ano, ale to si musím dobře rozmyslet,“ odpověděla Ajla.

Jondalar věděl, co tím míní. Plavá klisna porodila jinobarevné hříbě. Mezi koňmi východní stepi, v blízkosti Mamutonů, bylo několik tmavohnědých hřebců jako Vítěz. Ještě nebylo jasné, jakou barvu bude malá klisnička mít, ale rozhodně to nebude barva matky.

Krátce nato příběhl Vlk. Jeho instinkt mu prozradil, že se musí k nové rodině přiblížit opatrně. Víha se zatím naučila, že Vlk pro ni neznamená nebezpečí. Když ho viděla v doprovodu Ajly, ztratila poslední zbytek nedůvěry a dovolila mu, aby očíchal její hříbě. Bylo dobré, aby si i hříbě rychle zvyklo na jeho pach.

Hříbátko byla šedá klisnička. „Budu jí říkat Šedá,“ řekla Ajla, „a bude to Jonajlin koník. Ale nejdřív musejí obě vyrůst.“

Jondalar se radostně zašklebil, když si představil, že jednou bude učit Jonajlu jezdit na koni.

Když se následujícího dne vraceli k přístřešku pro koně pod převisem, pozdravil Vítěz zvědavě a pod přísným dohledem Víhy svou novou sestru. Ajla zdaleka viděla, jak k nim spěchá zelandona. Překvapilo ji, že se i zelandona zajímá o hříbě, protože jinak se o zvířata příliš nestarala. Ajla sice důrazně požádala všechny zvědavce, aby se ke hříběti zpočátku příliš nepřibližovali, avšak zelandonu samozřejmě hned s Šedou seznámila.

„Jonokol mi sdělil, že při příštím letním setkání opustí Devátou jeskyni,“ oznámila zelandona, když si prohlédla hříbě.

„To jsi přece očekávala,“ odpověděla Ajla neklidně.

„Rozhodla ses, jestli chceš být mou novou pomocnicí?“ zeptala se zelandona bez okolků.

Ajla sklopila oči. Nakonec opět vzhledla.

Zelandonu čekala, pak pohlédla Ajle do očí. „Myslím, že nemáš jinou volbu. Ty víš, že jednou ucítíš volání, možná dřív, než si myslíš. Hrozně by se mi nelíbilo, kdyby tím přišly vniveč tvé schopnosti – pokud bys toto volání bez pomoci a cvičení vůbec přežila.“

Ajla bojovala proti velitelskému pohledu zelandony. A najednou v hlubinách svého bytí objevila nový pramen. Uvědomila si energii, která jí protékala, a ona tím nabývala novou jistotu, že už se nemusí podvolovat zelandonině vůli, naopak nad ní pocítila nadvládu. Prostoupil ji nepopsatelný pocit síly, vlastních schopností a osobní autority, jaký ještě nikdy předtím neprožila.

Zelandonin pohled ztratil rozhodnost a ona na chvíli sklopila oči. Když je opět zvedla, neodolatelná síla, která se jí před okamžikem zmocnila, zmizela, Ajla však na ni hleděla s vědoucím úsměvem. Dítě v její náruči začalo být neklidné a žádalo si matčinu pozornost. Ajla se k němu sklonila.

Zelandonou ten zážitek otřásl, ale okamžitě se zase vzchopila. Obrátila se k odchodu, ještě jednou se však na Ajlu ohlédla a přeměřila si ji. Ne proto, aby vyvolala nový souboj vůle, nýbrž otevřeným, pátravým pohledem. „Chceš stále ještě tvrdit, že nejsi zelandonu, Ajlo?“ zeptala se tiše.

Ajla se začervenala a nejistě se rozhlédla, jako by doufala, že někde najde cestu k úniku. Když opět pohlédla na mohutnou ženu, zelandonu už zase vládla svou obvyklou autoritou.

„Řeknu to Jondalarovi,“ přikývla Ajla a rychle se zase věnovala dítěti.

Píseň o Matce

V tajemných temnotách, v chaosu času
povstala Matka ve víření jasu,
hned dobře si vědoma jak sama sebe,
tak také života, když samota zebe.

Smutná, že je tak sama. Už nechce být...

Stvoří dle sebe, uhněte pouhý prach,
podobu druhá, třpytný je, bratr, brach.
V souladu, přátelství běží rok za rokem,
není jí zatěžko být v lásce otrokem.

On chová její tvář v třpytivém odlesku...

V páru jsou šťastni, ale to stačí?
Osudu ptá se, co neklid značí.
On bývá pln žáru, ji trápí pochyby.
Když chybí plod lásky, je láska bez chyby?

Matčiným přáním je rozmnožit život...

Vzdoruje temnotě a strašnému nic,
kde světlo řídké je a mrazu je víc.
Prochází běsnícím prázdňem a cítí,
jak chaos lačně chce vysát z ní bytí.

Matka je nádherná, hledá a hledá...

V chaosu skryta je tvořivá jiskra,
jen jeden záblesk a Matka ji získá.
Vyrve ji od zmaru, hrdě ji nese,
ta jiskra roste, po Matce pne se.

Matka chce rozdávat, rozmnožit život...

Jako by věčná noc a pustá země
čekaly, že vzejde nějaké sémě.
Však její krev už životu sílu vlévá,
ten roste z ní, chce z klína ven, neumdlévá.

Matčin klín plný je nového života...

Tryskají prameny, plné jsou toky.
Stromy a houštiny dlouhými loky
berou si vláhu z požehnané země.
Bujně se rozrůstá Matčino sémě.

Její vody tekou, nová zeleň raší...

Vysoko plápolá jen řeřavé dříví,
zrození v bolestech šťastný úsměv křiví.
Okrově červená prýští krev z podzemí,
za její odvahu dítě ji odmění.

Matčina odměna. Dítě to jasné, zářivý syn...

Zvedly se ohnivé hory, plivaly popel a dým,
po nebi mléko se rozstříklo obloukem posvátným.
Matka krmila syna z plných prsů ohnivých hor,
vysoko sršely jiskry, sál s chutí maličký tvor.

Jeho život začíná. Ona zářivě krmí své dítě...

Zaujaté hrou rozhodí paprsky, zase je sbírá,
projasňuje temnotu, Matka nadšeně na ně zírá.
Pod její ochranou syn bystře vše kolem zkoumá,
však místo, kde skotačí, už se mu nezamlouvá.

Její syn roste a sílí. Je z něho smělý muž...

Matka je nadšena životem, to ji posiluje,
mrzivý chaos už sítě kol syna zatahuje.

On Matku miluje sice, ta nechce ho postrádat,
on touží po dálkách, objevech, nebojí se strádat.

Ještě jsou spolu. Avšak prázdnota dotírá...

Z vířící nicoty jak za stínem stín chaos se plíží.
Omámen spánkem syn vstane a jde, do stínů nahlíží,
zvědavě vrhne se vpřed a zmizí ve vírech temnoty.
Temno je lákavé, plné je cest z prázdna do prázdnoty.

V temnotě spěchá pryč. Její zářící syn...

Dlouhý je sen, krátce však trvá v něm opojné štěstí,
to zalklo se pustotou, prázdnotou, bezútěšností.
Mučí ho trpká výčitka, že byl tak lehkovážný,
snaží se chaosu uniknout, však boj je to strašný.

Kdo vzdálil se Matce, toho už chaos nepustí...

Avšak dřív než zcela podlehne chladnému objetí,
probudí se Matka a sahá hned po svém dítěti,
co ztrácí se ve snu, s nářkem ho objímá.
I zavolá třpytného druha, kdysi ho stvořila sama a zhola.

Matka drží syna. Ten je ve svém světě...

I vítá přítele, srdce mu otvírá s nadějí.
Sdílí s ní obavy, však bolest v ní vězí hlouběji.
S láskou ji zaplaví třpytivým svitem, připraven hbitě
pomoci z temnot vymanit její bloudící dítě.

Společně ženou tmu. Zatlačí chaos o něco zpět...

Matka už nemůže dál, zná hranici vyčerpání.
Svého jasného milence pustí se znenadání
a usíná. On zápasí sám s dotěrnou mocí,
zahnat ji daří se zpět do hlubin noci.

Nemá strach z ničeho, však boj je příliš dlouhý...

Tma kmitá, uhýbá sem a tam, boj je to sveřepý,
že nesmí v záření polevit, to on moc dobře ví.
Však temnota zákeřně krade mu blednoucí světlo,
za stínem stín, tam není syn, jeho oko se spletlo.

Bojoval statečně. A přesto byl přemožen...

Když se tma rozlehne všude, Matka se vzbudí rázem,
nevidí dočista nic, černá tma padá až na zem.
Vtom Matka zahlédne odštěpek světla, k příteli spěchá,
rozvrací stíny, co nad ním vrší se jak černá střecha.

On se pak přiznává, jejího syna ztratil z očí...

Splynul mu s temnotou, nádherná záře se vytratila,
na zemi přetěžký stín, vítězně noc se navrátila
a zavládl chaos. Zmizely lesy a houštiny,
ledové větry vanou, hubí travnaté kotliny.

Země je pustá. Už na ní není žádná zeleň...

Matka se ale nevzdává, chce zpátky svého syna.
Ztratil jas, i tak o něm ví, vždyť z jejího je klína.
Sáhne po něm a k sobě ho přitahuje vší silou,
chce v něm znovu zažehnout světlo, bojuje s přesilou.

Matka ho nepouští. Chce probudit jeho zář...

Tu znovu se k ní přidá její druh, vrhá se do boje,
přemoci chaos a spasit syna, nutné je oboje.
Proti nim zbraně jsou strašné, spolu je ale porazí,
syn jim ožil před očima, láska už světlo rozmrazí.

On jasně se rozzářil. A to je odměna za utrpení...

Však ani tma se toho, co znovu září, nechce vzdát,
chce jeho oheň, jeho teplo zcela do sebe vsát.
Poražený soupeř vzápětí stává se vítězem,
bitva zuří, střídavě jasná a temná je zem.

Matka porazí tmu a čeká. Syn se však nenavrací...

Když Matka se vzchopí, pak přemůže noc a zažene tmu,
dopadá na ni hřejivé světlo, žehná vzdálenému.
Když znovu zaútočí chaos, poté co ona zemdlí,
tma se šouravě vrací a rozvalena na zemi dlí.

Syn je zachráněn. Však protivník nikdy poražen...

Matka si nemůže přivyknout, že jinde je každý,
že budou ona a syn od sebe vzdáleni navždy.
Nikdy nikdo ho k ní nepřivede, žal na ni dotírá,
ale bolest v ní probouzí sílu, co život otvírá.

Nepřekonala, že syn odešel...

Když v Matce všechny možnosti uzrají, je hotova
obnovit prameny vody a všude kol dokola
nechat vypučet novou zeleň. Její hořké slzy
svlažují listy, trávu, jsou rosou po ránu brzy.

Její slzy jsou vláhou. Pro nový život...

Hřmot a dunění doprovázejí otvírání země,
do kamenné hlubiny se šachta prodírá strmě.
V mocných otřesech tvoří se sluj, z ní jeskyně rodná,
odtud Matka vyvádí tvory, je nesmírně plodná.

Trpící Matka dává život. Všichni jsou její děti...

Každé je jiné, vždy ale plné životní síly.
Plavání, běh, lezení, let, pohyb si oblíbily,
však ovládají jen jeden způsob, zato dokonale.
Proto budou pravzorem všem příštím v řadě neskonale

Z Matčiny vůle se bude země plnit...

Drobní, malí i velcí, každé z těch přemnohá stvoření
vrší Matčinu radost, vždyť zůstává u ní na zemi.
Některá žijí sama, jiná v rojích, smečkách, stádech,
širé pastviny má Pramáti Země na svých zádech.

Žádné zvíře se od ní neodloučí...

Nejistá sama sebou hledí na živé hemžení,
už ví, že její síla nemá na další množení.
Nezbývá, než přivést na svět takovou, jako je sama,
schopnou stvořit potomka a učit ho ctít, co je máma.

Ta musí mít dítě v úctě. Milovat je a chránit...

Živoucí, silná a plodná přijde na svět žena,
jako ochránkyně života je vyvolena.
Dostane stejné dary, jaké vlastní Matka Země,
a pozná, že cenou života je bolestné sémě.

Bude první toho druhu. Po ní každá ochrání život...

Matka Země si vzpomene na vlastní teskný cit,
když byla sama a samotná už nechtěla být.
Tehdy stvořila přítele s jasným třpytným světlem,
teď k ženě přivedla druha, aby ji provázel světem.

Z poslední tvořivé jiskry je stvořen první muž...

Když Velká Matka Země stvořila mezi všemi
ženu a pak muže, dala jim za domov zemi,
půdu a vodu, aby všechno moudře využívali
a také rozhojňovali a obhospodařovali.

Měli zemi chránit. A věrně na ní hospodařit...

Děti Země mají všechno nutné, aby mohli přežít,
Matka se zamýšlí nad jejich údělem život střežit.
Chce jejich touhu po dítěti darem slasti povzbudit,
potěšením jí vzdají úctu, nedá se o ni ochudit.

Slasti je hoden, kdo Matku uctívá...

Matka je spokojená. Stvořila ženu a muže,
dala jim všechno potřebné. Víc dáti už nemůže.
Naučila je cítit, pečovat a milovat,
dala jim dar slasti. Za něj jí budou děkovat.

Děti mají životní dary,

Matka teď může spokojeně odpočívat...

SEZNAM OSOB

- Ajla – z Deváté jeskyně Zelandonců, dříve Ajla z tábora Lva Mamutonů, dcera ohniště Mamuta, vyvolená duchem jeskynního lva, ochraňovaná jeskynním medvědem, přítelkyně koní Víhy a Vítěze a čtyřnohého lovce Vlka
- Jondalar – z Deváté jeskyně Zelandonců, zaslíbený Ajle, syn bývalé náčelnice Marthony, bratr náčelníka Joharana
- Zolena/zelandona – současná První zelandona, dříve Jondalarova milá
- Thonolan – Jondalarův mladší bratr, přišel o život na cestě
- Folara – Jondalarova mladší sestra
- Marthona – Jondalarova matka, bývalá náčelnice Deváté jeskyně, matka Joharana a Folary
- Vilomar – druh Marthony, obchodník, cestovatel
- Tivonan – Vilomarův pomocník
- Jokonan – Marthonin první druh, mrtev, muž Joharanova ohniště
- Joharan – Jondalarův starší bratr, náčelník Deváté jeskyně
- Proleva – Joharanova družka
- Jaradal – syn Prolevy, dítě Joharanova ohniště
- Levela – mladší sestra Prolevy, Jondekamova družka
- Jondekam – Levelin druh, synovec Kimerana a syn zelandony Druhé jeskyně
- Velima – matka Prolevy a Levely
- Solaban – lovec, rádce a přítel Joharana

Ramara – Solabanova družka
Rušemar – lovec, rádce a přítel Joharana
Salova – Rušemarova družka
Marsola – dcera Salovy
Marona – dřívější přítelkyně Jondalara
Vylopa – sestřenice Marony
Portula – přítelkyně Marony
Lorava – mladší sestra Portuly
Ramila – přítelkyně Folary
Galeja – přítelkyně Folary
Sevonar – muž, který zemřel při lovu
Relona – Sevonarova družka
Ranokol – Sevonarův bratr
Brukeval – Jondalarův vzdálený bratranec (částečně potomek klanu)
Madroman – dřív se jmenoval Ladroman, pomocník zelandona
Páté jeskyně
Laramar – muž, který připravuje barmu
Tremeda – družka Laramara
Bologan – nejstarší syn Tremedy, dvanáct let
Lanoga – dcera Tremedy, deset let
Lorala – nejmladší dcera Tremedy, asi šest měsíců
tři další děti – osm, šest a dva roky
Stelona – starší žena, která kojí Loralu
Charezal – nový člen Deváté jeskyně, kterého Jondalar nezná

Tefona – nejlepší stopařka Třetí jeskyně s nejbystřejším zrakem

Tevola – vyrábí přenosné stěny z kůže

Lanidar – chlapec z Devatenácté jeskyně se zmrzačenou paží,
dvanáct let

Mardena – Lanidarova matka

Denoda – Mardenina matka

Janida – družka Peridala

Peridal – druh Janidy

Matagan – mladý muž, kterého zranil srstnatý nosorožec

Tišona – družka Marševala

Marševal – druh Tišony

Palidar – přítel Tivonana (Vilomarův pomocník)

NÁČELNÍCI

Manvelar – náčelník Třetí jeskyně Zelandonců (Skála dvou řek)

Morizan – syn Manvelarovy družky, syn jeho ohniště

Kareja – náčelnice Jedenácté jeskyně Zelandonců (Říční zátoka)

Dorova – matka Káreji

Brameval – náčelník Čtrnácté jeskyně Zelandonců (Malé údolí)

Kimeran – náčelník Druhé jeskyně, bratr zelandony Druhé jeskyně,
strýc Jondekama

Denana – náčelnice tří slují Devětadvacáté jeskyně Zelandonců
(Tři skály), zvláště Jižní sluje (Zrcadlová skála)

Tormaden – náčelník Devatenácté jeskyně Zelandonců

ZELANDONI

První zelandona – zelandona Deváté jeskyně Zelandonců
zelandon Jedenácté jeskyně (Říční zátoka), homosexuální muž
Marolan – přítel a druh zelandona Jedenácté jeskyně
zelandon Třetí jeskyně (Skála dvou řek), starší muž
zelandona Čtrnácté jeskyně (Malé údolí), starší žena
zelandona Druhé jeskyně, starší sestra Kimerana, matka
Jondekama
zelandon Sedmé jeskyně (Skála koňské hlavy), bělovlasý muž,
muž ohniště zelandony Druhé jeskyně a Kimerana
zelandona Devatenácté jeskyně, bělovlasá žena
zelandon Páté jeskyně (Staré údolí), muž středního věku
zelandona Devětadvacáté jeskyně (Tři skály) a prostřednice mezi
třemi dalšími zelandony a třemi náčelníky tří separátních
sídlišť Devětadvacáté jeskyně
zelandon Zrcadlové skály (Jižní sluj), muž středního věku,
další zelandon Devětadvacáté jeskyně
zelandon Jasně stěny (Severní sluj) – další zelandon Devětadvacáté
jeskyně
zelandona Západní sluje, žena středního věku,
další zelandona Devětadvacáté jeskyně
První pomocnice zelandony Druhé jeskyně, mladá žena
Jonokol – První pomocník zelandony Deváté jeskyně, umělec,
mladý muž
Mikolan – Druhý pomocník zelandony Čtrnácté jeskyně, velmi
mladý muž

Mejera – pomocnice zelandona Třetí jeskyně (dříve zelandony
Čtrnácté jeskyně), velmi mladá žena

Madroman – pomocník zelandona Páté jeskyně (dříve Ladroman z
Deváté jeskyně Zelandonců), mladý muž

PRVNÍ JESKYNĚ LANZADONCŮ (Dalanarova jeskyně)

Dalanar – muž Jondalarova ohniště, bývalý druh Marthony,
zakladatel Lanzadonců, druh Jeryky

Jeryka – Dalanarova družka

Hochaman – muž Jeryčina ohniště, velký cestovatel

Joplaja – dcera Jeryky, dcera Dalanarova ohniště

Echozar – druh Jeryky, částečně potomek klanu

Andovan – muž, který pomáhal s výchovou Echozara

Joma – Echozarova matka, žena klanu

SÍDLIŠTĚ ZELANDONCŮ

Devátá jeskyně Devátá jeskyně Zelandonců

Malé údolí Čtrnáctá jeskyně Zelandonců

Říční zátoka Jedenáctá jeskyně Zelandonců

Skála dvou řek Třetí jeskyně Zelandonců

Skála koňské hlavy Sedmá jeskyně Zelandonců

Ohniště předků Druhá jeskyně Zelandonců

Tři skály Devětadvacátá jeskyně Zelandonců

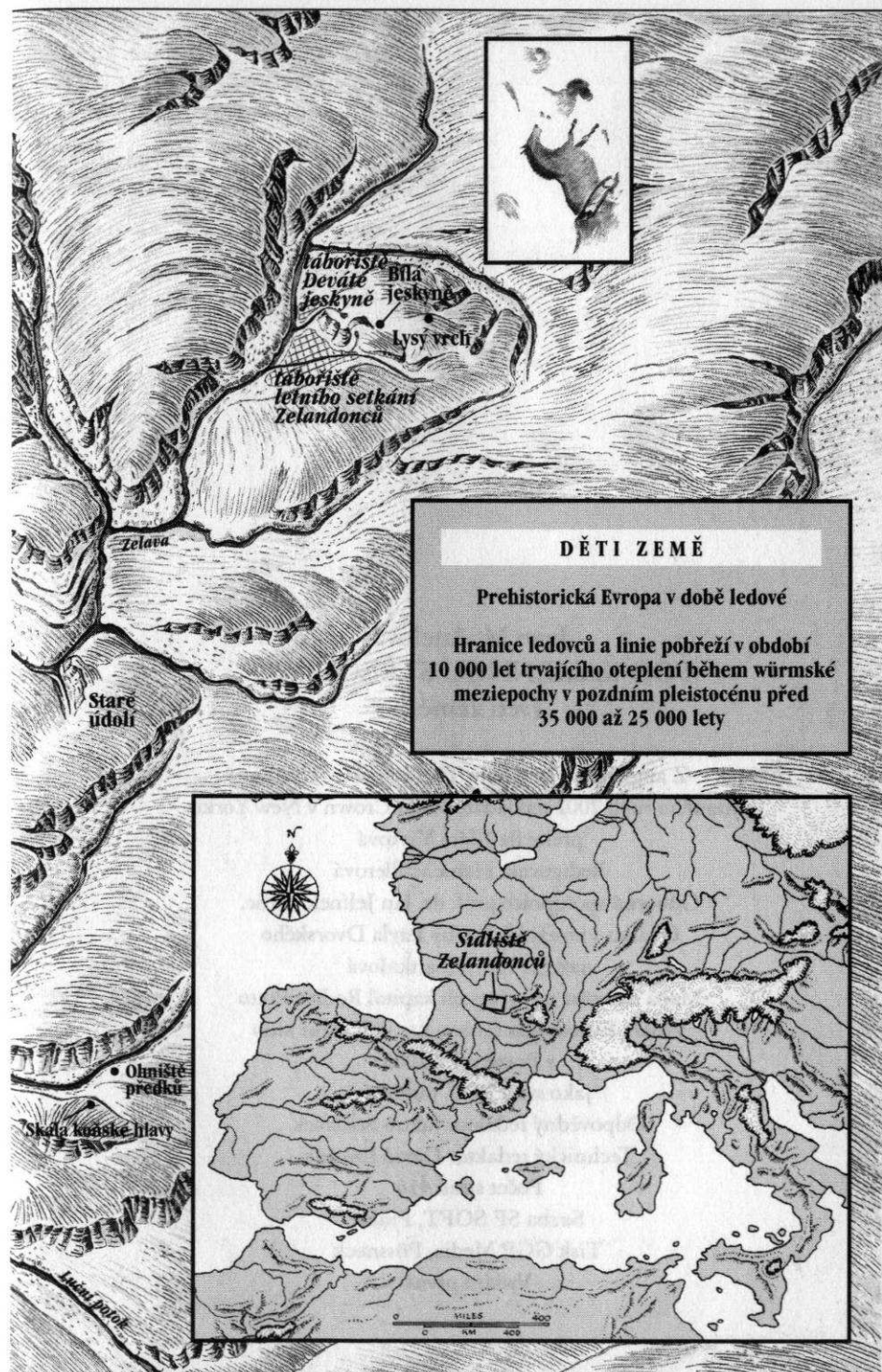
SÍDLIŠTĚ ZELANDONCŮ

DĚTI ZEMĚ

Prehistorická Evropa v době ledové

Hranice ledovců a linie pobřeží v období
10 000 let trvajícího oteplení během würmské
meziepochy v pozdním pleistocénu před
35 000 až 25 000 lety

PODĚKOVANÍ

Hluboký dík bych chtěla vyjádřit všem těm, kteří mi přiblížili svět, v němž žili dávní lidé, kdy ledovce pronikaly daleko na jih a pokryly čtvrtinu země. Nicméně určité podrobnosti, pro které jsem se rozhodla, pravděpodobně část odborné veřejnosti neuzná, a to zvláště tam, kde souvisejí s některými vědeckými teoriemi a s datováním událostí a míst. Může jít o omyly z mé strany, mnohé detaily jsem však zvolila vědomě. Důvodem zpravidla bylo, že se mi jako autorce, která musí vykreslit své postavy s pochopením pro lidskou povahu a logicky zdůvodnit jejich způsob jednání, zdály vhodnější.

Především bych chtěla poděkovat dr. Jeanu-Philippe Rigaudovi, s nímž jsem se setkala při své první cestě do Evropy v jeho archeologickém působišti *Flageolet* v jihozápadní Francii. Tam kdysi ležel na horském svahu lovecký tábor, z něhož obyvatelé přehlíželi širou travnatou pláň a migrující zvířata doby ledové. Přestože jsem byla jenom neznámá americká spisovatelka, dr. Rigaud si udělal čas, aby mi přiblížil některé své nálezy, a pomohl mi také získat přístup do jeskyně *Lascaux*. Slzy mi vhrkly do očí, když jsem vešla do této svatyně vrcholné doby pravěku, kterou vyzdobili předvěcí lidé evropského mladšího paleolitu, kromaňonští lidé. Jsou to malby, které obstojí ve srovnání s nejlepšími dnešními uměleckými díly.

Když jsme se později znovu potkali v *La Micoque*, velmi raném neandertálském sídlišti, získávala jsem stále jasnější představu o oné jedinečné době, v níž do Evropy přišli první anatomicky současní lidé a narazili na neandertálce, kteří tam žili od poslední doby ledové. Protože jsem se chtěla blíže seznámit s procesem, kterým se získávají poznatky o našich nejranějších předcích, pracovala jsem se svým mužem kratší dobu v nejnovějším nalezišti dr. Rigauda – *Grotte Seize*. Dr. Rigaud mi zprostředkoval mnoho dojmů o životě v této fascinující, protáhlé jeskyni, která se dnes jmenuje *Laugerie Haute*, ale kterou jsem já nazvala Devátou jeskyní Zelandonců.

Dr. Rigaud mi pomáhal při práci na všech svazcích *Děti země*, ale obzvlášť mu děkuji za jeho podporu při této knize. Než jsem ji

začala psát, nashromáždila jsem veškeré informace, které jsem našla o dané krajině v tehdejší době, a vytvořila jsem celé pozadí svého příběhu tak, že jsem dala místům svá vlastní jména a popsala prostředí, takže když jsem při psaní potřebovala informace, měla jsem je napsané svými vlastními slovy. Položila jsem mnoha vědcům a odborníkům spoustu otázek, ale nikdy jsem nikoho nežádala, aby přezkoumal mou práci dřív, než byla uveřejněna. Vždycky jsem na sebe vzala plnou odpovědnost za rozhodnutí, která jsem učinila při výběru detailů ve své knize, a taky za to, jak jsem je použila a jak jsem je ve své fantazii upravila – a to platí i nadále. Avšak protože dějiště tohoto románu je velice známé – nejen archeologům a badatelům, ale i mnohým návštěvníkům –, musela jsem mít jistotu, že pozadí mého příběhu je vyličeeno co nejpřesněji. Proto jsem se odvážila něčeho, co jsem nikdy předtím neučinila: požádala jsem dr. Rigauda, který zná onu krajinu a archeologická fakta, aby můj rukopis posoudil z hlediska možných chyb. Teprve později jsem si uvědomila, o jak velkou laskavost jsem ho požádala, a z celého srdce mu děkuji za jeho čas a námahu. Přijímám to jako kompliment, že mě ujistil, že fakta jsou v podstatě správná. Současně mě upozornil na některé skutečnosti, které jsem neznala nebo které jsem nechápala, a tak jsem svůj text mohla vylepšit a doplnit. Všechny chyby, které zbyly, jdou jen a jen na můj vrub.

Taky dr. Jeanu Clottesovi, francouzskému archeologovi, kterého jsem poznala prostřednictvím dr. Rigauda v Montignacu při oslavách 50. výročí objevení jeskyně *Lascaux*, dlužím dík. Laskavě mi překládal podstatné myšlenky sympozia, které se u této příležitosti konalo. S lety jsme se několikrát setkali na obou stranách Atlantiku a já mu nemohu dost poděkovat za jeho přívětivost a velkorysou pomoc. Provedl mě mnohými jeskyněmi, v nichž byly objeveny kresby a rytiny, především v oblasti Pyrenejí. Vedle nádherných jeskyní na panství hraběte Begouena na mě mimořádně zapůsobil *Gargas*, který může nabídnout mnohem víc než jen dobře známé otisky rukou. I má druhá návštěva, při které mě dr. Clottes zavedl do jeskyně *Niaux*, pro mne zůstane nesmazatelnou vzpomínkou. Trvala šest hodin a byla mimořádně poučná, protože jsem se dozvěděla spoustu nového o jeskynních malbách. I když se tato místa v mém románě ještě

nevyskytují, mají pro mě velkou cenu mnohé rozhovory, v nichž jsme upřesňovali úvahy a nápady, jako například jaké asi byly důvody, které vedly kromaňonské lidi ke zdobení svých jeskyní.

Jeskyni *Niaux* v Pyrenejích jsem poprvé navštívila v roce 1982, a za to děkuji dr. Jeanu–Michelu Belamymu. Byla jsem zcela uchválena prostorem, zvířaty na stěnách Černé síně, otisky nohou dětí, překrásnými obrazy koní hluboko v nitru rozsáhlé jeskyně za malým jezírkem a mnoha dalšími věcmi. Ztratila jsem řeč, když mi dr. Belamy věnoval první vydání knihy o jeskyni *Niaux*.

Upřímný dík patří hraběti Robertu Begouenovi, který ochraňuje pozoruhodné jeskyně na svém území – *L'Enlène*, *Tucd'Audoubert* a *Les Trois-Frères* – a který založil jedinečné muzeum pro artefakty v nich nalezené. Obě jeskyně, které jsem směla navštívit, zanechaly ve mně nesmírný dojem, a proto jsem panu hraběti a dr. Clottesovi velmi vděčná, že mě jimi provedli.

Dále děkuji dr. Davidu Lewisu–Williamsovi, muži s pevnými názory, jehož výzkumné práce mezi Křováky v Africe a zkoumání skalních kreseb jejich předků vedly k fascinujícím názorům a několika knihám, v nichž mimo jiné razí myšlenku, že staří francouzští jeskynní umělci snad měli podobné důvody jako Křováci k tomu, aby vyzdobili své jeskyně.

Můj dík patří dr. Royovi Larickovi za jeho ochotu a zvlášť za to, že otevřel ochrannou kovovou bránu a ukázal mi krásnou koňskou hlavu, která je vyryta jako plochý reliéf na stěně spodní jeskyně v *Commarque*.

Dále děkuji dr. Paulu Bahnovi, jenž mi na zasedání badatelů, kteří se zabývají jeskyní *Lascaux*, pomohl porozumět výkladu tím, že jej pro mě překládal. S jeho pomocí jsem měla čest seznámit se s třemi ze čtyř mužů, kteří ve čtyřicátých letech jako chlapci jeskyni *Lascaux* objevili. S velkým vnitřním pohnutím jsem si prohlédla jeskyni s bílými stěnami, které byly pokryty barevnými kresbami. Mohu si jen představovat, jaký dojem zanechala na ony čtyři chlapce, kteří následovali psa do díry a poprvé spatřili jeskyni, jejíž vchod se zřítíl před 15 000 lety. Dr. Bahn pro mě znamenal velkou pomoc, a to jak díky rozhovorům, které mi věnoval, tak i svými knihami o fascinující prehistorické době, která je tématem mého románového cyklu.

Srdečně děkuji dr. Janu Jelínkovi za podnětné diskuse o mladším paleolitu. Jeho znalosti o době, v níž se anatomicky současní lidé usadili v Evropě a setkali se s neandertálci, jsou vynikající. Pomáhá navíc cennými radami při českém vydávání *Dětí země* – i za to mu patří můj dík.

Dlouho předtím, než jsem se setkala s dr. Alexandrem Marshackem, jsem četla jeho knihy. Vyvinul metodu, jak zkoumat vyřezávané artefakty pod mikroskopem a já si velmi cením jeho práce o kromaňonských lidech a neandertálcích. Jeho podnětné teorie, které spočívají na těchto studiích, na mě udělaly velký dojem a já nadále čtu jeho díla pro bystrý postřeh a pronikavý a zasvěcený úsudek, s nímž byly napsány jako výpověď o lidech poslední době ledové.

Během tří měsíců, které jsem strávila v blízkosti *Les Eyzies de Tayac* na jihozápadě Francie rešeršemi k této knize, navštívila jsem několikrát jeskyni *Font-de-Gaume*. Zvláštní dík dlužím Paulette Daubisseové za její laskavost a především za to, že mě osobně touto překrásně malbami vyzdobenou jeskyní provedla. Ukázala mi mnoho zajímavostí, které obvykle návštěvníci nemohou vidět – to by jejich prohlídku příliš protáhlo –, a jsem jí mimořádně vděčná, že jsem si je mohla prohlédnout.

Děkuji Renaudu Bombardovi z *Presse de la Cité*, francouzskému nakladateli, který mi byl nápomocen radou i činem, kdykoliv jsem ve Francii pracovala na rešerších. Ať už jsem potřebovala nakopírovat materiály, nebo najít dobrý hotel, který je otevřený i mimo sezónu, ať šlo o vyhledání vhodné restaurace pro oslavu narozenin našeho přítele, nebo o zajištění rezervace pokoje v oblíbeném letovisku u Středozemního moře na cestě k místu vykopávek – ať už to bylo prostě cokoli, pan Bombard vždy našel řešení, a za to jsem mu upřímně vděčná.

Abych mohla napsat tuto knihu, musela jsem se dostatečně vzdělat v archeologii a v paleoantropologii, a při tom mi velice pomohlo několik lidí. Upřímný dík patří dr. Ronaldu Naitovi, mému internistovi a dlouholetému domácímu lékaři v oregonském Portlandu, který mi byl k dispozici a ochotně zodpovídal mé otázky týkající se symptomů a průběhu určitých nemocí. Děkuji taky ortopedu dr. Brettu Bolhofnerovi ze St. Peterburgu na Floridě za jeho poučení o zlomeninách kostí, ale ještě více za to, že spravil

rozdrcené kosti mého syna po autonehodě. Děkuji Josephu. Picovi, asistentu dr. Bolhofnera, za jeho srozumitelné informace o vnitřních zraněních a excelentní péči o mého syna. I rozhovor o medicínských nouzových opatřeních, který jsem vedla s Rickem Fryem, sanitářem ve státě Washington, byl velmi podnětný.

Můj dík patří dr. Johnu Kallasovi z Portlandu, odborníku na divoce rostoucí jedlé rostliny, který neustále experimentuje s jejich přípravou a který se ochotně se mnou podělil o své obsáhlé znalosti.

Zvláštní dík patří Lenette Stroebeové z Prineville v Oregonu, která u divokých koní vyšlechtila vlastnosti, jaké měl tarpan, vyhynulý druh evropského stepního koně, a přitom učinila zajímavé poznatky. Tak například jsou kopyta těchto zvířat tak tvrdá, že ani na kamenném podkladě nepotřebují podkovy. Mají drsnou hřívu a svýma tmavýma nohama, ohonem a někdy též příčným pruhem na slabinách se podobají právě tomu druhu koní, který nacházíme na mnoha stěnách jeskyní. Jejich srst je krásně šedá, nazývá se „gruya“. Lenette Stroebeová mi své koně ochotně ukázala a hodně mi o nich vyprávěla; dokonce mi poslala překrásnou sadu fotografií, na nichž je vidět, jak jedna z jejích klisen rodí, což mi bylo podkladem pro popis porodu Víhy.

Děkuji Claudine Fisherové, která vyučuje francouzštinu na Portland State University a je honorární konzulkou pro Oregon. Pomáhala mi s překladem francouzských textů a korespondence.

Můj srdečný dík za konstruktivní kritiku patří prvním čtenářkám a čtenářům mého rukopisu – Karen Auelové–Feureové, Kendalloví Auelovi, Cathy Humbleové, Deanně Sterettové, Claudine Fisherové a Rayi Auelovi.

Mimořádným díkem jsem zavázána své vtipné a chytré lektorce Betty Prashkerové. Její návrhy mi byly vždy velkou pomocí a její nápady mají nedocenitelnou hodnotu.

Obrovský dík patří mé agentce – Jean Naggarové přečetla společně se svým mužem první verzi rukopisu, a ač měla různé poznámky, ujistila mě, že můj román může zůstat tak, jak je. Jean byla u *Dětí země* od samého počátku a dokázala při zrodu tohoto cyklu skutečně divy. Děkuji taky Jennifer Weltzové, která společně s Jean činí v oblasti licencí vše, co je v lidských silách.

S hlubokým smutkem děkuji *in memoriam* Davidu Abramsovi, profesoru antropologie a archeologie v kalifornském Sacramentu. V roce 1982 vzal David a jeho asistentka a pozdější manželka Dianě Kellyová mě a Raye na první cestu do Evropy – Francie, Rakouska, Československa a na Ukrajinu –, kde jsme si prohlédli některá z míst, kam jsem zasadila příběhy *Dětí země*. S Davidem a Dianou jsme se spřátelili a stýkali jsme se pak často, jak ve Spojených státech, tak v Evropě. Byl to šok, když jsme se dozvěděli, jak je David nemocný – byl ještě tak mladý –, ale žil mnohem déle, než mu předpovídali, a vždycky vyzařoval optimismus. Velice ho postrádám.

I dalšímu příteli, Richardu Ausmanovi, musím poděkovat *in memoriam*. Pomáhal mi tím, že zařizoval prostory, v nichž jsem mohla žít a pracovat na této knize. „Oz“, jak jsme mu říkali, měl zvláštní talent pro navrhování krásných a působivých prostor, především však byl po dlouhá léta naším vynikajícím přítelem. Předpokládal, že rakovina, kterou onemocněl, byla objevena včas, a oženil se s Paulou v naději, že bude ještě dlouho žít s ní a jejími dětmi, ale nemělo tomu tak být. Jsem velmi smutná, že už není mezi námi.

Je ještě mnoho dalších, jimž bych měla poděkovat za jejich nápady a jejich pomoc, ale nakonec nesmím zapomenout na toho, kdo je pro mě nejdůležitější. Děkuji Rayovi za jeho lásku, jeho podporu a za to, že mi pro mou práci dopřál prostor a čas, i když jsem byla i v tu nejnemožnější dobu zaneprázdněna. Děkuji mu za to, že tu prostě je.

Jean M. Auelová
POD KAMENNOU STŘECHOU 2
Děti země 5

Z anglického originálu The Shelters of Stone
vydaného roku 2002 nakladatelstvím Crown v New Yorku
přeložila Klára Vávrová

Redigovala Hana Müllerová
Odborná spolupráce prof. dr. Jan Jelínek, DrSc.
Obálku s použitím kresby Pavla Dvorského
navrhla Marie Lankašová

Mapa a kresba na vstupech kapitol Rodica Prato
Vydala Euromedia Group k. s. – Knižní klub
v Praze roku 2003

jako svou 2210. publikaci
Odpovědný redaktor Jakub Sedláček
Technický redaktor David Dvořák

Počet stran 416
Sazba SF SOFT, Praha
Tisk GGP Media, Possneck
Vydání první

Spisovatelka **JEAN M. AUELOVÁ** se svým románovým cyklem *Děti země* proslavila doslova po celém světě a stala se bez nadsázky literárním fenoménem – vždyť celkový počet prodaných výtisků jejích knih dosahuje více než tří desítek milionů! A není divu – ve všech pěti částech své rozsáhlé prehistorické ságy tato autorka vždy znovu a znovu dokazuje, že je zkušenou vypravěčkou, která nejen dokáže podrobně vykreslit charakter dávné doby a kolorit prostředí, ale která má rovněž hluboké porozumění pro duši svých netradičních hrdinů. Obratností svého literárního pera rozhání Auelová mlhy času, aby nám, lidem odchovaným moderní civilizací, zprostředkovala svět, který poznala na cestách po archeologických nalezištích, při nichž navštívila mimo jiné i naše území, a který jí přiblížili četní odborníci, s nimiž svou práci konzultovala. V současné době žije Jean M. Auelová se svým manželem Rayem v Oregonu a pracuje na další knize ze série *Děti země*.

Románový cyklus DĚTI ZEMĚ obsahuje

Klan Velkého medvěda 1, 2

Údolí plavých koní 1, 2

U lovců mamutů 1, 2

Širé pláně 1, 2

Pod kamennou střechou 1, 2

ISBN 80-242-0976-4

9 788024 209760